RP 100/2017 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till alkohollag och vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny alkohollag. Samtidigt ändras lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. Alkohollagen föreslås gälla alkoholhaltiga ämnen som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol, medan gränsen för närvarande är 2,8 volymprocent. De viktigaste principerna i alkohollagen föreslås kvarstå i huvudsak som förut. Bestämmelserna om tillståndsplikten och tillståndsförfarandena för näringsverksamhet med anknytning till alkoholhaltiga ämnen ska sammanföras. De viktigaste skyldigheterna i fråga om tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga ämnen förblir i huvudsak oförändrade. Särskilt bestämmelserna om servering av alkoholdrycker lättas upp bland annat genom att serveringstiderna avregleras och de krav som ställs på ansvariga föreståndare för serveringsställen och på serveringsområden lindras.

Det föreslås att alkoholbolagets ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker ändras så att alla alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol blir tillåtna inom den tillståndspliktiga detaljhandeln. Som komplement till de särskilda detaljhandelstillstånden för gårdsvin och sahti föreslås ett system med detaljhandelstillstånd för hantverksöl.

Tillstånds- och tillsynsmyndigheterna och behörighetsfördelningen mellan dem i alkohollagen förblir oförändrade. I kraft av propositionen effektiviseras verkställigheten av lagen genom att man tar i bruk tillståndshavares egenkontroll. Påverkningsmöjligheterna för dem som bor i närmiljön och för kommuninvånarna utökas vid tillämpningen av alkohollagen. Det föreslås att en del av alkohollagstiftningen flyttas från förordningsnivå till lagnivå.

I lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet stryks bestämmelserna om förplägnadsrörelsens öppettider. De föreslagna ändringarna i strafflagstiftningen och i punktskattelagstiftningen är i huvudsak av teknisk natur.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2018 eller så snart som möjligt efter det. Den förslagna alkohollagen innehåller flera bestämmelser om övergångstider.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL 1
INNEHÅLL 2
ALLMÄN MOTIVERING 6
1 INLEDNING 6
2 NULÄGE 8
2.1 Lagstiftning och praxis 8
2.1.1 Lagstiftning 8
2.1.2 Praxis 11
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i EU och i utlandet 24
2.2.1 Den internationella alkoholpolitiken 24
2.2.2 Lagstiftningen i EU 25
2.2.3 Lagstiftning i vissa länder 28
2.3 Bedömning av nuläget 34
2.3.1 Alkoholmarknadens utveckling 34
2.3.2 Utvecklingen av alkoholens skadeverkningar 37
2.3.3 Alkohollagens struktur och myndighetstillsyn 42
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN 43
3.1 Målsättning 43
3.1.1 Social- och hälsovårdspolitiska mål 43
3.1.2 Ekonomisk-politiska mål 45
3.1.3 Ökade påverkansmöjligheter för medborgare 46
3.2 Alternativ 47
3.2.1 Alternativa och kompletterande metoder till alkohollagstiftningen 48
3.3 De viktigaste förslagen 50
3.3.1 Uppföljning av måluppfyllelsen 52
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER 53
4.1 Ekonomiska konsekvenser 53
4.1.1 Allmänt 53
4.2 Konsekvenser för myndigheterna 59
4.3 Övriga samhälleliga konsekvenser 60
4.3.1 Konsekvenser för social- och hälsovården 60
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN 65
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial 65
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats 65
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER 71
DETALJMOTIVERING 72
1 LAGFÖRSLAG 72
1.1 Alkohollagen 72
1 kap. **Allmänna bestämmelser** 72
2 kap. **Tillståndsplikt** 78
3 kap. **Alkoholbolaget** 93
4 kap. **Tillverkning, import, export och partihandel** 96
5 kap. **Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker** 98
6 kap. **Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik** 106
7 kap. **Marknadsföring och prissättning** 107

8 kap. **Tillverkning, import, införsel, försäljning och användning av denaturerad sprit och alkoholpreparat** ... 108
9 kap. **Tillsyn och styrning** ... 111
10 kap. **Förbud, påföljder för överträdelser och straffbestämmelser** ... 115
11 kap. **Avgifter** ... 120
12 kap. **Ändringssökande** ... 121
13 kap. **Särskilda bestämmelser** ... 123
14 kap. **Ikraftträdelsebestämmelser** ... 127
1.2 Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet ... 129
1.3 Lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker ... 129
1.4 Strafflagen ... 130
30 kap. **Om näringsbrott** ... 130
1.5 Lagen om ordningsbotsförseelser ... 131
1.6 Lagen om verkställighet av böte ... 131
1.7 Fängelselagen ... 131
9 kap. **Fångarnas egendom och inkomster** ... 131
1.8 Häktningslagen ... 131
5 kap. **De häktades egendom och inkomster** ... 131
1.9 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen ... 131
4 kap. **De frihetsberövades egendom** ... 131
1.10 Barnskyddslagen ... 132
1.11 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi ... 132
1.12 Livsmedelslagen ... 132
1.13 Lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter ... 132
1.14 Informationssamhällsbalken ... 132
1.15 Tobakslagen ... 132
1.16 Lagen om tillsyn över ekologisk produktion ... 133
1.17 Lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ... 133
1.18 Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet ... 133
1.19 Tullagen ... 133
1.20 Lagen om privata säkerhetstjänster ... 133
1.21 Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter ... 133
1.22 Lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten ... 133
1.23 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen ... 133
1 kap. **Allmänna bestämmelser** ... 133
1.24 Läkemedelslagen ... 134
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER ... 134
3 IKRAFTTRÄDANDE ... 134
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING ... 135
LAGFÖRSLAG ... 144
Alkohollag ... 144
Lag om ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet ... 180
Lag om ändring av 2 och 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker ... 182
Lag om ändring av 30 kap. 1 a § i strafflagen ... 183
Lag om ändring av 17 § i lagen om ordningsbotsförseelser ... 184
Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter ... 185
Lag om ändring av 9 kap. 1 § i fängelselagen ... 186
Lag om ändring av 5 kap. 1 § i häktningslagen ... 187

Lag om ändring av 4 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen 188
Lag om ändring av 65 § i barnskyddslagen 189
Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi 190
Lag om ändring av 14 § i livsmedelslagen 191
Lag om ändring av 46 g § i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter 192
Lag om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken 193
Lag om ändring av 82 § i tobakslagen 194
Lag om ändring av lagen om tillsyn över ekologisk produktion 195
Lag om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården 196
Lag om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet 197
Lag om ändring av 11 § i tullagen 198
Lag om ändring av 47 § i lagen om privata säkerhetstjänster 199
Lag om ändring av 11 c § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter 200
Lag om ändring av 25 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten 201
Lag om ändring av 1 kap. 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen 202
Lag om upphävande av 7 § 2 mom. i läkemedelslagen 203
BILAGOR 204
PARALLELLTEXT 204
Lag om ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet 204
Lag om ändring av 2 och 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker 208
Lag om ändring av 30 kap. 1 a § i strafflagen 210
Lag om ändring av 17 § i lagen om ordningsbotsförseelser 211
Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter 212
Lag om ändring av 9 kap. 1 § i fängelselagen 213
Lag om ändring av 5 kap. 1 § i häktningslagen 214
Lag om ändring av 4 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen 215
Lag om ändring av 65 § i barnskyddslagen 216
Lag om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi 217
Lag om ändring av 14 § i livsmedelslagen 218
Lag om ändring av 46 g § i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter 219
Lag om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken 220
Lag om ändring av 82 § i tobakslagen 221
Lag om ändring av lagen om tillsyn över ekologisk produktion 222
Lag om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården 224
Lag om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet 225

Lag om ändring av 11 § i tullagen.....226
Lag om ändring av 47 § i lagen om privata säkerhetstjänste 227
Lag om ändring av 11 c § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter.....228
Lag om ändring av 25 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten 229
Lag om ändring av 1 kap. 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen.....230
Lag om upphävande av 7 § 2 mom. i läkemedelslagen.....231

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Det egentliga syftet med alkoholpolitiken som en del av social- och hälsopolitiken är att minska de problem och negativa effekter som alkoholen orsakar dem som konsumerar alkohol och deras närstående samt andra människor och samhället.

Förtäring av alkoholdrycker kan leda till hälsorelaterade, sociala och samhälleliga problem av tre orsaker. För det första är den etylalkohol som alkoholdrycker innehåller en giftig kemikalie. Alkoholen kan skada nästan alla organ hos människan. För det andra leder etylalkohol i tillräckligt stora doser till berusning som innebär en påverkan på det centrala nervsystemet. För det tredje kan återkommande och riklig konsumtion av alkoholdrycker utveckla ett beroende hos användaren.

De allvarligaste negativa hälsoeffekter som har samband med alkoholkonsumtion och som ökar dödligheten och sjukfrekvensen är cancer, neuropsykiatriska störningar, hjärt- och kärlsjukdomar, sjukdomar i de inre organen, fosterskador, förgiftningar, olycksfall och självmord. Flera hälsorisker ökar i direkt proportion till storleken på konsumtionen, och det finns inget säkert tröskelvärde för alkoholkonsumtion. Även sporadiskt berusningsdrickande medför ökad olycksrisk. Återkommande stor konsumtion och även periodiskt berusningsdrickande kan också leda till sociala problem i familjelivet, människorelationerna och arbetslivet liksom även till ekonomiska problem. Missbruk av alkohol inverkar på många sätt också på andra mänskor och på samhället.

Alkoholbruk är i likhet med bruk av andra berusningsmedel emellertid också förknippat med olika slag av fysisk och social tillfredsställelse. De fysiologiska hälsofördelarna är dock en omtvistad fråga.

Tillverkning och försäljning av alkoholdrycker ger ekonomiska fördelar till exempel för jordbrukare och för företag som tillverkar och marknadsför alkohol och bedriver handel med och servering av alkohol samt för de anställda som sysselsätts inom dessa branscher.

Med tanke på samhällsekonomin ger näringarna i anslutning till alkohol skatteintäkter och även exportintäkter. Intäkterna från alkoholskatten utgör en viktig del av inkomsterna i statsbudgeten. Men alkoholbruket orsakar också genom sjukdomar och kortare arbetsliv kostnader och produktivitetsförluster för den offentliga ekonomin och för hela det finska näringslivet.

För att förbygga alkoholens negativa effekter reglerar samhället konsumtionen av alkoholdrycker och näringsverksamheten i anknytning till alkoholdrycker genom en särskild alkohollagstiftning. Förutom genom speciallagstiftning försöker samhället minska alkoholens negativa effekter till exempel genom alkoholbeskattningen, ordningslagstiftningen och lagstiftning och övervakning mot rattfylleri. Som fallet är med andra sociala och hälsorelaterade problem strävar man efter att minska alkoholens negativa effekter även genom allmänna samhällspolitiska och social- och hälsopolitiska åtgärder. Förutom genom behandling av missbruksrelaterade sjukdomar och problem kan alkoholens negativa effekter minskas till exempel genom förebyggande missbrukarvård och hälsofrämjande åtgärder. Konsumtionen av alkoholdrycker och näringsverksamheten i anknytning till den har i den finländska lagstiftningen under olika tider bemötts på olika sätt.

Tillverkning, import och försäljning av alkoholhaltiga ämnen som innehåller mer än två volymprocent alkohol förbjöds vid ingången av 1919 först på förordningsnivå (29/1917) och senare genom förbudslagen (158/1922).

Förbudslagen upphävdes 1932 efter folkomröstning, varvid det statsägda aktiebolaget Oy Alkoholiliike Ab (Alko) genom lagen om alkoholdrycker (45/1932) fick fullständig ensamrätt att tillverka, importera, exportera och bedriva partihandel och detaljhandel med alkoholdrycker. Förbudslagen förblev dock i praktiken i kraft på landsbygden, det vill säga försäljning och servering av alkoholdrycker var tillåten endast i städer och köpingar. Åldersgränserna för köp av alkoholdrycker var 21 år i detaljhandeln och 18 år vid servering.

År 1969 genomfördes tre stora reformer inom alkoholpolitiken. Genom den nya alkohollagen (459/1968) fick Alkobutiker och restauranger med utskänkningsrättigheter inrättas också på landsbygden. Åldersgränsen för köp av svaga alkoholdrycker inom detaljhandeln sänktes till 18 år och för starka alkoholdrycker till 20 år. Försäljning och servering av öl som innehåller högst 4,7 volymprocent alkohol tilläts i butiker, barer och caféer genom lagen om mellanöl (462/1968). Som en följd av reformen fördubblades alkoholkonsumtionen nästan på några år.

År 1995 reviderades alkohollagen (1143/1994) med anledning av Finlands EU-medlemskap. Alkos monopolställning avvecklades med undantag av detaljhandelsmonopolet, och reklamen för svaga alkoholdrycker avreglerades. Förbudet mot att förtära alkoholdrycker på offentliga platser upphävdes och denna reglering reviderades senare i ordningslagen (612/2003). Tillståndsförvaltningen och tillsynen enligt alkohollagen överfördes från Alko till statsförvaltningen.

I praktiken gällde den största ändringen detaljförsäljningen i butikerna, som förutom mellanöl fick börja sälja även cider och long drink-drycker som framställts enbart genom jäsning och som innehåller högst 4,7 volymprocent alkohol. Samtidigt beslutades det att försäljning av alkoholdrycker skulle tillåtas även i kiosker och på servicestationer. Därefter förlängdes försäljningstiderna inom detaljhandeln småningom i samband med liberaliseringen butikernas fria öppettider.

Den totala alkoholkonsumtionen ökade efter att 1995 års alkohollag hade trätt i kraft, och ökningen tilltog 2004 då man beslutade att sänka alkoholskatten med i genomsnitt en tredjedel samtidigt som resandeinförseln av alkoholdrycker från andra EU-länder släpptes fri och Estland anslöt sig till EU.

De sammanlagda skadliga verkningarna av alkoholen växte i takt med totalkonsumtionen fram till 2008. Därefter genomfördes under åren 2008–2014 fem höjningar av alkoholskatten. Dessutom begränsades alkoholreklamen åren 2008 och 2015 genom ändringar i alkohollagen. Sedan år 2008 har alkoholkonsumtionen sjunkit. Samtidigt har de skadliga effekterna av alkoholen minskat – ställvis betydligt.

Målet med den nya totala omarbetningen av alkohollagen är att sammanjämka de olika intressen som finns i fråga om tillverkning, försäljning och konsumtion av alkohol. Lagens syfte är fortfarande att förebygga de olägenheter och problem som alkoholen medför. Därför bevaras till exempel Alkos detaljförsäljningsmonopol och tillståndsplikten för alkoholnäringarna. Samtidigt är avsikten med den föreslagna lagen att öka tillgången till alkohol särskilt i detaljhandeln. Den mest betydande förändringen i reformen är att affärer, kiosker och servicestationer får börja sälja sälja alla slags alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent alkohol; i dag får de sälja endast alkoholdrycker som framställts genom jäsning och innehåller

högst 4,7 procent alkohol. Propositionen är också avsedd att minska den regelbörda som den ställvis föråldrade alkohollagstiftningen orsakar företag samt trygga förutsättningarna för en fungerande konkurrens. Ett syfte med reformen är också att utforma lagstiftningen så att den uppfyller grundlagens krav i lagtekniskt hänseende.

De ändringar som rör detaljförsäljningen av alkoholdrycker ökar i synnerhet försäljningen av bryggeriprodukter i affärer, kiosker och servicestationer och minskar Alkos försäljning. Reformen bedöms ha positiva ekonomiska effekter på tillverkare av bryggeriprodukter och på detaljhandeln. För restaurangbranschen medför den minskade regelbördan positiva konsekvenser, men en negativ konsekvens är att försäljningen av alkoholdrycker styrs till detaljhandeln och minskar efterfrågan på servering av alkohol. De totala effekterna av reformen på sysselsättningen inom tillverkning, försäljning och servering av alkoholdrycker är av dessa orsaker osäkra. För den offentliga ekonomin innebär reformen ökade intäkter av alkoholskatten, men den kan samtidigt vidga hållbarhetsgapet genom att öka kostnaderna inom social- och hälsovården och försämra produktiviteten och sysselsättningsgraden. Eftersom reformen ökar den totala alkoholkonsumtionen, är dess konsekvenser för människornas välfärd och hälsa negativa. Likaså kommer den att leda till ökande hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper. Att korrigera eller upphäva de lagändringar som gäller ökningen av tillgången till alkohol är i praktiken svårt, vilket innebär att konsekvenserna för hälsan och välfärden blir långvariga.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Lagstiftning

Alkohollagen och de förordningar som utfärdats med stöd av den

Den gällande alkohollagen trädde i kraft vid ingången av 1995. Den baserar sig fortfarande till sin struktur och sina principer på 1932 års lag om alkoholdrycker och på 1968 års alkohollag och lag om mellanöl, som följde på den.

Alkohollagen är i huvudsak en ramlag, och närmare bestämmelser har utfärdats genom sammanlagt 13 förordningar av statsrådet och social- och hälsovårdsministeriet. Dessa är

- förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994)
- förordningen om alkoholpreparat och denaturering (1345/1994)
- förordningen om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet (1346/1994), nedan *utrikestrafikförordningen*
- förordningen om detaljhandel med alkoholdrycker genom leverans till beställare och köpare (680/1996), nedan *förordningen om utlämningsställen*
- förordningen om alkoholbolagets verksamhet (243/2000)
- statsrådets förordning om förlängning av serveringstiden för alkoholdrycker (1208/2002), nedan *förordningen om förlängd tid*
- social- och hälsovårdsministeriets beslut om försäljningsställen för och försäljning av alkoholdrycker som framställts genom jäsning och som innehåller högst 4,7 volymprocent etylalkohol (136/1995)
- social- och hälsovårdsministeriets beslut om försäljningsställen för och försäljning av alkoholdrycker som framställts genom jäsning och som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol (852/1995)

- social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av lindrigt denaturerad etanol (892/1995)
- social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av kraftigt denaturerad etanol (893/1995)
- social- och hälsovårdsministeriets beslut om tillverkning av alkoholdrycker och sprit i undervisnings- eller forskningssyfte (1588/1995)
- social- och hälsovårdsministeriets beslut om förutsättningarna för beviljande av tillstånd att tillverka, importera och bedriva partihandel med alkoholdrycker och sprit samt om den tillförlitlighet som krävs av sökanden (274/1997)
- social- och hälsovårdsministeriets förordning om de yrkesmässiga förutsättningar som gäller ansvariga föreståndare för serveringsställen för alkoholdrycker samt dessas ställföreträdare (1371/2002)

Alkohollagens första kapitel innehåller allmänna bestämmelser som innefattar lagens syfte, dess tillämpningsområde och de viktigaste definitionerna.

Enligt 1 § i alkohollagen är syftet med lagen att genom styrning av alkoholkonsumtionen förebygga de samhälleliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholhaltiga ämnen. Lagen gäller enligt 2 och 3 § tillverkning, import, export, försäljning och annan överlåtelse, användning, innehav och transport av alkoholhaltiga ämnen som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol samt reklam för alkoholdrycker.

De alkoholhaltiga ämnena delas in i alkoholdrycker, sprit och alkoholpreparat. Med alkoholdryck avses enligt 3 § en dryck som är avsedd att förtäras och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol. Gränsen mellan en stark och en svag alkoholdryck är 22 volymprocent. Med sprit avses etylalkohol eller en sådan vattenlösning av etylalkohol som innehåller mer än 80 volymprocent etylalkohol och som inte är denaturerad, det vill säga har gjorts odrickbar genom tillsats av andra ämnen. Närmare bestämmelser om definitionerna finns i förordningen om alkoholdrycker och sprit.

Med alkoholpreparat avses ett alkoholhaltigt ämne som inte är en alkoholdryck eller sprit. Bestämmelser om alkoholpreparat och om försäljning och denaturering av dem finns i förordningen om alkoholpreparat och denaturering och i social- och hälsovårdsministeriets beslut om denaturering.

I lagens andra kapitel föreskrivs det om tillverkning av alkoholdrycker och sprit. Kapitlet innehåller bestämmelser om tillståndsplikten för tillverkning av alkoholdrycker och sprit och om tillåten tillverkning i hemmet. Närmare bestämmelser om beviljande av tillverkningstillstånd och om förutsättningarna för tillåten tillverkning i hemmet finns i förordningen om alkoholdrycker och sprit och i social- och hälsovårdsministeriets beslut om detta.

I lagens tredje kapitel föreskrivs det om import och export av alkoholdrycker och sprit. Kapitlet innehåller bestämmelser om kommersiell import och export av alkoholdrycker, om import och export av sprit och om importtillstånd. Dessutom innehåller kapitlet ett bemyndigande att utfärda förordning med stöd av vilket resandeinförsel av alkoholdrycker från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet genom förordningen om alkoholdrycker och sprit har begränsats till resor som varar i mer än 20 timmar.

Lagens fjärde kapitel gäller försäljning och annan överlåtelse samt förmedling av alkoholdrycker och sprit. Kapitlet innehåller bestämmelser om tillståndsplikten för partihandel med alkoholdrycker och sprit och för detaljhandel med och servering av alkoholdrycker. Bestäm-

melser om villkoren för beviljande av partihandels-, detaljhandels- och serveringstillstånd finns också i förordningen om alkoholdrycker och sprit och i social- och hälsovårdsministeriets förordningar.

Fjärde kapitlet innehåller även centrala bestämmelser om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker. Detaljhandel med alkoholdrycker bedrivs med ensamrätt av ett alkoholbolag, Alko, som är helt och hållet statsägt. Undantag från detta anges i lagen. Detaljhandel med alkoholdrycker som tillverkats genom jäsning och innehåller högst 4,7 volymprocent alkohol får bedrivas av butiker, kiosker och servicestationer som beviljats tillstånd. Tillverkare kan dessutom beviljas detaljhandelstillstånd för så kallade gårdsviner och sahti. För servering av alkoholdrycker kan serveringstillstånd beviljas.

I synnerhet för detaljhandel med och servering av alkoholdrycker anges det i lagen begränsningar som syftar till att trygga barnskyddet och upprätthålla den allmänna ordningen. Vid detaljhandel med och servering, förmedling och innehav av alkoholdrycker är åldersgränsen enligt lagen 18 år. För detaljhandel med och förmedling och innehav av starka alkoholdrycker är åldersgränsen dock 20 år. På motsvarande sätt är det enligt lagen förbjudet att sälja eller servera alkoholdrycker till personer som uppenbart är berusade.

Bestämmelser om andra begränsningar av detaljhandeln och serveringen finns i förordningen om alkoholdrycker och sprit. Enligt huvudregeln får alkoholdrycker till exempel inte säljas på kredit. I förordningen finns det också detaljerade bestämmelser om storleken på de portioner som får serveras. Enligt förordningen får de alkoholdrycker som säljs i butikerna säljas varje dag mellan klockan 9 och 21. Alkos detaljhandelstider är mer begränsade, det vill säga måndag till fredag mellan klockan 9 och 20 samt lördagar mellan klockan 9 och 18. Servering är tillåten varje dag mellan klockan 9 och 01.30. Serveringstiden kan enligt förordningen om förlängd tid inledas tidigast klockan 5 och med särskilt tillstånd förlängas till klockan 2.30 eller 3.30. Bestämmelser om försäljning av alkoholdrycker i utrikestrafik finns i utrikestrafikförordningen.

I femte kapitlet i alkohollagen föreskrivs det om begränsningar som gäller reklam och prissättning. Reklam för starka alkoholdrycker är i huvudsak förbjuden. Reklam för svaga alkoholdrycker är tillåten med de undantag som anges i lagen. De senaste begränsningarna av alkoholreklam i tv och radio samt på allmänna platser och i sociala medier trädde i kraft vid ingången av 2015 (152/2014).

Sjätte kapitlet gäller innerhav, transport och skattefri lagring av alkoholdrycker och sprit. Kapitlet innehåller förbud mot innehav av alkoholdrycker och sprit samt en bestämmelse om godkännande av skattefria lager för alkoholdrycker och sprit.

I lagens sjunde kapitel föreskrivs det om alkoholbolaget. Kapitlet innehåller bestämmelser om uppgifterna i anslutning till bolagets ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker och om förvaltningen av bolaget. Bestämmelser om Alkos uppgifter finns också i förordningen om alkoholbolagets verksamhet och bestämmelser om Alkos försäljning i förordningen om utlämningsställen.

Åttonde kapitlet gäller styrning, tillsyn och påföljder. I kapitlet föreskrivs det om social- och hälsovårdsministeriets behörighet. Det omfattar bemyndiganden att utfärda förordning, tillsynsmyndigheternas tillsyns- och inspektionsbefogenheter samt registerföring och tystnadsplikt. Tillstånds- och tillsynsmyndigheter är Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken. I kapitlet föreskrivs det också om tillsynsmyndighet-

ernas rätt att få handräckning, om meddelande av anvisningar och om förbud och säkringsåtgärder. Till kapitlet fogades 2009 de straffbestämmelser som i samband med totalreformen av strafflagen inte överfördes till den.

Bestämmelser om tillståndsmyndighetens rätt att i samband med tillsynen över alkohollagen ge varningar eller återkalla tillstånd för viss tid eller permanent finns i respektive kapitel i anslutning till paragrafen om tillståndet i fråga.

I nionde kapitlet i alkohollagen föreskrivs det om sökande av ändring i beslut av tillsynsmyndigheterna och alkoholbolaget.

Tionde kapitlet innehåller särskilda bestämmelser. I kapitlet har det samlats bestämmelser om de avgifter som myndigheterna tar ut, om förbud mot att förtära alkoholdrycker, om fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholdrycker och sprit och om realisering av alkoholdrycker och sprit. I förordningen om alkoholdrycker och sprit ingår bestämmelser om förutsättningarna för fråntagande av alkoholdrycker.

Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) gäller utövande av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet. I lagens 3 § föreskrivs det om förplägnadsrörelsers öppettider. En förplägnadsrörelse får i regel vara öppen mellan klockan 5 och 2. I förordningen om alkoholdrycker och sprit föreskrivs det att om alkoholdrycker serveras i en förplägnadsrörelse ska serveringen upphöra senast klockan 1.30. Om ett serveringsställe har beviljats tillstånd att förlänga serveringstiden fram till klockan 2.30 eller 3.30 i enlighet med förordningen om förlängd tid, ska serveringsstället stängas senast en halv timme efter serveringstidens slut, det vill säga klockan 3 eller 4.

I 5 § 2 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet föreskrivs det om tillsättande av en ordningsvakt i en inkvarterings- och förplägnadsrörelse och dess omedelbara närhet. En polisinrättning kan bestämma att en verksamhetsutövare för en bestämd tid eller tills vidare ska tillsätta ett tillräckligt antal ordningsvakter som avses i lagen om ordningsvakter (533/1999) i rörelsen och dess omedelbara närhet, om det har förekommit upprepade ordningsstörningar i rörelsens verksamhet eller om det för upprätthållande av ordning och säkerhet annars är påkallat av särskilda skäl som gäller rörelsens verksamhet.

Bestämmelsen i fråga har upphävts genom lag 1093/2015, och bestämmelserna om ordningsvakter har överförts med oförändrat innehåll till 26 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015). Ändringen trädde i kraft vid ingången av 2017.

2.1.2 Praxis

Alkoholmarknaden

Marknaden för alkoholhaltiga ämnen består av primärproduktion, tillverkning av ämnen och drycker, handeln och restaurangbranschen. För alkoholtillverkning används det till exempel i Finland årligen ca 300 miljoner kilo spannmål.

År 2016 uppgick antalet tillverkningstillstånd för alkoholdrycker till sammanlagt 138. Av tillverkningstillstånden innehades 30 av vingårdar, 85 av bryggerier och 23 av andra tillverkare.

År 2016 tillverkades det sammanlagt cirka 570 miljoner liter alkoholdrycker (förändring från året innan 0 %), och den överlägset största delen, 410 miljoner liter (förändring +1 %), var maltdrycker. De bryggerier som tillverkar högst 500 000 liter öl tillverkade sammanlagt 3,9 miljoner liter öl, det vill säga knappt en procent av den totala ölproduktionen. Det tillverkades till exempel 49 miljoner liter starka alkoholdrycker, 50 miljoner liter long drink-drycker och 40 miljoner liter svaga viner, av vilka största delen var cider. Tillverkningen av gårdsvin var sammanlagt 200 000 liter.

År 2016 hade sammanlagt 310 företag partihandelstillstånd för alkoholdrycker.

Detaljförsäljningen av alkoholdrycker kan delas in i Alkos försäljning och den försäljning som innehavare av detaljhandelstillstånd bedriver. År 2016 hade Alko 356 butiker. På orter där Alko inte hade några butiker hade Alko utlämningsställen, och deras antal var 83. Antalet livsmedelsaffärer, kiosker och servicestationer som sålde alkoholdrycker uppgick 2016 till sammanlagt 5116, och antalet butiker som sålde gårdsviner och sahti till 30.

Restaurangernas serveringstillstånd var sammanlagt 8391 stycken. Av i huvudsak historiska orsaker och i nuläget på grund av kompetenskraven för ansvariga föreståndare för serveringsställen delas serveringstillstånden in i tre kategorier. Restauranger som har A-serveringstillstånd (6219) får servera alla slags alkoholdrycker, restauranger som har B-serveringstillstånd (429) får servera alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol och restauranger som har C-tillstånd (1743) får servera alkoholdrycker som tillverkats genom jäsning och som innehåller högst 4,7 volymprocent etylalkohol.

År 2016 hade utskänkningsrestaurangerna mer än 2,4 miljoner kundplatser. Allt som allt har antalet kundplatser i restauranger med utskänkningsrättigheter ökat med sammanlagt cirka 10 procent på tio år. När de förstås i vid mening utgör inkvarterings- och förplägnadstjänsterna en betydande del av turisttjänsterna.

Den statistikförda försäljningen av alkoholdrycker i Finland uppgick 2016 till 38,9 miljoner liter ren alkohol. Under rekordåret 2007 var den statistikförda försäljningen 46,1 miljoner liter, varför försäljningen har sjunkit med 16 procent på tio år. Detaljhandelns andel av den statistikförda alkoholförsäljningen var cirka 87 procent, och serveringsförsäljningens andel 13 procent. Serveringsförsäljningens andel av den statistikförda försäljningen har under de senaste årtiondena minskat betydligt.

Värdet av den statistikförda försäljningen av alkoholdrycker uppgick 2015 till sammanlagt 4,5 miljarder euro. Detaljförsäljningens värde var 3,0 miljarder euro (67 procent) och serveringsförsäljningens 1,5 miljarder euro (33 procent). Även sett till försäljningens värde har serveringens andel av den totala marknaden minskat.

Alkoholens andel av de privata konsumtionsutgifterna år 2015 var 3,9 procent. Medborgarna köpte alkoholdrycker för i genomsnitt 972 euro per invånare som fyllt 15 år.

Enligt en utredning från år 2007 (SHM:s utredningar 57:2007) sjönk den totala sysselsättningen knuten till alkohol åren 1996—2005 från 29 000 till 27 000 liter det vill säga med 7 procent, samtidigt som försäljningen av alkohol i hemlandet steg med sammanlagt 22 procent. Serveringsförsäljningen dominerade och uppgick till 17 054 årsverken, vilket motsvarar 62,7 procent. Övriga viktiga branscher var tillverkningen av alkoholdrycker och verksamhet i anslutning till den med 5 276 årsverken och 19,4 procent och detaljförsäljningen med 3 606 årsverken och 13,3 procent. Avgörande för utvecklingen av sysselsättningen knuten till alkohol

var varken tillverkningen eller detaljförsäljningen, utan den arbetskraftsintensivare serveringsförsäljningen.

Vilka typer av alkoholdrycker som finländarna har föredragit har varierat mycket under det senaste halvseklet. Ännu för femtio år sedan utgjorde starka alkoholdrycker mer än 70 procent av den statistikförda alkoholkonsumtionen räknat i ren alkohol. Att mellanöl började säljas i butikerna 1969 innebar att ölkonsumtionen ökade. Nästan hälften av all ren alkohol dricks i dag som öl (sammanlagt 414 miljoner produktliter år 2016) och bara knappt en fjärdedel som starka alkoholdrycker (27 miljoner produktliter). År 1985 utgjorde de svaga vinerna 5 procent av alkoholkonsumtionen och medan de i dag utgör cirka 20 procent (60 miljoner produktliter).

Utöver den statistikförda försäljningen omfattar den totala konsumtionen av alkoholdrycker också konsumtion som inte statistikförs. Till den konsumtion av alkoholdrycker som inte statistikförs räknas den alkoholkonsumtion som inte omfattas av den officiella konsumtionsstatistiken grundad på tillverknings. och försäljningsanmälningar, det vill säga resandeinförseln av alkohol, den lagliga och olagliga hemtillverkningen, den alkohol som finländare konsumerar utomlands, den insmugglade alkoholen och alkoholsubstituten.

Den totala konsumtionen av alkoholdrycker 2016 motsvarade sammanlagt 10,8 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år. Den statistikförda konsumtionen var 8,4 liter och den konsumtion som inte statistikförts har beräknats till 2,4 liter. Storleken på den konsumtion som inte statistikförs har 2004—2015 varierat mellan 2,2 och 2,7 liter. Den statistikförda konsumtionen av alkoholdrycker utgör cirka 78 procent av den totala alkoholkonsumtionen, och den konsumtion som inte statistikförs utgör cirka 22 procent.

I nuläget utgör resandeinförseln cirka 77 procent av den konsumtion som inte statistikförs. Från marknadssynpunkt är det väsentligt att 66 procent av all ren alkohol och 75 procent av alla alkoholdrycker mätt i produktliter som förs in av resande köps i Estland och på de fartyg som trafikerar linjerna mellan Estland och Finland. Resandes rätt att föra in alkoholdrycker från ett annat medlemsland för eget bruk utan att betala punktskatt i Finland baserar sig på direktivet om enhetliga strukturer för punktskatterna i EU-länderna (92/83/EEG), och följaktligen kan rätten att föra in alkoholdrycker inte begränsas kvantitativt. Genom en lag om ändring av punktskattelagen (495/2014) som trädde i kraft sommaren 2014 har man strävat efter att effektivisera tullövervakningen och ingripa främst i sådan allt för stor införsel som uppenbart inte är avsedd för eget bruk.

Beräknat enligt den nuvarande estniska prisnivån uppgår det sammanlagda värdet av resandeinförseln av alkoholdrycker till cirka 300 miljoner euro, det vill säga cirka 7 procent av hela alkoholmarknaden. År 2015 spenderade medborgarna således sammanlagt cirka 65 euro per invånare som fyllt 15 år på resandeinförsel av alkoholdrycker, vilken i huvudsak skedde från Estland.

Tillsynen över alkohollagen

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska inom alkoholförvaltningen sköta tillståndsförvaltningen för och tillsynen över tillverkningen och partihandeln. Det ska också styra och utveckla tillståndsförvaltningen vid regionförvaltningsverken och producera informations- och kommunikationstjänster. Dessutom är verket behörigt att i hela landet övervaka detaljhandeln med och serveringen av alkoholdrycker samt reklam och annan säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker. Vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården är den årliga arbetsinsatsen inom alkoholförvaltningen för närvarande 16 årsverken.

Regionförvaltningsverken svarar för tillståndsförvaltningen för och tillsynen över serveringen och detaljförsäljningen av alkoholdrycker inom sina respektive områden. Dessutom övervakar regionförvaltningsverken säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker inom sina områden såväl på detaljförsäljnings- och serveringsställen som till exempel i lokala radiokanaler och lokaltidningar och på webbsidor. Vid regionförvaltningsverken är den årliga arbetsinsatsen inom alkoholförvaltningen för närvarande ca 50 årsverken.

Enligt förordningen om alkoholdrycker och sprit ska Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Tillsynsprogrammet styr den regionala tillståndsförvaltningen för och övervakningen av serveringen och detaljförsäljningen av alkoholdrycker samt reklamen för alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och en effektiv verkställighet av alkohollagen.

Tillsynen över bestämmelserna i alkohollagen baserar sig på ett omfattande tillståndssystem. I praktiken säkerställs det genom tillståndsystemet att de näringsidkare som bedriver alkoholnäringar kan fullgöra sina skyldigheter, att de nås av tillsynen och att effektiva åtgärder för att ingripa i lagstridig verksamhet kan vidtas. Alkoholförvaltningens informationssystem stöder en effektiv verkställighet av alkohollagen.

Vid övervakningen av försäljningen och serveringen av alkoholdrycker samt vid tillståndsförvaltningens proaktiva tillsyn har tillsynsmyndigheterna strävat efter att minska i synnerhet försäljningen till minderåriga och berusade och att förhindra att alkoholdrycker förmedlas till minderåriga. I samband med tillsynen över alkohollagen kan också informell ekonomi och ekonomisk brottslighet förhindras i betydande grad, och förutsättningarna för en rättvis konkurrens kan på detta sätt tryggas för alla aktörer.

Tillsynen över nätverket för distribution av alkoholdrycker har fokuserat på övervakning av serveringen. År 2016 utförde regionförvaltningsverken sammanlagt 4 072 inspektionsbesök med stöd av alkohollagen. Av inspektionerna utfördes 3 310 på serveringsställen och 762 på detaljförsäljningsställen.

Regionförvaltningsverken återkallade permanent 50 serveringstillstånd och 3 detaljhandelstillstånd. För viss tid återkallade regionförvaltningsverken 62 serveringstillstånd och 3 detaljhandelstillstånd. När ett tillstånd återkallas permanent är det vanligen fråga om att tillståndshavaren inte längre har ekonomiska förutsättningar för att fortsätta med verksamheten. Orsakerna till att tillstånd återkallas för viss tid varierar och de vanligaste är alkoholpolitiska, till exempel att alkoholdrycker har sålts eller serverats till minderåriga eller personer som uppenbart varit berusade. Vid övervakningen av försäljningsförbuden har i synnerhet samarbetet med polisen utvecklats.

Genom produkttillsynen vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården övervakas kvaliteten på de alkoholdrycker som släpps ut på marknaden i Finland. Produktregistret över alkoholdrycker innehöll 2016 sammanlagt 25 100 produkter som partiförsäljarna under det gångna året levererat till serverings- och detaljhandelsställen. Produkttillsynen över alkoholdrycker utgörs av tillsynen över de produkter som tillståndshavarna anmält till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och av marknadstillsynen. År 2015 togs det till exempel tillsynsprov från 56 produkter på alkoholmarknaden. Av dessa stred 11 mot bestämmelserna (avvikelser i produkternas sammansättning, skillnader mellan den angivna alkoholhalten och den analyserade alkoholhalten som överskred den avvikelse som gällande bestämmelser tillåter).

Skatteförvaltningen svarar för uppbörden av punktskatter och Tullen svarar för de tillsynsuppgifter som gäller punktskatterna och för utredningen av tullbrott.

Det har inte observerats några större missförhållanden i tillsynen över alkohollagen. I Finland förekommer det inte i nämnvärd grad till exempel olaglig tillverkning av, parti- eller detaljhandel med eller servering av alkoholdrycker.

Alkoholkonsumtionens, dryckesvanornas och skadeverkningarnas utveckling

Totalreformen av alkohollagen 1969 satte fart på ökningen av alkoholkonsumtionen, som steg från ungefär fyra liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år till närmare elva liter 1990 innan den ekonomiska krisen försvagade köpkraften och fick alkoholkonsumtionen att börja sjunka.

Efter den nya totalreformen av alkohollagen 1994 började den totala alkonsumtionen igen växa. År 2004 ökade tillväxttakten på grund av att resandeinförseln av alkoholdrycker släpptes fri och alkoholskatten sänktes. Totalkonsumtionen var som störst åren 2005 och 2007 då den var 12,7 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år.

Efter de höjningar av alkoholskatten som genomfördes 2008—2014 sjönk den totala konsumtionen till 10,8 liter 2015. År 2016 bröts den sjunkande trenden och konsumtionen förblev på 10,8 liter.

Under årtionden har ökningen i alkoholkonsumtionen skett så att antalet alkoholanvändare har ökat och användarna har börjat dricka oftare och i genomsnitt större mängder åt gången. Sedan 1968 har andelen nyktra män rört sig under och över tio procent. Av kvinnorna var nästan en tredjedel nyktra ännu i början av 1980-talet, men nu har andelen nyktra kvinnor halverats. Männens alkoholkonsumtion har mer än fördubblats och kvinnornas sexfaldigats på en dryg generation. Männen dricker likväl fortfarande ungefär två tredjedelar av all alkohol som konsumeras. (Mäkelä et al. Suomi juo. THL 2010)

Enligt 2016 års undersökning av dryckesvanorna var 12 procent av männen och 17 procent av kvinnorna i åldern 15—79 år nyktra. Oftast konsumerar finländarna små mängder, men i synnerhet männen dricker ibland mycket stora mängder alkohol i gången. De gånger då alkoholanvändaren drack åtta portioner alkohol konsumerades 40 % av all alkohol som konsumerades under året. Bland männen var andelen 45 procent och bland kvinnorna 28 procent. (Härkönen et al. Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 1968—2016. THL 2017.)

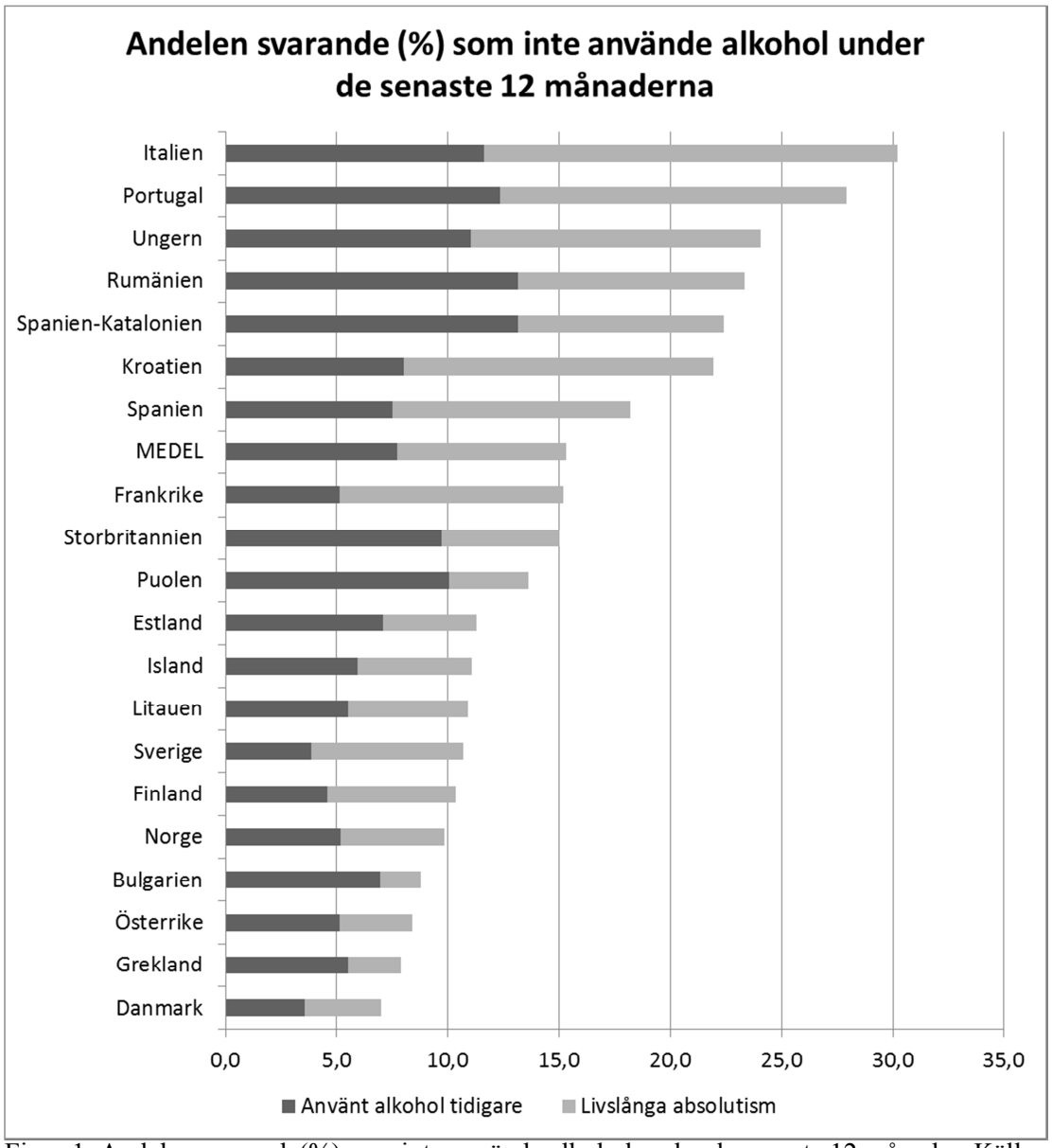

Figur 1. Andelen svarande(%) som inte använde alkohol under de senaste 12 månader. Källa: RARHA

Mätt som totalkonsumtion ligger den finländska alkoholkonsumtionen på europeisk genomsnittsnivå. Å andra sidan är de nyktras andel i Finland tämligen liten i jämförelse med många andra länder i Europa, och konsumtionen i berusningssyfte anmärkningsvärt stor (Moskalewicz et al. Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU. Joint Action RARHA 2017).

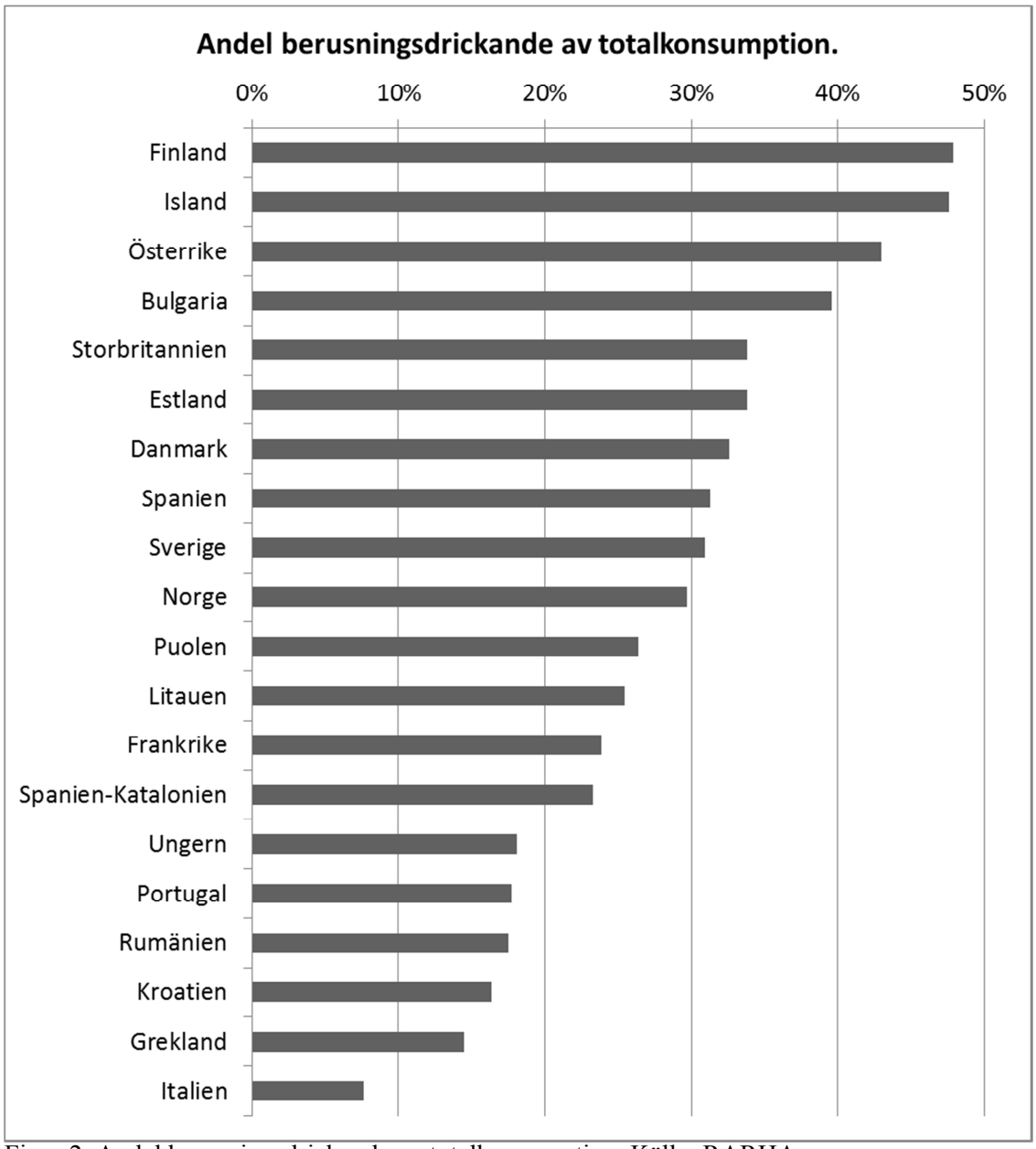

Figur 2. Andel berusningsdrickande av totalkonsumption. Källa: RARHA

Den ökade alkoholkonsumtionen har lett till fler fall av alkoholrelaterade sjukdomar och dödsfall på grund av dem. Dödligheten i levercirros orsakad av alkohol ökade exceptionellt snabbt i Finland i början av 2000-talet, men började sjunka efter år 2007. I Statistikcentralens statistik över dödsorsaker räknas dödsfall på grund av sjukdomar orsakade av alkohol, såsom hjärnsyndrom, leversjukdomar och pankreatiter samt alkoholförgiftningar, som alkoholrelaterade. År 1969 dog 400 personer på grund av alkohol, år 2007 var de nästan 2 200 och år 2015

knappt 1 700, varav ca 1 300 män och 400 kvinnor. Av de alkoholdöda var två tredjedelar i arbetsför ålder.

Förändringarna i dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning har i Finland följt utvecklingen i totalkonsumtionen av alkohol: dödsfallen har ökat när konsumtionen ökat och minskat när konsumtionen minskat. När konsumtionen var som störst 2007 var alkoholen enligt den dåvarande indelningen i dödsorsaker den vanligaste dödsorrsaken bland de arbetsföra, det vill säga personer i åldern 15—64 år: alkoholbruket orsakade bland männen fler dödsfall än kranskärlssjukdomar och bland kvinnorna fler dödsfall än bröstcancer. År 2015 var alkohol enligt en ny indelning näst efter tumörer och blodkärlssjukdomar den tredje vanligaste dödsorsaken bland såväl män som kvinnor i arbetsför ålder.

I proportion till folkmängden dör tre gånger så många i Finland i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning som i Sverige och Norge.

Alkoholen är också en bakgrundsfaktor i många sjukdomar. En riklig alkoholkonsumtion är förenad med en betydligt förhöjd risk att insjukna i cancer i munhålan, struphuvudet, svalget, matstrupen och levern och med en något förhöjd risk att insjukna i bröstcancer och cancer i tjocktarmen. Risken för bröstcancer ökar till exempel redan vid en liten konsumtion, och den ökar proportionellt med alkoholkonsumtionen. Antalet dödsfall i cancer där alkoholbruket är en underliggande orsak har ökat i Finland under 2000-talet, och de är proportionellt fler än i till exempel Norge och Sverige.

En stor alkoholkonsumtion medför en betydande ökning av risken att drabbas av hjärninfarkt eller hjärnblödning. Ur gruppen kroniska neurologiska sjukdomar orsakar en riklig alkoholanvändning demens och degeneration i det centrala och det perifera nervsystemet samt förvärrar epilepsi.

Man har konstaterat att en liten alkoholkonsumtion har samband med att risken för kranskärlssjukdom minskar under förutsättning att att användaren inte dricker sig full ens ibland. Enligt ny forskning kan det även ligga andra faktorer bakom den lägre sjukdomsrisken, och en minskad alkoholkonsumtion kan främja hjärthälsan även för den som använder bara små eller måttliga mängder alkohol (Holmes et al. British Medical Journal 2014;349:g4164). En liten alkoholkonsumtion har konstaterats ha samband med minskad risk för typ 2-diabetes. En riklig användning av alkohol äventyrar däremot jämvikten i skötseln av diabetes.

En granskning av sjukdomsfall och för tidiga dödsfall visar att alkoholen år 2010 medförde nästan lika många förlorade levnadsår som tobaken. Skillnaden berodde på den antagna gynnsamma inverkan på risken för kranskärlssjukdom och diabetes. Den börda som alkoholen utgör är mer mångfacetterad än den börda som tobaken utgör. Förutom de störningar som alkoholen orsakar vid användningstillfället och levercirrosen leder alkoholbetingat våld och alkoholrelaterade olyckor till en betydande förlust av friska levnadsår.

Alkohol ökar risken för olycksfall genom att hämma nervsystemets funktion och försvaga musklernas kontraktionsförmåga. I trafiken försämrar till exempel redan en alkoholhalt i blodet på 0,2 promille uppmärksamheten, och att köra med 0,5 promille alkohol i blodet ökar olycksrisken på samma sätt som en höjning av körhastigheten med 50 procent (Löytty et al. Alkoholirattijuopumus tieliikenteessä ja juopumuksen yleisyys ilma-, juna- ja vesiliikenteessä. Trafi 2013).

Enligt Statistikcentralen dog år 2015 nästan 2 200 personer till följd av olycka (exklusive alkoholförgiftning). Ungefär hälften av dessa dödsfall orsakades av fallolyckor. Berusning var en bidragande orsak till 16 procent av alla dödsfall orsakade av olyckor (exklusive alkohol- och medicinförgiftningar) och i så mycket som hälften av alla dödsfall vid bastubad, genom drunkning och på grund av brand. Utvecklingen av antalet alkoholbetingade dödsfall till följd av olycka har följt förändringarna i totalkonsumtionen av alkohol: antalet ökade efter år 2004 och har sjunkit sedan år 2008.

Antalet fall av rattfylleri som kommit till polisens kännedom har minskat betydligt sedan 2007. År 2006 var antalet rattfyllerifall strax under 17 400. Antalet dödsfall vid rattfylleri har sjunkit med en tredjedel under de senaste tio åren, och antalet skadade har nästan halverats. År 2016 var antalet dödsfall 61 och antalet skadade 572. Av de omkomna är ungefär två av tre berusade förare, en fjärdedel passagerare till berusade förare och färre än en tiondel utomstående. Av de omkomna och skadade var en tredjedel 15—24-åringar (Trafikskyddet. Tilastokatsaus 27.3.2017).

Användning av alkohol har på många sätt samband med mentala problem. Rikligt alkoholbruk kan orsaka eller förvärra depressionssymtom. Både depression och rusmedelsproblem är riskfaktorer i fråga om självmord. Mellan 25 och 30 procent av alla självmord begås i berusat tillstånd. Antalet självmord har halverats från år 1990 då antalet självmord var som högst, nämligen 1 500. Minskningen har skett närmast bland männen, som utgör tre fjärdedelar av dem som begår självmord. Under 2015 begick 731 personer självmord. Var tionde av dem var under 25 år och var femte över 65. Särskilt bland de unga är dödligheten i självmord i Finland exceptionellt hög.

År 2015 fick polisen kännedom om 115 våldsbrott som ledde till att offret dog (preliminär uppgift). Största delen av brotten mot liv sker i situationer där medelålders män som står utanför arbetslivet dricker alkohol och där det uppstår meningsskiljaktigheter mellan sådana män. Åren 2003—2014 var åtminstone den ena parten i 82 procent av fallen och samtliga parter i 67 procent av fallen alkoholberusade (Henkirikoskatsaus 2016).

År 2015 dog allt som allt drygt 2 300 personer till följd av alkoholrelaterade sjukdomar, alkoholförgiftning och alkoholbetingade olyckor, trafikolyckor, självmord och brott mot liv. Av de alkoholrelaterade dödsfallen berodde lite över hälften på sjukdomar orsakade av långvarigt alkoholbruk medan lite under hälften hade samband med berusningsdrickande. I antalet ingår inte de dödsfall där alkoholen har varit en riskfaktor.

Ölets andel av alkoholkonsumtionen räknad i ren alkohol gick förbi de starka alkoholdryckernas andel i slutet av 1980-talet. Mätt i liter är mängden starka drycker som konsumeras likväl lika stor som på 1960-talet. Mellanölet är numera den typ av alkoholdryck som det konsumeras mest av i Finland. Öl är den vanligaste alkoholdrycken också vid berusningsdrickande Dessutom konsumerar de storkonsumenter som dricker kontinuerligt och mycket mera öl än starka alkoholdrycker. Männen konsumerar mera öl och starka drycker än kvinnorna, medan kvinnorna dricker mera cider, vin och long drink-drycker. Ciderns och long drink-dryckernas andel av alkoholkonsumtionen är störst i åldersgruppen 15—29 år (Juomatapatutkimus 2008).

Alkoholens skadeverkningar i olika åldersgrupper

Under graviditeten ökar även en måttlig alkoholkonsumtion risken för utvecklingsstörningar hos fostret och risken för sjukdomar hos barnet som föds. Berusningsdrickande utgör en särskilt stor risk. Det har visats att det årligen i Finland föds 600—3000 barn (1—6 % av alla

födda) som har en alkoholskada av någon grad. Uppskattningen grundar sig på undersökningar som gjordes för två årtionden sedan och internationellt referensmaterial. De färskaste undersökningarna ger vid handen att förekomsten av skadorna i västvärlden har underskattats (Fagerlund. Fetal Alcohol Spectrum Disorders in Finnish children and adolescents. Åbo Akademi 2013). Skadorna kan uppträda som tillväxtstörningar, fetalt alkoholsyndrom (FAS), funktionsstörningar i centrala nervsystemet eller missbildningar. De anletsdrag som betraktats som karakteristiska för fosterskador orsakade av alkohol förekommer endast i 10—30 procent av fallen. De största problemen senare i livet har de vars alkoholskada inte diagnostiserats i barndomen. Vanliga följder av att en person utsatts för alkohol i fosterstadiet är försvagad studieförmåga, psykiska problem och beteendestörningar samt risker för att bli illa behandlad och för rusmedelsproblem, marginalisering och kriminalitet.

De skador som alkoholen orsakar drabbar olika befolkningsgrupper på olika sätt. Skadliga sociala effekter förekommer i alla åldersgrupper, medan hälsoskadorna fördelar sig olika.

En riklig alkoholkonsumtion hos föräldrarna kan äventyra ett barns välmåga och utveckling. Otillräcklig omsorg och ett illa skött hem kan leda till olyckor och ohälsa samt störningar i den psykiska utvecklingen och beteendestörningar. Utifrån register och statistiska uppgifter har det beräknats att det i Finland för närvarande finns 65 000—70 000 barn (ca 6 % av de minderåriga), vars ena eller båda föräldrar har rusmedelsproblem. Risken för att barn som lidit av föräldrarnas rusmedelsproblem får mentala problem som 13—17-åringar är ungefär en och en halv gång så stor och risken för skadlig användning av berusningsmedel dubbelt så stor jämfört med barn vars föräldrar inte har rusmedelsproblem (Raitasalo et al. Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. THL 2016).

Riskerna med alkoholanvändning accentueras bland unga. Alkoholen stör hjärnans utvecklingsprocess som fortsätter långt upp i ungdomsåren. Verkningarna uppträder till exempel som ett försämrat minne och en försämrad inlärningsförmåga samt emotionella problem. I en färsk långitudinell undersökning konstaterades det att volymen av den gråa hjärnsubstansen bland annat i pannloben, vars funktion har samband med impulskontroll, behandling av information och bedömning av följderna av det egna beteendet, var mindre hos tonåringar som använt alkohol rikligt och som druckt sig berusade. Bland annat av dessa orsaker innebär ett alkoholbruk som inleds tidigt ökad risk för att beroende utvecklas jämfört med ett alkoholbruk som inleds i vuxen ålder.

En outvecklad kropp har dålig förmåga tåla alkohol alkohol, varför även låga alkoholhalter i blodet kan vara livsfarliga. Alkohol orsakar nästan en tredjedel av alla förgiftningsfall bland unga under 15 år. Alkoholberusning medför dessutom ökad olycksrisk. Åren 2009—2011 var över hälften av de 15—19-åringar som drunknade berusade och likaså ungefär en fjärdedel av dem som dog i trafikolyckor, bränder och fallolyckor (Lasten kuolemat. Onnettomuustutkintakeskus 2014).

Alkoholkonsumtionen bland unga har minskat under de senaste tjugo åren. I början av 2000-talet upplevde en ung finländare vanligen sin första fylla i åldern 13—14 år. I dag inleds berusningsdrickandet vanligen i åldern 15—16 år. År 2015 var en fjärdedel av alla 15—16-åringar i grundskolans nionde årskurs nyktra. Under den senaste månaden hade var fjärde druckit minst fyra portioner alkohol vid ett och samma tillfälle, medan var annan hade gjort det 1995. Berusningsdrickandet är nu lika vanligt bland flickor som bland pojkar. Trots den positiva utvecklingen är de mängder som druckits per gång fortfarande större bland unga i Finland än bland unga i Europa i genomsnitt (Raitasalo et al. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995—2015. ESPAD-tutkimusten tulokset. THL 2015)

Alkoholkonsumtionen har också minskat bland unga vuxna studerande sedan 2008 då den var som störst, men användningen är fortfarande anmärkningsvärt allmän och riklig. Av dem som studerade vid universiteten och yrkeshögskolorna år 2016 var 9 procent nyktra. Av universitetens studerande använde cirka 30 procent och av yrkeshögskolornas knappa 40 procent alkohol i berusningssyfte, och kvinnorna gjorde det rent av lite oftare än männen. (Kunttu & Pesonen. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö 2017)

I dryckesvaneundersökningen från 2016 var den årliga alkoholkonsumtionen bland männen störst i åldersgruppen 30—49 år och bland kvinnorna i åldersgruppen 20—29 år. Konsumtion av mycket stora mängder alkohol vid samma tillfälle var vanligast bland unga vuxna. Minst 18 portioner alkohol under ett dygn hade 26 procent av männen i åldern 20—29 år druckit minst en gång om året. Av kvinnorna i samma ålder hade 18 procent minst en gång om året druckit minst 13 portioner alkohol under ett dygn. Den risk för olyckor och andra akuta skadliga effekter som är förknippade med rikligt festdrickande är störst för dem som intar de största mängderna alkohol vid samma tillfälle. (Härkönen et al.: Finländarnas alkoholvanor 1968–2016. Institutet för hälsa och välfärd THL, på finska).

Stor alkoholkonsumtion höjer blodtrycket och ökar risken för rytmstörningar bland vuxna i alla åldersgrupper, medan en möjlig sänkning av risken för kranskärlssjukdomar gäller bara personer i medelåldern och äldre.

Många av alkoholens skadliga effekter är klart könsbundna. Hos kvinnor framträder hälsoriskerna vid lägre konsumtionsnivåer än hos män. Alkoholbruk orsakar bröstcancer hos kvinnor. Av biologiska eller andra orsaker är alkoholens vanligaste negativa effekter hos män till exempel impotens, akut pankreatit och olycksfall orsakade av alkohol.

Alkoholkonsumtionen varierar med åldern och är som störst ungefär vid 50 års ålder. Enligt en undersökning av den vuxna befolkningens hälsobeteende har antalet män som dricker minst sex portioner alkohol minst en gång i veckan under hela 2000-talet varit störst i åldersgruppen 45—54 år. År 2015 var denna andel 28 procent. Bland kvinnor i samma ålder var andelen endast 6 procent.

De som vårdas på sjukvårdens bäddavdelningar eller inom specialistvårdens öppenvård till följd av sitt alkoholbruk är oftast i åldern 45—64 år. På grund av förgiftningar och olyckor orsakade av alkohol dör likaså flest i denna åldersgrupp. Enligt Statistikcentralens uppgifter orsakades vart sjätte dödsfall bland män i arbetsför ålder och vart tionde dödsfall bland kvinnor i arbetsför ålder år 2015 av en alkoholrelaterad sjukdom eller av alkoholförgiftning.

Den äldre befolkningen dricker alkohol mer sällan än de yngre, och mängden som dricks är mindre. På grund av de förändringar i kroppen som sker hos äldre uppträder alkoholens risker emellertid redan vid en lägre konsumtion än bland personer i arbetsför ålder. Risken för olyckor och andra skadliga effekter ökar också på grund av den kombinerade effekten av alkohol och läkemedel.

Andelen nyktra har varit störst i de äldsta åldersgrupperna dels därför att de alkoholvanor som man lade sig till med som ung tidigare var återhållsammare än inom den ”våta generation” som föddes efter krigen, och dels därför att alkoholkonsumtionen med har brukat minska med ökad ålder. Emellertid har de nyktras andel nu minskat, medan den andel som konsumerar alkohol ofta har ökat bland de yngre generationerna. År 1993 var 31 procent av alla män och 62 procent av alla kvinnor i åldern 65—84 år nyktra, men år 2013 var bara 23 procent av männen

och 40 procent av kvinnorna i åldersgruppen det. Den andel som använde alkohol minst en gång i veckan ökade bland äldre män från 24 till 42 procent och bland äldre kvinnor från 8 till 24 procent (Mäkelä et al. Suomi juo. THL 2010). De äldres andel av dem som dör av alkoholrelaterade orsaker har vuxit under de senaste åren. Av dem som år 2010 dog till följd av alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningar hade 22 procent fyllt 65 år, medan andelen år 2015 var 33 procent.

Skadliga verkningar av alkohol som drabbar närstående, andra människor och samhället

Under de senaste åren har man såväl i Finland som i andra länder i allt högre grad fäst avseende vid de skadliga effekter av alkohol som drabbar närstående, andra människor och samhället.

Enligt enkäter har finländarna oftare än andra nordbor en anhörig eller närstående som lider av alkoholproblem (Ramstedt et al. Substance abuse: research and treatment 9(S2), 2015). I dryckesvaneundersökningen 2008 uppgav 53 procent av kvinnorna och 38 procent av männen att deras partner, förälder eller någon annan närstående led av alkoholproblem. Följaktligen har ungefär en miljon av kvinnorna och ungefär 700 000 av männen i åldern 15—69 år åtminstone en närstående som har alkoholproblem. Största delen av respondenterna ansåg sig ha haft men av en anhörigs eller närståendes alkoholproblem.

Enkäter visar att det är vanligare i Finland än i de övriga nordiska länderna att människor lider av de skadliga följderna andras alkoholbruk. Till de vanligaste av dessa skadliga följder hör oväsen som orsakas av berusade medan upplevelser av våld hör till de ovanligaste (Moan et al. Substance abuse research and treatment 2015:9(S2)). Enligt dryckesvaneundersökningen 2008 hade en fjärdedel av kvinnorna och en sjättedel av männen blivit antastade av en berusad på offentlig plats, men bara 8 procent av männen och 4 procent av kvinnorna uppgav att den berusade hade antastat dem fysiskt.

Av misshandelsfallen har cirka två tredjedelar skett under påverkan av alkohol. I undersökningar har det konstaterats att ökningen i alkoholkonsumtionen lett till fler misshandelsbrott på så sätt att när den genomsnittliga konsumtionen ökat med en liter har antalet misshandelsbrott ökat med sex procent på lång sikt. Berusning ökar såväl risken för att bruka våld som risken för att bli offer för våld.

Antalet personer som misstänktes för misshandelsbrott och som vid tidpunkten för brottet var alkoholberusade ökade kraftigt i mitten av 1990-talet och stabiliserades sedan på den nya nivån. Efter 2000-talets första år har de alkoholrelaterade fallens andel av samtliga misshandelsbrott sjunkit. År 2015 minskade exempelvis antalet alkoholrelaterade misshandelsfall med åtta procent, och utvecklingen fortsatte också 2016. Registeruppgifter från polisen visar att våldsbrottsligheten på allmänna platser i stadskärnorna är som högst när de restauranger med utskänkningsrättigheter som fått tillstånd till förlängd serveringstid stänger. Även koncentration av restauranger med utskänkningsrättigheter till begränsade områden i stadskärnan, köpcentrumen och förorterna bidrar till att öka risken för misshandelbrott och ordningsproblem.

Vid våldtäktsbrott har cirka 40 procent av de misstänkta gärningsmännen varit påverkade av alkohol eller andra berusningsmedel. Av offren för våldtäktsbrott har 44 procent varit berusade.

Alkoholens negativa effekter påverkar samhällets allmänna funktionalitet till exempel genom kostnaderna för hälso- och sjukvården och upprätthållandet av ordningen samt de produktionsförluster som orsakas av arbetsoförmåga och för tidig död.

Berusningsmedel spelar en betydande roll i polisens övervakningsuppdrag och larmuppdrag. Antalet uppdrag i samband med misshandel, berusade personer, störande beteende och skadegörelse, trafikfylleri eller larm till privata bostäder var i genomsnitt större när den totala alkoholkonsumtionen växte mellan 2004 och 2008 och började därefter sjunka. År 2015 uppgick dessa uppdras enligt inrikesministeriet till 291 000.

Alkoholrelaterade sjukdomar och olyckor som berusade personer råkar ut för belastar såväl de grundläggande hälso- och sjukvården som specialistvården. År 2015 registrerades drygt 32 000 vårdperioder på sjukvårdens bäddavdelningar, där en alkoholrelaterad sjukdom var huvud- eller sidodiagnos. Antalet vårddygn var knappt 128 000. Kostnaderna för ett vårddygn inom specialistvården vid alkoholhepatit eller levercirros var år 2011 ca 500 euro (Terveyden- ja sosiaalihuollon yksikkökustannukset Suomessa vuonna 2011. THL 2014). Vid vård på jouravdelningar av personer som råkat ut för olyckor är alkoholberusning en central orsak till olyckorna, och under veckoslut är alkoholberusning rent av den vanligaste enskilda olycksorsaken. I en undersökning hade 27 procent av alla besök på en jourpoliklinik med säkerhet eller möjligen samband med användning eller beroende av berusningsmedel. Vid Kuopio universitetscentralsjukhus konstaterades att alkoholen orsakar 18 % av alla vårddygn inom intensivvården. Vid HNS:s sjukhus sköts årligen ca 300 skallskador som kräver intensivvård. Hälften av dem sammanhänger med alkoholanvändning.

Rusmedelsproblem och andra problem som sammanhänger med dem är den vanligaste orsaken till att barn blir klienter inom barnskyddet eller omhändertagna eller placerade utanför hemmet. Alkoholbruk har bedömts vara en viktig faktor i vart fjärde omhändertaget barns situation (Raitasalo K. et al. Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. THL 2016). Placering av ett barn i en fosterfamilj för ett år kostar ca 23 000 euro och i anstaltsvård ca 93 000 euro (Heinonen H. et al. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Lastensuojelun Keskusliitto 2012).

Barn med en alkoholskada som uppstått i fosterstadiet behöver vård och stöd långt upp i vuxen ålder. Ofta behövs insatser av barnskyddet, specialundervisning och stödboende. I Sverige beräknades 2014 att de årliga genomsnittskostnaderna för stöd till ett FAS-barn var 76 000 euro (5 400 euro i kontrollgruppen) och att kostnaderna för en vuxen med FAS var 110 000 euro (16 000 euro i kontrollgruppen). I beloppen beaktades också förluster på grund av alkoholskadade som stod utanför arbetsmarknaden. Motsvarande utredning har inte gjorts i Finland.

De direkta kostnader som alkoholen orsakade i Finland 2013 har uppskattats till 1,2—1,4 miljarder euro. De största kostnaderna uppstod inom social- och hälsovården, upprätthållandet av ordningen, rättsväsendet och fångvården. Betydande kostnader orsakas också av egendomsskador vid olyckor och brott samt pensioner och sjukdagpenningar som betalas till följd av alkoholrelaterade sjukdomar eller alkoholbetingade olyckor.

Det är betydligt svårare att beräkna de indirekta kostnader som försvagar arbetskraften och produktiviteten eftersom statistiskt underlag och etablerade beräkningsmetoder saknas. Merparten av dem som konsumerar alkohol på ett skadligt sätt och även 60 procent av dem som är alkoholberoende deltar i arbetslivet (Aalto M & Kaarne T. Milloin alkoholi aiheuttaa työkyvyttömyyden? Suomen Lääkärilehti 71 (6), 2016). Alkoholanvändning under arbetstid liksom

även under fritiden är förknippad med olycksrisker. Riklig alkoholkonsumtion leder till sämre arbetsprestationer, ökad sjukfrånvaro och kortare arbetsliv (Salonsalmi A et al. Changes in alcohol drinking and subsequent sickness absence. Scandinavian journal of public health 2015; 43). Den ungefärliga storleken på den produktivitetsförlust som skadlig alkoholanvändning medför i de Europeiska länderna är kring en procent av bruttonationalprodukten (Tackling Harmful Alcohol Use: Economics and Public Health Policy. OECD 2015). I Finland har man utrett storleken av det produktionsbortfall och de förlorade arbetsinsatser som uppstod 2012 på grund av för tidig död, sjukpensionering och sjukfrånvaro orsakad av alkoholanvändning. Alkoholanvändningen beräknades ha orsakat indirekta kostnader på nästan en miljard euro (Jääskeläinen M. Yhteiskuntapolitiikka 81 (6), 2016).

Såväl de direkta som de indirekta kostnaderna har beräknats i underkant. Bara de sjukdomar och olyckor som registrerats som orsakade av alkohol har beaktats. Vård, frånvaro och pensioner grundade på sjukdomar där alkoholen varit en bidragande faktor har inte tagits med i beräkningarna. När social- och hälsovårdskostnaderna och de kostnader som uppstår på grund av av familjevåld, allmänna ordningsproblem, annan brottslighet i anslutning till alkohol, trafikolyckor som orsakas av rattfyllerister och de produktivitetsförluster som alkoholen medför på arbetsplatser räknas samman visar det sig att alkoholen orsakar betydligt fler negativa effekter för utomstående än rökning.

Alkoholkonsumtionen och dess skadliga effekter samt hur de utvecklats beskrivs årligen i Statistisk årsbok om alkohol och narkotika, som senast publicerades i december 2016. Andra viktiga kunskapsskällor är översiktsverket Alkoholi Suomessa (Karlsson et al. 2013), Suomi juo (Mäkelä et al. 2010) som beskriver hur dryckesvanorna utvecklats över tid, en översikt över förändringarna i alkoholanvändningen bland unga (Raitasalo et al. 2015) samt en artikelsamling som granskar de olägenheter som alkoholanvändningen medför för utomstående och för samhället (Warpenius ym. 2013). Alkoholens skadliga hälsoeffekter beskrivs i verket Päihdelääketiede (Salaspuro et al. 2003).

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i EU och i utlandet

2.2.1 Den internationella alkoholpolitiken

År 2010 godkände medlemsstaterna i Världshälsoorganisationen (WHO) en global alkoholstrategi (WHA63.13). Genom strategin godkände också Finland målet att minska de skador som alkoholen orsakar såväl användaren själv som andra människor och samhället.

I Europa konsumeras mera alkohol än i något annat av WHO:s verksamhetsområden. (Public health successes and missed opportunities: Public health successes and missed opportunities. WHO 2016). Även om konsumtionen i Europa har minskat under de senaste årtiondena, är alkoholen fortfarande en av de viktigaste orsakerna till sjukdom och för tidig död bland personer i arbetsför ålder, det vill säga 15—59 gamla (Global status report on Alcohol and Health 2014). Organisationens medlemsstater i Europa godkände 2012 ett eget handlingsprogram för att minska den skadliga alkoholkonsumtionen (EUR/RC61/R4).

På internationell nivå har det under innevarande årtionde lyfts fram att alkohol tillsammans med tobak, ohälsosam näring och brist på motion utgör en riskfaktor för folksjukdomar. Ett FN-högnivåmöte antog 2011 en resolution som uppmuntrar medlemsstaterna att minska den börda som hjärtsjukdomar, cancer, kroniska lungsjukdomar och diabetes innebär genom att rikta insatser mot deras gemensamma riskfaktorer (A/66/L.1 UN 16.9.2011). Det praktiska arbetet stöds av Världshälsoorganisationens handlingsprogram för att förebygga kroniska folk-

sjukdomar 2013—2020 (WHA66.10). Det huvudsakliga målet för programmet är att antalet personer som dör för tidigt på grund av hjärt- och kärlsjukdomar, cancer, diabetes eller kroniska sjukdomar i andningsorganen ska minska med 25 procent före 2025. WHO har på uppdrag av FN skapat ett uppföljningssystem för bekämpningen av folksjukdomar. Tre av de 25 indikatorerna gäller minskning av alkoholens negativa effekter, nämligen den totala konsumtionen av alkohol per invånare som fyllt 15 år, berusningsdrickandets utbredning bland unga och vuxna samt alkoholrelaterade sjukdomar och dödsfall bland unga och vuxna.

För alkoholens del rekommenderar WHO i handlingsprogrammet en minskning av det skadliga alkoholdrickandet med minst tio procent med beaktande av det nationella läget. För att målet ska kunna uppnås krävs det enligt programmet en alkoholpolitik som har tydliga mål i fråga om folkhälsan och som baserar sig på den bästa tillgängliga informationen om effektiva och kostnadseffektiva åtgärder. Även om WHO:s program för att förebygga folksjukdomar egentligen gäller kroniska sjukdomar, beaktar det även alkoholens roll som riskfaktor vid smittsamma sjukdomar (tuberkulos och HIV) liksom vid olycksfall och våld.

Institutet för hälsa och välfärd har utfört en bedömning enligt vilken WHO:s rekommendation för alkoholens del innebär en minskning av totalkonsumtionen i Finland till nivån i mitten av 1990-talet, det vill säga till tio liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år.

Europeiska kommissionen publicerade år 2006 en strategi för att hjälpa medlemsstaterna att minska alkoholskadorna (COM/2006/0625 final). Strategin har inte uppdaterats, men EU främjar politiska åtgärder och samarbete som minskar riskfaktorerna för kroniska sjukdomar i enlighet med FN:s resolution. I OECD:s och kommissionens gemensamma rapport om hälsoläget i EU betonas behovet att effektivisera insatserna för en minskning av regelbunden, riklig alkoholkonsumtion. I rapporten konstateras det att medlemsstaterna förfogar över effektiva politiska instrument för att minska de skadliga effekterna och främja ekonomin, sysselsättningen och produktiviteten (Health at a Glance: Europe 2016, OECD/European Union 2016).

2.2.2 Lagstiftningen i EU

Enligt artikel 168.5 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får det genom unionslagstiftning beslutas om åtgärder som direkt avser skydd av folkhälsan när det gäller missbruk av alkohol. Dessa åtgärder får dock inte omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar och andra författningar.

Det är således uttryckligen förbjudet att besluta om en sådan harmoniserad unionslagstiftning som direkt avser att minska alkoholens negativa effekter. Medlemstaterna har det huvudsakliga ansvaret för lagstiftning som minskar alkoholens negativa effekter och EU har i detta avseende bara en kompletterande roll.

Exempelvis i sådan unionsrätt som gäller den inre marknadens funktionalitet, beskattningen och jordbruket och som hänför sig till alkohol måste hälsomässiga aspekter emellertid beaktas eftersom det i artikel 168.1 i EUT-fördraget anges att en hög hälsoskyddsnivå för människor ska säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder.

I EU-rätten finns det bestämmelser om alkoholdrycker exempelvis inom området för livsmedel, punkbeskattning och jordbrukspolitik. Till de viktigaste hör följande:

- Europaparlamentets och rådets förordning nr 2002/178/EG om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, nedan allmänna livsmedelsförordningen
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 1924/2006 och (EG) nr 1925/2006 samt om upphävande av kommissionens direktiv 87/250/EEG, rådets direktiv 90/496/EEG, kommissionens direktiv 1999/10/EG, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/13/EG, kommissionens direktiv 2002/67/EG och 2008/5/EG samt kommissionens förordning (EG) nr 608/2004, nedan förordningen om livsmedelsinformation
- Rådets direktiv 92/83/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker, nedan strukturdirektivet
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (direktiv om audiovisuella medietjänster), nedan AV-direktivet.

Enligt artikel 14 i allmänna livsmedelsdirektivet får livsmedel inte släppas ut på marknaden om de inte är säkra. I artikel 2 fastställs att drycker och således även alkoholdrycker är livsmedel.

Enligt förordningen ska livsmedel anses som icke säkra om de anses vara ”skadliga för hälsan”. När man fastställer om ett livsmedel är skadligt för hälsan ska man enligt allmänna livsmedelsförordningen ta hänsyn till de tänkbara omedelbara effekterna av livsmedlet samt de kortsiktiga eller långsiktiga effekterna av livsmedlet på den persons hälsa som konsumerar det. Enligt förordningen ska man dessutom ta hänsyn till effekterna på de kommande generationernas hälsa.

I artikel 17 i allmänna livsmedelsförordningen anges det att livsmedelsföretagare på alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan i de företag de har ansvar för ska se till att livsmedel uppfyller de krav i livsmedelslagstiftningen som är tillämpliga för deras verksamhet.

I EU-rätten finns det flera förordningar med bestämmelser om presentation av livsmedel och märkning av förpackningar för livsmedel och alkoholdrycker, i synnerhet vin och starka alkoholdrycker. Förordningen om livsmedelsinformation innehåller de viktigaste bestämmelserna om märkning av färdigförpackade livsmedel. Enligt förordningen om livsmedelsinformation ska alkoholhalten anges på förpackningen som volymprocent, om en dryck innehåller mer än 1,2 procent alkohol. I nämnda förordning föreskrivs det också om de positiva och negativa avvikelser som är tillåtna när alkoholhalten anges. I förordningen om livsmedelsinformation föreskrivs det inte om att ange alkoholdryckers ingredienser, näringsinnehåll eller hälsorisker. Enligt artikel 41 i förordningen får medlemsstaterna i avvaktan på antagandet av unionsbestämmelser om ingrediensförteckningen eller om en obligatorisk näringsdeklaration tillämpa nationella bestämmelser om förteckning av ingredienser i drycker som innehåller mer än 1,2 volymprocent alkohol. Enligt artikel 38 får medlemsstaterna tillämpa nationella bestämmelser på de områden som inte harmoniserats genom förordningen, såvida de inte förbjuder, hindrar eller begränsar den fria rörligheten för varor. Kommissionen har för närvarande inte några planer på att bereda ny lagstiftning på området (COM(2017) 58 final).

Varningsmärkningarna på tobaksförpackningar baserar sig på kraven i unionsrätten (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG, nedan tobaksdirektivet).

I strukturdirektivet om punktskatter på alkohol och alkoholdrycker används en nedre gräns på 1,2 procent för alkoholdrycker med undantag av öl och dryckesblandningar som innehåller öl för vilka den nedre gränsen är 0,5 procent. Kommissionen bereder som bäst en omarbetning av strukturdirektivet där bland annat klassificeringen av alkoholdrycker preciseras (kommissionens rapport (COM(2016) 676 final).

I EU-rätten regleras alkoholreklamen särskilt endast i AV-direktivet. I artikel 22 i direktivet finns det en förteckning som motsvarar 33 § 2 mom. i alkohollagen över de element som är förbjudna vid tv-reklam för och teleshopping av alkohol. I AV-direktivet föreskrivs det också om friheten att tillhandahålla beställ-tv-tjänster på internet. Det är fråga om ett minimidirektiv, det vill säga medlemsstaterna kan nationellt fastställa strängare begränsningar för reklam. Kommissionen har avgett ett förslag till ändring av direktivet (2016/0151 COD), som för närvarande behandlas av Europaparlamentet och rådet. Kommissionen har inte föreslagit några ändringar i de begränsningar som gäller alkoholreklam.

Europaparlamentet och rådets direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden, nedan tjänstedirektivet, syftar till att främja ett fritt tillhandahållande av tjänster. Direktivet kräver att nationell lagstiftning som begränsar näringsfriheten, till exempel bestämmelser som gäller tillståndsförfaranden, ses över. Enligt artikel 9.1 får en medlemsstat föreskriva om ett tillståndsförfarande endast om det inte är diskriminerande och om det är motiverat av tvingande hänsyn till allmänintresset och det eftersträvade målet inte kan uppnås med en mindre begränsande åtgärd. Finland har meddelat kommissionen att tillstånds- och anmälningsförfarandena enligt alkohollagen är icke diskriminerande och rätt proportionerade på det sätt som direktivet kräver samt nödvändiga av skäl som sammanhänger med folkhälsan. Direktivet har enligt artikel 1.3 inga konsekvenser när det gäller upplösande av monopol för tillhandahållande av tjänster. Nationella bestämmelser om tillståndsförfarandet har utfärdats genom lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009) i överensstämmelse med direktivet.

Alkohollagstiftningen i medlemsstaterna har behandlats av Europeiska unionens domstol främst för att avgöra om bestämmelserna strider mot grundfördraget eller tillämpliga direktiv eller förordningar. Domstolen har i flera fall konstaterat att begränsning av näringsverksamhet i anslutning till alkohol kan vara en åtgärd som motsvarar en kvantitativ importrestriktion och strider mot artikel 34 i EUF-fördraget, men att åtgärden kan motiveras med en orsak som gäller skydd av folkhälsan och avses i artikel 36 i fördraget.

Till exempel i mål C-434/04 Ahokainen och Leppik ansågs den tillståndsplikt för import av sprit som anges i alkohollagen i Finland berättigad. Också i mål C-394/97 Heinonen godkände domstolen den begränsning av resans längd som anges i alkohollagen i Finland när det gäller rätten för resande från tredjeländer att föra in alkoholdrycker i landet.

Domstolen konstaterade särskilt i mål C-189/95 Franzén att Sveriges alkoholmonopol som baserar sig på folkhälsoskäl inte strider mot gemenskapsrätten. I målen C-170/04 Rosengren och C-186/05 Kommissionen mot Sverige godkände domstolen däremot inte det omfattande förbud mot införande av alkoholdrycker som fanns i alkohollagen i Sverige.

Domstolen tog i mål C-198/14 Visnapuu ställning till om förbudet enligt alkohollagen mot försäljning av alkoholdrycker från utlandet till finländska konsumenter var lagligt. EU-domstolen granskade detaljförsäljningen av alkoholdrycker på ett annat sätt i fråga om de alkoholdrycker som i Finland bara får säljas av Alko Ab än i fråga om de alkoholdrycker som omfattas av det nationella tillståndssystemet. En förutsättning för att monopolet på detaljförsäljning av alkoholdrycker och det därtill hörande förbudet mot distansförsäljning av alkoholdrycker ska vara lagliga är att villkoren för köp eller försäljning av varor inte diskriminerar medborgare från medlemsstater. I övriga fall strider förbudet mot distansförsäljning i 8 § i alkohollagen inte mot EU-rätten om en nationell domstol försäkrar sig om att regelverket uppfyller följande tre krav enligt proportionalitetsprincipen: För det första ska det genom bestämmelserna kunna garanteras att det eftersträvade syftet uppnås, det vill säga i detta fall att folkhälsan skyddas och den allmänna ordningen upprätthålls. För det andra förutsätts det att detta syfte inte kan uppnås minst lika effektivt genom mindre ingripande åtgärder. För det tredje får bestämmelserna inte vara ett sätt att utöva godtycklig diskriminering eller en förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna.

Helsingfors hovrätt har våren 2017 i ett avgörande gällande fallet ansett att distansförsäljning av alkoholdrycker är förbjuden såväl i fråga om de alkoholdrycker som omfattas av Alkos monopol och alkoholgrupper som i fråga av de alkoholdrycker som omfattas av tillståndsförfarandet enligt alkohollagen. Domstolen ansåg också att förbudet är förenligt med unionsrätten så när som på ett undantag: Hovrätten ansåg att det nuvarande förbudet mot distansförsäljning över gränserna av alkoholdrycker som innehåller högst 4,7 procent alkohol inte helt uppfyller proportionalitetsprincipen. Domen har inte vunnit laga kraft, och besvärstillstånd söks hos Högsta förvaltningsdomstolen.

2.2.3 Lagstiftning i vissa länder

Sverige

Bestämmelser om tillverkning, import, export och marknadsföring av samt parti- och detaljhandel med och servering av alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat finns i alkohollagen (2010:1622), som reviderades 2010. I Sverige avses med alkoholdryck en dryck med en alkoholhalt som överstiger 2,25 volymprocent.

Systembolaget Aktiebolag, som bildades 1955, har ensamrätt på detaljhandeln med starka alkoholdrycker, vin och starköl (över 3,5 volymprocent alkohol).

Försäljning av öl med en alkoholhalt på 2,25—3,5 volymprocent i livsmedelsaffärer och servering av sådant öl i förplägnadsrörelser är tillåten, men kräver anmälan till kommunen. Servering av starka drycker, vin och öl, vars alkoholhalt överstiger 3,5 procent, är tillståndspliktig. Kommunerna svarar för beviljande av tillstånd och beslutar under vilka tider alkoholdrycker får serveras. Om inte kommunen beslutar något annat är servering tillåten mellan klockan 11.00 och 01.00.

På de flesta serveringsställena upphör serveringen klockan 01.00. Restauranger kan ha en kortare serveringstid under arbetsveckan och en längre på veckoslutet. I Göteborg upphör den förlängda serveringstiden till exempel senast klockan 03.00, förutom på lördagar då serveringen får fortsätta fram till klockan 05.00. Förlängd serveringstid förutsätter ett bestämt antal ordningsvakter och tätare inspektioner från myndigheterna (t.ex. Göteborgs Stads riktlinjer för alkoholservering).

Den som bedriver detaljhandel med alkohol och den som bedriver alkoholservering ska utarbeta ett program för egenkontroll. I Sverige får alkoholdrycker endast säljas till personer som är minst 20 år med undantag av öl med en alkoholhalt på högst 3,5 procent som får säljas till personer som fyllt 18 år. Alkoholdrycker får serveras endast till personer som har fyllt 18 år.

Reklam för alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol är förbjuden. Marknadsföring av alkoholdrycker som innehåller högst 15 volymprocent alkohol är tillåten, men reklam i tv eller radio är förbjuden. En maximistorlek för annonser har fastställts. Vid marknadsföring av alkoholdrycker ska måttfullhet iakttas och marknadsföringen får inte rikta sig till personer under 25 år. Framställning i bild får omfatta endast en återgivning av varan eller råvaror som ingår i varan, enstaka förpackningar, eller varumärke. Reklamen ska på ett tydligt sätt återge en text som informerar om alkoholens skadeverkningar och som täcker minst 20 procent av annonsens yta. En uppsättning varningstexter (informationstexter) med varierande innehåll som ska användas omväxlande har fastställts genom förordning (Alkoholförordning 2010:1636).

Verkställigheten av alkohollagen styrs på riksnivå av Folkhälsomyndigheten. Länsstyrelserna svarar för tillsynen och stödet till kommunerna inom länet. Kommunerna och polisen svarar för övervakningen av serveringen av alkoholdrycker och detaljhandeln med öl som innehåller högst 3,5 procent alkohol. Kommunerna har rätt att ta ut tillstånds- och tillsynsavgifter.

Enligt alkohollagen är en förutsättning för serveringstillstånd att serveringsstället kan erbjuda ett varierande utbud av maträtter, har ett eget kök och är utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Efter klockan 23 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

En ansökan om serveringstillstånd får enligt alkohollagen inte bifallas utan att Polismyndighetens yttrande har inhämtats. Kommunen har enligt lagen möjlighet att utifrån en riskbedömning vägra att bevilja serveringstillstånd även om de övriga tillståndskraven är uppfyllda. År 2010 togs det i lagen in ett omnämnande av serveringsställets läge som en riskfaktor. I regeringens lagförslag hänvisades det till områden såsom ungdomsgårdar, områden med känd missbruksproblematik eller brottslighet, trafikleder eller bostadsområden som är särskilt känsliga för störningar. Enligt alkohollagen får kommunen för visst tillfälle förbjuda eller inskränka försäljning av alkoholdrycker om det anses påkallat för att upprätthålla ordning.

År 2010 blev det möjligt för den som bedriver cateringverksamhet att ansöka om serveringstillstånd som gäller tills vidare och köpa de alkoholdrycker som behövs av partihandlare. Serveringen vid festivaler och motsvarande evenemang förenklades så att det blev möjligt för företag som använder ett gemensamt serveringsområde att ansöka om ett gemensamt serveringstillstånd.

Privatpersoner fick 2008 rätt att importera alkoholdrycker med hjälp av en professionell transport- eller förmedlingstjänst. Denna ändring möjliggjorde att alkoholdrycker kan skaffas från Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som internet-köp, dock så att punktskatt betalas i Sverige.

År 2014 lagstiftades det om kommunens rätt att utföra kontrollköp. Köparen ska ha fyllt 18 år, och ett kontrollköp får genomföras utan att näringsidkaren underrättas i förväg. Kontrollköpet får dock inte utgöra grund för administrativa påföljder.

Enligt den svenska alkohollagen har små producenter inga egna detaljhandelsrättigheter. Små tillverkare kan tillhandahålla hantverksmässigt framställda produkter för försäljning i Systembolagets butiker högst 150 km från produktionsstället. Vid hantverksmässig produktion är den tillåtna årsproduktionen störst, nämligen 50 000 liter, för öl och cider och minst, nämligen 10 000 liter, för destillerade drycker.

I den strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016—2020 som den svenska regeringen antagit är målet att fortsatt minska tillgången till alkohol och det skadliga bruket av alkohol (Skr.2015/16:86). Folkhälsomyndigheten har till uppgift att stödja genomförandet av strategin, medan det är länsstyrelsernas uppgift att sörja för en högkvalitativ och enhetlig alkohol- och tobakstillsyn.

Den totala konsumtionen av alkoholdrycker i Sverige uppgick 2016 enligt preliminära uppgifter till 9,0 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år. I Finland var motsvarande siffra 10,8 liter. Den statistikförda konsumtionen i Sverige uppgick 2016 till 7,2 liter per invånare som fyllt 15 år, medan den i Finland var 8,5 liter.

Norge

I den norska alkohollagen (LOV-1989–06-02-27) finns det bestämmelser om tillverkning, införsel, utförsel, försäljning och servering av alkoholdrycker och om tillståndssystemet i anslutning till och marknadsföring av dem. Syftet med lagen är att minimera de individuella och samhälleliga skador som alkoholbruk kan medföra. En av de viktigaste åtgärderna är att minska den totala konsumtionen. I Norge avses med alkoholdryck en dryck som innehåller mer än 2,5 volymprocent alkohol.

Ett statsägt alkoholbolag (AS Vinmonopolet) har ensamrätt på detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 4,7 procent alkohol. Försäljning av drycker som innehåller upp till 4,7 procent alkohol är tillståndspliktig. All servering av alkoholdrycker är tillståndspliktig.

Köp av alkoholdrycker som innehåller mer än 22 procent alkohol på ett försäljnings- eller serveringsställe kräver att personen har fyllt 20 år och köp av svagare drycker att personen fyllt 18 år. Drycker som innehåller mer än 0,7 procent alkohol får inte säljas till personer under 18 år.

Kommunerna svarar för serveringstillstånden och även för detaljhandelstillstånden för drycker som innehåller högst 4,7 procent alkohol. Kommunerna beslutar om serveringstiderna med beaktande av de riktgivande tider och maximitider som anges i alkohollagen. Detaljförsäljning av drycker som innehåller maximalt 4,7 procent alkohol ska på vardagar upphöra klockan 18, men kommunen får förlänga försäljningstiden fram till högst klockan 20.00. Drycker som innehåller upp till 22 procent alkohol får serveras fram till klockan 01 och starkare drycker endast fram till midnatt, men kommunen kan förlänga tiden fram till högst klockan 03.00.

Reklam för alkoholdrycker är förbjuden i alla medier. Detaljförsäljning av alkoholdrycker till nedsatta priser är förbjuden. Extrapriser är tillåtna vid servering men det är förbjudet att göra reklam för extrapriser.

Kommunen kan förena alkoholtillstånd med särskilda villkor eller vägra försäljnings- eller serveringstillstånd på alkoholpolitiska grunder till exempel för att begränsa antalet försäljnings- eller serveringsställen. Kommunen kan besluta om alkoholfria zoner och till och med helt förbjuda handel med alkohol inom sitt område. Kommunen kan också besluta om det

högsta antalet butiker AS Vinmonopolet får ha inom kommunen och påverka butikernas placering. Enligt hälso- och omsorgsdepartementets anvisningar ska försäljningstillstånd för alkoholdrycker inte beviljas kiosker eller servicestationer.

Serveringstillstånd beviljas för högst fyra år i sänder för att den kommunledning som tar över efter ett kommunalval ska ha spelrum när den utvecklar kommunens alkoholpolitik. Om en utvärdering av den lokala alkoholpolitiken utförs i kommunen, får kommunen besluta att alla tillstånd ska förbli i kraft under nästa fyraårsperiod eller fastställa i vilka fall en ny tillståndsansökan ska lämnas.

År 2012 föreskrevs det om en möjlighet att bevilja vingårdar tillstånd för direktförsäljning av produkter som innehåller högst 4,7 procent alkohol. År 2016 höjdes den högsta alkoholhalten till 22 volymprocent för cider och mjöd under förutsättning att minst en tredjedel av råvarorna är av egen produktion och försäljningen inte överskrider 15 000 liter per år (Prop. 116 L 2015—2016).

Totalkonsumtionen av alkoholdrycker i Norge uppgick 2015 till 7,6 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år. I Finland var motsvarande siffra 10,8 liter. Den statistikförda konsumtionen i Norge uppgick 2016 till 6,0 liter per invånare som fyllt 15 år, medan den i Finland var 8,5 liter.

Estland

Att Estland blev självständigt ledde till att alkoholhandeln privatiserades, och till en början fanns det knappt någon alkohollagstiftning. Lagstiftning med syfte att förebygga alkoholens negativa effekter infördes 1995. Import av och partihandel med alkoholdrycker blev tillståndspliktig, och man avsåg att begränsa antalet detaljhandelsställen genom höga tillståndsavgifter. Försäljningen av alkoholdrycker i kiosker begränsades till drycker som innehöll högst 6 procent alkohol.

År 1999 trädde en alkohollag (Alkoholiseadus) i kraft, och i den förbjöds försäljning av alkohol bland annat vid läroanstalter, hälsovårdstjänster, försvarsmakten och fängelser. Konsumtion av alkohol i det offentliga rummet (t.ex. på gator, i parker och i färdmedel) förbjöds med undantag för särskilda tillställningar. Försäljning av alkoholdrycker i kiosker förbjöds helt och hållet 2001. År 2008 harmoniserades detaljförsäljningstiderna i hela landet så att försäljning är tillåten mellan klockan 10 och 22.

Vid detaljförsäljning och servering av alkoholdrycker gäller en åldersgräns på 18 år Sedan 2004 har de möjliga påföljderna vid försäljning av alkohol till underåriga varit förlust av försäljningstillståndet samt bötes- eller fängelsestraff.

Marknadsföring av alkoholdrycker med prisargument begränsades 2004. År 2008 begränsades utereklam för alkoholdrycker till drycker som innehåller högst 6 procent alkohol. Samtidigt förbjöds radio- och tv-reklam före klockan 21. En varning för de hälsorisker som alkoholkonsumtion medför gjordes obligatorisk i alkoholreklamen (Reklaamiseadus 2008/265).

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker beviljas på centralförvaltningsnivå, men kommunerna kan begränsa detaljhandeln inom sitt område. Alkoholtillsynen är uppdelad på flera myndigheter som svarar för tillsynen inom sitt eget verksamhetsområde. Det har inte utsetts någon ansvarig myndighet på riksnivå. Det institut för främjande av hälsa som inrättades 2003 och

lyder under socialministeriet (Tervise Arengu Instituut) är en sakkunniginrättning i alkoholfrågor.

Det estniska parlamentet behandlar som bäst ett lagförslag som avgavs i februari 2017. I den föreslagna lagen ges kommunerna rätt att begränsa restaurangernas serveringstider, bestäms det att alkoholdryckerna i detaljaffärerna ska placeras i en särskild avdelning, föreskrivs det om användning av kontrollköp i tillsynen över att åldersgränserna iakttas och förbjuds mängdrabatter på alkoholdrycker. I alkoholreklamen ska det i fortsättningen endast vara tillåtet att presentera produktinformation. Radio- och tv-reklamen för alkoholdrycker senareläggs till klockan 22, och förbudet mot utomhusreklam utvidgas till att gälla alla alkoholdrycker. Alkoholreklamen begränsas i sociala medier, och användningen av spel, lotterier eller tävlingar i alkoholreklam förbjuds. Dessutom preciseras sättet att framställa varningar för alkoholens hälsorisker (381 SE Alkoholiseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seadus).

Estland har höjt alkoholskatten i flera repriser. Skatten på såväl vodka som öl har fördubblats mellan 2004 och 2015. Det har också beslutats om nya höjningar under de kommande åren. Punktskatten på öl stiger till exempel med 70 procent i juli 2017. Fram till 2020 skärps beskattningen av öl med över 160 procent jämfört med år 2016 (302 SE II Muudatusettepanekute loetelu tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde).

Den statistikförda konsumtionen av alkoholdrycker i Estland uppgick 2015 till 10,3 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år. I Finland var motsvarande siffra 8,5 liter.

Danmark

I Danmark har regleringen av detaljhandeln med alkoholdrycker varit minimal. I det tillstånd för bedrivande av livsmedelshandel som beviljas av näringsmyndigheten ingår automatiskt försäljningstillstånd för alkoholdrycker. Regleringen av öppettiderna för detaljhandeln slopades 2012 med undantag för ett tiotal helgdagar då öppethållning inte är tillåten.

För servering av alkoholdrycker (minst 2,8 volymprocent alkohol) måste tillstånd sökas hos den lokala polismyndigheten, som behandlar ansökan innan den kommunala tillståndsmyndighetens fattar beslut (Lov om restaurationsvirksomhed og alkoholbevilling; LBK nr 135 af 18/01/2010). Restaurangerna ska vara stängda mellan klockan 00 och 05, men kommunen kan bevilja tillstånd till förlängd öppethållning.

År 1993 fastställdes det att åldersgränsen vid servering av alkoholdrycker är 18 år och 1998 att åldersgränsen vid detaljförsäljning är 15 år. År 2004 höjdes åldersgränsen vid detaljförsäljning till 16 år, och år 2010 till 18 år i fråga om drycker som innehåller 16,5 procent alkohol eller mera. År 2013 föreskrevs det att kundens ålder ska kontrolleras på ett bildförsett ID-kort (LOV nr 327 af 23/03/2013).

För alkoholhaltiga dryckesblandningar tas en tilläggsavgift av skattenatur ut. Storleken på avgiften bestäms enligt alkoholhalten och utgående från om öl, vin eller destillerad alkohol använts som råvara. Avkastningen från tilläggsavgiften har använts för att finansiera kompletterande yrkesutbildning för hälso- och sjukvårdspersonal om alkoholrelaterade hälsoproblem.

Totalkonsumtionen av alkoholdrycker i Danmark uppgick 2015 till 10,4 liter ren alkohol per invånare som fyllt 15 år. I Finland var motsvarande siffra 10,8 liter. Den statistikförda konsumtionen i Danmark uppgick 2015 till 9,3 liter per invånare som fyllt 15 år, medan den i Finland var 8,5 liter.

Övriga EU-länder

De effektivaste laggrundade metoderna att minska alkoholens skadliga verkningar, nämligen begränsning av tillgången till alkohol och alkoholreklamen samt beskattning av alkoholdrycker, används i samtliga EU-länder. I sju medlemsländer tas det emellertid inte ut någon punktskatt på vin. I de flesta EU-länder är detaljförsäljningen av alla alkoholdrycker eller åtminstone starka alkoholdrycker tillståndspliktig. I sju länder krävs det inget tillstånd för detaljförsäljning av alkoholdrycker. Hälften av medlemsländerna begränsar de ställen där alkoholdrycker får säljas. Försäljning av alkohol på servicestationer begränsas till exempel i vart tredje medlemsland, och en tredjedel av länderna begränsar försäljningstiderna för alkoholdrycker. (WHO Global Information System on Alcohol and Health, European Region (EISAH)).

Utvecklingen av alkohollagstiftningen i EU-länderna karakteriseras av att länderna har minskat tillståndsbyråkratin, stött den lokala alkoholpolitiken, skärpt begränsningarna i alkoholreklamen och effektiviserat användningen av åldersgränser.

Minimiåldern för köp av alkohol har höjts i åtta länder under de tio senaste åren. En åldersgräns på under 18 år tillämpas numera endast i sju länder. Officiella eller inofficiella kontrollköp som stöder efterlevnaden av åldersgränserna görs i vart tredje land.

De begränsningar som gäller marknadsföringen av alkoholdrycker varierar. I samtliga EU-länder tillämpas bestämmelserna i AV-direktivet, vilka begränsar innehållet i tv-reklam för alkoholdrycker. Placeringen eller visningstiden för alkoholreklam begränsas i alla utom tre EU-länder. TV-reklam för starka alkoholdrycker är förbjuden i vart tredje EU-land. Under de senaste åren har bestämmelserna om alkoholreklam skärpts i flera länder. I Lettland trädde till exempel ett förbud mot utomhusreklam för alkohol i kraft 2014, medan reklam med prisargument förbjöds i Litauen 2016.

I genomsnitt har alkohollagstiftningen de senaste åren snarare skärpts än liberaliserats. I en bredare utredning av ändringarna i de europeiska ländernas alkohollagstiftning granskades ändringarna i alkoholbeskattningen och i regleringen av tillgången under 2000-talet. Tillgången till alkoholdrycker hade minskats genom 69 ändringar och ökats genom 14 ändringar (Anderson & al. Alcohol policy in Europe: Evidence from AMPHORA, 2012).

I Frankrike omfattar systemet med serveringstillstånd till exempel en skyldighet att tillhandahålla ett brett urval av alkoholfria drycker och en skyldighet att delta i en utbildning i övervakning om serveringen fortsätter efter klockan 22. En lag från 1991 som begränsar innehållet i alkoholreklam till produktinformation preciserades år 2015 så att bilder eller text som beskriver tillverkningssättet eller tillverkningsplatsen för en alkoholdryck inte anses som förbjuden alkoholreklam. En precisering av bestämmelserna om storleken och framställningssättet för den varning för fosterskador som måste finnas på alkoholförpackningar (lagen om de funktionsnedsattas rättigheter och deltagande 2005-102) bereds som bäst. I Litauen infördes en lagfäst varning om riskerna med alkoholbruk under graviditeten i november 2016 enligt fransk modell.

Det isländska alltinget (parlamentet) behandlar som bäst ett lagförslag enligt vilket detaljförsäljningsmonopolet för alkoholdrycker ska ersättas med ett försäljningssystem baserat på tillståndsplikt. Under detta årtusende har ett tiotal lagförslag med samma innehåll avgetts.

Det irländska parlamentet behandlar ett lagförslag från 2015 som föreskriver minimipriser för alkoholdrycker, begränsar alkoholdryckerna till särskilda avdelningar i detaljhandeln, begränsar innehållet i alkoholreklam till produktinformation och kräver varningar om alkoholens skadliga effekter på förpackningar, i reklam och på serveringsställen. I Irland bereds också ett lagförslag som förenklar tillståndssystemet för detaljförsäljning och servering av alkoholdrycker och effektiviserar tillsynen.

Promillegränsen för rattfylleri har under de senaste åren skärpts i EU-länderna. Det är bara i Malta och i England, Wales och Nordirland som gränsen fortfarander är 0,8 promille. I Skottland sänktes gränsen till 0,5 promille år 2014. För unga förare är gränsen lägre än 0,5 promille i 23 länder; de senaste som införde en strängare praxis var Portugal (2013) och Belgien (2015).

Användningen av alkolås är för närvarande lagfäst i åtta EU-länder antingen som ett alternativ till straff för rattfylleri eller som obligatorisk säkerhetsutrustning i yrkestrafik. Alkolås används frivilligt eller är i provanvändning i 11 EU-länder. När Finland tog i bruk alkolås 2008, och var landet bland de första.

2.3 Bedömning av nuläget

2.3.1 Alkoholmarknadens utveckling

Detaljförsäljning av alkoholdrycker

Försäljningen av mellanöl släpptens fri i butiker och caféer 1969. Målet var att styra konsumtionen från starka alkoholdrycker till svaga och att minska finländarnas berusningsdrickande.

Reformen lyckades såtillvida att mer än hälften av den alkohol som konsumeras utgörs av öl, cider och long drink-drycker som säljs i dagligvarubutiker. I övrigt misslyckades förhandsbedömningen av reformens konsekvenser, eftersom följden blev att totalkonsumtionen och berusningsdrickandet ökade och att de negativa effekterna av alkohol blev ännu allvarligare.

Den största förändring som 1995 års alkohollag innebar var att cider och long drink-drycker som framställts enbart genom jäsning och som innehåller högst 4,7 volymprocent alkohol fick börja säljas i affärerna vid sidan av mellanölet. Det beslutades att försäljning av dessa drycker skulle tillåtas förutom i butiker även i kiosker och på servicestationer. Alkoholreklam blev samtidigt tillåten för alla alkoholdrycker som innehåller högst 22 volymprocent alkohol. Därefter förlängdes försäljningstiderna för alkoholdrycker inom detaljhandeln småningom i och med butikernas öppettider liberaliserades.

I 1995 års alkohollag knöts försäljningstiden för alkoholdrycker inom detaljhandeln till butikens öppettid. Öppettiden inom detaljhandeln var då måndag–fredag kl. 7—20 och lördag kl. 7—18. På söndagar fick butikerna hålla öppet endast i december samt sex söndagar enligt särskilt beslut, det vill säga sammanlagt ungefär tio söndagar per år.

År 1997 förlängdes affärernas öppettider måndag–fredag till klockan 21 och söndagsöppet tilläts i juni, juli och augusti och fem söndagar enligt särskilt beslut. År 2000 utökades möjligheterna till söndagsöppet igen, och år 2009 avreglerades små butikers öppettider helt och söndagsöppet tilläts för alla butiker mellan klockan 12 och 21. De begränsade öppettiderna under helgdagar gällde fortfarande butikerna, utom små butiker, kiosker och servicestationer.

År 2016 avreglerades butikernas öppettider helt. Detta innebar att alkoholdrycker enligt 14 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit får säljas i dagligvarubutiker varje dag mellan klockan 9 och 21. Alkos försäljningstider är fortfarande kortare än detta, och försäljning på söndagar helt förbjuden.

Eftersom affärerna har fått vara öppna på söndagar bara en rätt kort tid, är även detaljförsäljning av alkoholdrycker under veckoslut i nuvarande omfattning ett rätt nytt fenomen. Ökningen av den totala alkoholkonsumtionen har under den nuvarande alkohollagens tid uppkommit av att mängden alkohol som dagligvarubutikerna sålt nästan fördubblats. År 2016 började försäljningen av alkohol i dagligvaruhandeln växa en aning, fastän Alkos försäljning och serveringsförsäljningen fortsatt att sjunka.

Alkos försäljningstider har i stort sett inte ändrats under de senaste årtiondena. Alkos detaljförsäljning har legat på ungefär samma nivå eller rent av sjunkit sedan början av 1990-talet De starkaste trenderna i Alkos försäljning är en kraftig nedgång i försäljningen av starka alkoholdrycker, en rätt jämn tillväxt i vinförsäljningen och en minskning i ölförsäljningens andel.

Prisnivån på alkoholdrycker inom detaljhandeln är i förhållande till köpkraften fortfarande lägre än i början av 2000-talet, och alkoholdrycker av olika slag kan erbjudas konsumenterna i större omfattning och lättare än någonsin tidigare. Det bör noteras att alkoholkonsumtionen och de negativa effekter den ger upphov hur som helst skulle ha ökat jämfört med situationen på 1960-talet eller till och med 1990-talet på grund av många förändringar i samhället. En avgörande orsak till denna utveckling, om än inte den enda, har varit den ständigt ökade tillgången på alkohol i dagligvarubutikerna.

Servering av alkoholdrycker

Andelen alkohol som säljs i restaurangerna har sjunkit samtidigt som andelen alkohol som säljs i affärerna har stigit. Sedan 1995 har till exempel ölförsäljningen minskat med 54 procent i restaurangerna, medan den i dagligvarubutikerna har ökat med 32 procent. Öl är dock fortfarande restaurangernas viktigaste alkoholprodukt.

Under samma tid har sysselsättningen med anknytning till alkohol inom restaurangbranschen minskat med 10 000—15 000 personer. Enligt en undersökning utförd av Ernst & Young har det vid restaurangerna enbart inom serveringen av öl under åren 2011—2013 försvunnit 2 300 arbetsplatser. Trots detta finns fortfarande nästan 60 procent av arbetstillfällena inom alkoholnäringarna i restaurangerna.

Utvecklingen inom serveringen har varit svag trots att serveringstiderna har förlängts betydligt. I slutet av 1980-talet fanns det 35 restauranger i Finland som hade dispens för att servera alkoholdrycker efter klockan 2 på natten. På några år ökade antalet tillstånd till förlängd tid till över tusen, och för närvarande har ungefär 1 050 restauranger tillstånd att servera till klockan 02.30 eller 03.30. Följden har varit att det nattliga berusningsdrickandet har blivit mycket vanligare under de senaste årtiondena.

Berusningsdrickandet har också skjutits fram, särskilt inom serveringsmiljön, så att det allt oftare fortsätter efter midnatt. Trots att största delen av all alkoholanvändning och berusningsdrickandet kvantitativt sett sker i hemmen, leder alkoholbruk i serveringsmiljö relativt sett oftare till berusat tillstånd. Den förlängda serveringstiden har även samband med att folk ”grundar” innan de går till serveringsstället. Det här gäller särskilt ungdomar. Med hänsyn till alko-

holmarknaden är följden att utskänkningsrestaurangerna blir tvungna att svara också för övervakning av ordningen som blir nödvändig på grund av alkoholförsäljning i detaljhandeln.

Den ökade alkoholkonsumtionen är en viktig förklaring till att misshandelsbrotten har ökat efter andra världskriget. Konsekvenserna syns på veckosluten och särskilt då på efternatten som akuta alkoholrelaterade skadeverkningar och misshandel. Knappa hälften av misshandelsbrotten sker numera i restauranger och på andra allmänna platser, medan lite mer än hälften sker på privata platser. Det är oroväckande att antalet misshandelsbrott som skett i offentliga lokaler enligt utredningar verkar vara som störst när serveringsställena som fått tillstånd till förlängd tid stängs (Rikollisuustilanne 2016. Katsauksia 22/2017).

Import av alkoholdrycker

I den gällande alkohollagen finns ingen allmän begränsning av importen av alkoholdrycker. Såväl privatpersoner som företag får enligt 8 § i alkohollagen importera alkoholdrycker utan importtillstånd. Om en privatperson i samband med en resa till ett annat EU-land för in alkoholdrycker för eget bruk, behöver han eller hon inte betala alkoholskatt på dem i Finland. På motsvarande sätt är import av alkoholdrycker från ett tredjeland skattefri inom ramen för de föreskrivna kvantitativa begränsningarna. All övrig import av alkoholdrycker omfattas av punktskatt.

Omfattande resandeinförsel av alkoholdrycker från länder med lägre prisnivå ses i Finland som ett finanspolitiskt, näringspolitiskt och hälsopolitiskt problem: skatteintäkter uteblir, införseln minskar handeln i hemlandet och hamstrandet av alkoholdrycker bidrar till en ökad konsumtion. Om man vill minska resandeinförsel genom nationella åtgärder finns det två huvudalternativ. En betydande sänkning av alkoholskatten skulle minska resandeinförseln, men samtidigt skulle man avstå från skatteintäkter samt från de folkhälsofördelar och kostnadsbesparingar i samband med dessa som man nu har. Det andra alternativet är att begränsa den ökande resandeinförseln genom att effektivisera tullövervakningen, så som skedde genom ändringen av punktskattelagen 2014.

Bestämmelser om försäljning och annan överlåtelse av alkoholdrycker i Finland finns i alkohollagen. Oberoende av om den som säljer alkoholdrycker är finländare eller utlänning får han eller hon inte utan tillstånd i Finland sälja några alkoholdrycker till konsumenter. Tillstånd för detaljförsäljning till konsumenterna av alkoholdrycker som omfattas av Alkos monopol kan inte ens beviljas. Däremot får det säljas alkoholdrycker till finländska konsumenter och företag i utlandet i enlighet med lagstiftningen i landet i fråga. I praktiken innebär detta att gränsöverskridande distansförsäljning till Finland är förbjuden, medan konsumenten själv får föra in de alkoholdrycker han eller hon köpt utomlands.

Det har visat sig att bestämmelserna om distansförsäljning av alkoholdrycker är svårbegripliga och lämnar rum för tolkning. En del av problemet beror på att de begrepp som används i alkohol-, konsument och skattelagstiftningen inte är enhetliga. Beställning av alkoholdrycker från utlandet av sådana försäljare som inte har något som helst tillstånd som avses i alkohollagen uppskattas motsvara högst några procent av den totala försäljningen av alkoholdrycker. Med ökande näthandel kommer distansförsäljning utan tillstånd från utlandet till finländska konsumenter emellertid att leda till problem. En del av försäljarna ser till att punktskatten betalas, men en del gör det inte. Vid leverans av alkoholdrycker direkt till konsumenterna iakttas inte nödvändigtvis en enda av bestämmelserna i alkohollagen. I praktiken har distansförsäljningen från utlandet redan gett upphov till en parallell marknad för alkoholdrycker där konsumenter-

na beställer alkoholdrycker skattefritt. Förutom hälso- och skattepolitik är gäller frågan de finska företagens möjligheter att konkurrera på lika villkor.

2.3.2 Utvecklingen av alkoholens skadeverkningar

Syftet med den gällande alkohollagen är att förebygga skadeverkningarna av alkohol. Samma syfte fanns också i år 1968 års alkohollag.

Alkoholkonsumtionen har dock mångdubblats sedan slutet av 1960-talet. Under en dryg generations tid har alla alkoholskador ökat oavsett hur de klassificerats. Till exempel har den alkoholrelaterade dödligheten nästan fyrdubblats.

Den betydande ökningen har varit möjlig därför att konsumtionen av alkoholdrycker och alkoholens negativa effekter på 1960 talet var av exceptionellt ringa betydelse i europeiskt perspektiv. Den allmänna höjningen av levnadsstandarden, urbaniseringen, kvinnornas inträde på arbetsmarknaden och den ökade fritiden har gett alla befolkningsgruppers större möjligheter att konsumera alkoholdrycker. I synnerhet ökningen av konsumenternas disponibla inkomster förklarar en stor del av den ökade alkoholkonsumtionen och variationerna i konsumtionsnivån. I de övriga nordiska länderna har konsumtionen emellertid inte vuxit lika mycket som i Finland.

Även lagstiftning som begränsar konsumtionen av och handeln med alkoholdrycker har avvecklats genom politiska beslut. Alkoholpolitikens huvudprinciper omfattade före 1995 en begränsning av enskildas vinstintressen genom ett heltäckande monopolsystem, begränsning av den fysiska tillgången till alkohol och upprätthållande av en hög prisnivå på alkoholdrycker. Finlands EU-medlemskap förutsatte uttryckligen att det dåvarande monopolsystemet avvecklades, det vill säga att alkoholmarknaden öppnades för konkurrens. Det var motiverat att släppa alla alkoholdrycker som framställs genom jäsning fria för försäljning i affärer för att uppnå en jämlik behandling av öl och därmed jämförbara slag av av alkoholdrycker.

Inställningen till marknadsföring och konsumtion av alkoholdrycker har också blivit friare. Trots att EU-lagstiftningen inte krävde det beslöt man att med vissa begränsningar tillåta reklam för svaga alkoholdrycker i 1995 års alkohollag. Samtidigt upphävdes förbudet mot att förtära alkoholdrycker på offentliga platser. Denna reglering reviderades senare år 2002 genom ordningslagen.

EU-medlemskapet innebar att resandeinförseln av alkohol måste avregleras. År 2004 beslöt man att sänka alkoholskatten med i genomsnitt en tredjedel, samtidigt som resandeinförsel av alkoholdrycker från andra medlemsländer avreglerades och Estland anslöt sig till EU.

De höjningar av alkoholskatten som genomfördes 2008 och 2009 ledde till att den totala alkoholkonsumtionen började gå ner. Efter skattehöjningarna minskade den totala konsumtionen uttryckt som ren alkohol per invånare snabbt från 12,7 liter till 12 liter per invånare som fyllt 15 år. Efter de höjningar av alkoholskatten som genomfördes 2012 och 2014 sjönk den totala alkoholkonsumtionen 2015 redan under 11 liter. Det är anmärkningsvärt att den icke statistikförda konsumtionen och resandeinförseln inte har ökat, utan de ligger fortfarande på ungefär samma nivå som 2006.

Den minskning i alkoholkonsumtionen som pågått i nästan tio år syns som en positiv utveckling också i statistiken över alkoholens skadeverkningar. Minskningen är den största under den del av historien som statistik har förts. Medan till exempel den alkoholrelaterade dödligheten

inom den arbetsföra befolkningen fördubblades under de två föregående årtiondena har den nu minskat i nästan tio år. Efter sänkningen av alkoholskatten 2004 steg alkoholdödligheten plötsligt och var som högst 2007, när 40 personer per 100 000 invånare som fyllt 15 år dog i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftning. Sedan år 2008 har alkoholdödligheten sjunkit. Den nuvarande nivån 29 personer (år 2015) är likväl dubbelt så hög som alkoholdödligheten i slutet av 1970-talet.

Trots att skadorna har minskat hör alkoholen till de allvarligaste enskilda faktorer som hotar hälsan och välfärden i Finland. I en internationell undersökning som gäller sjukdomsbördan var Finland år 2013 det enda landet i Västeuropa där användningen av alkohol var en av de tre största riskfaktorer som ledde till att människor förlorade levnadsår med funktionsförmåga. De övriga två största riskfaktorerna var förhöjt blodtryck och fetma. I båda dessa kan en riklig alkoholkonsumtion vara en bidragande faktor.

Antalet sjukpensioner som beviljats på grund av alkoholrelaterade sjukdomar steg efter skattesänkningen 2004 så att antalet pensioner när de var som flest 2009—2011 i snitt uppgick till 11 600 med en andel på 7,4 procent av alla sjukpensioner. Efter detta har antalet sjunkit nästan till 2003 års nivå. I slutet av 2015 var antalet pensioner som registrerats som beviljade på grund av alkoholsjukdomar strax under 8 600, vilket var 6,5 procent av alla sjukpensioner.

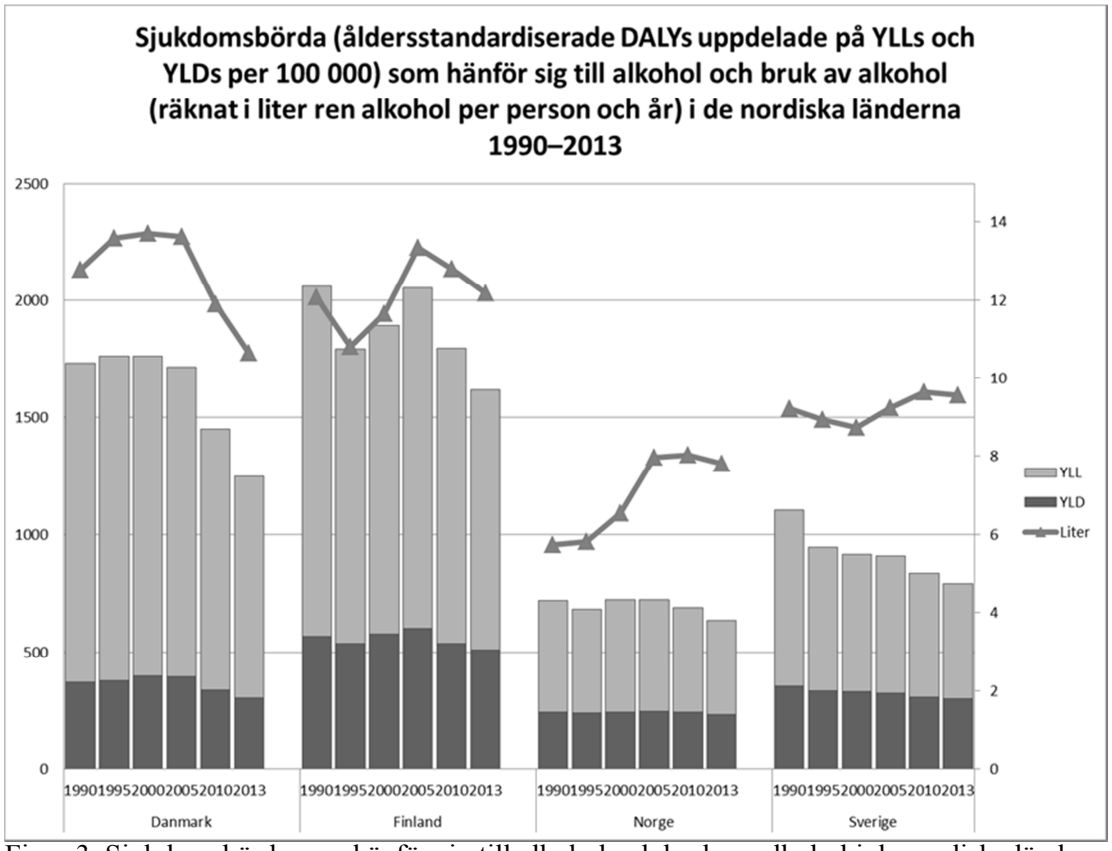

Figur 3. Sjukdomsbörda som hänför sig till alkohol och bruk av alkohol i de nordiska länderna 1990—2013. Källa: Agardh E. ym. : Alcohol-attributed disease burden in four Nordic coun-

tries: a comparison using the Global Burden of Disease, Injuries and Risk Factors 2013 study. Addiction. 2016 Oct;111(10)

Såväl mäns som kvinnors alkoholkonsumtion och berusningsdrickande har under de senaste årtiondena ökat i alla åldersgrupper. Den största förändringen i dryckeskulturen har gällt kvinnornas alkoholkonsumtion. Under perioden 1968—2008 fördubblades männens alkoholkonsumtion, medan kvinnornas sexfaldigades. Männen dricker likväl fortfarande nästan tre fjärdedelar av all konsumerad alkohol, och männens alkoholdödlighet är 4—7 gånger så stor som kvinnornas. Av skillnaden i förväntad livslängd mellan män och kvinnor har en femtedel beräknats bero på de alkoholrelaterade dödsfallen.

Det finns även stora skillnader mellan socialgrupperna i fråga om hur de upplever de skadliga effekterna av alkohol. Skillnaderna mellan olika socialgrupper vad gäller den förväntade livslängden ökade betydligt 1988—2007. Ökningen berodde i huvudsak på att alkoholdödligheten steg i den lägsta inkomstkvintilen. Skillnaden slutade växa på 2010-talet och minskade rent av en aning, när såväl den dödlighet som orsakas av alkohol som den dödlighet som orsakas av olyckor och våld minskade i de lägsta socialgrupperna i synnerhet bland männen. Bland kvinnorna har utvecklingen inte varit lika gynnsam. Dödligheten i cancer bland de minst utbildade kvinnorna har till och med fått de socioekonomiska skillnaderna att öka. Åren 2011—2014 berodde 40 procent av skillnaderna i den förväntade livslängden mellan inkomstgrupperna bland männen på alkoholdödligheten medan motsvarande andel för kvinnorna var 25 procent. (Tarkiainen L et al. Sosiaaliryhmien elinajanodote-erojen kasvu on pääosin pysähtynyt. Lääkärilehti 72 (9), 2017). Jämlikhet i hälsa är ett långsiktigt hälsopolitiskt mål som blir betydligt lättare att uppnå om alkoholens skadeverkningar kan minskas särskilt bland männen och i de lägsta socioekonomiska grupperna.

När små barn omhändertas är orsaken ofta att föräldrarna använder berusningsmedel. När unga omhändertas är orsaken ofta att den ungas eget bruk av berusningsmedel samt beteendestörningar. Antalet placeringar av barn och unga utanför hemmet fördubblades nästan åren 1991—2007. Man har konstaterat att det ökade bruket av alkohol och andra berusningsmedel och ekonomiska svårigheter är centrala orsaker till detta. Under 2015 var 17 664 barn och unga placerade utanför hemmet, vilket är något fler än en av hundra.

Alkoholkonsumtionen bland barn och unga som inte fyllt 18 år ökade fram till slutet av 1990-talet, men den har minskat under hela 2000-talet. När unga börjar använda alkohol och när användningen ökar påverkas de av flera sammankopplade skyddande faktorer och riskfaktorer samtidigt. Föräldrar, syskon, vänner, skolan, hobbygrupper och andra i den närmaste kretsen formar såväl attityder som förebygger alkoholkonsumtion som attityder som uppmuntrar till alkoholkonsumtion. Även om underåriga inte borde ha tillgång till alkoholdrycker, inverkar också alkoholkonsumtionens synlighet i vardagslivet, till exempel genom framträdande reklam och detaljförsäljningsställen, samt prisnivån på deras drickande.

Man kan inte med säkerhet avgöra vilka faktorer som har bidragit till den minskade alkoholkonsumtionen bland barn och unga under 2000-talet. Hur som helst visar ESPAD-undersökningen från 2015 att de ungas tillgång till alkohol har minskat under hela 2000-talet tack vare att övervakningen av att alkohol inte säljs till underåriga har skärpts. Särskilt ålderskontrollen i detaljhandeln har närmat sig Alkos nivå. I synnerhet den alkoholreklam som riktar sig till unga har dessutom begränsats betydligt sedan 2008.

De socioekonomiska hälsoskillnader som är förknippade med alkoholanvändningen börjar uppkomma redan i tonåren då dryckesvanorna differentieras enligt utbildningsvägen. Enligt en

hälsoenkät som utförts i skolorna har alkoholkonsumtionen bland gymnasiestuderande minskat mera än bland yrkesstuderande. År 2015 drack 18 procent av första och andra årets gymnasiestuderande sig fulla en gång i månaden, medan motsvarande andel för första och andra årets studerande vid yrkesläroanstalter var 31 procent.

Sammantaget har de ungas alkoholanvändning minskat under hela 2000-talet, men denna trend har inte gällt hela åldergruppen. Användningen av alkohol och berusningsdrickandet har ökat klart bland de 14—16-åringar vars familjers socioekonomiska ställning är svagast och vilka lider av depression. (Torikka A et al. Trends in alcohol use among adolescents from 2000 to 2011: The role of socioeconomic status and depression. Alcohol and Alcoholism 1—8, 2016).

Riklig alkoholkonsumtion är vanligast bland dem som efter den grundläggande utbildningen inte har sökt sig till fortsatt utbildning och bland de arbetslösa. De som konsumerat rikligt med alkohol som unga vuxna har senare konstaterats bli sjukpensionärer oftare än andra (Böckerman P et al. Does drinking lead to a disability pension? Preventive medicine 86, 130–135, 2016).

Möjligheterna att få en studieplats har förbättrats genom den ungdomsgaranti som infördes 2013. Andelen unga som står utanför både arbetsliv och studier har minskat bland 15—19-åringarna, medan den har vuxit i de äldre åldersgrupperna. År 2010 var antalet marginaliserade 15—29-åringar 51 300, det vill säga fem procent av åldersgruppen. Kärnan i gruppen av marginaliserade bestod av de 32 500 unga som inte ens hade registrerat sig som arbetslösa arbetssökande. Det finns väldigt lite kunskap om vilken situationen är för de unga som står utanför aktuella register, men mentala problem och problem med berusningsmedel spelar sannolikt en roll såväl som orsaks- som följdfaktorer (Myrskylä P.: Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA Analyysi 19/2012).

Under de senaste åren har den ökande alkoholkonsumtionen bland de äldre och de skadliga effekter som den medför gett upphov till ökande oro (Simojoki K. Suomen Lääkärilehti 71 (6), 2016). Delvis handlar det om att den så kallade våta generationen som består av de stora årskullarna har hållit fast vid de alkoholvanor som den lagt sig till med som ung. En stor alkoholkonsumtion kan också ha samband med livsförändringar, såsom att partnern avlidit eller att personen blivit arbetslös. Riklig konsumtion av alkohol är bland de äldre förenad med en betydande olycksrisk – även när den är sporadisk.

Förändringarna i dryckesvanorna har lett till att den del av befolkningen som använder alkohol vuxit och att alkohol används i fler situationer. Största delen av finländarna har en genomsnittlig alkoholkonsumtion som är så pass låg att risken för skadliga hälsoeffekter är liten. Enligt dryckesvaneundersökningen från 2016 konsumerar ca 13 procent av befolkningen likväl så mycket alkohol att risken för skadliga hälsoverkningar är rätt hög eller hög. Den ökande måttfulla alkoholkonsumtionen har inte ersatt berusningsdrickandet. Berusningsdrickandet är allmänt bland storkonsumenterna, och även de flesta vars genomsnittliga alkoholkonsumtion är måttlig dricker sig någon gång berusade. Även det sporadiska berusningsdrickandet innebär förutom en individuell skaderisk även en skadlig belastning av samhällelig betydelse. De som i huvudsak dricker måttfullt men ibland dricker sig fulla kan sammanlagt erfara och orsaka till och med fler olägenheter än den fåtaligare gruppen risk- och problemdrickare Eftersom det finns drygt 500 000 personer som dricker på måttlig eller hög risknivå, och de som i genomsnitt dricker måttfullt men dricker sig fulla minst en gång i månaden uppgår till drygt 600 000, finns det sammanlagt ca 1,2 miljoner finländare som utsätts för riskerna med långvarigt drick-

ande eller berusningsdrickande. Antalet finländare som använder alkohol måttfullt och aldrig dricker sig fulla är bara lite fler.

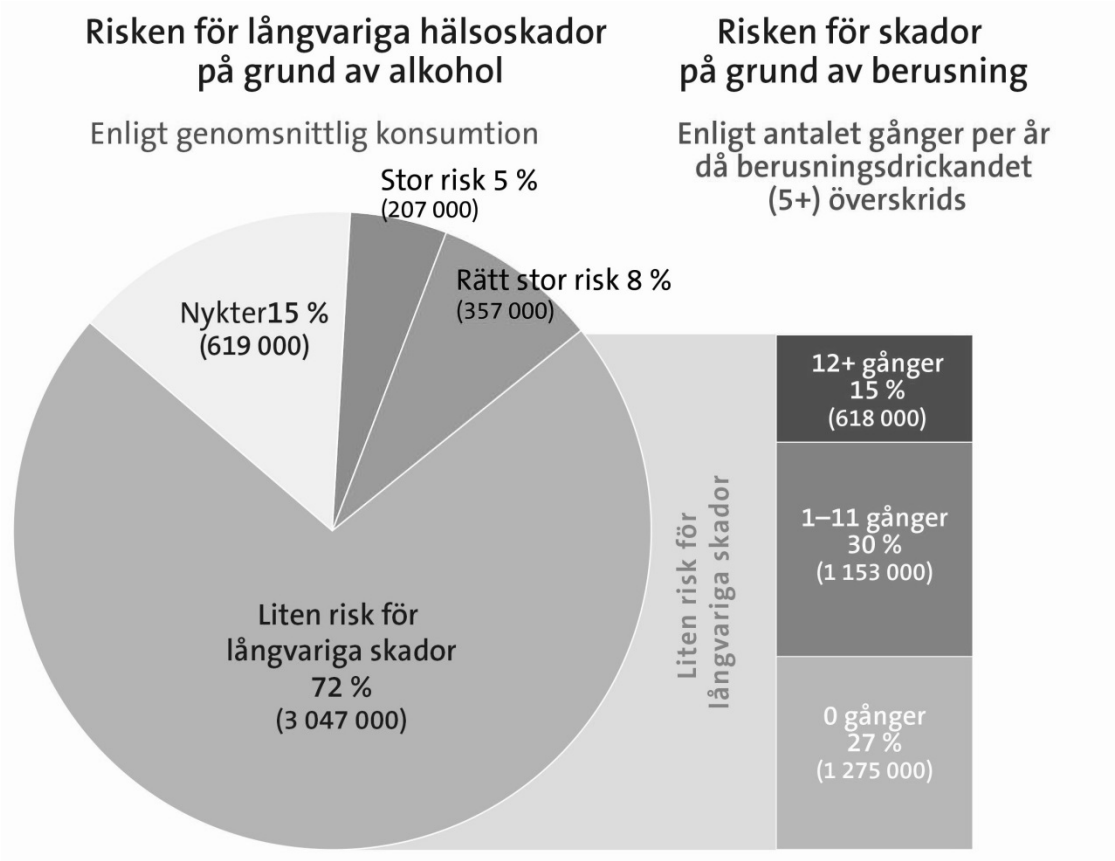

Figur 4. Risker med långvarig alkoholkonsumtion och berusningsdrickande för den allmänna befolkningen. Källa: Institutet för hälsa och välfärd

Att de negativa effekterna av alkoholkonsumtionen fördelar sig ojämnt bland befolkningen och att social- och hälsovården endast i begränsad omfattning förmår reparera skadorna ger särskild anledning till oro. Förutom negativa effekter på den fysiska och mentala hälsan medför alkoholkonsumtionen sociala och ekonomiska problem inte bara för användaren själv utan också för hans eller hennes närmiljö, arbetsorganisationen och hela samhället.

Alkoholpolitiken är emellertid ett område där nyttan med förhållningssättet ”hälsa i all politik” är lätt att se. Alkoholen hänför sig förutom till social- och hälsopolitiken även till flera andra politikområden (t.ex. näringspolitiken, handelspolitiken, skattepolitiken, jordbrukspolitiken, trafikpolitiken, rättspolitiken och ungdomspolitiken m.fl.).

Alkohollagstiftningens och alkoholpolitikens konsekvenser när det gäller alkoholens negativa effekter kan beskrivas genom följande två allmänna observationer: Om inga stora alkoholpolitiska beslut fattats, har befolkningens dryckesvanor samt statistiken över alkoholkonsumtionen och över de negativa effekterna en tendens att förbli oförändrade snarare än att förändras ”av sig själv”. Stora ändringar i priset eller tillgången på alkohol har däremot lett till stora för-

ändringar i konsumtionen, dryckesvanorna och alkoholens negativa effekter. Exempel på detta utgörs av 1969 års alkohollag och mellanölslag, följderna av 2004 års sänkning av alkoholskatten samt utvecklingen efter skattehöjningarna under åren 2008—2014.

2.3.3 Alkohollagens struktur och myndighetstillsyn

Alkohollagstiftningen består av alkohollagen, som stiftades 1994, och statsrådets och social- och hälsovårdsministeriets förordningar som utfärdats med stöd av den. Alkohollagen har under mer än 20 års tid ändrats flera gånger, och strävan har varit att bestämmelser om exempelvis förutsättningarna för beviljande av serveringstillstånd ska utfärdas på lagnivå. Bestämmelser om till exempel vissa förutsättningar för beviljande av näringstillstånd finns trots det i förordningar.

Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag ska enligt 80 § 1 mom. i 2000 års grundlag utfärdas genom lag. Grundlagen förutsätter alltså att det i den nya alkohollagstiftningen tas in mer detaljerade bestämmelser, det vill säga att skyldigheter som nu anges i förordningar ska tas in i lagen i samband med reformen.

Det är inte alltid nödvändigt att genom förordning utfärda bestämmelser som är mer detaljerade än bestämmelserna i lag. Vid prövningen av bemyndiganden att utfärda förordning ska det noggrant bedömas i vilken mån det genom förordning kommer att utfärdas närmare bestämmelser om rättigheter och skyldigheter och i vilken mån förvaltningsbeslut om rättigheter och skyldigheter kommer att fattas genom direkt tillämpning av lagen.

Behandlingen av tillståndsansökningar förbrukar myndigheternas resurser, och ansökan om tillstånd sysselsätter också näringsidkarna. Att minska antalet tillståndsförfaranden och den administrativa bördan för företagsverksamheten är ett av målen för utvecklandet av statsförvaltningen. Bestämmelserna i alkohollagen är ställvis mycket detaljerade och tillståndsförfarandena schablonmässiga. Lagstiftningen grundar sig fortfarande på den gamla bakgrundstanke enligt vilken Alkos detaljerade anvisningar behövs för övervakningen av i synnerhet restaurangnäringen. I 24 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit finns det till exempel mycket detaljerade bestämmelser om hur stora alkoholportioner som får säljas till en kund åt gången. I alkohollagen finns det däremot inga bestämmelser om allmän egenkontroll som utförs av näringsidkarna och som baserar sig på tillståndshavarnas frivilliga verksamhetsmodeller och ansvar.

Tillståndssystemet stöder dock riktad kontroll i efterhand för vilken det behövs information om dem som övervakas och om eventuella missförhållanden. Tillståndssystemet och den tillhörande insamling av information stöder också bekämpningen av informell ekonomi och ekonomisk brottslighet.

Vid tillsynen över alkohollagstiftningen har det framkommit flera sådana behov av att precisera och komplettera bestämmelserna som påverkar tillsynens funktionalitet, företagens verksamhetsförutsättningar och rättssäkerheten.

Förfarandena i anslutning till godkännande av ansvariga föreståndare för restauranger behöver förnyas eftersom enskilda arbetstagares yrkeskompetens bedöms endast i samband med behandlingen av den ansökan som görs av tillståndssökanden, det vill säga arbetsgivaren.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) och regionförvaltningsverken är tillstånds- och tillsynsmyndigheter enligt alkohollagen. Polisen har till uppgift att övervaka den allmänna ordningen på detaljhandels- och serveringsställen. De kommunala myndigheterna har inga egentliga tillstånds- eller tillsynsuppgifter, trots att det är kommunen som beviljar till exempel detaljhandelstillstånd för tobaksprodukter.

Vid beredningen av totalreformen av alkohollagen har det övervägts om tillstånds- och tillsynsuppgifterna ska skötas av statliga eller kommunala myndigheter. Fördelen med statsförvaltningen jämfört med kommunerna har varit att den kan se till att aktörerna i branschen behandlas lika på både nationell nivå och företagsnivå. Fördelen med beslutsfattande på kommunnivå är däremot att lokala behov och förhållanden beaktas.

Statsminister Juha Sipiläs regering genomför 2017 en regionförvaltningsreform som syftar till att samordna den statliga regionförvaltningen och landskapsförvaltningen. Vid beredning utgår man från att åtminstone den regionala alkoholförvaltningen ska överföras till självstyrelseområden med tydliga befogenheter, det vill säga till landskapen.

Om totalreformen av alkohollagen träder i kraft före reformen av regionförvaltningen, ska myndighetstillsynen över alkohollagen till en början ordnas enligt nuvarande modell. Den regionala alkoholförvaltningens uppgifter ska efter detta överföras till landskapen genom en ändring av alkohollagen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

3.1.1 Social- och hälsovårdspolitiska mål

Programmet för statsminister Juha Sipiläs regering innehåller fem strategiska mål med totalt 26 spetsprojekt. Enligt regeringsprogrammet är målet på tio års sikt i fråga om välfärd och hälsa att finländarna mår bättre och upplever att de klarar sig i olika livssituationer. Det innebär bland annat att skillnaderna i hälsa och välfärd då ska ha minskat, att individer i olika åldrar blivit uppmuntrade att ta ansvar för det egna hälsotillståndet och den egna livsföringen och att barnens och familjernas välbefinnande och egna resurser har ökat. Till regeringens spetsprojekt hör då att hälsa och välfärd ska främjas och ojämlikheten bli mindre samt ett program för utveckling av barn- och familjetjänster.

Finländarnas hälsa och välfärd har förbättrats under de senaste årtiondena. Den förväntade livslängden har ökat.

Kön, civilstånd och socioekonomisk ställning har dock en betydande inverkan på hälsan och välfärden. Kvinnor lever hälsosammare än män och påverkar samtidigt sin makes levnadsvanor. Ensamstående mäns levnadsvanor är ofta sämre för hälsan än levnadsvanorna hos män som lever i äktenskap. De som har högre inkomster och utbildning lever längre än andra grupper. Socioekonomiska skillnader syns redan i barns och ungas levnadsvanor. Det har observerats att hälsa och välfärd på både ett bra och dåligt sätt överförs från en generation till en annan. Finländarnas hälsa och välfärd skiljer sig också beroende på området.

Ojämlikheten i fråga om hälsa innebär ett stor antal för tidiga dödsfall, insjuknanden och förluster av funktionsförmåga. Att stora befolkningsgrupper har dålig hälsa försämrar den genomsnittliga nivån på hela befolkningens hälsa. En tillräcklig tillgång på arbetskraft och tjäns-

ter äventyras. Människors hälsoproblem återspeglar sig också som social utslagning, vilket leder till betydande kostnader för samhället.

Befolkningens hälsa och funktionsförmåga kan förbättras avsevärt endast i det fallet att betydande framsteg görs i de stora befolkningsgrupper som drabbas av största delen av hälsoproblemen och de funktionella begränsningarna. Skillnaderna mellan befolkningsgrupperna i fråga om hälsa och hälsorelaterade faktorer är störst bland unga vuxna, dvs. morgondagens personer i medelåldern och äldre. Av exempelvis de alkoholrelaterade dödsfallen kunde cirka 50 procent undvikas om alkoholdödligheten blev lika ovanlig hos hela befolkningen som den nu är hos personer med högre utbildning.

Syftet med alkohollagstiftningen har varit att minska alkoholens negativa effekter för individen och samhället. Tidigare reformer har inte lyckats med detta.

Forskningen om den internationella sjukdomsbördan visar att utöver blodtryck och osunda kostvanor var alkoholkonsumtion och rökning år 2015 de viktigaste riskfaktorerna för folkhälsan i Finland. Alkohol och tobak står tillsammans för hälften av de socioekonomiska skillnaderna i dödlighet.

Om det huvudsakliga målet för reformen är att minska de skador som alkoholen orsakar anser Världshälsoorganisationen (WHO), Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och de medicinska och samhällsvetenskapliga vetenskapssamfunden att de mest effektiva metoderna sett till kostnad och nytta är metoder som riktas till hela befolkningen: begränsning av tillgången, beskattning och reklambegränsning. Det är metoder som alla EU-länder använder i en eller annan form för att minska alkoholskadorna och också dessutom i så gott som alla länder för att minska rökningen.

Om man vill få ner de alkoholrelaterade skadorna på ett effektivt sätt krävs det emellertid att metoderna används målmedvetet. OECD har i en simuleringsundersökning observerat hur de negativa hälsoeffekterna minskar och hur stora kostnadsbesparingarna blir på lång sikt om konsumentpriserna höjs med i genomsnitt tio procent med hjälp av alkoholskatt eller ett föreskrivet lägsta pris på ren alkohol. På motsvarande sätt minskar olyckorna, rattfylleriet och misshandelsfallen genom att förkorta serveringstiderna med två timmar i stadscentra. Metoderna gav upphov till märkbart mindre kostnader än exempelvis en miniintervention, dvs. kort rådgivning för personer med en alkoholkonsumtion på risknivå eller alkoholupplysning i skolorna. En förutsättning för att en miniintervention skulle få effekt var systematisk läkarrådgivning vid samtliga verksamhetsställen för primärvård kombinerad med livsstilsråd. En förutsättning för långsiktiga effekter när det gäller ungas alkoholvanor var att varje årskull 13-åringar genomgår en tvåårig utbildning inklusive workshopar som stärker livskompetensen (Tackling Harmful Alcohol Use: Economics and Public Health Policy. OECD 2015).

Samtidigt finns det i synnerhet inom näringslivet motstånd mot begränsning av tillgången på alkoholhaltiga drycker. Samma motstånd finns också bland medborgarna, även om en majoritet av finländarna anser dagens detaljhandelssystem vara acceptabelt. Av 2016 års undersökning av dryckesvanorna och en opinionsundersökning som gjorts av Institutet för hälsa och välfärd 2017 framgår det att nästan två tredjedelar av de tillfrågade stödde den nuvarande eller en ännu strängare alkoholpolitisk linje. En knapp tredjedel ville ha en liberalare alkoholpolitik. En absolut majoritet av de som deltog i undersökningen av dryckesvanorna ansåg att dagligvarubutikerna bör fortsätta med att liksom i dag sälja genom jäsning framställda drycker med högst 4,7 volymprocent alkohol. Hälften av dem som svarade på opinionsundersökningen ansåg att matbutikerna också ska sälja A-öl. Det var i synnerhet män som konsumerar mycket

alkohol och ofta är berusade som önskar en liberalare alkoholpolitik. Av kvinnorna och måttlighetsdrickarna önskade omkring 20 procent en mindre sträng linje. Enligt en undersökning som företaget Taloustutkimus gjorde åt Finlands Dagligvaruhandel rf 2016 köper 16 procent av de som svarade på undersökningen över huvud taget aldrig öl i matbutikerna och skulle 35 procent av dem helst köpa öl med högst 4,9 volymprocent alkohol.

3.1.2 Ekonomisk-politiska mål

Ett mål för den ekonomiska politik som statsminister Juha Sipiläs regering driver är att lyfta in Finlands ekonomi på ett spår av hållbar tillväxt och förbättrad sysselsättning samt att säkerställa finansieringen av de offentliga tjänsterna och den sociala tryggheten.

I fråga om det strategiska mål som gäller sysselsättning och konkurrenskraft säger regeringsprogrammet att det alltid är lönsamt att arbeta och att sysselsätta i Finland och att Finland blir ett konkurrenskraftigt land där företagande, ägande och investeringar lönar sig bättre än för närvarande Spetsprojekten i anknytning till detta är att stärka konkurrenskraften genom förbättrade förutsättningar för näringsliv och företagande samt digitalisering, försöksverksamhet och avveckling av normer. Regeringen eftersträvar att skuldsättningen i förhållande till bruttonationalprodukten bryts före utgången av valperioden och att vi i längre lever på kredit från och med 2021. Samtidigt ska den totala skattegraden inte höjas. Den centrala reformen när det gäller att trygga de offentliga finansernas hållbarhet är landskaps- och vårdreformen.

Bakom regeringens ekonomiska politik finns observationen att pensionsutgifterna och hälso- och sjukvårdsutgifterna kommer att stiga under de kommande 20 åren när de stora åldersklasserna blir allt äldre. Eftersom den prognostiserade ekonomiska tillväxten och sysselsättningsnivån inte räcker till för att finansiera de lagstadgade offentliga tjänsterna och förmånerna sägs vi ha ett hållbarhetsgap på omkring tre procent i förhållande till bruttonationalprodukten. Det är uttryckligen därför som en höjd sysselsättningsnivå är det centrala målet för regeringens ekonomiska politik. Till de viktigaste åtgärderna hör exempelvis en bättre konkurrenskraft för exportindustrin och ett företagssamhetspaket som syftar till att stödja småföretagens möjligheter att sysselsätta.

Alkoholserveringens andel av den totala konsumtionen av alkoholdrycker är relativt liten, men dess andel av värdet på alkoholförsäljningen är relativt stor. Serveringens andel av skatteintäkterna från och sysselsättningen inom alkoholbranschen är däremot mycket stor. Ur finans- och sysselsättningspolitisk synvinkel och även för den interna säkerheten kan fördelarna med en ökning av serveringsförsäljningens relativa andel vara större än de kostnader och negativa effekter som ökningen orsakar.

Även om resandeinförseln av alkoholhaltiga drycker hållit sig relativt jämn de senaste åren står den för nästan 20 procent av den totala alkoholkonsumtionen i Finland. I synnerhet den alkohol som förs in från Estland konkurrerar med den finländska detaljhandeln, och det anses att denna konkurrenssituation minskar våra skatteintäkter och handeln i landet. Estland planerar att höja alkoholskatten betydligt, särskilt i fråga om öl och andra bryggeriprodukter, vilket innebär att resandeinförseln av alkohol kommer att minska märkbart med start från 2017. I synnerhet kommer finländarna sannolikt att börja föra in minst en fjärdedel mindre öl än nu redan innan reformen av alkohollagen träder i kraft.

De höjningar av alkoholskatten som gjorts under den senaste tiden har dock inneburit att i synnerhet bryggeriernas och dagligvaruhandelns försäljning av alkoholdrycker minskat. Avregleringen av öppettiderna vid ingången av 2016 har dessutom uppenbart medfört att små buti-

ker hamnat i ekonomiska svårigheter. Alkoholförsäljningens andel av hela försäljningen är relativt stor för små matbutiker. Genom att öka detaljhandel med alkohol kan både bryggeriindustrin och dagligvaruhandeln stödas i en för näringen svår situation.

Regeringen försöker också rent generellt minska regleringsbördan för företagen. Ministerierna ansvarar till dessa delar t.ex. för att de administrativa kostnaderna för företagen bedöms som en del av konsekvensbedömningen i samband med lagberedningen.

Vid beredningen av reformen har det tydligt framgått att de gällande bestämmelserna ställvis orsakar en oändamålsenlig regleringsbörda och administrativ börda. Alla de nuvarande begränsningarna har ingen större inverkan på konsumtionen av alkohol eller dess negativa effekter. I synnerhet bestämmelserna om servering av alkoholdrycker innehåller fortfarande sådana förbud och begränsningar i enlighet med 1932 års lag om alkoholdrycker och Alko Ab:s serveringsanvisningar som har minskat i betydelse under de gångna årtiondena. Oändamålsenliga begränsningar kan slopas eller mildras, samtidigt som betydelsen av egenkontroll och näringens eget ansvar stärks vid övervakningen.

Sådana bestämmelser är t.ex. bestämmelsen i alkohollagens 21 b § om särskilda kompetenskrav som gäller den ansvariga föreståndaren för ett serveringsställe, bestämmelsen i 21 c § om att hela serveringsstället uteslutande ska vara i tillståndssökandens besittning, bestämmelserna i 24 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit om storleken på de alkoholportioner som får serveras kunder åt gången och om uppmätning av portionerna samt bestämmelsen i 6 § i förordningen om förlängd tid där det anges att serveringsstället ska stängas en halv timme efter serveringstidens slut.

Bestämmelserna om förutsättningarna för tillstånd enligt alkohollagen, om myndigheternas inspektions- och upplysningsrätt, om påföljder för överträdelser och om ändringssökande ska också samlas till en tydlig helhet. På detta sätt kan tillståndsförvaltningen och övervakningen riktas till rådgivning och handledning och därmed minskar övervakningens administrativa börda.

3.1.3 Ökade påverkansmöjligheter för medborgare

Alkohollagstiftningen har sedan den infördes representerat en hierarkisk modell, dvs. uppifrån och ner, där de alkoholpolitiska åtgärderna har utarbetats antingen av Alkos huvudkontor eller av den statliga centralförvaltningen. Sedan den kommunala alkoholinspektionen överfördes till länsstyrelserna 1991 har de lokala möjligheterna att påverka alkoholsituationen främst hänfört sig till uppföljning av negativa effekter och alkoholupplysning i olika sammanhang.

Ett annat mål enligt programmet för statsminister Juha Sipiläs regering är att stödja medborgarnas individuella ansvar för sin hälsa och sina levnadsvanor. En reformering av alkohollagen erbjuder en möjlighet att samtidigt främja människors förmåga att iaktta sunda levnadsvanor och att påverka sin egen livsmiljö.

Reformen medger också stöd för kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka enligt kommunallagen (410/2015). Reformen kan kopplas till den princip enligt lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) som säger att strävan är att utveckla de lokala aktörernas möjligheter att agera med hjälp av verksamhetsmodellen för lokal alkohol-, tobaks- och penningspelspolitik Pakka. I enlighet med den modellen har det under de senaste tio åren skapats samarbetsnätverk med exempelvis näringslivet och tillsynsmyndigheterna i flera kommuner. Syftet med samarbetet är att stödja både möjligheterna för den offentliga till-

synen och möjligheterna för t.ex. föräldrars och närmiljöns inofficiella kontroll att förebygga försäljning och servering till minderåriga och till berusade.

Ett sätt att stödja de lokala påverkansmöjligheterna när alkohollagen ses över är att kommunen och polisen yttrar sig för alkoholtillståndsförvaltningen de negativa effekter som nya serveringstillstånd eventuellt kan orsaka. De som i dagens läge bor granne med serveringsställen har knappt några möjligheter alls att ta ställning till störande oljud eller andra störningar som eventuellt kan uppkomma. De boendes möjligheter att påverka kan ökas både genom kommunalt utlåtandeförfarande och via andra kanaler. Som en del av det kommunala självstyret skulle det också kunna vara möjligt att exempelvis områdesvis bestämma om man vill begränsa möjligheten till förlängd serveringstid i syfte att främja de boendes säkerhet.

De lokala aspekterna bör beaktas också när man bestämmer hur regionförvaltningsverkens och polisens tillsynsresurser ska fördelas utifrån behovet av övervakning.

3.2 Alternativ

Det ter sig som om regeringens social- och hälsovårdspolitiska mål och dess ekonomiskpolitiska mål inte står i strid med varandra. Om alkoholkonsumtionen och alkoholens negativa konsekvenser minskar mål befolkningen bättre och folkhälsan stiger. Skillnaderna i hälsotillstånd mellan olika befolkningsgrupper minskar, barnets bästa och familjernas intressen främjas samtidigt som arbetslivet förlängs och befolkningens arbetsförmåga tryggas också för kommande årtionden. Enligt OECD:s uppskattningar har medlemsstaterna starka ekonomiska skäl att påverka alkoholmarknadens sätt att fungera på grund av de externa effekterna (sänkt ekonomisk produktivitet och kostnaderna för brottslighet och hälso- och sjukvård). Effekterna av att alkoholnäringens regleringsbörda minskar kan i detta avseende delas in i två grupper, med andra ord skulle slopandet av vissa regler öka de negativa effekterna och kostnaderna, medan vissa regler inte nödvändigtvis får negativa konsekvenser om de slopas.

Om man utgår från nuläget kan huvudlinjerna för reformen av alkohollagstiftningen grovt taget delas in i tre alternativ.

För det första, om man genom alkohollagstiftningen vill minska konsumtionen av alkohol och alkoholens negativa effekter finns det effektiva metoder för detta. Den effektivaste kända metoden är att sänka alkoholhalten i de alkoholdrycker som säljs i den tillståndspliktiga detaljhandeln. Procentgränsen kunde med tanke på en fungerande marknad vara densamma som i Sverige, dvs. alkoholdrycker som innehåller mer än 3,5 volymprocent alkohol skulle också i Finland säljas endast i Alkos butiker. Den totala alkoholkonsumtionen skulle till följd av denna åtgärd enligt vissa bedömningar minska med cirka en liter absolut alkohol beräknat per invånare som har fyllt 15 år, och alkoholens negativa effekter skulle på samma sätt minska t.ex. så att cirka 350 dödsfall orsakade av alkohol kunde undvikas årligen. Redan den åtgärden genomför i praktiken målet för WHO:s handlingsprogram för förebyggande och behandling av folksjukdomar på så sätt att den totala alkoholkonsumtionen minskar till cirka tio liter före 2025, även om reformen samtidigt inbegriper avveckling av exempelvis normer som begränsar serveringen.

Detta alternativ innebär emellertid att i synnerhet försäljningen av öl, cider och long drinkdrycker minskar och att verksamhetsförutsättningarna för näringarna i anslutning till tillverkningen och försäljningen av dessa alkoholdrycker försämras. Det verkar också som om att majoriteten av medborgarna inte alls vill att tillgången på alkohol ska minskas.

För det andra, om man inte vill minska alkoholens negativa effekter med de metoder som nämns ovan är det dock möjligt att bevara de nuvarande principerna enligt alkohollagstiftningen och samtidigt sträva efter att alkoholdrycker förtärs på serveringsställen. Bestämmelserna om detaljförsäljning av alkoholdrycker ändras då inte mer än vad som gjordes i samband med att öppettiderna liberaliserades 2016, men speciellt de normer som begränsar serveringen ska avvecklas. Med stöd av detta grundläggande alternativ skulle den totala alkoholkonsumtionen och alkoholens negativa effekter inte nödvändigtvis öka, utan reformen skulle i större utsträckning styra konsumtionsefterfrågan till restaurangbranschen. Också när det gäller detta alternativ är det möjligt att sänka den totala konsumtionen av alkohol till cirka tio liter i enlighet med WHO-målet, om alkoholbeskattningen stramas åt på ett kontrollerat sätt i ungefär samma takt som åren 2008—2014.

För det tredje, om man genom reformen vill lyfta fram näringspolitiska aspekter på tillverkningen och detaljförsäljningen av alkoholdrycker vid sidan av social- och hälsovårdspolitiska aspekter kunde tillgången på alkohol förbättras i synnerhet i samband med detaljförsäljningen. Ökad tillgång och ökat utbud på alkohol understryker också målet enligt regeringsprogrammet att individen ska ta större ansvar för sin egen hälsa och sina levnadsvanor. Enligt regeringsprogrammet stöder regeringen dessutom att människor tar ansvar för det egna hälsotillståndet och den egna livsföringen. Av både teoretiska uppgifter och praktisk erfarenhet framgår det att den totala konsumtionen av alkoholdrycker och alkoholens negativa effekter kommer att öka till följd av detta alternativ.

Alkohollagen reglerar verksamheten inom alkoholnäringen, men inom den samlade alkoholpolitiken är den bara ett, om än centralt, instrument. WHO har understrukit att det bästa resultatet och de största kostnadsbesparingarna när det gäller att minska de alkoholrelaterade skadorna uppnås när olika alkoholpolitiska instrument används parallellt så att de stöder varandra. Enligt OECD kan en alkoholpolitik som kombinerar reglering, beskattning och hälso- och sjukvårdsinsatser utgöra en sådan ”kritisk massa” som också påverkar de normer som styr dryckesvanorna.

Det finns väldigt lite som tyder på att det finns metoder som främst riktas till dem vars alkoholkonsumtion är ett problem och med vilka man samtidigt kan minska de alkoholrelaterade skadorna på befolkningsnivå och uppnå samhällsekonomiska besparingar. Ett historiskt exempel på en politik vars syfte uttryckligen var att begränsa en överdriven alkoholkonsumtion är motboken, som Sverige avskaffade på 1950-talet. Inom det systemet registrerades de som köpte alkohol och alla hade en viss kvot som följdes med hjälp av motbok.

3.2.1 Alternativa och kompletterande metoder till alkohollagstiftningen

Hälsomålen för totalreformen av alkohollagen kan således främjas även t.ex. med metoder inom skattepolitiken, den allmänna välfärds-, social- och hälsopolitiken och olika slag av samarbete. Inom alla förvaltningsområden och även genom samarbete med olika samhällsaktörer kan man genomföra åtgärder som stöder målet att minska alkoholens negativa effekter. Dessa metoder kan minska alkoholens negativa effekter till och med betydligt, men de kan inte betraktas som alternativ till alkohollagstiftningen utan snarare som kompletterande åtgärder. Frågan om alternativa metoder till lagstiftningen öppnar upp för en diskussion om vad som är en sådan godtagbar nivå när det gäller alkoholens negativa effekter efter vilken det inte längre finns skäl att minska de negativa effekterna och inte använda alla tillbudsstående metoder.

När det gäller annan lagstiftning är alkoholbeskattning enligt WHO och OECD ett av de effektivaste sätten att minska alkoholens negativa effekter. Den minskning av alkoholkonsumtionen

med upp till 15 procent som skett den senaste tiden är åtminstone till en del en följd av de höjningar av alkoholskatten som genomfördes 2008—2014. Höjning av alkoholskatten och en delvis jämförbar reglering av minimipriset på alkoholdrycker är sannolikt den enda användbara metod genom vilken man kan uppnå lika snabba och effektiva resultat när det gäller folkhälsan som genom lagstiftning som begränsar tillgången på alkohol. Intäkterna från en höjning av alkoholskatten flyter dessutom in till staten, men nackdelen med både skattehöjningar och minimipriser är att höjda priser i Finland kan öka resandeinförseln. En skillnad mellan reglering av tillgången på alkoholhaltiga drycker och alkoholbeskattningen är dessutom att besluten om reglerad tillgång är mer permanenta och svårare att ändra än beskattningsbesluten.

Den totala alkoholkonsumtionen och i synnerhet dryckesvanorna kan påverkas också på andra sätt än genom alkohollagstiftningen. Till exempel förtäring av alkoholdrycker på allmänna platser regleras i ordningslagen och konsekvenserna av medborgarnas alkoholbruk på trafiksäkerheten genom strafflagstiftning om rattfylleri. Ordningslagens bestämmelser kan inverka t. ex. på säkerheten i det offentliga rummet och även på verksamhetsförutsättningarna för restaurangbranschen. Promillegränserna för rattfylleri inverkar direkt på trafiksäkerheten, men att framhålla vikten av en alkohol- och drogfri trafik påverkar medborgarnas vardag även utanför trafiken. Promillegränserna i trafiken kan för många vara det enda skälet till att dra ned på alkoholförbrukningen eller att begränsa mängden alkohol i vissa situationer.

Insatserna vid alkoholrelaterade problem är korrigerande verksamhet inom social- och hälsovården. Verksamheten räddar liv och minskar lidandet för dem som har problem med alkohol och deras närstående. Missbrukarvården är till nytta för dem som söker sig till eller accepteras för vård, men det motsvarar bara en liten del av vårdbehovet. Vårdformernas effektivitet varierar, men med beaktande av de följdsjukdomar som är kopplade till alkoholproblem och de sociala skadorna är det alltid mer effektivt att vårda än att låta bli. Kostnaderna för de olika vårdformerna varierar beroende på behandlingstid, vårdplats och eventuell läkemedelsbehandling. Enligt OECD:s uppskattning är hälso- och sjukvårdsinsatser det allra dyraste sättet att få ned de alkoholrelaterade skadorna.

Ett mer kostnadseffektivt sätt är att minska riskkonsumtionen med hjälp av miniintervention, dvs. kort rådgivning, redan innan mer allvarliga problem uppstått. OECD uppskattar att en miniintervention som genomförs på ett heltäckande och systematiskt sätt i ett långvarigt perspektiv på mer än tio år sparar till och med mer friska levnadsår än en höjning av prisnivån på alkohol med tio procent. Det krävs dock betydande kostnadssatsningar om man vill uppnå effekter. Om man vill uppnå full nytta av miniinterventioner krävs det att läkare, skötare och annan vårdpersonal utbildas, att det finns stödmaterial för personal och klienter och att riskbedömningarna, miniinterventionerna och deras resultat följs med hjälp av patientregister. Undersökningar visar att omkring en av tio som fått rådgivning dar ned på alkoholen eller slutar helt. Effekten av en miniintervention håller i sig 1—2 år. Företagshälsovården intar en central ställning när en miniintervention ska genomföras eftersom största delen av de uppskattningsvis 500 000 riskkonsumenterna av alkohol är i arbetslivet. Möjligheter att identifiera riskkonsumtion och att ge kort rådgivning finns emellertid i samband med alla kundkontakter inom social- och hälsovården. I Finland har kostnaderna per enhet vid en miniintervention i fråga om alkoholkonsumtion beräknats till 84—240 euro. Om priset uppskattas till 100 euro och man antar att en utvidgning av miniinterventionsverksamheten leder till att hälften av riskkonsumenterna får rådgivning stiger kostnaderna till 25 miljoner euro, men samtidigt skulle minst 25 000 riskkonsumenter dra ner på sin alkoholförbrukning i åtminstone ett år.

Alkoholindustrin har föreslagit självreglering som ett alternativ till lagstiftning som begränsar alkoholreklam. På basis av internationella erfarenheter har man inte med hjälp av frivillig an-

svarsfullhet och självreglering i fråga om reklam lyckats begränsa den allt mångformigare alkoholreklamen. Dessa system har varit ineffektiva till sin struktur och när konkurrensläget har skärpts har man lätt låtit bli att följa de frivilliga begränsningarna. De självreglerande organ som granskar reklam har i många länder godkänt reklam som tydligt strider mot både lag och branschens egna anvisningar. I Finland är betydelsen av självreglering när det gäller alkoholreklam marginell eftersom de frivilliga reglerna inte företräder ansvarsfullhet som är oberoende av de föreskrivna begränsningarna, utan snarare stöder deras efterlevnad. I Finland finns det inget sådant system för egenkontroll när det gäller marknadsföring eller försäljning av alkohol som skulle uppmuntra till och främja eget ansvar hos alla aktörer inom branschen.

Det finns omfattande forskning om hur effektivt det är med skolundervisning om alkohol och droger, masskommunikationskampanjer och annan upplysning om skadeverkningar när det gäller att minska alkoholens negativa effekter. Det finns inga bevis på att dessa åtgärder har någon större effekt. Det går att öka människors medvetenhet om alkoholens negativa effekter genom information, men kampanjernas effekter på alkoholkonsumtionen är även i bästa fall endast små och kortvariga. Att genomföra alkoholupplysning i skolan på ett resultatrikt sätt skulle kräva mycket undervisningstid under flera år i alla läroanstalter. De metoder som utvecklar elevernas livskunskap och dessutom motiverar föräldrarna att hålla koll på sina barns fritidsverksamhet anses dock vara lovande metoder. Bland annat i WHO:s globala alkoholstrategi är upplysning en verksamhet som stöder andra alkoholpolitiska instrument. I alkoholåtgärdsplanen för Europa rekommenderas information om skadeverkningar på alkoholförpackningar och i alkoholreklam som ett kostnadseffektivt sätt att öka riskmedvetenheten. Produktinformation tillgodoser också konsumenternas rätt att få information om hälsoriskerna med produkter på marknaden.

Genom förebyggande arbete bland missbrukare, som hör till främjandet av välbefinnande och hälsa, kan alla medel att minska alkoholskador effektiviseras. De frivilligorganisationer som bedriver alkohol- och drogförebyggande arbete stöds med offentliga medel bl. a. med understöd från Veikkaus Ab och anslaget för hälsofrämjande verksamhet. Offentliga medel som anvisas för medborgarverksamhet kan indirekt främja iakttagandet av bestämmelserna, eftersom organisationerna t. ex. i samband med lokal Pakka-verksamhet har främjat övervakningen av försäljningen till minderåriga. Organisationernas aktivitet kan även påverka myndigheternas prioriteringar när det gäller resurser och verksamhet.

Det har även övervägts huruvida man skulle kunna förändra alkoholkulturen så att det enligt den kulturella normen skulle vara acceptabelt att bruka alkoholdrycker så att inga negativa effekter uppstår och klandervärt att bruka alkohol ofta i stora mängder eller i berusningssyfte. Det finns åtminstone inte några forskningsrön om sådana samhälleliga förändringar där en sådan norm skulle uppstå genom att man ökar alkoholkonsumtionen och de negativa effekterna av alkohol. Exempelvis anses inte fördömande av dem som lider av alkoholberoende vara en metod genom vilken missbrukarvården skulle kunna bli effektivare – snarare tvärtom.

3.3 De viktigaste förslagen

Forskning visar att det effektivaste sättet att minska alkoholens negativa effekter är genom åtgärder där priset på alkoholdrycker höjs och den fysiska tillgången på alkoholdrycker begränsas. Metoderna för att begränsa tillgången inbegriper t. ex. monopol på detaljförsäljning av alkoholdrycker, tillståndspliktig detaljförsäljning och servering, bestämmelser om försäljnings- och serveringsställenas läge och öppettider, åldersgränser för köp och begränsningar som gäller berusade kunder.

Principen för totalreformen av alkohollagen är fortfarande att alkoholens negativa effekter ska bli färre.

Den föreslagna alkohollagen ska också i fortsättningen liksom alkohollagarna i Sverige och Norge grunda sig på ett monopolsystem för detaljhandel med alkoholdrycker. Systemets täckning ska säkerställas på så sätt att förbudet mot gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker klargörs.

Till principerna enligt den nya alkohollagen ska liksom i nuläget höra tillståndsplikt för tillverkning, partiförsäljning, detaljförsäljning och servering av alkoholdrycker, bestämmelser om försäljnings- och serveringsställenas läge och öppettider, åldersgränser för köp av alkoholdrycker samt begränsningar som gäller berusade kunder. I synnerhet bestämmelserna om servering ska avvecklas och ersättas genom att näringsidkarnas egenkontroll ökas och stöds. Medborgarnas möjligheter att påverka ska stödjas på så sätt att hörande av närområden och kommunernas självstyrelse ges ökad betydelse i tillståndsförvaltningen.

Den viktigaste ändringen är att utöver Alko ska också butiker, kiosker och servicestationer få sälja vissa starkare alkoholdrycker. I fortsättningen får alla alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent alkohol säljas i tillståndspliktig detaljförsäljning. Reformen gäller t. ex. så kallad A-öl, starkare cider än i nuläget, long drink-drycker och alkoholhaltiga blanddrycker, oberoende av deras tillverkningssätt.

Tillverkarna av gårdsvin och sahti har i nuläget särskild rätt att på tillverkningsstället sälja de produkter som de tillverkar och till följd av reformen ska denna detaljhandelsrätt gälla också små bryggeriers hantverksöl. Rätten till detaljförsäljning av gårdsvin, sahti och hantverksöl ska vara begränsad till små producenter av alkoholdrycker och den ska gälla endast traditionella och handtillverkade produkter.

I fråga om serveringen av alkoholdrycker är den viktigaste reformen att den förlängda serveringstiden blir anmälningspliktig i stället för tillståndspliktig. I fortsättningen får serveringen av alkoholdrycker fortsätta efter klockan 1.30, som är den nuvarande gränsen, fram till klockan 4.00, om tillståndshavaren har gjort en anmälan om detta. Indelningen av serveringstillstånd i A-, B- eller C-tillstånd ska slopas och det ska inte längre krävas att ett serveringsställes ansvariga föreståndare har en särskild utbildning eller arbetslivserfarenhet. I praktiken får alla innehavare av serveringstillstånd servera alla slags alkoholdrycker och dessutom får serveringsställena också rätt till detaljförsäljning av alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent alkohol.

Bestämmelserna om servering av alkoholhaltiga drycker ska dessutom utvecklas över lag på ett sätt som gör det lättare att starta företag och som minskar regleringsbördan.

De bestämmelser om reklam för och verksamhet för att främja försäljningen av alkoholdrycker, som reviderades 2015, ändras i huvudsak inte. Marknadsföring av starka alkoholdrycker ska dock tillåtas för tillverkare och partiförsäljare av alkoholdrycker samt innehavare av serveringstillstånd för alkoholdrycker enligt samma principer som t. ex. Alko i nuläget får marknadsföra dessa drycker. Priserbjudanden som är begränsade till en period på under två månader, dvs. till exempel så kallade happy hour-erbjudanden, ska vara tillåtna också på andra ställen än inne på serveringsstället.

Man bör försöka förebygga de negativa konsekvenserna av en ökad tillgång på alkohol genom att effektivisera alla metoder som utgör alternativ till alkohollagstiftningen och stöder den.

3.3.1 Uppföljning av måluppfyllelsen

De viktigaste uppföljningsdata presenteras i Statistisk årsbok om alkohol och narkotika, som Institutet för hälsa och välfärd publicerar årligen.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) har aktuella registeruppgifter som kan användas för att följa och analysera hur mycket alkohol som produceras, säljs i detaljhandeln och serveras samt marknaden.

Förändringar i resandeinförseln av alkoholhaltiga drycker observeras genom 500 veckovisa telefonintervjuer. De som intervjuas är ett representativt urval bland befolkningen över 15 år. Det är Institutet för hälsa och välfärd som genomför intervjuundersökningen.

Polisens statistik ger information om alkoholrelaterat störande beteende, våld och rattfylleri. Översikter av särskilda teman tas fram av Institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet.

Kontroller av om åldersgränserna följs görs genom oavhängiga lokala provköp inom verksamhetsmodellen Pakka. Provköpen gäller den tillståndspliktiga detaljhandeln och Alko.

Det är möjligt att följa upp de hälso- och sjukvårdspolitiska målen i alkohollagen genom regelbundna, mer omfattande gallupar och fortlöpande registeruppgifter.

Statistikcentralen samlar information om dödsfall som beror på alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningar och om alkoholens andel i dödsfall vid olyckor.

Befolkningens hälsotillstånd samt behovet och anlitandet av hälso- och sjukvård har följts genom den årliga undersökningen Vuxenbefolkningens hälsa, välfärd och service (ATH), som gäller den 20—75-åriga befolkningsdelen. Undersökningen genomförs av Institutet för hälsa och välfärd i samarbete med regionala aktörer och den kompletteras vart fjärde år med regionala stickprov. ATH är det viktigaste instrumentet för att följa de delar av befolkningen som är riskkonsumenter och dricker alkohol i berusningssyfte.

Förändringarna i vanor och situationerna när det gäller alkoholkonsumtion och i de alkoholrelaterade skadorna och attityderna till alkohol observeras genom den undersökning av dryckesvanor (Juomatapakysely) som genomförs med åtta års mellanrum. Institutet för hälsa och välfärd genomförde undersökningen senast 2016 och den gällde ett sampel bland den del av befolkningen som är 15—79 år.

Institutet för hälsa och välfärd följer också alkoholkonsumtionen bland barn och unga. Det sker genom enkäten Hälsa i skolan, som genomförs vartannat år, och genom ESPAD (Europeisk undersökning om skolungdomars användning av alkohol och andra droger), som genomförs vart fjärde år och senast 2015.

Institutet för hälsa och välfärd genomför också en inventering av alkohol- och narkotikarelaterade fall vart fjärde år. Den gjordes senast 2016 och genom den samlas uppgifter in om alla de missbruksrelaterade ärenden som förekommer inom social- och hälsovården under en viss dag.

Den alkoholrelaterade serviceanvändningen följs med hjälp av vårdanmälningssystemet för social- och hälsovården (Hilmo). Regionala och lokala statistiska uppgifter och indikatorupp-

gifter samlas i institutets databank Sotkanet. Sjukvårdsdistrikten har gjort regionala uppskattningar av alkoholens andel i antalet förlorade levnadsår. De framtida landskapen och deras social- och hälsovårdstjänster kommer att fylla en viktig funktion när det gäller att samla in uppföljningsdata som gäller alkoholens negativa hälsomässiga och sociala effekter och behovet och anlitandet av service.

Det är bara uppföljningen av alkohollagsreformens näringspolitiska mål som sannolikt kräver särskilda undersökningar. Exempelvis kan man fyra efter det att lagen har trätt i kraft utreda hur lagändringen påverkat den alkoholrelaterade sysselsättningen, hur den tillståndspliktiga försäljningen av alkoholhaltiga drycker i synnerhet inverkat på uppkomsten av små dagligvarubutiker, hur dagligvaruhandelns servicenät utvecklats och vilken roll gårdsvinerna och hantverksbryggerierna spelar för utvecklingen av landsbygden och landsbygdsturismen.

Det råder en stor mångfald när det gäller målen med översynen av alkohollagen och de förväntade effekterna, och därför vore det motiverat att utvärdera förändringarna. En sammanfattning av utvecklingen när det gäller alkoholkonsumtion, alkoholrelaterade skador, alkoholnäringarnas livskraft och alkoholrelaterad sysselsättning kan lämpligen göras exempelvis tre år efter ikraftträdandet. Enligt polisen uppskattning är det då möjligt att åtgärda de negativa konsekvenser som reformen eventuellt ger upphov till.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Allmänt

Tillverkningen, försäljningen och marknadsföringen av alkoholdrycker medför skatteintäkter på mer än en miljard euro för samhället, näringsinkomster på flera miljarder euro för olika företag samt arbetsinkomster för dem som deltar i tillverkning, försäljning och marknadsföring av alkohol. Alkoholkonsumtionen orsakar dock samhället, företagen och individerna direkta och indirekta kostnader på flera miljarder euro. En stor del av dessa är så kallade externa effekter. Det kan grovt taget sägas att en ökning av försäljningen och konsumtionen av alkohol innebär att såväl intäkterna från framställning och försäljning som de konsumtionsrelaterade utgifterna och kostnaderna ökar.

Förändringen på alkoholmarknaden 2017

Försäljningen av alkohol hade länge sjunkit tills den jämnade ut sig och började öka något 2016 inom dagligvaruhandeln, medan Alkos och restaurangernas försäljning fortsatte att sjunka. Det ser ut som om resandeinförseln av alkoholhaltiga drycker kommer att minska 2017. Enligt uppskattningar kommer de höjningar av alkoholskatten som Estland beslutade om i slutet av 2016 att höja priset på i synnerhet öl och cider med flera tiotal procent. Detta kommer att minska resandeinförseln av dessa drycker markant oberoende av översynen av alkohollagen. Resandeinförseln av starksprit, som står för drygt 40 procent av hela resandeinförseln mätt i ren alkohol, kommer inte att påverkas i någon nämnvärd utsträckning av vare sig ändringar i alkohollagen eller skattehöjningar i Estland.

De nya estniska skattebesluten innebär att den planerade ökningen av tillgången på alkoholhaltiga drycker knappast längre relativt sett kommer att minska resandeinförseln mer än de estniska skattehöjningarna redan i sig gör. Därför kan gamla uppgifter och antaganden om ef-

fekterna av en översyn av alkohollagen på marknaden och resandeinförseln inte anses vara särskilt tillförlitliga.

Alkoholförsäljningen inom dagligvaruhandeln kommer sannolikt att fortsätta öka 2017. Detta beror framför allt på att det allmänna ekonomiska läget blir bättre och på att resandeinförseln minskar. Försäljningen kommer uppenbarligen att fortsätta minska i år, men det finns möjligheter för serveringsförsäljningen att börja öka. Den mest sannolika uppskattningen är att den inhemska totalförsäljningen av alkohol år 2018 eller 2019 kommer att vända försiktigt uppåt om inga ändringar i lagstiftningen eller beskattningen görs.

Konsekvenser på alkoholmarknaden

Om den föreslagna ändringen av alkohollagen träder i kraft 2018 innebär ändringen i fråga om detaljhandeln att 350 starkare alkoholdrycker från Alkos butiker överförs till cirka 5 500 butiker, kiosker och servicestationer. Det rör sig om A-öl, starkare cider och long drink-drycker samt andra blanddrycker framställda av destillerad alkohol. Till följd av ändringen kommer priserna på de alkoholdrycker som butikerna får börja sälja att sjunka i och med att konkurrensen över lag ökar. Enligt en uppskattning för Finlands Dagligvaruhandel rf kommer priserna på drycker av A-ölsstyrka att sjunka med omkring 40 procent. Vid specialerbjudanden kan de sjunka med till och med mer än 50 procent jämfört med nuläget, dvs. prissänkningen kan delvis vara större än efter skattesänkningen 2004.

Ändringen gäller de alkoholdrycker som det redan i nuläget konsumeras mest av. Eftersom den fysiska tillgången på dryckerna förbättras, urvalet drycker breddas och de dessutom blir billigare när konkurrensen ökar råder det utifrån empiriska och teoretiska uppgifter inget tvivel om att den totala försäljningen av alkoholdrycker, dvs. totalkonsumtionen kommer att öka.

Det är omöjligt att bedöma den exakta förändringen i alkoholförsäljningen och den totala konsumtionen eftersom den också påverkas av förskjutningar inom och mellan olika drycker. Inverkande faktorer är då hur olika produktgrupper prissätts, vilket är något som dagligvarubutikerna och bryggerierna bestämmer. Det som är avgörande när det gäller kommande förändringar är huruvida mellanölet och A-ölet kommer att finnas på marknaden parallellt eller om det i stället introduceras en ny öltyp som ersätter dem båda.

Sådana förändringar har inte genomförts tidigare, men tidigare undersökningar om korselasticitet mellan olika alkoholdrycker pekar på att ökad ölförsäljning inte kommer att minska försäljningen av vin och starka alkoholdrycker märkbart.

Enligt den bedömning som Institutet för hälsa och välfärd anser realistisk kommer nettoförsäljningen av alkoholdrycker att öka med fem procent jämfört med mängden alkoholdrycker som i nuläget säljs i dagligvaruhandeln, och samtidigt kommer den genomsnittliga alkoholhalten i de alkoholdrycker som säljs i butikerna att öka från nuvarande 4,5 procent till 5 procent. Enligt detta scenario ökar den totala konsumtionen av alkohol med 6 procent. Största delen, dvs. 4 procent, av den ökade konsumtionen skulle bero på att konsumtionen av starkare alkoholdrycker ökar – inte på en egentlig ökning av försäljningen.

Alternativt kan man presentera en uppskattning som i synnerhet bygger på den faktiska genomsnittliga alkoholhalten i öl som säljs i butikerna inom ramen för den maximala alkoholhalten. Eftersom den öl som i dagens läge framställs och köps i genomsnitt har en alkoholhalt på 4,5 procent, dvs. något svagare än den får vara i butiker, skulle alkoholhalten efter en ändring av alkohollagen kunna stiga till i genomsnitt cirka 5,3 procent. En ökning på knappt 20 pro-

cent i styrkan på de alkoholdrycker som butikerna säljer skulle innebära en ökning av totalkonsumtionen av alkohol på sju procent, även om butikerna mätt i liter skulle sälja lika mycket som nu. Även vid alternativet att försäljningen i liter minskar något kan alltså totalkonsumtionen enligt en sådan uppskattning öka med 5—6 procent.

Om kravet på tillverkningssätt slopas kommer dagens genom jäsning framställda blanddrycker huvudsakligen att ersättas med blanddrycker som är framställda av destillerad alkohol. Samtidigt överförs huvuddelen av Alkos försäljning av traditionella long drink-drycker till matbutikerna. Eftersom priset på de dryckerna sjunker med flera tiotal procent kommer volymen på den kategorin av drycker att öka. Om en helt ny produktkategori introduceras i butikerna innebär det således, också enligt en uppskattning nedan, att handelns alkoholförsäljning sannolikt åtminstone inte minskar mätt i liter.

Konsekvenser för hushållen och konsumenterna

Ändringarna har alltså en positiv inverkan på hushållens direkta ekonomiska ställning. Eftersom prisnivån på alkoholdrycker sänks och tillgången förbättras kan det för samma pengar köpas en större mängd alkoholdrycker, eller så kan man hålla sig till samma konsumtionsnivå och använda de sparade medlen till annan konsumtion. Ändringen gäller emellertid endast en begränsad del av de alkoholdrycker som finns på marknaden – till exempel sparar de nuvarande konsumenterna av mellanöl ingenting om de fortsätter dricka mellanöl.

Den tiondel av befolkningen som dricker mest dricker i dagens läge hälften av all alkohol och det är uttryckligen denna grupp av storkonsumenter som drar störst ekonomisk nytta av en reform. Inom såväl dagens som den framtida konsumtionsstrukturen är öl den överlägset största produktgruppen på alkoholmarknaden. Mäter man alkoholkonsumtionen bland dem som dricker mest i öl blir den cirka 1 000 liter eller 3 000 burkar öl per år. Nivån för hög risk där de skadliga effekterna på hälsan och dödligheten redan ökar kännbart ligger exempelvis på 24 portioner alkohol per vecka för män. Det är omkring 1 200 portioner per år. Beroende på konsumtionsvanor kan den ekonomiska nytta som reformen medför således ligga på flera hundra euro per år för denna grupp. Samtidigt dricker omkring hälften av alla alkoholkonsumenter mindre än två liter ren alkohol per år. Mätt i öl är det cirka 120 burkar öl per år. Ölen svarar för knappt hälften av totalkonsumtionen. Med andra ord skulle majoriteten av finländarna räknat på detta sätt dricka högst omkring 50 burkar öl om året. I ljuset av detta kan man säga att en majoritet av finländarna skulle dra nytta av sänkta alkoholpriser, beroende på konsumtionsvanor mellan högst några euro och några tiotal euro om året.

Om alkoholkonsumtionen ökar och vi börjar dricker mer starka alkoholdrycker kan alkoholens negativa effekter på individnivå och familjenivå öka och bli betydligt större än nyttan. Dessutom är lättillgänglig alkohol ett hot mot de konsumenters ekonomi för vars disponibla inkomster det på längre sikt vore bättre att alkoholkonsumtionen begränsas.

Om de alkoholhaltiga drycker som finns tillgängliga inom dagligvaruhandeln blir starkare blir det samtidigt lättare för dem som dricker sådana produkter att köpa dem. De som gynnas är framför allt de som konsumerar long drink-drycker. De har hittills handlat sina drycker på Alko. Alkos försäljningsvolymer när det gäller starköl har varit betydligt mindre än när det gäller starka long drink-drycker. I det fallet berörs således en mindre mängd konsumenter. Kampanjprissättning kan också komma att gynna dem som i dagens läge dricker mellanöl. Ändringen kommer alla kunder inom dagligvaruhandeln till nytta i det avseendet att de kan prova på ett rikligare urval starkare drycker än tidigare och nya blanddrycker framställda av destillerad alkohol.

En utvidgning av den förlängda serveringstiden är bra för de konsumenter som vill förlänga kvällen exempelvis efter ett biobesök, en teaterföreställning eller en konsert. Det går att begränsa risken alkoholrelaterade olyckor efter långvarigt supande och nattliga störningar för dem som bor nära serveringsställen genom effektivare övervakning av ordningen och skärpt kontroll när det gäller att sälja till berusade.

Konsekvenser för företagen

På allmän nivå kommer det nuvarande monopolet på detaljförsäljningen av alkoholhaltiga drycker och tillståndsplikten för idkande av alkoholnäring att kvarstå. Den ekonomiska konkurrensen kommer att öka något när detaljförsäljningen av vissa dryckeskategorier förs över från Alko till privata tillståndshavare.

För dagligvaruhandeln och bryggeriindustrin kommer propositionens konsekvenser att vara positiva. I fråga om de nämnda alternativa uppskattningarna kan man säga att det bästa möjliga scenariot för dagligvaruhandeln är att försäljningen av alkoholdrycker ökar med 5—6 procent. Det är också möjligt att butikernas inte kommer att sälja särskilt många liter öl mer, och då ökar försäljningen i euro huvudsakligen bara så mycket som alkoholskatten stiger till följd av den högre alkoholhalten.

För dagligvaruhandeln betyder en ökning på fem procent av nettoförsäljningen av alkoholdrycker att försäljningen ökar med mer än 100 miljoner euro. Detta utgör en ökning på cirka 0,5 procent av dagligvaruhandelns nuvarande totala försäljning (knappt 17 miljarder euro).

Med tanke på handelns försäljning har förändringen två konsekvenser. Behovet av arbetskraft ökar inte alls om konsumtionen av starkare alkoholdrycker ökar, dvs. konsumenterna övergår från mellanöl till A-öl. Att dagligvaruhandelns totala försäljning ökar med 0,5 procent kan i princip höja den totala sysselsättningen inom handeln, men de sysselsättande effekterna kommer sannolikt inte att märkas inom de större förändringarna i handelns struktur. För sådana små livsmedelsbutiker där försäljningen av alkoholdrycker utgör en stor del av försäljningen kan en ökad försäljning dock ha mätbara positiva effekter för näringsverksamheten. En ökad försäljning av alkoholdrycker kan också förbättra villkoren något för sådana små butiker som lidit av de fria öppettiderna och priskonkurrensen med de stora butikerna.

Tillverkarna av inhemska alkoholdryckers – i synnerhet de större bryggeriernas – försäljning kan öka med ungefär fem procent, dvs. med maximalt cirka 20—25 miljoner liter under förutsättningen att de inhemska dryckerna hålls på nuvarande nivå. Den ökade försäljningen skulle motsvara cirka 15 miljoner euro i skattefria priser. Tillverkningen av t. ex. öl uppgår då till nästan samma tillverkningsvolym som 2011. I ljuset av bryggeriernas sysselsättningsutveckling under 2000-talet är det osannolikt att förändringen höjer den totala sysselsättningen inom branschen. Medlemsföretagen i föreningen Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto hade sammanlagt drygt 1 700 anställda 2015.

Att procentgränsen höjs för de alkoholdrycker som butikerna säljer gör det lättare för utländska öl- och alkoholproducenterna att få tillträde till marknaden i Finland. Reformen kan således öka den utländska konkurrensen, och ökningen av försäljningen inom handeln kan delvis hänföra sig till importerade produkter. Typiskt sett ligger det inhemska innehållet i fråga om öl, cider och long drink-drycker på en hög nivå – i Finland ligger den numera på 87—96 procent. Proportionellt sett kommer reformen att förbättra de utländska produkternas konkurrensställning i butikerna, men försäljningen av dessa alkoholdrycker kommer också i fortsättningen att vara starkt inhemsk och på sin höjd att sjunka bara något.

För de mindre bryggeriernas del skulle de ekonomiska konsekvenserna att vara tudelade: Med egen detaljförsäljningsrätt kan åtgången av den egna produktionen öka. Samverkanseffekter med turism och restauranger kan uppkomma, och då kan sysselsättningseffekterna ta sig konkret uttryck i flera tiotal nya jobb. Samtidigt riskerar de små bryggerierna att ha begränsade möjligheter att konkurrera om plats på butikshyllorna med de stora bryggeriernas öl, utländska specialöl och produktkategorin nya blanddrycker.

Alko kommer att förlora uppskattningsvis cirka 70 procent av försäljningen av öl, cider och long drink-drycker. Alkos försäljningsförlust uppgår sammanlagt till minst cirka 100 miljoner euro. Detta utgör en minskning på cirka 7 procent av omsättningen och en minskning på 13 procent av literförsäljningen. Alkos försäljningsförluster är relativt sett så stora att detta har betydande konsekvenser för Alkos nätverk av butiker och dess nuvarande personal på sammanlagt 2 500 årsverken. Om Alko tvingas minska sitt butiksnät är det i synnerhet glesbygden som kommer att drabbas. Men Alkos servicekapacitet kan också kvarstå på skälig nivå i hela landet om kunderna i glesbygden betjänas med butiksbilar.

Restaurangernas andel av sysselsättningen i anslutning till alkohol är cirka 63 procent. Restaurangbranschens verksamhetsförutsättningar förbättras på flera sätt genom reformen. Regleringen av öppettiderna för restauranger, kaféer och andra förplägnadsrörelser upphävs helt och restaurangerna kan också få detaljförsäljningstillstånd för alkoholdrycker. Samtidigt krävs det inte längre lika ofta tillfälliga serveringstillstånd och behörighets- och ålderskraven på personalen luckras upp. Vidare slopas tillstånden för förlängd serveringstid och många andra detaljerade regler slopas. Vissa delar av reformen kommer inte direkt att minska kostnaderna för företagsverksamhet, men när regleringsbördan blir lättare blir också företagens villkor indirekt bättre. Restaurangerna kommer att spara kostnader för sina tillståndsavgifter i synnerhet när de tidsbundna tillstånden för förlängd serveringstid slopas och behovet av tillfälliga serveringstillstånd minskar. Som motvikt till avregleringen föreslås en skyldighet till egenkontroll för tillståndshavarna. Det innebär att aktörerna själva ska planera och besluta om egna åtgärder för att säkerställa att lagen följs. Egenkontrollen kan medföra kostnader i viss utsträckning, i synnerhet i inkörningsfasen. Dessutom ska det ingå skyldigheter som gäller övervakning av ordningen när förlängd serveringstid införs. Också det ökar kostnaderna för verksamheten. Kommunen ska också kunna begränsa servering under efternatten genom eget beslut, vilket kan leda till att restaurangerna i det berörda området kan få minskad alkoholförsäljning.

Ökad detaljförsäljning av alkoholdrycker verkar ändå främja handelns konkurrensposition i förhållande till serveringen på restaurang. Utvidgade möjligheter att köpa något starkare alkoholdrycker till ett billigare pris i butikerna styr inte alkoholkonsumtionen till restaurangerna utan till andra miljöer. Lagreformen kan ändå till och med leda till minskad försäljning inom utskänkningssektorn och färre jobb inom branschen. De positiva förändringarna för restaurangerna kan dock också leda till att reformen i bästa fall får ett neutralt utfall för restaurangerna, dvs. sysselsättningen varken minskar eller ökar.

Det blir lättare att få jobb inom branschen när kraven på kompetens och ålder luckras upp för restauranganställda. Det råder för närvarande brist på servitörer i Nyland och Egentliga Finland, men i övriga landet råder ingen brist eller så är utbudet på arbetskraft för stort. I synnerhet när kraven på utbildning och erfarenhet för den ansvariga föreståndaren för ett serveringsställe slopas blir det lättare att starta nya företag.

Konsekvenser för de offentliga finanserna

Propositionens konsekvenser för de offentliga finanserna kan delas in i två delar. Intäkterna från alkoholskatten kan till följd av att konsumtionen av starkare alkoholdrycker ökar och ökningen av försäljningen öka med cirka 65 miljoner euro. På motsvarande sätt ökar de kostnader som alkoholens negativa effekter orsakar staten och kommunerna och i framtiden också landskapen Till exempel antalet vårdperioder på bäddavdelningar till följd av alkoholrelaterade sjukdomar kan öka med uppskattningsvis 1 500.

Att den totala konsumtionen ökar med fem procent kan i fråga om de nuvarande direkta kostnaderna för alkoholens negativa effekter (1,3 miljarder euro) innebära en ökning på 65 miljoner euro. Kostnaderna ökar då ungefär lika mycket som intäkterna från alkoholskatten. Sådana uppskattningar går emellertid inte att härleda direkt ur ökad konsumtion, eftersom anlitandet av till exempel social- och hälsovårdstjänsterna i stor utsträckning är beroende av om den del av befolkningen som behöver tjänsterna erbjuds sådana.

Enligt kyrkostyrelsens uppskattning är totalkonsumtionen av nattvardsvin i den evangelisk-lutherska kyrkan cirka 46 000 om året, varvid en ändring av lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994) på det sätt som föreslagits innebär kostnader på sammanlagt 160 000 euro om året för församlingarna. Enligt de beskattningsuppgifter som finansministeriet har tillgång till skulle konsumtionen av det aktuella vinet och mellanprodukterna ha varit 17 000 liter varvid storleken på det beräknade skattestödet blir cirka 73 000 euro om året.

Övergripande konsekvenser för samhällsekonomin

De största effekterna av totalreformen av alkohollagen är såsom ovan sagts kopplade till den ökade tillgången till alkohol inom dagligvaruhandeln. De huvudsakliga ekonomiska konsekvenserna av reformen hänger samman med att vissa alkoholdrycker blir mer lättillgängliga för konsumenterna och samtidigt blir billigare och säljs mer. Konsumenterna får mer över i detta avseende liksom även vissa producenter och säljare får ett större överskott. Det är emellertid så att den ökade försäljningens positiva effekter för samhällsekonomin ter sig exceptionellt osäkra. En del av den ökade försäljningen av alkoholdrycker hänför sig bara till att de sålda dryckerna har högre alkoholhalt. Den ökade försäljningen inom handeln beror delvis på att Alko inte längre kommer att sälja produkterna i fråga. På motsvarande sätt kan den ökningen komma att minska försäljningen inom restaurangbranschen. Ett syfte med reformen var att minska resandeinförseln, och detta kommer att förverkligas under alla omständigheter eftersom Estland beslutat om skattehöjningar. De offentliga finanserna påverkas så till vida att reformen ökar punktskatteintäkterna, men samtidigt ökar kostnadstrycket i synnerhet inom social- och hälsovården och i fråga om övervakning av ordningen. Reformen medför både direkta fördelar och direkta kostnader.

Som en del av en totalekonomisk granskning har OECD i en rapport som offentliggjordes våren 2015 bedömt att alkoholens inverkan i form av produktionsförluster på arbetsplatserna utgör cirka en procent av bruttonationalprodukten. Finlands bruttonationalprodukt är cirka 204 miljarder euro. En procent, som anges i OECD:s bedömning, innebär således i Finland en produktionsförlust på omkring två miljarder euro årligen. Det sägs ovan att de indirekta kostnader som alkoholen ger upphov till utifrån en mer detaljerad analys kan uppgå till minst omkring en miljard euro per år. I båda alternativen innebär redan en ökning på några procent av de förluster som alkoholen i nuläget orsakar produktionsförluster på flera tiotals miljoner euro.

I den totalekonomiska granskningen av alkohollagstiftningen blandas begreppen ekonomisk effektivitet och ekonomiskt välmående lätt ihop. En fungerande konkurrens och en marknad som fungerar effektivt innebär allmänt taget att ett samhälle är välmående. Jämfört med en situation där alkoholdrycker får tillverkas, säljas och marknadsföras fritt begränsar alkohollagstiftningen marknadens funktionalitet. Mindre reglering gör att marknaden fungerar effektivare och att det produceras mer alkoholdrycker för medborgarna till ett billigare pris.

Verksamheten på alkoholmarknaden begränsas dock t. ex. för att alkoholmarknaden har externa negativa effekter för hela det finländska näringslivet och hela samhället. Vissa näringsgrenar anser det vara positivt att alkoholförsäljningen ökar, men i praktiken förvärrar det samtidigt hållbarhetsgapet på två sätt: Kostnaderna för hälso- och sjukvården skulle öka samtidigt som alkoholproblemen blir vanligare, vilket drar ner på antalet skattebetalare och arbetade timmar.

Bedömningen av de positiva och negativa ekonomiska konsekvenser som alkoholen har är i stor utsträckning förknippad med osäkra faktorer som är beroende av bedömning. En lönsamhetsanalys av reformen kan åtminstone inte i denna proposition bygga på en metod där man bedömer människors vilja att exempelvis betala för att de positiva effekterna blir verklighet eller på motsvarande sätt för att de negativa effekterna uteblir. Detta beror i synnerhet på att man i Finland exempelvis inte utifrån dessa premisser kalkylerat vilka kostnader som orsakas av de dödsfall som följer på reformen eller av de ökade fosterskadorna, som berör flera generationer. Utifrån vad vi vet i dag går det alltså inte att entydigt säga om man i nuläget borde öka restriktionerna på eller liberalisera alkoholmarknaden med tanke på ekonomisk effektivitet.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Detaljförsäljningen och serveringen av alkoholdrycker samt tillsynen över reklam för alkohol hör till Valvira och regionförvaltningsverken. I reformen ingår både åtgärder som förenklar och minskar tillsynen och åtgärder som ökar antalet tillstånds- och tillsynsobjekt. Att t. ex. restaurangernas tillstånd för förlängd öppettid slopas minskar myndighetsarbetet, men t. ex. restaurangernas detaljhandelstillstånd och anmälningar om catering ökar i betydande grad tillståndsförvaltningens arbete åtminstone vid lagens ikraftträdande. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har till följd av propositionsutkastet inlett en översyn av alkoholnäringsregistret. De uppskattade kostnaderna för översynen är cirka en miljon euro.

Polisen tar årligen i förvar cirka 60 000 personer på grund av berusning. Att konsumtionen av alkohol ökar kommer att innebära att polisens larmuppdrag ökar i antal och vissa brott som polisen får kännedom om, såsom misshandel, kommer enligt bedömningen också att öka i antal. När det gäller polisens larmuppdrag kommer antalet uppdrag som beror på användningen av berusningsmedel att öka särskilt på veckosluten, och enligt bedömningen kommer larmuppdragen att fortsätta längre in på morgonen när restaurangernas serveringstider förlängs. Detta ökar polispatrullernas behov av personal och fordon och polisens arbetsskift måste under veckosluten i större utsträckning än i nuläget förlängas så att de räcker hela natten.

Den andel som upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet utgör av de nuvarande direkta kostnaderna på 1,3 miljarder euro uppgår till cirka 240 miljoner euro. Eftersom ändringarna av tillgången på alkohol medför att konsumtionen ökar och att konsumtionen av alkohol sker i hemmiljöer och på gator finns det risk för att polisens nuvarande resurser inte räcker till för att hantera situationen. Att fler restauranger får förlängda öppettider och att öppettiderna förlängs innebär också sannolikt ett större antal ordningsproblem under morgonnattens timmar i cent-

rumområdena. Trots att ökningen av antalet ordningsproblem skulle utgöra bara några få procent krävs det tilläggsresurser på 10—15 miljoner euro. Inrikesministeriet uppskattar tilläggsbehovet av personal till cirka 170 årsverken. Enligt samma uppskattning kommer också räddningsväsendets uppgifter att öka och kostnaderna därmed att växa.

Enligt 4 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet ska förplägnadsrörelser göra en anmälan till polisen om de vill hålla öppet mellan klockan två och fem. Avsikten är nu att detta anmälningsförfarande ska frångås, och då behöver polisen inte längre utföra uppgifter i anknytning till anmälningarna.

Verkställigheten av den föreslagna påföljdsavgiften ska Rättsregistercentralen svara för. Därför behöver man se till att centralen har de it-system och resurser som reformen kräver om den träder i kraft.

För Tullens del krävs det regelbunden kriminalunderrättelseverksamhet med tillräckliga resurser för övervakningen av gränsöverskridande distansförsäljning och den anknytande införseln. Vidare behöver Tullen genomföra riktade övervakningsåtgärder för att stoppa och beslagta partier som förs in i landet.

4.3 Övriga samhälleliga konsekvenser

4.3.1 Konsekvenser för social- och hälsovården

Utifrån empiriska och teoretiska uppgifter är det givet att en lagreform som ökar den totala alkoholkonsumtionen kommer att inverka negativt på befolkningens hälsa och sociala välbefinnande. WHO-medlemsstaternas gemensamma hälsomål inbegriper en strävan att minska den totala alkoholkonsumtionen, den alkoholrelaterade sjukligheten och dödligheten och berusningsdrickandets utbredning att minska före 2025. Dessa mål kan således inte nås. Om de negativa effekterna ökar, ökar också behov och utnyttjande av social- och hälsovårdstjänster. Detta innebär i sin tur att sparmålen för de offentliga finanserna och målet att höja den samhällsekonomiska konkurrenskraften riskerar att inte nås.

Ökad tillgång till alkoholdrycker, sänkt prisnivå i förhållande till köpkraften och nya möjligheter till säljfrämjande åtgärder påverkar alla grupper av alkoholkonsumenter och kan komma att utvidga den krets som använder alkohol. När alkoholkonsumtionen ökar blir allt fler måttlighetsdrickare riskdrickare och allt fler riskdrickare blir problemdrickare. De som redan lider av problemen får det värre.

De direkta effekterna gäller dem vars alkoholkonsumtion redan är förknippad med förhöjs risk och negativa hälsoeffekter. Om totalkonsumtionen av alkohol ökar med t.ex. 5–6 procent och olika skador ökar i samma utsträckning innebär det att de alkoholrelaterade dödsfallen årligen ökar med 150 och perioderna av sjukhusvård som följd av alkoholrelaterade sjukdomar och olyckor ökar med 1500. Utifrån tidigare erfarenheter har antalet skador dock relativt sett ökat mer än konsumtionen.

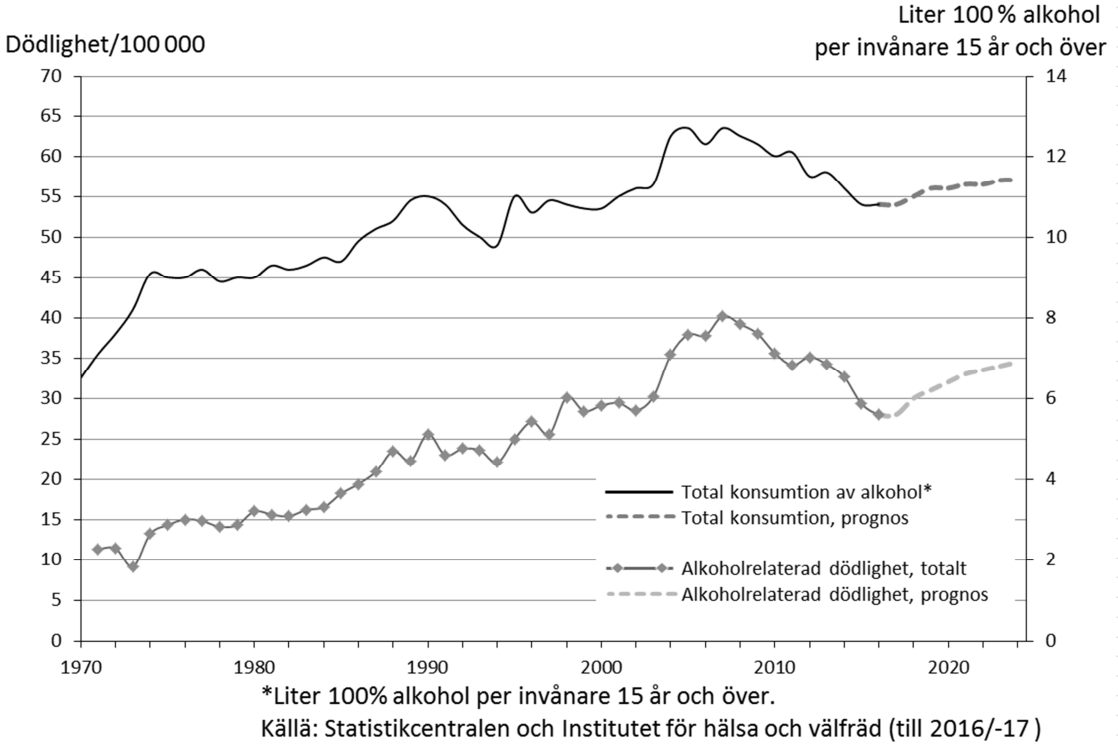

Figur 5. Total alkoholkonsumtion och alkoholdödligheten 1970—2016 samt prognoser för 2018—2022.

Ett ökat antal alkoholrelaterade dödsfall minskar inte den grupp som lider av problemen eftersom nya kommer till från gruppen riskdrickare som börjar dricka mer. Omkring en tredjedel av alla som dricker alkohol är riskkonsumenter, och deras antal kommer inte heller att minska, utan i stället kan gruppen faktiskt växa. Det vore emellertid ytterst viktigt att minska och förebygga riskkonsumtionen så att arbetskraften hålls arbetsför och tiden i arbetslivet kan förlängas.

En övergång till alkoholdrycker som är 10—15 procent starkare än mellanöl kan öka olycksrisken även om den konsumerade kvantiteten förblir densamma. Effekten av starkare drycker kan vara överraskande för oerfarna unga. För äldre är en övergång till starkare drycker ett hot eftersom de borde dra ner på alkoholkonsumtionen i stället för att börja dricka mer. Alkoholen kan nämligen verka förvärrande på risken att det sker förändringar i kroppen.

En ökning av totalkonsumtionen av alkohol och konsekvenserna i de olika konsumentgrupperna tar sig uttryck i att alla kroniska och akuta samt hälsomässiga och sociala negativa effekter ökar bland dem som dricker och deras familjer, närstående och andra.

De akuta negativa effekterna av berusning kommer att öka om starkare och billigare alkoholdrycker blir mer lättillgängliga. Det finns risk för att de nattliga problemen och störningarna ökar, särskilt om den förlängda serveringstidens räckvidd utvidgas, och detta även om man försöker öka ordningsövervakningen. Fallen av rattfylleri har minskat de senaste åren, men

trots det kan rattfylleriet komma att öka om supandet allt oftare fortsätter in på småtimmarna. Dessutom vet man att misshandelsfallen ökar när alkoholkonsumtionen ökar.

Om antalet berusade ökar lider arbetarskyddet och dessutom kommer arbetsbördan att öka inom många branscher. Hotet om våld kommer att öka i synnerhet i små butiker och kioskerna. På jourenheterna inom hälso- och sjukvården kommer de som söker hjälp för olycksfall och andra åkommor att utgöra en risk både för arbetarskyddet och för patientsäkerheten.

Konsekvenser för olika befolkningsgrupper

Syftena med de lagar som är avsedda att skydda barn och unga blir svårare att uppnå om alkoholen blir mer lättillgänglig. Enligt FN-konventionen om barnets rättigheter (59/1991) måste barnets bästa komma i främsta rummet i beslut som gäller barn. Konventionen understryker också barnets rätt till bästa möjliga hälsotillstånd. Den kommitté som övervakar konventionsgenomförandet, kommittén för barnets rättigheter, påpekade 2011 i sina slutsatser om den periodiska rapporten att orosmomenten i Finland är alkoholkonsumtionen och rökningen bland unga i (Suomen määräaikaisraporttia koskevat päätelmät. Lapsen oikeuksien komitea CRC/C/FIN/CO/4* 7. 9. 2011). Ett av syftena med den nya ungdomslagen (1285/2016) är att förbättra de ungas uppväxt- och levnadsvillkor, bland annat med utgångspunkt i sunda levnadsvanor.

Ett särskilt riskmoment är om föräldrarna allt mer börjar dricka alkohol okontrollerat eftersom det påverkar barnen under lång tid och leder till risk för psykiska problem, drogproblem och utsatt i vuxen ålder. De föreslagna ändringarna i fråga om tillståndspliktig detaljförsäljning av alkohol kommer inte att bidra till att få bort alkoholkonsumtionen från hemmen, utan snarare kommer man att dricka både mer och oftare i hemmen. Barn och ungdomar kommer att konfronteras med fler och värre avigsidor, och därmed ökar behovet av och kostnaderna för barnskyddsåtgärder. Samtidigt har regeringen flera spetsprojekt för att främja barnens, ungdomarnas och familjernas välbefinnande och minska den ökande ojämlikheten.

Om alkoholdryckerna, särskilt blanddrycker som ungdomar gillar, blir mer lättillgängliga i butiker, kiosker och servicestationer och man samtidigt främjar deras försäljning kan det hända att alkoholkonsumtionen bland unga minskar långsammare eller i värsta fall till och med börjar öka igen. Att öka tillgången till starkare drycker är en tilläggsrisk i synnerhet för oerfarna ungdomar som dricker i berusningssyfte.

Situationen kan tillspetsas för ungdomar som är utestängda från utbildning och arbete om de alkoholdrycker som finns i närmiljön blir starkare och marknadsförs till ett billigare pris, särskilt om drogproblemen redan är närvarande i deras liv. Om alkoholutbudet ökar i närbutiker och kiosker kan de negativa effekterna av alkohol öka inom sådana utsatta konsumentgrupper som eventuellt inte handlar i en Alkobutik som ligger långt bort, utan hittills har nöjt sig med drycker av mellanölskategori. Det kan exempelvis röra sig om äldre personer, långtidsarbetslösa och missbrukare. Sannolikt kommer alkoholkonsumtionen att fortsätta öka bland den äldre befolkningen under alla omständigheter, och ökningen kommer att påskyndas om det finns utbud på lättillgängliga och billigare alkoholdrycker i närmiljön.

Trots att alkoholkonsumtionen minskat kraftigt bland unga och i någon mån också bland vuxna dricker unga vuxna fortfarande rätt mycket i berusningssyfte. Enligt den senaste undersökningen av dryckesvanorna är det fortfarande 20—29-åriga kvinnor och män som oftast dricker mycket stora mängder alkohol som ger en stark berusning. Effekterna av en ökad tillgång till starkare drycker än tidigare i dagligvarubutikerna och en utvidgning av de förlängda

serveringstiderna är att den minskade alkoholkonsumtionen bland minderåriga inte heller i fortsättningen självklart leder till att unga vuxna dricker med måtta. Alkoholkonsumtionen kommer att öka bland både kvinnor och män om tillgången till alkoholdrycker utvidgas på många sätt, vilket äventyrar målen med regeringens jämställdhetsprogram för båda könens del. Fler män än kvinnor lider av problem även om den ökande alkoholkonsumtionens stärkande effekt på kumuleringen av socioekonomiska hälsoskillnader, psykiska problem, dåliga levnadsförhållanden och utslagning drabbar både kvinnor och män. Det är framför allt män som lider av sammanflätning av depression och missbruk och utanförskap från arbete och familjeliv, och det är framför allt bland män som självmorden ökar.

Bland kvinnorna är alkoholens dåliga inverkan på hälsan betydande därför att riskerna för negativa effekter ökar redan vid mindre mängder alkohol än för männen. Dessutom brukar ökad alkoholkonsumtion öka risken för relationsvåld mot kvinnor och kvinnors utsatthet på offentliga platser.

Enligt 2016 års undersökning av dryckesvanor dricker de 15—29-åriga kvinnorna i synnerhet mer cider än andra kvinnor, men också long drink-drycker, starköl och blanddrycker. Om tillgången till dessa drycker ökar och utbudet utvidgas kommer unga kvinnor att börja dricka mer alkohol. De alkoholmängder som konsumeras på en och samma gång är stora redan nu inom denna grupp. Därför ökar också risken för att fosterskadorna blir allt vanligare. Ungefär hälften av alla graviditeter är oplanerade och därför kan fostret ta skada av alkohol redan innan kvinnan märkt att hon är gravid.

Det finns fortfarande stora skillnader i förväntad livslängd mellan olika socioekonomiska grupper. Om man vill att skillnaderna ska minska måste den alkoholrelaterade dödligheten och dödligheten i ischemiska hjärtsjukdomar minska i grupperna med lägst utbildning och de lägsta inkomsterna. Den ökning av alkoholkonsumtionen och fylledrickandet som kan förväntas kommer ändå sannolikt att öka skillnaderna.

I början av 2017 tillsatte statsminister Juha Sipilä en arbetsgrupp under ledning av professor Juho Saari. Den ska föreslå konkreta åtgärder för att stoppa den ökande ojämlikheten. Det är meningen att arbetsgruppen ska fästa avseende bland annat vid folkhälsan. Arbetsgruppen ska överlämna sitt förslag till regeringen våren 2018.

Konsekvenser för arbetslivet

Största delen av riskkonsumenterna av alkohol och även en betydande del av de alkoholberoende är i arbetslivet. Om denna grupp ökar sin konsumtion stiger risken för arbetsoförmåga och arbetslöshet, vilket gör det svårare att förlänga tiden i arbetslivet och hanteringen av hållbarhetsgapet.

Också i sin lindrigare form kommer en ökad alkoholkonsumtion bland befolkningen i arbetsför ålder att avspeglas i förlorade arbetsinsatser och minskad produktion till följd av baksmälla, olycksfall och sjukfrånvaro. Vill man förebygga de negativa effekterna krävs det till exempel att företagshälsovården effektivt riktar in sin rådgivning på riskkonsumenter för att de ska ändra sina dryckesvanor och att alkoholproblem åtgärdas i ett så tidigt skede som möjligt. Dessa åtgärder ger upphov till kostnader dels inom den skattefinansierade social- och hälsovården, dels för arbetsgivarna.

Regionala konsekvenser

Ökad alkoholkonsumtion bidrar inte till att minska de regionala hälsoskillnaderna, utan i ställe tillspetsas de eftersom de regionala skillnaderna i risk- och problemkonsumtion av alkohol är kopplade till socioekonomiska skillnader i hälsotillstånd. Ett syfte med social- och hälsovårdsreformen är att minska den regionala ojämlikheten, och med tanke på det medför ökad alkoholkonsumtion en extra utmaning. Det beror på att det krävs välfungerande närtjänster för att kunna svara mot ett ökat behov av tidigt insatt hjälp och missbrukarvård, särskilt i regioner där det redan i dag finns ett stort behov av service och tjänsterna utnyttjas flitigt.

Kostnadstrycket ökar när alkoholkonsumtionen ökar och de förebyggande åtgärderna behöver effektiviseras. Det gäller dels landskapen, dels också kommunerna, som har i uppgift att leda och samordna det lokala multidisciplinära drogförebyggande arbetet. De resurser som kommunernas tilldelar för förebyggande rusmedelsarbete varierar redan i dagens läge och sämst är de i regioner där behovet är störst.

Konsekvenser på lång sikt

När fokus i översynen av alkohollagen ligger på näringsverksamhet får bryggeribranschen och dagligvaruhandeln stöd för sin verksamhet i ett läge där efterfrågan på alkoholdrycker i enlighet med de hälsopolitiska målen har minskat flera år i rad. Om försäljningen av alkoholdrycker emellertid fås att öka på det föreslagna sättet, blir hälsan och välbefinnandet lidande och då ökar belastningen på servicesystemet långt in i framtiden. När man beaktar hur mycket de direkta och indirekta kostnaderna för de negativa effekterna kommer att öka blir saldot för samhällsekonomin sannolikt negativt. Detta försvårar i sin tur sannolikt möjligheterna att få bukt med hållbarhetsgapet.

De långsiktiga samhällskonsekvenserna är både i praktiken och på principiell nivå stora. Om alkoholkonsumtionen börjar öka igen kommer de negativa effekterna för hälsan och välbefinnandet inte att vara ett engångsfenomen, utan en fortgående trend. Åtgärder för att genom social- och hälsovårdstjänster avhjälpa dessa negativa effekter kommer att krympa de besparingar men eftersträvar genom vårdreformen och att minska de resurser som kan användas till annan service. Särskilt problematiskt är det att reformens konsekvenser inte nödvändigtvis kan åtgärdas genom att återkalla ändringar som visat sig vara skadliga.

Den reform som är under behandling ska genomföras med vetskap om dess närings-, hälso- och samhällspolitiska konsekvenser. Utifrån erfarenheterna av tidigare reformer av alkohollagstiftningen och utifrån ställningstagandena under den pågående översynen kan det förutses att trots konsekvenserna kommer kraven på att den tillståndspliktiga försäljningen av alkoholdrycker ska utvidgas till viner fortsatt att framföras. Det finns risk för att alkoholrelaterad ohälsa i framtiden inte kommer att ses som en folkhälsofråga, utan som ett problem som individen själv orsakat. Att deras egenansvar accentueras som har alkoholproblem eller lider av alkoholberoende har också en negativ inverkan på deras makars, barns och andra närståendes ställning i samhället.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

För beredningen av totalreformen av alkohollagen begärde social- och hälsovårdsministeriet våren 2012 av Institutet för hälsa och välfärd en översikt över hur alkoholens negativa effekter har utvecklats och över effektiva metoder för minska dessa. Enligt rapporten minskas alkoholens negativa effekter effektivast genom att tillgången på alkoholdrycker stramas åt för hela befolkningen, och inte bara för problemkonsumenter, och genom en politik med en hög alkoholskatt.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården har också på begäran av social- och hälsovårdsministeriet lagt fram sina och regionförvaltningsverkens förslag till reform av alkohollagen ur tillsynens synvinkel. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården samlade samtidigt från tillverkare och försäljare av alkoholdrycker in ställningstaganden och förslag gällande reformen av alkohollagen.

År 2013 sände social- och hälsovårdsministeriet en bedömningspromemoria om reformen av alkohollagen ut på en omfattande remiss. Innan de sista justeringarna i samband med den fortsatta beredningen av reformen gjorts konstaterades det i regeringsprogrammet för statsminister Alexander Stubbs regering sommaren 2014 att reformen inte genomförs under regeringsperioden.

År 2015 ordnades två verkstäder avsedda för intressentgrupper i fråga om reformen av alkohollagen. Under våren 2016 fattade riksdagsgrupperna för regeringspartierna i statsminister Juha Sipiläs regering beslut om de huvudsakliga riktlinjerna för reformen.

Det material som hänför sig till beredningen av propositionen finns på social- och hälsovårdsministeriets webbplats stm. fi/alkoholilain-kokonaisuudistus.

Propositionen har anmälts till Europeiska kommissionen i november 2016 i enlighet med direktiv (EU) 2015/1535. Kommissionen har kommit med ett detaljerat yttrande inom tidsfristen den 15 mars 2017, och på grundval av det får lagförslaget inte godkännas före den 15 juni 2017. Finland har svarat på kommissionens detaljerade yttrande i juli 2017 och meddelat att det behandlas i riksdagen först under höstsessionen.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Yttrande om propositionen begärdes den 22 november 2016 av de centrala myndigheterna, de organisationer som företräder alkoholnäringen och kommunikationsområdet samt av barnskydds- och hälsoorganisationer. Alla intresserade fick komma med yttranden. Ursprungligen var remisstiden till den 16 januari 2017, men den förlängdes till slutet av januari. Landskapet Åland gavs yttrandetid till slutet av februari 2017.

Sammanlagt yttrade sig 130 organisationer och dessutom inkom det 27 brev från medborgare med ståndpunkter om propositionsutkastet. Yttrandena finns i statsrådets projektregister (valtioneuvosto.fi/hankkeet, projektnummer STM075:00/2011).

De bestod av allmänna bedömningar och kommentarer till enskilda paragrafer. I drygt etthundra yttranden kommenterades propositionen rent allmänt. Det fanns något fler negativt in-

ställda remissinstanser till propositionsutkastet än positivt inställda. Den negativa synen motiverades typiskt sett med en oro för att avregleringen i fråga om detaljförsäljningen och serveringen av alkohol skulle få negativa konsekvenser för folkhälsan och säkerheten. I vissa yttranden föreslogs det till och med att lagförslaget skulle dras tillbaka.

Bland annat yttrade sig sammanlagt sex ministerier plus statsrådets kansli. Arbets- och näringsministeriet välkomnade i likhet med jord- och skogsbruksministeriet att de näringspolitiska målen gavs ökad betydelse jämsides med andra mål. Finansministeriet konstaterade att de centrala regleringsinstrumenten fortsatt kan användas trots uppluckringarna. Enligt justitieministeriets och undervisnings- och kulturministeriets uppskattningar ligger de föreslagna regeländringarna inte i linje med avsikten att minska på alkoholens negativa effekter. Inrikesministeriets polisavdelning sade att den föreslagna avregleringen till vissa delar kommer att öka polisens uppgifter och att leda till ett behov av extra resurser.

Den största gruppen remissinstanser bestod av näringsidkare som deltar i produktion, försäljning eller servering av alkoholdrycker och sprit och av näringslivets intressegrupper. Generellt sett ställde de sig huvudsakligen positiva till förslagen. Finlands näringsliv ansåg att man i propositionsutkastet lyckats finna en bra balans mellan kontroll över de alkoholrelaterade nackdelarna och utveckling av näringsverksamheten. Också många andra än näringslivsaktörerna ansåg att propositionsutkastet beaktar de näringspolitiska aspekterna på ett förtjänstfullt sätt och att alkoholpolitiken liberaliseras måttfullt. Det uppskattades att de föreslagna ändringarna kommer att minska konsumtionen av starkare drycker och därmed att öka totalkonsumtionen bara något. Negativa effekter på folkhälsan ansågs inte sannolika.

Alko Ab var allmänt taget negativt inställt till utkastet. Bolaget underströk i sitt yttrande att detaljhandelsmonopolet är ett effektivt sätt att förebygga alkoholrelaterade negativa effekter. Enigt Alkos uppskattning kommer bolagets omsättning att minska så pass mycket att butiksnätet måste krympas om försäljningen av öl, cider och long drink-drycker huvudsakligen överförs till dagligvaruhandeln.

Andra stora grupper av remissinstanser av myndigheterna (19 yttranden), expertinstitut och expertorganisationer inom social- och hälsovården (18 yttranden), fackförbunden (12 yttranden) samt social- och hälsovårdsaktörerna och aktörerna inom den förebyggande verksamheten (11 yttranden). Yttranden lämnades också av Samlingspartiets riksdagsgrupp, Kristdemokratiska riksdagsgruppen, Kommunförbundet, Helsingfors stad och Ålands landskapsregering.

Ålands landskapsregering ansåg att de föreslagna ändringarna inte är förenliga med självstyrelsen och att de gör det svårare att beakta de lokala förhållandena. Den föreslog därför att landskapet ska få större ansvar för alkohollagstiftningen.

Negativt inställda till det preliminära lagförslaget var företrädarna för den kommunala sektorn och alla expertorganisationer, producenter av social- och hälsovårdstjänster och aktörer inom den förebyggande verksamheten som yttrade sig. Innehållet i lagförslaget ansågs till väsentliga delar delvis stå i strid med syftet enligt 1 § att förebygga skadeverkningar. Det ansågs att ökad tillgång till alkohol kommer att försämra barnens, ungdomarnas och familjernas välbefinnande och att öka välfärds- och hälsoskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper. Alkoholens skadeverkningar kommer enligt deras uppskattning att ha en negativ inverkan på befolkningens psykiska hälsa, arbetsförmåga och produktivitet.

Om man väljer att öka tillgången till alkohol står detta i strid med det hälsofrämjande målet enligt 19 § i grundlagen, med Världshälsoorganisationens mål att minska folksjukdomarna

och med de social- och hälsopolitiska målen i regeringsprogrammet för Juha Sipiläs regering och sparmålen inom vårdreformen. I synnerhet expertorganisationerna och aktörerna inom social- och hälsovårdssektorn bedömde i sina yttranden att när kostnaderna för skadeverkningar stiger kommer saldot för samhällsekonomin att bli negativt och möjligheterna att få bukt med hållbarhetsgapet att försämras. Enligt de kritiskt inställda yttrandena borde social- och hälsovårdsaspekterna, nyttan för de offentliga finanserna och näringslivets allmänna intresse att sörja för arbetskraftens arbetsförmåga och tillgången till arbetskraft prioriteras framför dagligvaruhandelns och bryggeribranschens intressen.

Av myndigheterna var det bara Konkurrens- och konsumentverket som ställde sig positivt till att de näringspolitiska målen jämställdes med de social- och hälsovårdspolitiska målen. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), regionförvaltningsverken, Statens ämbetsverk på Åland, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), barnombudsmannen och jämställdhetsombudsmannen ställde sig alla negativa till reformförslaget. Det bedömdes att ändringarna i stället för att åstadkomma de önskade näringspolitiska effekterna mer skulle komma att inverka negativt på folkhälsan och tillspetsa skillnaderna i välbefinnande, vilket i sin tur skulle försvåra myndigheternas förebyggande rusmedelsarbete och de säkerhetsinsatser som görs för att minska olyckorna och våldet. Barnombudsmannen var särskilt oroad över risken unga börjar dricka mer alkohol och erinrade om att Finland genom FN-konventionen om barnets rättigheter förbundit sig att sätta barnets bästa i främsta rummet i alla åtgärder som berör barn.

Av fackförbunden var det bara Livsmedelsarbetareförbundet som stödde utkastet till lagförslag med tanke på sysselsättningen i bryggeribranschen. Negativt inställda FFC, Tjänstemannacentralorganisationen STTK och Akava plus deras medlemsorganisationer Servicefacket, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena, Finlands närvårdar- och primärskötarförbund SuPer, Läkarförbundet, Hälsovårdarförbundet, Akavas sjukskötare, Talentia och Päihdetyön Talentia. Kritiken gällde de negativa effekterna på folkhälsan. De sysselsättande effekterna av förändringar som ökar tillgången till alkoholdrycker bedömdes bli små inom alkoholnäringarna om man jämför med kostnaderna för förlorade arbetsinsatser och förlorad produktivitet inom andra sektorer till följd av ökad alkoholkonsumtion. Inom social- och hälsovården ansågs alkoholens negativa effekter försvaga arbetarskyddet och öka arbetsbördan och kostnaderna. Man varnade för att ökande skillnader i välbefinnande och hälsa kommer att bli ett problem inom den reformerade vårdsektorn.

Trots denna kritik ansågs det allmänt taget vara bra om regleringen blir mer överskådlig och stämmer överens med dagens krav. I synnerhet näringsidkarna välkomnade en avreglering. Ett mindre tungt regelverk ansågs minska kostnaderna, förbättra villkoren för handelns och restaurangnäringen och öka konkurrensen på hemmamarknaden. Vissa remissinstanser ansåg att vissa bestämmelser kommer att kvarstå som orsakar administrativ börda och behandlar näringsidkare ojämlikt. De som ville se en mer långtgående avreglering var arbets- och näringsministeriet, Konkurrens- och konsumentverket, Förening för Alkoholdryckhandel, Turism- och restaurangförbundet MaRa samt Bryggeriförbundet, Hartwall och Småbryggeriförbundet.

Kommentarer framfördes om så gott som samtliga paragrafer i propositionsutkastet. Kommentarer som tog ställning till innehållet framfördes särskilt om 17 § om tillståndspliktig detaljförsäljning och 18—21, 43 och 44 § om utskänkning i utkastet. De som yttrade sig ansåg antingen att de möjliga effekterna av de förslagna ändringarna i de paragraferna var eftersträvansvärda eller att de var icke önskvärda.

Av remissinstanserna stödde sammanlagt 11 att den tillåtna alkoholhalten inom tillståndspliktig detaljförsäljning höjs från 4,7 till 5,5 procent. De som stödde förslaget var alla utom en näringsidkare, och de ansåg att värdet på försäljningen då stiger och tillväxten och konkurrensen ökar inom handeln. Totalt 37 remissinstanser motsatte sig en sådan ändring, och bland dem var alla grupper av remissorgan företrädda. När alkoholhalten höjs kommer konkurrensen att öka, vilket uppskattades öka totalkonsumtionen av alkohol och även öka de negativa effekterna inom flera befolkningsgrupper. Det ansågs att en sådan ändring gynnar storbryggerierna på hantverksbryggeriernas bekostnad och försämrar den inhemska produktionen ställning genom att utländska produkter kan ta upp konkurrensen. Det prognostiserades att alkoholkonsumtionen i hemmen ökar och att utskänkningsnäringen blir lidande om de alkoholdrycker som får köpas inom dagligvaruhandeln blir starkare.

Huvuddelen av dem som motsatte sig ändringen förordade att den maximala halten enligt gällande lagstiftning skulle kvarstå och fem förespråkade en sänkning till 3,5 procent. Samtidigt ville fem remissinstanser som stödde ändringen att maximihalten skulle vara mer än 5,5 procent.

I dagens läge begränsas framställningsmetoden för de alkoholdrycker som säljs inom den tillståndspliktiga detaljförsäljningen. Totalt 18 remissinstanser välkomnade att den slopas, medan 28 remissinstanser motsatte sig det. Näringsidkarna bedömde att en övergång från framställning av alkohol genom jäsning till destillering kommer at sänka kostnaderna och priset och att minska införseln av long drink-drycker från Estland. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansåg att det i praktiken är svårt att övervaka hur alkoholen i blanddrycker är framställd. Det var i synnerhet aktörer och exporter inom social- och hälsovårdssektorn som motsatte sig ändringen. Hotbilden var att marknadsföringen av nya blanddrycker får fart när alkoholdryckerna i dagligvarubutikerna blir starkare, priskonkurrensen ökar och framställningssättet blir fritt och att alkoholkonsumtionen bland unga slutar minska och i stället börjar öka igen.

Största delen ställde sig bakom förslaget att hantverksbryggerierna ska få sälja högst 12-procentigt hantverksöl och andra, högst 5,5-procentiga alkoholdrycker till konsumenterna på tillverkningsstället. Den begränsning på 500 000 liter på den årliga produktionen som föreslås i definitionen på hantverksöl i 3 § ansågs vara både för hög och för låg. Uppskattningen var att hantverksbryggeriernas direktförsäljning kommer att ha liten inverkan på alkoholkonsumtionen, men samtidigt fanns en rädsla för att en sådan ordning kan undergräva motiven för detaljhandelsmonopolet om den kan anses innehålla drag som gynnar inhemska företag.

Remissinstanserna stödde och motsatte sig i ungefär lika stor utsträckning att innehavare av tillstånd att servera alkohol skulle tillåtas idka tillståndspliktig detaljförsäljning. Att få sälja högst 5,5-procentiga drycker till utomstående ansågs göra restaurangernas verksamhet mer mångsidig och förbättra deras verksamhetsförutsättningar. Sådan försäljning ansågs samtidigt inte stödja målet att alkoholen ska konsumeras under kontrollerade förhållanden, och dessutom ansågs den vara problematisk både med tanke på restaurangernas egenkontroll och med tanke på myndighetstillsynen.

En central del av översynen av alkohollagen gäller förenklade regler för utskänkning, dvs. servering av alkohol. De paragrafer som gäller utskänkningstillstånd (serveringstillstånd) och utskänkningsverksamhet kommenterades framför allt av de näringsidkare som serverar alkohol och av tillsynsmyndigheterna. Kommentarerna innehåller ett stort antal önskemål om precisering av detaljer i bestämmelserna.

En större grupp kommenterade den föreslagna bestämmelse i 20 § som säger att utlåtande om en ansökan om serveringstillstånd ska begäras av den kommun där verksamhetsstället finns och av polisen. I vissa fall ska tillståndsmyndigheten dessutom informera och höra innehavare i samma fastighet och i grannfastigheterna om ansökan. I polisens och tillståndsmyndigheternas yttranden välkomnades hörandeförfarandet med tanke på främjande av hälsa, välbefinnande och säkerhet och med tanke på kommuninvånarnas möjligheter att delta. Vissa näringsidkare inom alkoholbranschen motsatte sig yttrande- och hörandeförfarandena, eftersom de snarare ansågs öka än minska tillståndsbyråkratin.

En stor grupp aktörer kom med synpunkter på de föreslagna paragraferna om en liberalisering när det gäller förlängd serveringstid. Exempelvis inrikesministeriet, Polisstyrelsen, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken ansåg att det fortsatt ska krävas tillstånd för förlängd serveringstid. Det ansågs mer ändamålsenligt att ha förhandskontroll än efterhandskontroll i samband med tillståndsförfarandet. Det motiverades med säkerhet, en sund boendemiljö och användningen av myndighetsresurser. SOK förordade ett anmälningsförfarande. Även MaRa ville ha ett anmälningsförfarande, men förbundet motsatte sig en skyldighet att ordna effektiviserad ordningsövervakning, myndigheternas prövningsrätt när det gäller villkoren för förlängd serveringstid och kommunens rätt att begränsa längre utskänkningstider inom sitt område.

Också många andra företrädare för näringsidkarna motsatte sig skyldigheten att övervaka ordningen. En sådan skyldighet ansågs strida mot syftet att förenkla regelverket och dessutom ansågs omfattningen vara oskälig och utgöra ett hot mot restaurangverksamhetens lönsamhet. Nästan lika många remissinstanser från de andra grupperna stödde effektiviserad övervakning av ordningen, men de ställde sig tveksamma till om övervakningen var tillräcklig för att garantera ordning och säkerhet.

Kommunens möjlighet att förbjuda förlängd serveringstid fick stöd av tolv remissinstanser, däribland Kommunförbundet, medan fyra motsatte sig en sådan möjlighet. Att kommunen har beslutanderätt i frågan sågs som viktigt med avseende på självstyret och delaktigheten. En sådan ändring ger möjlighet att beakta kommunernas varierande behov när det gäller att främja allmän ordning och säkerhet och förebygga regional marginaliseringsutveckling. Motståndarna ansåg att kommunens beslutanderätt strider mot målet att förenkla regelverket och att den inte behandlar näringsidkarna och konsumenterna ojämlikt.

Åsikterna gick isär i fråga om de föreslagna förenklingarna av kompetenskraven på de anställda i 55 §. Näringsidkarna ansåg att det slopade kompetenskravet på den ansvariga föreståndaren medgav flexibilitet när arbetsskiften planeras plus att det gör det lättare att starta företag. Andra remissinstanser ansåg det vara oändamålsenligt att slopa utbildnings- och kompetenskraven i ett läge där fokus flyttas från myndighetstillsyn till egenkontroll. I alkohollagen föreslås också krav på grundläggande kunskaper för hela personalen, och där ansågs det oändamålsenligt att kompetensintyg inte krävs av exempelvis inhyrd personal. Också den föreslagna minimiåldern på 16 år för anställda i 37 § kritiserades. Exempelvis Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och Institutet för hälsa och välfärd ansåg att ett ställe där det serveras alkohol är en krävande arbetsmiljö för den som inte har fyllt 18 år.

Bestämmelsen som gäller förbud mot förtäring av alkoholdrycker ansågs behöva klargöras. Ändringen gör det möjligt för ett slutet sällskap att dricka egna drycker på exempelvis restaurang, vilket bedömdes göra utskänkningen mindre säker och inverka negativt på sysselsättningen och konkurrensläget inom restaurangnäringen. Det var främst ur landsbygdsturismens synvinkel som man understödde möjligheten att dricka egna alkoholdrycker.

Bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker kommenterades i synnerhet av näringsidkare. Det ansågs vara en positiv förändring att information om starka drycker får presenteras på prislistor och produktförteckningar också på webben, även om det också framfördes önskemål om obegränsad rätt till webbmarknadsföring för att främja export av starka drycker. Alkoholdryckerna kommer inte att omfattas att system där man kan få gottgörelse för köpt alkohol, vilket både välkomnades och kritiserades. Flera näringsidkare ville se en avreglering av de inskränkningar som gäller marknadsföring genom prissättning. Av andra aktörers yttranden framgick önskan om klarare bestämmelser som begränsar alkoholreklam. Det som önskades var en praxis som bara tillåter produktinformation och där innehållet anges uttömmande i lag.

Många hade synpunkter på den föreslagna bestämmelsen i utkastet som klarare än den gällande lagen förbjuder distansförsäljning av alkoholdrycker till Finland. Tullen, finansministeriet, skatteförvaltningen, Konkurrens- och konsumentverket, arbets- och näringsministeriet och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ville se att innehållet i 30 § uttrycks tydligare. Vissa näringslivsföreträdare motsatte sig förbud mot distansförsäljning eftersom det ansågs diskriminerande mot ansvarsfulla europeiska aktörer. Vissa företrädare för social- och hälsovårdssektorn såg förbudet mot distansförsäljning som ett sätt att stödja detaljhandelsmonopolet, skattebasen för alkoholbeskattningen och en rättvis konkurrens. Alla utom ett brev från medborgare gällde distansförsäljningsförbudet, som ansågs vara ett hinder för öl- och vinintresserade.

I yttrandena föreslogs alternativa sätt att ändra regleringen av försäljning och servering av alkoholdrycker och dessutom lyftes där fram kompletterande åtgärder för att minska skadeverkningarna. Som alternativa tillvägagångssätt föreslogs att alkohollagen helt eller delvis skulle vara tidsbegränsad och att lagstiftningen ska bygga på regionala försök. Tidsbundenheten och försöken skulle ge möjligheter att uppskatta de ekonomiska konsekvenserna och konsekvenserna för välfärden och att se till att ändamålsenliga ändringar fortsätter.

Det ansågs i sig positivt att kommunen ska höras i alkoholtillståndsärenden och att den har möjlighet att förbjuda förlängs serveringstid, men samtidigt ville många se mer omfattande självstyrelsebaserat handlingsutrymme när det gäller att förebygga skaliga effekter av alkohol. Kommunförbundet och många andra aktörer föreslog att ordningslagen ändras för att kommunen rätt att förbjuda alkoholförtäring på vissa områden.

Flera remissinstanser nämnde hur viktigt priset på alkoholdrycker är för att stävja en ökning av alkoholkonsumtionen. Även beskattningen fördes fram som ett medel för att i synnerhet göra blanddryckerna mindre attraktiva för unga.

Trafikskyddet och Taksiliitto fäste uppmärksamhet vid hur ökad tillgång till alkohol försämrar säkerheten inom vägtrafiken. Taksiliitto önskade att polisen ska få tilläggsresurser för övervakning av körförmågan ute på fältet. Institutet för hälsa och välfärd föreslog att gränsen för rattfylleri sänks till 0,2 promille antingen för alla eller för unga eller dem som nyligen fått körkort samt yrkesförare.

Flera remissinstanser underströk att information om alkoholens inverkan på hälsan och andra skadliga effekter för människan är ett sätt att stödja människors förmåga att själva ta ansvar för ett sunt leverne. En konkret metod som föreslogs var information om alkoholens hälsorisker på alkoholförpackningar.

I yttrandena framfördes också hur social- och hälsovården och arbetsplatserna kan bryta utvecklingen av alkoholskador i ett tidigt skede och bidra till att de som lider av allvarliga skador får vård i tid. Det ansågs att social- och hälsovårdsreformen ger möjligheter att se över rutiner.

I synnerhet de lagtekniska synpunkter som framförts har beaktats i den fortsatta beredningen. De viktigaste ändringarna i innehållet som gjorts utifrån yttrandena gäller utlåtandeförfarandet för ansökningar som serveringstillstånd för alkohol, villkor för och begränsningar av serveringstillstånd och skyldigheten att ordna med övervakning av ordningen vid förlängd serveringstid, vilka förenklades, kommunens rätt att förbjuda förlängd serveringstid, vilken begränsades, och förbudet mot gränsöverskridande distansköp, som återställdes i ursprungligt form.

Rådet för bedömning av lagstiftningen lämnade ett yttrande över propositionsutkastet den 24 april 2017. Konsekvensbedömningen och den allmänna motiveringen till propositionen hart kompletterats i enlighet med rådets rekommendationer. Det har inte gått att presentera några belopp på den totala nyttan och totalkostnaderna för reformen på grund av alla osäkerhetsfaktorer, men fördelarna för de olika konsumentgruppernas har analyserats mer mångsidigt. Propositionen har också kompletterats med information om olika alkoholpolitiska instrument.

Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den 24 augusti 2017.

6 Samband med andra propositioner

Regeringen har till riksdagen lämnat en proposition med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd). I propositionen föreslås bland annat en landskapslag, enligt vilken 18 landskap ska inrättas i Finland. Landskapen avses bli offentligrättsliga samfund med regional självstyrelse.

Enligt regeringens beslut den 5 april 2016 om vilka uppgifter som ska överföras till landskapen ska landskapen överta regionförvaltningsverkens nuvarande uppgift att sköta den regionala alkoholförvaltningen. Ansvaret för att organisera de tjänster och uppgifter som ingår i propositionsutkastet ska enligt avsikt överföras till landskapen vid ingången av 2019.

Den 24 april 2017 sände finansministeriet regeringens propositionsutkast avseende verkställighet av landskapsreformen på remiss. I utkastet finns förslag till ändring av speciallagar som gäller vissa uppgiftshelheter som ska överföras från staten, kommunerna och samkommunerna till landskapen.

I utkastet föreslås bland annat ett nytt statligt tillstånds- och tillsynsverk. Det ska överta statliga tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter av regionförvaltningsverken, som ska läggas ner i samband med landskapsreformen, närings-, trafik- och miljöcentralerna och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Det nya verket ska då också sköta de riksomfattande tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifterna inom alkoholförvaltningen. Enligt avsikt ska verket inleda sin verksamhet den 1 januari 2019.

De överföringar av uppgifter som hänför sig till reformen genomförs genom en proposition som lämnas till riksdagen efter det att alkohollagen har antagits.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Alkohollagen

1 kap. **Allmänna bestämmelser**

1 §. *Lagens syfte.* Alkohollagen – liksom annan lagstiftning – har ett syfte som ska förverkligas genom lagstiftningen. Bestämmelserna om lagstiftningens syfte har betydelse fastän deras direkta juridiska betydelse är begränsad till tolkningen i samband med tillämpningen av de egentliga bestämmelserna i lagen. Att alkohollagens syfte i fråga om folkhälsan skrivs in i lagen är särskilt viktigt eftersom man för att främja människors hälsa genom lagen begränsar verksamhetsförutsättningarna för näringsverksamheten.

Enligt 1 § i den gällande alkohollagen är syftet med lagen att genom styrning av alkoholkonsumtionen förebygga de samhälleliga, sociala och medicinska skadeverkningarna av alkoholhaltiga ämnen. I förarbetena till paragrafen sägs det att skadeverkningarna är beroende av den konsumerade alkoholmängden och konsumtionsvanorna. Strävan är att styra konsumtionen mot en generellt sett lägre totalkonsumtion och mot ett minskat alkoholintag varje gång som alkohol konsumeras.

Lagens syfte är i detta avseende fortfarande att minska konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen. I paragrafen ska också den huvudsakliga metoden enligt lagen nämnas, dvs. begränsning och övervakning av näringsverksamheten i anknytning till alkoholhaltiga ämnen. Genom att minska befolkningens konsumtion och att begränsa och övervaka näringsverksamheten strävar man efter att ytterligare förebygga alkoholens negativa effekter. Ett viktigt mål för alkoholpolitiken har blivit behovet av att förebygga de negativa effekter som användning av alkohol orsakar för användarnas närstående och närmiljön.

I paragrafen ska således utöver de negativa effekterna för dem som konsumerar alkohol nämnas också alkoholens negativa effekter för andra människor och hela samhället. Syftet med paragrafen är till denna del att betona att man genom alkohollagstiftningen strävar efter att skydda hela samhället och i synnerhet t.ex. barn och andra familjemedlemmar.

2 §. *Lagens tillämpningsområde.* Lagen ska på motsvarande sätt som enligt den gällande 2 § tillämpas på tillverkning, import, export, transport, försäljning och annan överlåtelse, användning, innehav och transport samt marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen.

Enligt 4 § i livsmedelslagen tillämpas livsmedelslagen inte på alkoholdrycker eller alkoholpreparat till den del övrig lagstiftning innehåller bestämmelser om dessa. På alkoholdrycker som utgör livsmedel enligt livsmedelslagstiftningen tillämpas i nuläget med andra ord livsmedelslagen som en allmän lag och alkohollagen som en speciallag. I 2 mom. fastställs denna princip.

Läkemedel och läkemedelspreparat som avses i läkemedelslagen kan innehålla etylalkohol. Övervakningen enligt läkemedelslagen är i detta avseende tillräcklig. Det föreslås därför att i 3 mom. ska det på samma sätt som i den gällande 2 § föreskrivas om att alkohollagen inte tillämpas på dessa läkemedel och läkemedelspreparat.

3 §. *Definitioner*. I paragrafen föreslås bestämmelser om de centrala definitionerna i alkohollagen.

Viktigt med tanke på lagens tillämpningsområde är på vilka ämnen lagen tillämpas. Enligt 3 § i den gällande lagen avses med alkoholhaltigt ämne ett ämne eller en produkt som innehåller över 2,8 volymprocent etylalkohol. Ett ämne eller en produkt kan således oberoende av sin form vara ett alkoholhaltigt ämne. Drycker som är avsedda att förtäras och som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol definieras särskilt som alkoholfria drycker. De bestämmelser om åldersgränserna i fråga om detaljförsäljning och servering samt reklam som finns i den gällande alkohollagen omfattar dock också alkoholfria drycker som innehåller minst 1,2 volymprocent alkohol.

I lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker avses med alkoholdryck drycker som är avsedda att förtäras och som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol. I fråga om öl anses en dryck vara en alkoholdryck när den innehåller mer än 0,5 volymprocent etylalkohol. Alkoholdrycker delas i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker in i fem grupper: öl, vin, anda genom jäsning tillverkade alkoholdrycker, mellanprodukter och etylalkohol. Dessa produkter definieras i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker med hjälp av positioner i tulltariffen och ställvis med hjälp av detaljerade preciseringar.

Definitionerna i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker baserar sig på bestämmelserna i strukturdirektivet. Bestämmelser om en alkoholdrycks alkoholhalt finns dessutom i förordningen om livsmedelsinformation till konsumenterna. Alkoholhalten ska enligt förordningen märkas ut på förpackningen som volymprocent, om drycken innehåller mer än 1,2 procent alkohol.

I ljuset av vissa av de bestämmelser om punktbeskattning och märkning av förpackningar som finns i unionsrätten och alkohollagen är den nuvarande gränsen på 2,8 procent tydligen för hög. Det föreslås således att definitionen ska ändras så att alkoholhaltiga ämnen är sådana ämnen och produkter som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol. I detta avseende föreslås det inga ändringar i t.ex. den tillståndspliktiga tillverkningen och försäljningen av alkoholdrycker, dvs. enligt 6 § 1 punkten i förslaget får alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol tillverkas och säljas utan tillstånd liksom i nuläget. Enligt 34 § i den gällande livsmedelslagen (23/2006) ska Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) planera, styra och verkställa tillsynen i fråga om drycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol. Det föreslås inte att denna bestämmelse ändras, dvs. Valviras tillsynsbefogenheter ska också i fortsättningen fastställas i överensstämmelse med tillståndsplikten för tillverkning och försäljning.

Med tanke på tillämpningen av alkohollagen är det inte behövligt att definiera olika alkoholdrycker såsom i t.ex. lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker eller positionerna i tulltariffen. I de förordningar som har utfärdats med stöd av den gällande alkohollagen finns det t.ex. detaljerade tekniska definitioner av olika alkoholdrycker samt definitioner av geografiska beteckningar som är skyddade på gemenskapsnivå. Bestämmelserna om tillverkning och presentation av alkoholdrycker hör i huvudsak till unionsrätten och livsmedelslagstiftningen. I Finland hör bestämmelserna om skyddade beteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel till jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde. Bestämmelser om geografiska beteckningar för spritdrycker finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 som också hör till jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde. I fortsättningen ska bestämmelser om tekniska definitioner av och geografiska beteckningar för alkoholdrycker inte finnas i alkohollagstiftningen, trots att övervakningen av dessa bestämmelser

av ändamålsenlighetsskäl fortfarande enligt livsmedelslagen kan höra till myndigheterna som övervakar alkohollagen. I övergångsbestämmelsen föreslås det att bestämmelserna om beteckningarna Finsk Vodka, Finsk Bärlikör och Finsk Fruktlikör och om presentation och beskrivning av fruktvin i 2, 3 och 4 § i den gällande förordningen om alkoholdrycker och sprit ska förbli i kraft. Avsikten är att den kan upphävas när bestämmelserna om definitionerna revideras.

Alkoholhaltiga ämnen delas på samma sätt som i den gällande lagen in i alkoholdrycker, sprit och alkoholpreparat. Med alkoholdryck avses enligt 2 punkten också i fortsättningen ett alkoholhaltigt ämne som är avsett att drickas och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol. I 3 och 4 punkten föreslås det i enlighet med den gällande lagen att gränsen mellan svaga och starka alkoholdrycker ska vara 22 volymprocent.

Etylalkohol eller en sådan vattenlösning av etylalkohol som innehåller mer än 80 volymprocent etylalkohol definieras i 5 punkten på samma sätt som i den gällande lagen som sprit. Sprit kan användas t.ex. i den kemiska industrin, som lösningsmedel eller som biobränsle. Sprit kan vara denaturerad, dvs. ha gjorts otjänlig för förtäring genom tillsatts av andra ämnen. Alkohol som har gjorts otjänlig för förtäring är befriad från punkskatt.

Med kraftigt denaturerad sprit avses enligt 6 punkten alkohol som blivit fullständigt denaturerad i enlighet med artikel 27.1 a i strukturdirektivet. Förteckningen över ämnen som används för att kraftigt denaturera alkohol har i nuläget harmoniserats i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 162/2013 om ändring av bilagan till förordning (EG) nr 3199/93 om ömsesidigt erkännande av förfaranden för att fullständigt denaturera alkohol för att erhålla punktskattebefrielse.

Alkohol som är befriad från punktskatt kan enligt artikel 27.1 b i strukturdirektivet också vara på något annat sätt denaturerad än fullständigt denaturerad, om den används vid tillverkningen av en vara som inte är avsedd för konsumtion. Enligt 7 punkten i paragrafen om definitioner avses med lindrigt denaturerad sprit denna typ av alkohol. Bestämmelser om denatureringsförfarandena finns i den förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 52 §.

Med alkoholpreparat avses enligt 8 punkten på samma sätt som i den gällande lagen ett alkoholhaltigt ämne som inte är en alkoholdryck eller sprit och som kan vara denaturerat. I praktiken är alkoholpreparat t.ex. livsmedel, sötsaker, desinfektionsmedel, kosmetik och bränslen som innehåller etylalkohol.

I den gällande alkohollagen finns det inga andra definitioner av centrala begrepp som används i lagen. I alkohollagen finns det bestämmelser om bl.a. tillverkning av och partihandel med alkoholhaltiga ämnen och i synnerhet om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker.

Etylalkohol är ett resultat av jäsning av t.ex. säd eller fruktdrycker som innehåller kolhydrater. Etylalkohol kan också framställas syntetiskt. En lösning som innehåller etylalkohol kan koncentreras främst genom destillation. Också andra kemiska och fysikaliska metoder, såsom frysning, kan användas för att koncentrera alkohol. Med tillverkning av alkoholhaltiga ämnen avses således enligt 9 punkten framställning av etylalkohol genom jäsning eller på något annat sätt samt koncentrering av en lösning som innehåller etylalkohol genom destillation eller på något annat motsvarande sätt.

Enligt 4 mom. ska bestämmelserna om tillverkning också tillämpas på vidareförädling och omtappning av sprit samt av skattefria alkoholhaltiga ämnen som avses i lagstiftningen om

punktbeskattning. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 7 § i den gällande alkohollagen. Tillstånd enligt alkohollagen för att tillverka alkoholdrycker krävs alltså på samma sätt som i nuläget också för verksamhet där alkoholdrycker tillverkas genom att etylalkohol, vatten och andra ämnen blandas för att framställa t.ex. long drink-drycker eller likörer. Tillverkningen och omtappningen inbegriper t.ex. dryckens mognad, sötning, filtrering och annan vidareförädling samt flask- och burktappning. Bestämmelser om i synnerhet presentation av alkoholdrycker och märkning av förpackningar finns t.ex. i EU:s jordbrukspolitiska rättsakter och i livsmedelslagstiftningen. På den blandning eller smaksättning av alkoholportioner som sker i restauranger och som görs med beskattade alkoholdrycker tillämpas inte bestämmelserna om tillverkning av alkoholdrycker.

Med partihandel avses i allmänspråket försäljning av varor eller produkter för återförsäljning. De innehavare av partihandelstillstånd som avses i 27 § i den gällande alkohollagen säljer alkoholdrycker till innehavare av detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd. En innehavare av partihandelstillstånd kan också sälja alkoholdrycker till en annan innehavare av partihandelstillstånd. Innehavarna av partihandelstillstånd för sprit säljer på motsvarande sätt sprit till de innehavare av användningstillstånd som avses i 17 § i den gällande alkohollagen – t.ex. för tillverkning av livsmedel eller produkter. I enlighet med denna praxis avses enligt 10 punkten med partihandel försäljning av alkoholhaltiga ämnen för återförsäljning eller vidareförädling.

Skillnaden mellan detaljhandel med och servering av alkoholdrycker är enligt gällande praxis platsen där dryckerna konsumeras. En alkoholdryck som köpts på ett detaljhandelsställe ska drickas någon annanstans än på köpstället och en dryck som köpts på ett serveringsställe ska drickas på platsen. Enligt 11 och 12 punkten i förslaget avses med detaljhandel försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under försäljarens övervakning och med servering avses försäljning av alkoholdrycker för förtäring i lokaler som försäljaren förfogar över eller under övervakning som ordnas av försäljaren.

I 13 punkten definieras alkoholbolaget i överensstämmelse med definitionen i 3 § 1 mom. 4 punkten i den gällande alkohollagen. Med alkoholbolaget avses ett helt statsägt aktiebolag som enligt vad som föreskrivs i denna lag med ensamrätt bedriver detaljhandel.

Enligt 14 § 2 mom. i den gällande alkohollagen och social- och hälsovårdsministeriets beslut 852/1995, som meddelats med stöd av det momentet, kan tillstånd för detaljhandel med gårdsvin och sahti beviljas i anslutning till tillverkningsstället. Trots att Europeiska kommissionen har granskat denna undantagsbestämmelse om alkoholbolagets ensamrätt på detaljhandeln ska den bevaras i den föreslagna alkohollagen. Den tillverkning och försäljning av gårdsvin som bedrivs i Finland konkurrerar i praktiken inte med den vinodling och vinproduktion som bedrivs i andra medlemsländer. Det ursprungliga syftet med undantaget för gårdsvin var att tillåta försäljning av gårdsviner i anslutning till trädgårdsproduktion och gårdsbruksturism på landsbygden. Avsikten är att undantaget för gårdsviner liksom i nuläget ska gälla verksamhet som är begränsad, traditionell och hantverksbetonad.

Tekniskt sett avses med gårdsvin enligt 14 punkten en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och som framställts enbart genom jäsning av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter. Enligt definitionen ska gårdsvin ha framställts på ett tillverkningsställe som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker och som utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och fysiskt åtskilt från andra tillverkningsställen för alkoholdrycker och inte

tillverkar på licens och där mängden alkoholdrycker som tillverkats under kalenderåret uppgår till högst 100 000 liter.

Definitionen av gårdsvin motsvarar således i huvudsak den gällande definitionen. Eftersom fruktvin inte definieras särskilt i lagen ska från definitionen av gårdsvin uteslutas alkoholdrycker som framställts av säd – i regel öl – och alkoholdrycker som framställts av druvor – i regel druvvin. På grund av gårdsvins karaktär ska definitionen inbegripa att tillverkningen och försäljningen av produkterna sker i anslutning till tillståndshavarens bedrivande av jordbruk. Med bedrivande av jordbruk avses i detta sammanhang av hävd åkerbruk, växthusproduktion och trädgårdsodling. Dessutom räknas som jordbruk vanligen sådan verksamhet som har understötts med strukturåtgärder för gårdsbruk, såsom yrkesmässigt bedriven bär- och svampplockning samt annan därmed jämförbar produktion. Gårdsvin är således inte t.ex. bärvin som framställts som fabriksproduktion utanför bedrivandet av jordbruk.

I 15 punkten i förslaget definieras hantverksöl, som enligt 17 § i förslaget får säljas av tillverkarna i anslutning till tillverkningsstället. Detta undantag från Alkos detaljhandelsmonopol är i enlighet med undantaget för gårdsvin begränsat till en sådan produktionsmängd som visar att verksamheten är begränsad, traditionell och hantverksbetonad. Att detaljhandelstillstånd beviljats för en tillräckligt begränsad verksamhet innebär enligt EU-domstolens avgörandepraxis inte nödvändigtvis att inhemsk produktion favoriseras jämfört med en situation där utländska bryggeriers enda försäljningskanal är Alko. Den mängd alkoholdrycker som ett bryggeri får framställa är således begränsad till 500 000 liter. Syftet med kravet på att bryggeriet i rättsligt och ekonomiskt hänseende ska vara oberoende av andra bryggerier är att förhindra att begränsningen av tillverkningsvolymen kringgås t.ex. genom rättsliga åtgärder. Bryggeriet ska dessutom utöva sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra bryggerier och får inte brygga på licens.

Definitionen av hantverksöl i 15 punkten och preciseringen i 3 mom. motsvarar till dessa delar den bestämmelse i 9 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker som gäller hur mycket accisen (punktskatten) på alkoholdrycker kan sänkas för bryggerier. Dessa förutsättningar för tillverkarens självständighet har också behandlats i Europeiska unionens domstols dom i mål C-83/08 som gäller artikel 4 i strukturdirektivet.

Hantverksöl är inte t.ex. cider, long drink-drycker eller vin. Definitionen av öl är mycket omfattande, dvs. den kan inbegripa t.ex. blandningar av öl och lemonad (Shandy), energidrycksöl (t.ex. Tilt beer) eller smaksatta ölcocktails (t.ex. Tequilabeer). I fråga om dessa produkter uppfylls inte kravet på ”tradition”, dvs. undantaget för små bryggerier ska gälla endast alkoholdrycker som framställts av mältad eller omältad säd och i vars tillverkning det dessutom får användas enbart andra korn av växter, socker, humle och andra växtdelar som är med i jäsningen och även kryddor.

Med traditionella metoder kan alkoholhalten i öl höjas till cirka 12 procent, men genom exceptionella tillverkningsmetoder kan ölets alkoholhalt höjas till 14—15 procent eller till och med till 40—55 procent. Hantverksölets maximialkoholhalt på 12 procent är densamma som maximialkoholhalten enligt det nuvarande undantaget för sahti.

Hantverksöl kan enligt förslaget också vara sahti som 2002 godkändes som en garanterad traditionell specialitet genom kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel.

I 33 § i den gällande alkohollagen föreskrivs det om reklam, indirekt reklam och annan verksamhet för att främja försäljningen av alkoholdrycker. I 3 § 16 punkten i förslaget definieras dessa verksamheter som marknadsföring. Som reklam betraktas vanligen informationsförmedling som riktar sig till en stor grupp människor och påverkar produkter eller tjänster kommersiellt. Vid säljfrämjande verksamhet är det fråga om olika kommersiella metoder som syftar till att direkt påverka konsumenternas kommersiella lösningar i fråga om produkter. Annan säljfrämjande verksamhet är t.ex. sponsring i samband med vilken produktens namn eller andra kännetecken nämns. På samma sätt som det anges i 33 § 3 mom. i den gällande alkohollagen är indirekt reklam enligt definitionen i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nyttighet genom ett etablerat kännetecken för produkten oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttigheten eller genom att reklamen för en produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt. Avsikten med denna definition är att förhindra att begränsningarna av reklam kringgås så att de skapas produktgrupper där olika produkter i enlighet med t.ex. licensavtal presenteras med hjälp av samma varumärken.

Samhällelig diskussion eller journalism kan vanligen inte anses vara reklam. Således har också näringsidkare rätt att delta i samhällsdebatten eller presentationer av sin egen näringsverksamhet för t.ex. arbetssökande eller placerare så att näringsidkarna inte uttryckligen behöver undvika att nämna de produkter som de tillverkar. Riksdagens social- och hälsovårdsutskott (ShUB 58/2006 rd) har på motsvarande sätt behandlat t.ex. televisering av idrottsevenemang där det på grund av bestämmelserna om reklam inte är behövligt att tona ut t.ex. alkohol- och tobaksprodukters varumärken.

I 2 mom. i paragrafen om definitioner anges också att bestämmelserna om försäljning av alkoholhaltiga ämnen tillämpas också inom näringsverksamhet på förmedling och överlåtelse mot ersättning, om inte något annat föreskrivs i denna lag. Med förmedling avses överlåtelse av varor i en situation där en person enligt ett på förhand uppgjort avtal köper alkoholdrycker till en annan person (RP 84/2008 rd s. 36). Också i nuläget omfattar den gällande definitionen främst försäljning av i synnerhet alkoholdrycker och sprit, som är förbjuden utan tillstånd. På samma sätt är det vid både detaljhandel och servering förbjudet att t.ex. sälja alkoholdrycker till minderåriga. Bestämmelserna om försäljning i alkohollagen får inte i näringsverksamhet kringgås genom att avtala om att alkoholdrycker inte egentligen säljs till köparen utan att köparen har bemyndigat försäljaren att skaffa en dryck för vilken köparen bara betalar t.ex. det ursprungliga priset. Bestämmelserna om försäljning tillämpas också t.ex. i en situation där servering av en alkoholdryck marknadsförs i samband med någon annan nyttighet eller tjänst. Avsikten med förslaget är att för att förhindra grå ekonomi klargöra gränserna mellan tillståndspliktig verksamhet och nära anknuten näringsverksamhet. Enligt lagen är sådan praxis förbjuden där den som tillhandahåller restaurangtjänster skaffar alkoholdrycker utan serveringstillstånd på en uppdragsgivares vägnar och uppdragsgivaren betalar endast inköpspriset. Utan serveringstillstånd är det inte heller tillåtet att t.ex. marknadsföra och tillhandahålla alkohol i anslutning till en avgiftsbelagd kulturtjänst. Det är enligt 84 § i förslaget förbjudet att mot arvode förmedla alkoholdrycker.

4 §. *Förbud mot åtgärder som strider mot god sed.* I 1 mom. förbjuds åtgärder som strider mot god sed vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen samt vid näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang i samband med dessa verksamheter. Begreppet ”god sed” preciseras i 2 mom. genom att föreskriva att näringsverksamheten anses strida mot god sed, om den är klart oförenlig med allmänt godtagna samhälleliga värden och i synnerhet om den ger uttryck för en positiv eller likgiltig atti-

tyd till att hälsan äventyras under alkoholpåverkan eller med narkotika, läkemedelspreparat eller kemikalier.

Begreppet ”strider mot god sed” har använts både i den gällande alkohollagens 33 §, som gäller reklam, och i konsumentskyddslagens 2 kap. 1 § enligt vilken marknadsföring inte får strida mot god sed. Enligt marknadsdomstolens och konsumentombudsmannens avgörandepraxis får reklam inte ge uttryck för sådant som strider mot allmänt godtagna samhälleliga värden. Utgångspunkten är att de samhälleliga värdena vanligen framgår av lagstiftningen. De samhälleliga värden som gäller t.ex. narkotika framgår entydigt av strafflagstiftningen. Äventyrande av klienters säkerhet, kränkande av kvinnors eller mäns sexualitet och äventyrande av barns välmående är allmänna exempel på sådant som strider mot god sed.

Paketprissättning av t.ex. måltider och inkluderade alkoholdrycker strider inte nödvändigtvis mot god sed, men beroende på marknadsföringen och serveringens karaktär kan servering av alkoholdrycker enligt principen ”drick så mycket du vill” till ett visst pris vara förbjuden för att den strider mot god sed. På motsvarande sätt kan detaljförsäljning och servering av alkoholdrycker på kredit till t.ex. svaga konsumentgrupper i vissa situationer utifrån en helhetsbedömning strida mot god sed.

I 2 mom. nämns det särskilt att näringsidkaren ger uttryck för en positiv eller likgiltig attityd till att hälsan äventyras under alkoholpåverkan eller med narkotika, läkemedelspreparat eller kemikalier. Att ordna t.ex. dryckestävlingar kan utgöra äventyrande av kundernas hälsa, om det i tävlingarna förtärs stora mängder alkoholdrycker under en mycket kort tid. I samband med t.ex. servering av alkoholdrycker kan det på samma grunder strida mot god sed att sälja alkohol eller tillåta användning av alkohol på ovanliga sätt, såsom att alkohol absorberas genom slemhinnor eller inhaleras. Alkohol tränger inte särskilt bra igenom frisk hud, men den tränger snabbt igenom t.ex. skadad hud. Via respirationen kan alkohol tränga in betydligt snabbare i blodet än genom huden, vilket innebär att risken för överdosering är stor. Verksamhet som enligt bestämmelsen strider mot god sed kan också vara verksamhet där det säljs eller erbjuds lustgas eller tillåts att lustgas används i samband med t.ex. detaljförsäljning eller servering av alkoholdrycker. Förbudet får inte kringgås genom avtal om arbetsfördelning av verksamheten eller andra motsvarande arrangemang med en annan verksamhetsutövare.

Enligt 68 § 3 mom. i förslaget kan tillsynsmyndigheten förbjuda en näringsidkare att fortsätta näringsverksamhet som avses i denna lag till de delar verksamheten i väsentlig grad strider mot god sed på det sätt som avses i 4 § och den inte har rättats till eller avslutats inom en skälig tid trots en uppmaning från tillsynsmyndigheten.

2 kap. **Tillståndsplikt**

5 §. *Tillståndspliktig verksamhet.* Enligt huvudregeln i 1 mom. är det förbjudet att utan tillstånd tillverka och sälja alkoholdrycker. Med tanke på övervakningen av alkohollagen innebär detta att handeln med alkoholdrycker ska kunna övervakas i tillståndssystemet från tillverkning till partihandel, detaljhandel och servering. Import av alkoholdrycker är inte tillståndspliktig ens inom näringsverksamhet, men vid import i kommersiellt syfte ska det enligt 29 § göras en anmälan till Valvira när verksamheten inleds.

Vid övervakningen av alkohollagen har strävan varit att förhindra att mycket starka alkoholhaltiga ämnen kommer ut på konsumentmarknaden. Liksom i nuläget är det enligt 2 mom. förbjudet att utan tillstånd tillverka, importera, sälja, använda och inneha sprit. I praktiken gäller tillståndsplikten odenaturerad sprit, dvs. vanligen t.ex. 96-procentig sprit.

6 §. *Undantag från tillståndsplikten.* I 1 mom. föreskrivs det om undantag från tillståndsplikten.

Enligt 1 punkten gäller tillståndsplikten för tillverkning och försäljning av alkoholdrycker inte alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol. Tillverkning och försäljning av dessa produkter kräver inte heller i nuläget tillstånd.

Enligt 2 punkten kräver detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik inte tillstånd, utan en anmälan ska göras om verksamheten på det sätt som föreskrivs i 47 och 48 §. Detta arrangemang motsvarar nuläget.

I 3 punkten ska det för tydlighetens skull konstateras att det är tillåtet att sälja alkoholdrycker och sprit för export.

Enligt 4 punkten får en enskild i sitt hem uteslutande för eget bruk utan tillstånd tillverka svaga alkoholdrycker, dock så att tillverkningen inte sker genom destillation. Tillverkning i hemmet av alkoholdrycker är enligt den gällande lagstiftningen tillåten för enskilt bruk i annat än försäljningssyfte genom jäsning. Med enskilt bruk avses enligt 5 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit tillverkning för att förtäras av en enskild person, dennes familjemedlemmar samt deras gäster. Försäljning av alkoholdrycker som tillverkats i hemmet eller servering av sådana drycker i samband med kommersiell verksamhet eller vid avgiftsbelagda tillställningar är enligt den paragrafen förbjuden. Den i förslaget avsedda begränsning enligt vilken drycker får tillverkas endast för en enskild persons eget bruk motsvarar de begränsningar som gäller i nuläget. Alkoholdrycker som en person själv tillverkat får också serveras till gäster vid privata tillställningar och ges som gåva.

De sätt att tillverka öl och andra svaga alkoholdrycker som är tillåtna beskrivs tämligen detaljerat i förordningen om alkoholdrycker och sprit. I förslaget tar man inte längre ställning till råvarorna eller tillsatsämnena i öl eller andra svaga alkoholdrycker eller den tillverkade alkoholdryckens smak. Det är tillåtet att tillverka alkoholdrycker av vilka råvaror som helst.

Enligt 5 och 6 punkten ska huvudregeln om tillståndsplikt inte tillämpas på denaturerad sprit. Tillverkning av kraftigt denaturerad sprit kräver tillstånd, men att importera, sälja och använda sådan sprit är tillåtet utan tillstånd. Tillverkning av lindrigt denaturerad sprit kräver likaså tillstånd, men att importera, sälja med de begränsningar som anges i 53 §, använda och inneha sådan sprit är tillåtet utan tillstånd. Lindrigt denaturerad sprit ska enligt 53 § i förslaget inte få säljas till konsumenter.

Enligt 7 punkten är det tillåtet att utan tillstånd importera och inneha sprit i en situation där spriten transporteras utan mellanlagring genom Finlands territorium till ett annat land och transiteringen har anmälts till Tullen före ankomsten till Finland. Bestämmelsen motsvarar 8 § 4 mom. i den gällande alkohollagen.

I 2 mom. anges det att alkoholbolaget har ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker, med undantag för de situationer som avses i 1 mom. 1–3 punkten och den tillståndspliktiga detaljhandel med alkoholdrycker som avses i 17 §.

7 §. *Tillståndsmyndigheter.* Enligt paragrafen beviljas detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker liksom i nuläget av regionförvaltningsverket på orten för det verksamhetsställe som ansökan gäller. Detaljhandel med eller servering av alkoholdrycker äger dock inte nödvändigtvis rum inom ett visst regionförvaltningsverks verksamhetsområde. Servering kan

äga rum t.ex. på tåg, fartyg eller luftfartyg som överskrider ett regionförvaltningsverks regionala gränser. På motsvarande sätt kan detaljhandel med alkoholdrycker bedrivas från en rörlig butik, dvs. till exempel en butiksbil eller butiksbåt på flera regionförvaltningsverks område. I dessa situationer beviljas tillståndet av regionförvaltningsverket på sökandens hemort. Om verksamheten inte äger rum inom ett regionförvaltningsverks område och sökanden saknar hemort i Finland beviljas tillståndet av Regionförvaltningsverket i Södra Finland. I praktiken kräver t.ex. också den servering som en utländsk verksamhetsutövare bedriver på tåg som trafikerar Finland serveringstillstånd enligt alkohollagen. Om verksamhetsutövaren saknar hemort i Finland är tillståndsmyndigheten Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Bestämmelser om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg eller luftfartyg i utrikestrafik finns i 6 kap.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården beviljar enligt 2 mom. på ansökan övriga tillstånd. Dessa tillstånd är t.ex. tillverknings- och partihandelstillstånd för alkoholdrycker och sprit.

8 §. *Tillståndsansökan*. I paragrafen föreskrivs det om tillståndsansökan och de upplysningar som ska fogas till den. Till tillståndsansökan ska det fogas upplysningar som behövs med tanke på tillståndsprövningen och som gäller sökanden, verksamheten, dess konsekvenser och andra relevanta omständigheter. Enligt 31 § i förvaltningslagen (434/2003) ska en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt genom att skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Eftersom tillståndsförvaltningen när det gäller alkohol har tillgäng till den riksomfattande tillstånds- och tillsynsdatabasen ska det i bestämmelsen för tydlighetens skull till denna del hänvisas särskilt till att de uppgifter som myndigheterna redan har tillgång till inte behöver inkluderas i eller fogas till ansökan.

I 2 mom. finns ett bemyndigande att utfärda förordning om innehållet i ansökan och de upplysningar som ska fogas till den. Till exempel ritningarna till ett nytt serveringsställe är vanligen en sådan upplysning som gäller tillståndsansökan och som tillståndsmyndigheten inte redan har tillgång till.

9 §. *Beviljande av tillstånd.* Enligt förslaget är huvudregeln att tillstånd enligt alkohollagen beviljas tills vidare. Undantag är naturligtvis situationer där sökanden har ansökt om tillstånd för viss tid eller verksamheten är tidsbegränsad till sin karaktär. Verksamheten är tidsbegränsad till sin karaktär t.ex. om serveringstillstånd söks endast för en viss tillställning.

Att tillstånd beviljas för viss tid kan liksom i nuläget vara behövligt för att bedöma sökandens tillförlitlighet, de övriga förutsättningarna för tillstånd eller konsekvenserna av verksamheten. Beviljande av tillstånd för viss tid på denna grund förutsätter att det finns grundad anledning att kontrollera sökanden eller verksamheten.

I många fall är det en bättre lösning för sökanden att det beviljas ett tillstånd för viss tid än att tillståndsansökan avslås. Om det t.ex. förekommer brister i de ekonomiska förutsättningarna för att tillstånd ska kunna beviljas, men situationen håller på att rättas till kan tillstånd först beviljas för viss tid. I vissa situationer kan tillståndsmyndigheten ha en viktig samhällelig orsak för att bedöma konsekvenserna av verksamheten. Serveringstillstånd för en viss plats har också t.ex. kunnat återkallas på grund av att omgivningen orsakats störningar. Det är inte motiverat att i dessa situationer på nytt bevilja nya serveringstillstånd för samma plats och liknande verksamhetsidéer, men i vissa situationer kan det vara motiverat att bevilja tillstånd för

viss tid. Tillstånd för viss tid beviljas för högst ett år och inom denna tid ska tillståndsmyndigheten kunna bedöma konsekvenserna av verksamheten.

Enligt 13 § i lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009) ska ett tillstånd anses beviljat, om myndigheten avviker från den uppskattade tiden för behandling av ansökan. Lagen är enligt 3 § i den lagen subsidiär. Enligt 2 mom. i den föreslagna paragrafen ska 13 § i den nämnda lagen inte tillämpas på de tillstånd som avses i alkohollagen, dvs. ett tillstånd ska inte anses ha beviljats enbart av den orsaken att behandlingen av tillståndsansökan av en eller annan orsak fördröjs. Genom denna bestämmelse undviks situationer där tillstånd träder i kraft trots att det enligt lag inte finns några förutsättningar för beviljande av tillstånd t.ex. på grund av att sökandens otillförlitlighet eller verksamhetens benägenhet att orsaka störningar. Enligt huvudregeln i alkohollagen ska tillstånd i vilket fall som helst beviljas, om förutsättningarna för beviljande av tillstånd uppfylls.

10 §. *Förbud mot överlåtelse av tillstånd.* I samband med behandlingen av en tillståndsansökan enligt alkohollagen kontrolleras det att den som ansöker om tillstånd och sökandens verksamhet uppfyller de förutsättningar som anges i lagen. En tillståndshavare får enligt förslaget inte sälja eller på något annat sätt överlåta ett tillstånd enligt alkohollagen. Om tillståndshavaren är en juridisk person kan det ske förändringar i den juridiska personens ägar- och besittningsförhållanden. Dessa förändringar betyder inte att ett tillstånd säljs eller överlåts, men bestämmelser om att förändringar ska anmälas till tillståndsmyndigheten finns i 11 §.

I praktiken kan försäljning eller överlåtelse av ett tillstånd bli aktuellt, om tillståndshavaren inte på egen företagsrisk bedriver sådan verksamhet som avses i tillståndet för egen räkning, utan genom avtal eller på något annat sätt helt eller delvis eller t.ex. för viss tid har överlåtit näringsverksamheten till någon annan.

11 §. *Anmälan om förändringar.* I 1 mom. konstateras det att om ett tillstånd har beviljats en juridisk person och det bestämmande inflytande som den juridiska personen har på basis av äganderätt, avtal eller andra arrangemang överförs, ska tillståndshavaren underrätta tillståndsmyndigheten om saken inom två veckor från det att det bestämmande inflytandet överfördes. Den anmälan som ska göras om förändringar i ägarförhållandena innebär inte en tillståndsansökan, utan det tillstånd som beviljats den juridiska personen fortsätter att vara i kraft. Anmälan kan dock inleda t.ex. ett förfarande som avses i 72 § i förslaget och där tillståndsmyndigheten återkallar ett beviljat tillstånd.

Enligt 2 mom. ska tillståndshavaren ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs, om karaktären eller omfattningen av tillståndshavarens verksamhet väsentligt förändras på ett sätt som påverkar förutsättningarna för beviljande av tillståndet. Bestämmelser om förutsättningarna för beviljande av respektive tillstånd finns i alkohollagen och tillståndsansökningarna behandlas vanligen i enlighet med de uppgifter som sökanden har meddelat. Om de uppgifter som sökanden själv lagt fram har lagts fram i tillståndet och har påverkat beviljandet av tillstånd kan förändringar i dessa omständigheter kräva att en ny tillståndsansökan görs. Enligt förslaget får inga ändringar genomföras innan tillståndsmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

12 §. *Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd.* Enligt paragrafen ska tillstånd enligt alkohollagen beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 1 § 1 eller 2 mom. i lagen angående rättighet att idka näring och som uppfyller de förutsättningar för sökande och för bedrivande av verksamhet som anges i lagen. Vid beviljande av tillstånd får med andra ord fri prövning inte tillämpas, utan tillstånd ska beviljas om förutsättningarna uppfylls. I den gäl-

lande alkohollagen föreskrivs det om förutsättningarna för respektive tillstånd i separata paragrafer. Utöver detta föreskrivs det i nuläget om vissa förutsättningar för beviljande av tillstånd på förordningsnivå. I förslaget har de allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd som hänför sig till sökanden samlats i 13 §. Bestämmelser om särskilda förutsättningar som hänför sig till sökanden liksom om förutsättningarna för respektive verksamhet finns i 14—20 §.

13 §. *Allmänna förutsättningar som hänför sig till sökanden.* I paragrafen anges det allmänna förutsättningarna för beviljande av tillstånd i huvudsak i överensstämmelse med bestämmelserna om förutsättningar som gäller den som söker serveringstillståndvad i den 21 a § i den gällande alkohollagen som är en följd av ikraftträdandet av grundlagen 2002. I den nämnda paragrafen föreskrivs det bl.a. om de grunder som visar att den tillförlitlighet och de ekonomiska förutsättningar som krävs saknas. Det finns rikligt med rättspraxis från cirka 15 års tid när det gäller tolkningen av de grunder som anges i lagen. Enligt de gällande 5, 14 och 27 § i den gällande alkohollagen kan tillverkningstillstånd, partihandelstillstånd och detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker beviljas ”den som bedöms ha förutsättningar att bedriva sådan verksamhet och besitta den tillförlitlighet som verksamheten kräver”.

I 1 mom. föreskrivs det om förutsättningarna för beviljande av tillstånd som gäller fysiska personer. Personen ska enligt 1 punkten i momentet vara myndig och hans eller hennes handlingsbehörighet får inte ha begränsats med stöd av 8 eller 18 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

Den näringsverksamhet som avses i alkohollagen är förenad med förpliktelser som gäller både beskattningen och skyddet av människors hälsa. I synnerhet det strukturella problemet med serveringsverksamheten har ställvis varit att affärsverksamheten bedrivs så att avsikten inte alls är att skatter och andra förpliktelser ska täckas med de låga priserna på alkoholdrycker. Sådan verksamhet och också näringsverksamhet som har ekonomiska svårigheter kan lätt vara förenad även med likgiltighet för efterlevnaden av alkohollagen.

För både fysiska personer och juridiska personer gäller enligt 1 mom. 2 punkten och 2 mom. 1 punkten krav på att sökanden inte får vara försatt i konkurs och att sökanden i fråga om sin förmögenhet ska kunna sköta verksamheten och se till att de lagstadgade skyldigheterna uppfylls.

Fysiska personer ska enligt 1 mom. 3 punkten vara känd som tillförlitlig och ska till sina personliga egenskaper vara lämplig för uppgiften. Om sökanden är en juridisk person gäller detta krav enligt 2 mom. 2 punkten också de personer som hör till den juridiska personens förvaltningsorgan, verkställande direktören samt i ett öppet bolag bolagsmännen och i ett kommanditbolag de ansvariga bolagsmännen.

Utredningen av förutsättningarna för de personer som nämns ovan har samband med 21 a § 4 mom. i den gällande alkohollagen och enligt det momentet gäller förutsättningarna för beviljande av tillstånd också de personer som på grundval av äganderätt, avtal eller andra arrangemang utövar bestämmande inflytande för sökandens räkning. Avsikten med bestämmelsen är enligt motiveringen (RP 50/2002 rd) för det första att säkra, att en medlem av styrelsen, den verkställande direktören, prokuristen eller till och med en person som saknar formell ställning, som utöver bestämmanderätt på rättsinnehavarens vägnar uppfyller förutsättningarna för beviljandet av tillståndet. För det andra kunde man genom bestämmelsen även ingripa i arrangemang, där tillståndsinnehavaren uppenbart verkar som mellanhand för annan person. De sistnämnda arrangemangen används enligt motiveringen särskilt, då den faktiske utövaren av serveringsverksamheten har förlorat förutsättningarna för erhållandet av tillstånd. Det föreslås

att en sådan bestämmelse om arrangemang med mellanhänder som avses i motiveringen ska tas in i paragrafens 4 mom.

Redan i 21 a § 2 mom. i den gällande alkohollagen föreskrivs det i mer detalj om de faktorer som ska bedömas för att det ska kunna avgöras om den tillförlitlighet och de ekonomiska förutsättningar som krävs saknas. En sådan faktor är enligt t.ex. 2 mom. 2 punkten att sökanden enligt utmätning eller annan utredning är oförmögen att svara för sina skulder. Enligt bestämmelsen räcker detta inte ensamt till utan sökandens ovannämnda eller därmed direkt jämförbara tidigare verksamhet ska visa att sökanden är uppenbart olämplig att utöva serveringsverksamhet.

I det föreslagna 13 § 3 mom. föreskrivs det på samma sätt att om de faktorer som vid helhetsbedömningen ska beaktas när förutsättningarna för beviljande av tillstånd bedöms. Vid bedömningen ska enligt 1—3 punkten beaktas om sökanden eller personen i betydande grad eller upprepade gånger har försummat att betala skatter eller andra offentliga avgifter, sökanden eller personen enligt utmätning eller någon annan utredning är oförmögen att annat än tillfälligt svara för sina skulder eller sökanden eller personen under de två senaste åren har fått ett tillstånd som avses i denna lag permanent återkallat. Det ska också beaktas om sökanden eller en person som hör till den juridiska personens förvaltningsorgan har utövat bestämmande inflytande i en juridisk person som har försummat att betala skatter eller andra avgifter eller vars tillstånd som avses i alkohollagen har återkallats under nämnda tid.

Enligt 3 mom. 4 och 5 punkten ska det beaktas om personen under de senaste fem åren har dömts till straff för ett uppsåtligt brott som hänför sig till utövande av näringsverksamhet och som kan leda till fängelse och om det kan visas att personen missbrukar berusningsmedel.

Till exempel en person som har alkohol- eller drogproblem som lett till tagande i förvar eller brott eller förseelser i berusat tillstånd är i praktiken vanligen inte lämplig att bedriva näringsverksamhet i enlighet med uttryckligen alkohollagen. En sökandes tidigare uppsåtliga brottslighet som gäller näringsverksamhet enligt denna lag ska beaktas på motsvarande sätt. Brott som påverkar i synnerhet bedömningen av sökandens tillförlitlighet kan vara ekonomiska brott, brott mot alkohol-, tobaks- eller narkotikalagstiftningen, oredlighetsbrott samt brott som utgör fara för liv och hälsa. Förutsättningarna för beviljande av tillstånd påverkas enligt förslaget endast av sådana brott som kan leda till fängelse.

I enlighet med kraven på en helhetsbedömning kan en tillståndsansökan inte avslås t.ex. enbart på den grunden att det i den sökandes tidigare företagsverksamhet förekommit försummelser av skyldigheten att betala skatt, utan en ytterligare förutsättning är att verksamheten visar att sökanden är uppenbart olämplig att bedriva tillståndpliktig verksamhet. Vid bedömningen av en persons lämplighet ska på motsvarande sätt personens ställning i den tillståndspliktiga verksamheten beaktas liksom vilket tillstånd det är fråga om. Till exempel servering av alkoholdrycker är förenat med direkt kundservice och ansvar för att övervaka kunderna, vilket t.ex. partihandel med alkoholdrycker däremot inte inbegriper.

Med tanke på de arrangemang med mellanhänder som nämns ovan föreskrivs det i 3 mom.om att förutsättningarna för beviljande av tillstånd kan bedömas i enlighet med de faktiska förhållandena, om det av ansökan eller förhållandena annars tydligt framgår att arrangemangen i anslutning till sökanden har framställts i strid med de faktiska förhållandena i syfte att kringgå bestämmelserna om förutsättningarna för beviljande av tillstånd. Det kan t.ex. vara fråga om att ett företags faktiska ledare eller en person som i övrigt utövar bestämmande inflytande i fö-

retaget inte uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd och därför avviker den bild som ges av företages administration från de faktiska förhållandena.

Näringsförbud som meddelats enligt lagen om näringsförbud (1059/1985) utgör ett hinder för den näringsverksamhet som anges i 4 § i den lagen – och således också verksamhet enligt alkohollagen – i högst sju år.

14 §. *Tillverkningstillstånd för alkoholdrycker och sprit och förutsättningar för beviljande av tillstånd.* En förutsättning för att tillverkningstillstånd för alkoholdrycker och sprit ska kunna beviljas är för det första att sökanden har det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten. Dessutom ska tillverkningslokaler, anordningar och tillverkningsmetoder vara lämpliga för att övervakningen, produkt- och livsmedelssäkerheten och kvaliteten ska kunna garanteras. Tillverkaren ska i enlighet med skyldigheten enligt 30 § kunna svara för kvaliteten på en produkt och att den stämmer överens med gällande bestämmelser. Sökanden ska också ha blivit godkänd att hålla ett skatteupplag enligt 22 § i punktskattelagen och ska ha utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §. Utöver säkerhetsaspekterna i anslutning till tillverkningen ska det i samband med att tillstånd beviljas ses till att också övervakningen av produktionen på tillverkningsstället och produkterna beaktas.

Enligt 2 mom. kräver tillverkning av lindrigt denaturerad sprit inte tillverkningstillstånd för sprit, om tillverkaren har import-, partihandels- eller användningstillstånd för sprit.

På lösare grunder, dvs. då de förutsättningar som anges i 1 mom. inte uppfylls, kan tillverkningstillstånd enligt 3 mom. beviljas för sådan undervisning eller forskning som avses i universitetslagen (558/2009), yrkeshögskolelagen (932/2014), lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) och som följer en undervisningsplan samt för annan forskning och produktutveckling. En produkt som har tillverkats i enlighet med ett sådant tillverkningstillstånd får användas endast för analyser och kvalitetskontroller. De huvudsakliga användningsändamålen för undervisnings- och forskningstillstånd hänför sig till undervisning i och utvecklande av teknik för tillverkning av sprit och alkoholdrycker. Tillstånd kan beviljas både läroanstalter och kommersiella aktörer, men sprit eller alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt släppas ut på marknaden.

Enligt 2 mom. får tillståndsmyndigheten begränsa ett tillverkningstillstånd till att gälla endast vissa alkoholdrycker om den kompetens eller den utrustning den sökande har tillgång till inte lämpar sig för framställning av alla alkoholdrycker. Risker som gäller tillsyn och produktsäkerhet kan t.ex. vara en följd av att tillverkningsstället och anordningarna har planerats för tillverkning av endast vissa alkoholdrycker. Tillståndsmyndigheten får också begränsa ett tillverkningstillstånd till att gälla bara vissa alkoholdrycker, om det kunnande och de anordningar som sökanden har inte är lämpliga för tillverkning av alla slags alkoholdrycker. I samband med behandlingen av en ansökan om tillstånd för tillverkning av t.ex. öl och andra svaga alkoholdrycker kontrolleras i praktiken inte förutsättningarna för tillverkning av destillerade alkoholdrycker och det beviljade tillståndet begränsas på motsvarande sätt till att gälla alkoholdrycker som tillverkas genom jäsning.

15 §. *Import- och partihandelstillstånd för sprit och användningstillstånd för sprit och skattefria alkoholdrycker samt förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd.* Det föreslås att sprit ska övervakas noggrannare än andra alkoholhaltiga drycker på marknaden. För att få import- och partihandelstillstånd för sprit ska sökanden ha lagerlokaler som är lämpliga för att övervakningen ska kunna garanteras, ha blivit godkänd som behörig lagerhållare enligt punkt-

skattelagen eller som registrerad mottagare som avses i 52 § i den lagen eller som tillfällig registrerad mottagare som avses i 53 § och ha utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Innehavare av tillverknings-, import- och partihandelstillstånd för sprit får enligt 30 § 2 mom. sälja sprit bara till andra tillståndshavare. En sådan tillståndshavare kan vara en annan som tillverkar eller bedriver partihandel med sprit eller en näringsidkare som beviljats användningstillstånd för sprit. Enligt det föreslagna 15 § 2 mom. ska användningstillstånd för sprit beviljas en sökande som har ett motiverat behov att använda sprit inom den tillverkning eller kvalitetssäkring av produkter som sker inom näringsverksamheten. Eftersom det endast är fråga om användning av sprit i samband med annan näringsverksamhet, finns det inte behov av att granska förutsättningarna enligt 13 §. Sökanden behöver inte utarbeta en plan för egenkontroll.

I 31 § i förslaget föreskrivs det om en situation där innehavaren av ett partihandelstillstånd får sälja skattefria alkoholdrycker för ett enligt skattelagstiftningen skattefritt ändamål. Den som köper skattefria alkoholdrycker behöver liksom för närvarande för sin verksamhet ett användningstillstånd för skattefria alkoholdrycker. Bestämmelser om detta utfärdas i ovan nämnda 31 §. Bestämmelserna som gäller sprit tillämpas på användningstillståndet.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om vad de tillstånd som hänför sig till näringsverksamhet med anknytning till sprit omfattar. Innehavaren av ett tillverkningstillstånd för sprit har enligt förslaget rätt att importera, bedriva partihandel med och använda sprit utan något separat tillstånd. Den som har beviljats användningstillstånd för sprit har rätt att importera sprit för eget bruk efter att ha gjort en anmälan till tillståndsmyndigheten om att importen inleds. Den som har beviljats tillverknings-, import-, partihandels- eller användningstillstånd för sprit har rätt att inneha sprit som avses i tillståndet. Bestämmelsen innebär att innehav av sprit utan tillstånd enligt alkohollagen är förbjudet, liksom för närvarande. I 5 och 6 punkterna i den föreslagna 6 § föreskrivs om undantag som gäller kraftigt och lindrigt denaturerad sprit.

16 §. *Partihandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av tillstånd.* Enligt 30 § 2 mom. får partihandel med alkoholdrycker bedrivas bara med alkoholbolaget eller andra tillståndshavare. I praktiken bedrivs partihandel med andra partihandlare, alkoholbolaget, innehavare av detaljhandelstillstånd och innehavare av serveringstillstånd. Enligt det föreslagna 1 mom. beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker till en sökande som har det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten, vars lagerlokaler är lämpliga för att produktsäkerheten, kvaliteten och övervakningen ska kunna garanteras och som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §. I praktiken har de flesta partihandlarna beviljats godkännande för skatteupplag, men partihandel med alkoholdrycker är möjligt också med skattepliktiga alkoholdrycker.

Enligt 2 mom. får tillståndsmyndigheten ställa villkor för ett partihandelstillstånd, om verksamheten är förenad med särskilda risker som gäller övervakning eller produktsäkerhet. Risker kan uppstå t.ex. i samband med lagring och transport eller i samband med exceptionella verksamhetssätt inom partihandeln.

17 §. *Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av tillstånd.* I paragrafen föreslås bestämmelser om detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och om förutsättningarna för beviljande av tillstånd. Det föreslås att alla detaljhandelstillstånd ska gälla detaljhandel med alkoholdrycker inomhus på ett enda detaljhandelsställe. Enligt 6 § 1 punkten i förslaget krävs det inget tillstånd för detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol beviljas enligt 1 mom. en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen (132/1999), om försäljningen av alkoholdrycker inte står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel. Enligt social- och hälsovårdsministeriets beslut om försäljningsställen för och försäljning av genom jäsning tillverkad alkoholdryck som innehåller högst 4,7 volymprocent etylalkohol (136/1995) ska detaljhandel med alkoholdrycker numera ske inomhus, butiken ska saluhålla ett tillräckligt mångsidigt urval av livsmedel och försäljningen av alkoholdrycker får inte inta en dominerande ställning i affärsverksamheten. Avsikten är att detaljhandel med de nämnda alkoholdryckerna även i framtiden ska vara tillåten i samband med permanent dagligvaruhandel med livsmedel och tillgången till alkoholdrycker ska inte utökas t.ex. genom att tillåta försäljning av dem utomhus eller i tillfälliga försäljningsstånd eller i butiker som enbart säljer alkoholdrycker.

Tillståndet ska gälla ett verksamhetsställe i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen och näringsidkaren ska saluföra ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet. Försäljningen av alkoholdrycker får inte heller stå för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel. Avsikten med bestämmelsen är att försäljningen av alkoholdrycker också i framtiden ska vara en del men inte den huvudsakliga delen av dagligvaruhandelns kundservice. I en permanent butik på glesbygden kan försäljningen av alkoholdrycker under semestersäsongen komma att överskrida försäljningen av livsmedel, men i sådana fall kan andelen beräknas på basis av försäljningen för hela året. Försäljningsandelarna för de olika produkterna kan inte exakt uppskattas när tillstånd söks, men tyngdpunkten i näringsidkarens affärsverksamhet kan märkas redan i det skedet. Om kunderna erbjuds att köpa främst bara alkoholdrycker är det ofrånkomligt att försäljningen av dem kommer att stå för en klart större andel än försäljningen av andra livsmedel.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan ett detaljhandelstillstånd beviljas en sökande som saluhåller livsmedel enligt 1 punkten i en butiksbil eller butiksbåt som på en reguljär rutt betjänar fast bosatta eller säsongsboende. Butiksbilar och butiksbåtar är en normal del av en butiks service både i glesbygden och numera även i områden med en tätare bebyggelse. Eftersom kravet är att den ambulerande butikens reguljära rutt har fastställts för att betjäna fast boende eller säsongsboende, får detaljhandelstillstånd inte beviljas t.ex. för en butiksbil som kör omkring på eller besöker offentliga tillställningar eller som transporterar alkoholdrycker längs sådana rutter eller till sådana ställen som bestäms utifrån kundernas beställningar.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan detaljhandelstillstånd beviljas också restauranger med utskänkningsrättigheter. Enligt förslaget beviljas detaljhandelstillstånd inte i samband med serveringstillstånd för viss tid eller ett serveringsställe godkänt för cateringanmälan, dvs. exempelvis för ett serveringsområde på en musikfestival. Undantag utgör dock t.ex. öl- och vinmässor där flera tillverkare av alkoholdrycker presenterar sina produkter för konsumenterna.

Enligt 1 mom. 4 punkten beviljas detaljhandelstillstånd en innehavare av tillverkningstillstånd i anslutning till stället där alkoholdryckerna tillverkas. Tillståndshavaren får i anslutning till tillverkningsstället sälja alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent och som tillståndshavaren själv tillverkat eller som tillverkats av någon annan.

Enligt 2 mom. beviljas detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga och gäller i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsning skett och som finns i en byggnad som avses i

markanvändnings- och bygglagen. På samma detaljhandelsställe får enligt förslaget även alla alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent säljas.

Definitionerna på gårdsvin, hanteverksöl och sahti finns i förslagets 3 §. Definitionerna hänför sig till begränsad tillverkning av alkoholdrycker och särskilt till hur de tillverkas. Innehavaren av tillverkningstillstånd för gårdsvin och hantverksöl får enligt förslaget ha detaljhandelstillstånd som berättigar till endast ett detaljhandelsställe. I praktiken innebär begränsad försäljning av egna produkter t.ex. försäljning i form av produktpresentation efter en rundvandring på tillverkningsstället.

En ytterligare förutsättning för att ett detaljhandelstillstånd ska beviljas är enligt det föreslagna 3 mom. att sökanden har utarbetat en plan för egenkontrol enligt 54 §.

Enligt 4 mom. får tillståndsmyndigheten i ett detaljhandelstillstånd ställa villkor som gäller kassa- och försäljningsarrangemangen, om det till ställets läge eller verksamhet hänför sig särskilda risker som gäller övervakning eller allmän ordning och säkerhet eller om det också bedrivs servering på samma verksamhetsställe.

Bestämmelser om det sistnämnda fallet finns för närvarande i 6 § i social- och hälsovårdministeriets beslut om försäljningsställen för och försäljning av genom jäsning tillverkad alkoholdryck som innehåller högst 4,7 volymprocent etylalkohol. Enligt den paragrafen får detaljhandel inte bedrivas i en lokal där alkoholdrycker serveras. I den paragrafen föreskrivs det att om det till försäljningsställets affärshelhet hör både detaljhandel och förplägnadsrörelse, ska dessa affärsfunktioner vara tydligt åtskilda med egna kassafunktioner.

18 §. *Serveringstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av tillstånd.* I paragrafen föreslås bestämmelser om serveringstillstånd och om förutsättningarna för beviljande av tillstånd. I den gällande alkohollagen finns det bestämmelser om dessa förutsättningar i 21 och 21 a—21 d §.

Enligt förslaget ska serveringstillståndet för alkoholdrycker liksom för närvarande gälla serveringsområdet på ett serveringsställe och det beviljas en sökande som utövar förplägnadsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) och vars serveringsområde i fråga om storlek och konstruktioner är sådant att myndigheterna och tillståndshavaren kan övervaka det. Sökanden ska också ha utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Serveringsområdet behöver inte längre på det sätt som anges i den gällande lagen uteslutande vara i sökandens faktiska besittning med stöd av äganderätt eller avtal. Efter reformen får således utöver tillståndshavaren även andra rörelseidkare som t.ex. serverar mat vara verksamma för egen räkning på serveringsstället. I 19 § i förslaget föreskrivs även om en situation där flera innehavare av serveringstillstånd kan vara verksamma på samma serveringsområde.

Ett serveringsområde där alkoholdrycker får serveras och förtäras godkänns av tillståndsmyndigheten i samband med att tillståndet beviljas. Som serveringsområde får endast en sådan affärslokal godkännas som i fråga om storlek och konstruktioner är sådan att den kan övervakas av personalen eller myndigheterna på ett effektivt sätt. Enligt 36 § i förslaget ska serveringsområdet t.ex. vanligen avgränsas på ett tydligt sätt och alkoholdrycker får t.ex. inte föras bort från serveringsområdet.

Det förbud som för närvarande finns i 21 c § i alkohollagen mot att som serveringsområde godkänna ett allmänt läktarutrymme som används för idrotts-, motions-, musik- eller andra jämförbara evenemang föreslås bli flyttat till 2 mom. i förslaget. I praktiken får serveringstillstånd inte beviljas för ett allmänt läktarutrymme så att platserna för de åskådare som kommit för att följa evenemanget finns på serveringsområdet eller så att åskådarna annars mot sin vilja är tvungna att följa evenemanget från serveringsområdet. Det är emellertid möjligt att i anslutning till läktare såväl inomhus som utomhus inrätta eller avskilja t.ex. privata loger eller för publiken öppna serveringsområden där servering är möjligt. Enligt bestämmelsen kan ett läktarutrymme dock godkännas som serveringsområde för tillställningar där det är reserverat för enbart personer som har fyllt 18 år.

Att ändra ett godkänt serveringsområde förutsätter i allmänhet enligt 11 § 2 mom. i förslaget tillstånd av tillståndsmyndigheten. Enligt 3 mom. kan ett serveringsområde ändras på anmälan av tillståndshavaren utom då serveringsområdet utvidgas utomhus. Anmälan om ändring av serveringsområdet ska lämnas in till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan ändringen är planerad att tas i bruk, och tillståndsmyndigheten ska inom två veckor från det att anmälan mottogs meddela om ändringen inte uppfyller de förutsättningar som anges i 1 och 2 mom. Utgångspunkten med anmälningsförfarandet är alltså att servering får inledas inom tre veckor från det att anmälan har tagits emot, om inte tillståndsmyndigheten separat beslutar att anmälan inte godkänns. Bestämmelsen motsvara i huvudsak nuläget, om vilket bestämmelser ingår i 22 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit.

En förutsättning för beviljande av serveringstillstånd är enligt 21 c § i den gällande alkohollagen att det i enlighet med 21 a § 3 mom. har utsetts en ansvarig föreståndare och en ställföreträdare för denne, vilka uppfyller de krav som ställs på dem. Att utse en ansvarig föreståndare utgör enligt förslaget inte längre en förutsättning för beviljande av tillstånd, utan bestämmelser om utseende av en ansvarig föreståndare föreslås ingå i 38 § om personal som har hand om detaljhandel och servering.

Likaså ska serveringsstället och dess lokaler enligt gällande 21 c § uppfylla de krav som ställs på restaurangbruk i lagstiftningen. Bestämmelser om godkännande och användning av serveringsställets lokaler kan finnas särskilt i lagstiftningen om byggande, om brand- och räddningsväsendet, om hälsoskyddet och om inkvarterings- och förplägnadsrörelser. Föreskrifter som hänför sig till användningsändamålet för en lokal kan också finnas i fastighetsbolagets bolagsordning. Såväl de krav som ställs enligt annan lagstiftning som de privaträttsliga kraven på användningen av olika lokaler, ett aktiebolags bolagsordning eller ett bolags verksamhetsområde gäller oberoende av alkohollagstiftningen. Enligt förslaget ska tillståndsmyndigheten i allmänhet inte längre granska dessa omständigheter i samband med prövningen av serveringstillstånd.

Liksom i nuläget krävs det enligt 6 § 1 punkten i förslaget inget tillstånd för servering av alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

19 §. *Beviljande av serveringstillstånd för alkoholdrycker i vissa fall.* I paragrafen föreslås bestämmelser om undantag från bestämmelserna om förutsättningarna för beviljande av serveringstillstånd i 18 §. Enligt det föreslagna 1 mom. får två eller flera sökande beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen på området. De tillståndshavare som bedriver servering på området ska komma överens sinsemellan om hur övervakningen och kostnaderna för den ska skötas i praktiken.

I hotellens minibarer finns numera även ett utbud av alkoholdrycker i enlighet med det serveringstillstånd som beviljats serveringsstället. På motsvarande sätt är det allmänt att det t.ex. i konferens- och bastulokaler som kan reserveras i samband med inkvarterings- och förplägnadstjänster till kundernas förfogande finns en begränsad mängd t.ex. öl eller andra alkoholdrycker. På hotellrummen och i konferens- och bastulokalerna finns det på grund av arrangemangets natur dock ingen egentlig övervakning. I 2 mom. föreslås det för tydlighetens skull bestämmelser om att det trots 18 § 1 mom. 1 punkten får beviljas serveringstillstånd för servering till en resande som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet i ett inkvarteringsrum och för servering till slutna sällskap i tillståndshavarens konferensrum eller på ett motsvarande område. Med tanke på dessa specialfall föreslås det även i 45 § 2 mom. att t.ex. serveringstiderna för alkoholdrycker inte gäller alkoholdrycker i hotellets minibarer. Det föreslås att tillståndsmyndigheten enligt 21 § 2 mom. får beakta de särskilda omständigheter som framkommit vid respektive fall och på det sättet begränsa t.ex. storleken på de alkoholportioner som serveras utan att personalen övervakar samt antalet kunder.

Enligt 3 mom. kan serveringstillstånd beviljas en sökande som inte har ett serveringställe när avsikten är att bedriva verksamhet från t.ex. ett centralkök under olika tillställningar.

20 §. *Servering vid tillställningar och evenemang.* En evenemangs-, mötes- eller festlokal och motsvarande områden kan enligt 1 mom. på ansökan av lokalens eller områdets ägare eller innehavare godkännas som serveringsområde. Avsikten är att servering av alkoholdrycker genom ett enklare förfarande ska kunna börja bedrivas t.ex. i fest- och evenemangslokaler och under olika festivaler för vilka man tidigare har varit tvungen att upprepade gånger ansöka om tillfälliga serveringstillstånd.

Servering är möjlig för varje innehavare av ett serveringstillstånd i lokaler som godkänts på förhand eller t.ex. på ett serveringområde som på förhand har godkänts för en festival, om tillståndshavaren gör en anmälan om tillställningen till tillståndmyndigheten (så kallad cateringanmälan). I praktiken kan t.ex. en innehavare av ett serveringstillstånd som bedriver verksamhet som omfattar måltidstjänster bedriva servering i alla de mötes- och festlokaler i närområdet som godkänts för servering. Om innehavaren av ett serveringstillstånd har kommit överens om servering av mat och dryck i sina kunders mötes- eller festlokaler, räcker det på motsvarande sätt med ett godkännande av lokalerna och efter det kan den servering av mat och dryck som vid respektive tidpunkt överenskommits ordnas på basis av ansökan. För servering kan godkännas också t.ex. sådana måltidsställen och raststugor i anslutning till vandringsleder som används t.ex. i samband med turisttjänster. En anmälan om serveringen under en eller flera tillställningar ska göras till tillståndsmyndigheten senast tre dygn innan tillställningen börjar. Lokalerna utgör serveringsområde endast den tid tillställningarna i fråga varar. Det föreslås att närmare bestämmelser om förfarandet för godkännande av lokaler och områden för cateringtillstånd samt om anmälan om tillställningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

21 §. *Utlåtanden och information om ansökan om serveringstillstånd.* Syftet med lagförslaget är att utöka medborgarnas möjligheter att påverka sin närmiljö. En förplägnadsrörelses verksamhet inverkar inte nödvändigtvis alls på närmiljön, men i synnerhet de serveringsställen som satsar på servering av alkoholdrycker och inte så mycket på mat kan medföra betydande störningar i närmiljön.

I alkohollagstiftningen finns det för närvarande inte några egentliga bestämmelser om när och av vem tillståndsmyndigheten ska begära t.ex. utlåtande om en ansökan om serveringstillstånd. I lagstiftningen hänvisas det emellertid indirekt till att erhållna utlåtanden kan beaktas i beslutet. I enlighet med lagen om försök med samarbete inom regioner (560/2002) genom-

förde man under åren 2002 till 2008 försök med samarbete mellan kommunerna inom en region och t.ex. kommunal självstyrelse och decentralisering av beslutanderätten. Enligt 9 § i den lagen kunde kommunerna inom försöksregionen komma överens om att de ger utlåtande om detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd enligt alkohollagen. Enligt 13 § kunde den beslutsfattande myndigheten avvika från försöksregionens utlåtande endast om beslut enligt utlåtandet eller planen skulle ha varit lagstridigt. Myndigheten skulle också före beslutsfattandet förhandla med försöksregionen, om myndigheten hade för avsikt att avvika från utlåtandet. I praktiken ansågs utlåtandena inte vara bindande, men de inverkade särskilt så att de beviljade serveringstillstånden har begränsats t.ex. i fråga om serveringstiden. Inom försöksregionerna har man fortsatt begära utlåtanden av kommunen om tillståndsansökningar som uppfyller vissa kriterier. Utlåtanden begärs särskilt om ansökan gäller ett nytt serveringsställe eller om det är fråga om en ny ansökan om förlängd serveringstid eller om ansökan gäller ett nytt utomhusområde eller förlängning av serveringstiden eller utökning av antalet kundplatser utomhus.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska tillståndsmyndigheten vid behov begära utlåtande av den kommun där det verksamhetsställe som ansökan om serveringstillståndet gäller finns och av polisen. Bestämmelsen ger tillståndmyndigheten prövningsrätt i fråga om hurdana ansökningar det begärs utlåtande om. Enligt nuvarande praxis har tillståndsmyndigheterna och kommunerna kommit överens om principerna för begäran om utlåtande. Enligt 6 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet ska kommunen i samband med det förebyggande rusmedelsarbetet främja invånarnas möjligheter att delta och påverka i syfte att minska de rusmedelsrelaterade skadorna genom myndighetssamarbete, genom yttranden till myndigheter samt genom kommunens egna åtgärder.

I 41 § i förvaltningslagen finns en allmän bestämmelse om möjligheter till inflytande för andras än parterna, om avgörandet i ett förvaltningsärende kan ha en betydande inverkan på t.ex. parternas livsmiljö, arbete eller övriga förhållanden. En myndighet kan enligt bestämmelsen vara skyldig att ge dessa personer möjlighet att få uppgifter om ärendet samt att uttala sin åsikt om ärendet. Information om att ärendet är anhängigt och om möjligheten till inflytande ska då ges på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till ärendets betydelse och omfattning.

Enligt 2 mom. ska tillståndsmyndigheten informera ägare och innehavare i samma fastighet och i en bostadsfastighet som ligger invid eller mitt emot om att en ansökan om serveringstillstånd är anhängig och ge dem möjlighet att uttala sig i frågan på det sätt som avses i 41 § i förvaltningslagen, om ansökan gäller servering utomhus eller om det tidigare förekommit ordningsproblem eller problem med oljud på samma ställe. Information om att ärendet är anhängigt och om möjligheten till inflytande ska enligt 41 § 2 mom. i förvaltningslagen då ges på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till ärendets betydelse och omfattning.

Ägaren eller innehavaren av ett område som ligger invid eller mittemot jämställs med definitionen av granne i 133 § 1 mom. i markanvändnings- och bygglagen. Ett område som ligger invid ska gränsa till byggplatsen. Ett område som ligger mittemot ska finnas på andra sidan ett gatu-, väg- eller smalt vattenområde. Trots att dessa begrepp används föreslås det inte att alkohollagens bestämmelser om rätt att söka ändring ska motsvara dem som gäller byggnads- och åtgärdsärenden och planärenden.

Avsteg från denna skyldighet kan enligt 3 mom. göras, om det är uppenbart onödigt att inhämta utlåtanden och anmärkningar på grund av tidigare utlåtanden från kommunen eller polisen eller i övrigt på grund av tidigare utlåtanden och anmärkningar, ställets verksamhetsidé eller läge eller någon annan motsvarande omständighet. Det förfarande som föreslås i 2 mom.

har i huvudsak samband med minskning av ordningsproblem och problem med oljud i anslutning till servering av alkoholdrycker. En typisk situation där utlåtande och hörande i enlighet med alkohollagen inte nödvändigtvis behövs är om det är fråga om att öppna ett utomhusområde i anslutning till en lunchrestaurang eller att fortsätta med en tidigare ägares lunchrestaurangsverksamhet. Att alkoholdrycker serveras till sent på kvällen eller natten utomhus eller en pubrestaurang öppnas eller att sådan verksamhet fortsätter i ett bostadshus där det redan tidigare har förekommit olägenheter till följd av serveringen kräver däremot utan undantag ett utlåtande av antingen kommunen eller polisen om förhållandena i fråga eller att närmiljön ges möjlighet till inflytande.

Ansökningar om serveringstillstånd som lämnats in till myndigheterna är offentliga handlingar enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). I vissa fall har både myndigheterna och den som ansöker om tillstånd har ansett att själva ansökan inte ska offentliggöras under behandlingen. För tydlighetens skull anges det i 3 mom. att var och en har rätt att på begäran få information om anhängiga ansökningar om serveringstillstånd och komma med anmärkningar med anledning av ansökningarna.

22 §. *Villkor och begränsningar som avser serveringstillstånd.* I 21 d § i den gällande alkohollagen föreskrivs det om situationer där serveringstillstånd kan begränsas eller tillstånd helt och hållet kan förvägras. Enligt 1 mom. i den paragrafen kan serveringstillstånd begränsas eller villkor uppställas för serveringstillstånd på den grunden att det är uppenbart att serveringen inte skäligen kan övervakas. I 2 mom. finns bestämmelser om situationer och omständigheter i anslutning till vilka servering av alkoholdrycker inte anses vara lämplig. Serveringstillstånd kan förvägras eller beviljas med begränsningar för ett ställe i anslutning till lokaler som är avsedda för barn eller ungdomar eller om näringsverksamhetens huvudsakliga målgrupp anses vara barn och ungdomar. Samma förfarande kan tillämpas i samband med idrottsevenemang eller tillställningar som är avsedda för hela familjen och lunchservering som arbetsgivare ordnar samt i situationer där serveringsstället är beläget så att det utifrån erhållna utredningar och utlåtanden finns anledning att misstänka att serveringsverksamheten stör.

Enligt den föreslagna paragrafen ska serveringstillstånd inte längre kunna förvägras helt och hållet på den grunden att myndigheten anser att stället eller omständigheterna inte är lämpliga för servering av alkoholdrycker. Utgångspunkten är att tillståndshavare som utövar förplägnadsverksamhet får servera alkoholdrycker i enlighet med lag, men i paragrafen ska det också i fortsättningen föreskrivas om situationer och omständigheter som medför att villkor får ställas eller begränsningar fastställas för tillståndet.

Villkor och begränsningar som gäller serveringsområdet och serveringstiden är enligt 1 mom. möjliga i serveringstillstånd och i godkännanden enligt 20 § om serveringen bedrivs på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar. Sådana evenemang avsedda för familjer samt barn och ugndomar är t.ex. musikevenemang, utställningar, marknader, byafester och evenemang på julgator samt andra motsvarande evenemang. Också i fortsättningen kan likadana villkor ställas och likadana begränsningar fastsällas för serveringstillstånd, om serveringstillstånd söks för ett idrottsevenemang eller för en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars deltagare till stor del är barn och ungdomar.

Avsikten med de villkor eller begränsningar som gäller serveringsområdet och serveringstiden är framför allt att säkerställa att serveringsverksamheten i de lokaler och situationer som nämns ovan står i proportion till tillställningens karaktär. Nuvarande praxis där servering av

alkoholdrycker är tillåten på t.ex. nöjesfält i särskilt avgränsade lokaler kan fortgå. Detsamma gäller för sportcenter, ishallar och motsvarande idrottsanläggningar, där det finns klart avgränsade restauranglokaler och serveringsområden, och där servering av alkoholdrycker utgör en service som hör samman med denna typ av tillställningar.

Enligt 2 mom. får tillståndsmyndigheten om ställets läge, verksamhetens särskilda karaktär eller särskilda omständigheter som har framkommit vid verksamheten kräver det ställa villkor för eller fastställa begränsningar av serveringstillståndet eller ett i 20 § avsett godkännande. Villkoren och begränsningarna kan gälla serveringsområde, serveringstid, portionsstorlek, personalstorlek, antal kundplatser och förebyggande av problem med oljud. En förutsättning är att dessa villkor och begränsningar är nödvändiga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Trots att servering av alkoholdrycker kan medföra diverse risker är utgångspunkten att den som innehar serveringstillstånd har rätt och är skyldig att förhindra uppkomsten av olägenheter genom egenkontroll och åtgärder som innehavaren själv beslutar om. Om tillståndshavaren inte vill eller förmår vidta dessa åtgärder eller dessa åtgärder inte är tillräckliga, har tillståndsmyndigheten rätt att besluta om nödvändiga villkor för eller begränsningar av serveringstillståndet. En begränsning kan gälla t.ex. serveringsområdets storlek. Normalt behöver tillståndsmyndigheten inte ifrågasätta sökandens planer. Serveringstillstånd har dock sökts t.ex. för isen på en hel sjö som används vid en pilkfisketävling. Tillståndsmyndigheten kan i sådana situationer bedöma de faktiska övervakningsmöjligheterna och i praktiken tillsammans med sökanden fastställa det serveringsområde som lämpar sig för ändamålet och avgränsningen av det. När den lagstadgade allmänna serveringstiden upphör klockan 1.30 varje dag och de alkoholdrycker som serverats alltid får förtäras i en timme efter det att serveringstiden har upphört, kan kunderna på ett serveringsställe i vissa fall orsaka oskäliga olägenheter för t.ex. dem som bor i närheten. I sådana situationer kan serveringstillståndet begränsas i fråga om serveringstiden. För att trygga övervakningen kan man genom villkor och begränsningar som fogas till tillståndet också t.ex. fastsälla krav på mer personal samt bestämma att serveringen ska ske genom bordsservering eller att uteserveringen ska ha egna platser för försäljning och övervakning.

På motsvarande sätt anges det i 3 mom. att de i paragrafen avsedda begränsningar av försäljningstiden och de volymer som säljs får gälla också detaljhandel med alkoholdrycker i samband med servering. Det kan t.ex. vara fråga om återkommande ordningsproblem och förtäring av alkoholdryck på allmän plats.

Begränsning av t.ex. serveringsområdet eller serverings- eller försäljningstiden är inte en åtgärd som kan jämställas med straff eftersom likadan servering eller försäljning som bedrivs enligt lag i en annan omgivning inte behöver medföra några olägenheter över huvud taget eller kan medföra andra typer av risker och olägenheter. I 4 mom. föreskrivs det särskilt om att villkoren och begränsningarna ska dimensioneras så att de inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för tillståndshavaren att utöva förplägnadsverksamhet. Om villkor ställs eller begränsningar fastställs för en pågående verksamhet, får de träda i kraft tidigast 30 dagar från det att beslutet har delgetts. Om verksamhetens karaktär eller andra särskilda omständigheter på serveringsstället har ändrats så att villkoren och begränsningarna inte längre är nödvändiga, ska tillståndsmyndigheten på motsvarande sätt på ansökan av tillståndshavaren ändra dem eller avlägsna dem helt och hållet.

3 kap. **Alkoholbolaget**

23 §. *Alkoholbolagets uppgifter.* I paragrafen föreslås bestämmelser om uppgifterna för alkoholbolaget, som har ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker.

Alkoholbolaget är enligt 3 § 1 mom. 4 punkten i den gällande alkohollagen ett helt statsägt aktiebolag som enligt vad som föreskrivs alkohollagen med ensamrätt bedriver detaljhandel med alkoholdrycker. I det föreslagna 23 § 1 mom. föreskrivs på motsvarande sätt om Alkos uppgifter. Alko förslås ha lagstadgad ensamrätt till all annan detaljhandel med alkoholdrycker som bedrivs i Finland utom sådan verksamhet som avses i 6 § 1—3 punkten och sådan tillståndspliktig detaljhandel och sådana försäljningsformer som föreskrivs i 17 §. Eftersom Alko inte nödvändigtvis är en tillståndshavare som avses i alkohollagen, föreskrivs det i momentet även att bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker i regel ska tillämpas på Alko.

24 §. *Förvaltningsrådet.* Alko Ab har enligt 37 § i den gällande alkohollagen och bolagets bolagsordning ett förvaltningsråd, vars uppgifter bestäms närmare i bolagsordningen. Precis som nu föreslås det att förvaltningsrådet enligt 1 mom. ska ha tolv ordinarie medlemmar. Medlemmarna i förvaltningsrådet förordnas för fyra kalenderår i sänder av statsrådet, som samtidigt utser dess ordförande och vice ordförande.

Om en medlem i förvaltningsrådet avgår under mandattiden, är det för närvarande statsrådets allmänna sammanträde som beviljar befrielse från uppdraget och utser en ny medlem. Enligt 1 mom. i förslaget förenklas förfarandet så att om en medlem begär befrielse från sitt uppdrag eller avlider under mandattiden, är det social- och hälsovårdsministeriet som förordnar en ny medlem för den återstående mandattiden.

Enligt 2 mom. ska förvaltningsrådet på samma sätt som nu fastställa den årliga verksamhetsplanen och fortfarande lämna social- och hälsovårdsministeriet en berättelse om sin detaljhandels utveckling och om de åtgärder genom vilka bolaget har försökt minska de negativa effekter som avses i 1 §. På grund av sin särställning ska alkoholbolaget inte sträva efter att öka försäljningen av alkoholdrycker, utan bolaget ska stödja alkohollagens mål. Alkoholbolagets förvaltningsråd ska besluta om de principiella riktlinjer genom vilka bolaget försöker minska alkoholens negativa effekter.

Enligt 3 mom. har en företrädare för social- och hälsovårdsministeriet rätt att följa handläggningen av ärenden och att delta i diskussionen vid förvaltningsrådets möten och bolagsstämman. Bestämmelsen motsvarar 38 § i den gällande alkohollagen.

25 §. *Icke-diskriminerande verksamhet.* Icke-diskriminerande verksamhet utgör enligt artikel 37 i EUF-fördraget en förutsättning för detaljhandelsmonopol för alkoholdrycker. Denna princip finns för närvarande i 2 § i förordningen om alkoholbolagets verksamhet, enligt vilken alkoholbolagets beslut om införande av alkoholdrycker i sortimentet och om prissättning av alkoholdrycker ska fattas på offentliga och opartiska grunder oberoende av tillverkarens eller försäljarens nationalitet eller hemort.

Enligt 3 § i den förordningen beslutar bolaget om införande av alkoholdrycker i detaljhandeln på basis av mottagna anbud. I förordningen föreskrivs också om förfaranden genom vilka man säkerställa inte bara en laglig utan även ändamålsenlig verksamhet på marknaden.

På alkoholbolaget tillämpas inte lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) eftersom Alko inte är en statlig eller kommunal myndighet eller en annan upphandlande enhet som avses i 5 § i den lagen. På bolaget tillämpas inte heller förvaltningslagen eftersom det inte är en myndighet som avses i 2 § i den lagen och inte heller ett statligt affärsverk eller en offentligrättslig förening. Förvaltningslagen tillämpas också enskilda aktörer som sköter offentliga förvaltningsuppgifter, men detaljförsäljning av alkoholdrycker till konsumenter kan inte anses vara en förvaltningsuppgift trots att det sker med stöd av en lagstadgad ensamrätt.

Med tanke på unionsrätten är det viktigt att producenter och försäljare från andra medlemsstater har samma möjlighet som inhemska producenter att erbjuda sina produkter för Alko och få in sina produkter i Alkos sortiment. I förhandlingar med kommissionen 1993 kom man överens om att finländska myndigheter regelbundet ska rapportera om Alkos icke-diskriminerande verksamhet till kommissionen. Utarbetandet av rapporterna hör för närvarande till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och Konkurrens- och konsumentverket. Vid förhandlingarna konstaterade man också att det ska vara möjligt att söka ändring i Alkos beslut.

De grundläggande bestämmelserna om Alkos icke-diskriminerande verksamhet ska nu tas in i lag. Bestämmelser om sökande av ändring finns i 79 § i förslaget.

I 1 mom. föreslås bestämmelser om principen för icke-diskriminerande verksamhet. Alkoholbolagets beslut om att införa alkoholdrycker i detaljhandeln och avlägsna alkoholdrycker ur detaljhandeln samt om prissättning av alkoholdrycker ska fattas på offentliga och opartiska grunder, oberoende av tillverkarens eller försäljarens nationalitet eller hemort. Enligt 2 mom. ska samma princip också tillämpas på hur alkoholdrycker ställs fram, på andra försäljningsarrangemang i alkoholbutiker och på övrig presentation av alkoholdrycker för konsumenterna t.ex. på datanätet. Förbudet mot diskriminering innebär när det etablerats att olika aktörer inte utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av en omständighet eller orsak som nämns i bestämmelsen, dvs. i detta fall tillverkarens eller försäljarens nationalitet eller hemort. Till exempel alla alkoholdrycker behöver enligt bestämmelsen inte behandlas lika. Godtagbar åtskillnad kan basera sig på t.ex. syftet med alkohollagen och i synnerhet t.ex. skyddande av barn och unga från alkoholens negativa effekter.

I det föreslagna 3 mom. anges det också att den som är anställd hos Alko inte får behandla ett ärende som gäller införande av alkoholdrycker i eller avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln eller vara närvarande vid behandlingen, om han eller hon eller en närstående till honom eller henne står i ett sådant förhållande till tillverkaren eller försäljaren som avses i bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen.

Enligt det föreslagna 4 mom. får närmare bestämmelser om Alkos beslutsfattande och om bolagets offentliggörande av beslut utfärdas genom förordning av statsrådet.

26 §. *Detaljhandelsställe och beviljande av detaljhandelstillstånd.* I nuläget behöver alkoholbolaget inget tillstånd för detaljhandel med alkoholdrycker för sin verksamhet. Däremot kräver inrättande av detaljhandelsställen enligt nuvarande 13 § 2 mom. regionaförvaltningsverkets godkännande. Enligt den bestämmelsen ska en butik ha ett ändamålsenligt läge och effektiv övervakningen ska kunna ordnas där. Enligt det föreslagna 1 mom. ska regionförvaltningsverket även i fortsättningen godkänna alkoholbolagets detaljhandelsställe. Ett försäljningsställe får inte godkännas, om dess läge medför oskäliga nackdelar för dem som bor i närheten.

Försäljning av annan alkoholdryck än sådan som omfattas av ensamrätten kräver ett detaljhandelstillstånd per verksamhetsställe, vilket bolaget efter eget omdöme ansöker om på

samma sätt som andra sökande. För tydlighetens skull föreslås det i 2 mom. bestämmelser om ett förfarande genom vilket alkoholbolaget kan beviljas detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker. Till exempel försäljning av alkoholdrycker med en alkoholhalt på högst 5,5 % avviker inte från försäljningen av drycker med en alkoholhalt på över 5,5 %. Därför kan tillstånd beviljas i samband och under samma förutsättningar med det allmänna godkännandet av detaljhandelsstället.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om de förfaranden som avses i 21 § för att bedöma de nackdelar som en Alkobutik medför. Förfarandena avviker från processen i fråga om detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker, där nämnda utlåtanden inte behöver begäras och information inte ges. Försäljningen av alkoholdrycker i butiker hänför sig till sedvanlig livsmedelsförsäljning, men i alkoholbolagets butiker säljs endast alkoholdrycker. Erfarenheterna visar att alkoholbolagets butiker numera endast undantagsvis medför oskäliga nackdelar för boendemiljön, men utgångspunkten är att bolaget alltid ska sträva efter att minimera de nackdelar som försäljningen medför.

27 §. *Utlämningsställe och överlåtelse av alkoholdrycker till köpare.* Enligt den gällande alkohollagens 13 § kan alkoholbolaget bedriva detaljhandel med alkoholdrycker även genom att leverera dem till beställare och köpare enligt vad som föreskrivs genom förordning. De alkoholdrycker som köpare beställt levererar alkoholbolaget numera via ett utlämningsställe i enlighet med förordningen om detaljhandel med alkoholdrycker genom leverans till beställare och köpare (680/1996). Utlämningsställena betjänar kunderna på sådana orter som inte har ekonomiska förutsättningar att inrätta Alkos eget detaljhandelsställe för alkoholdrycker. Ett utlämningsställe kan inrättas i en kommun om avståndet till närmaste Alkobutik eller till ett annat utlämningsställe är minst ca 20 kilometer. I praktiken beställer kunden de alkoholdrycker han eller hon önskar köpa och dryckerna skickas från lagret och sedan hämtar kunden dem på utlämningsstället, dvs. exempelvis på Matkahuolto eller i en affär. De viktigaste bestämmelserna om godkännande av ett utlämningsställe och utlämningsställets verksamhet flyttas från förordningsnivå till den föreslagna lagen.

Enligt 1 mom. får alkoholdrycker som har köpts hos alkoholbolaget lämnas ut till köparna i en öppen affärslokal med vars verksamhetsutövare alkoholbolaget har ingått ett utlämningsavtal. Det föreslås att utlämningsstället godkänns på ansökan från alkoholbolaget av regionförvaltningsverket på den ort där verksamhetsstället finns. Ett utlämningsställe får inte godkännas om dess läge medför oskäliga nackdelar för dem som bor i närheten eller om verksamhetsutövaren inte uppfyller de förutsättningar i lagens 13 § som hänför sig till tillståndshavare.

Enligt 2 mom. får det till ett utlämningsställe bara levereras alkoholdrycker som köparna har beställt dit. De levererade alkoholdryckerna får bara lämnas ut till köparna eller till personer som de har befullmäktigat, och alkoholdrycker som inte har avhämtats ska återsändas till alkoholbolaget senast två veckor efter att de anlänt till utlämningsstället. På utlämning av alkoholdrycker på ett utlämningsställe tillämpas de allmänna bestämmelserna om detaljhandel med alkoholdrycker samt de försäljningstider som gäller alkoholbolagets butiker.

28 §. *Övrig försäljning av alkoholdrycker.* I paragrafen föreslås för tydlighetens skull bestämmelser om vissa sådana försäljningssätt för alkoholdrycker som kan sägas omfattas av ensamrätten att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker. Alkoholbolaget får enligt det föreslagna 1 mom. sälja alkoholdrycker i en butiksbil och butiksbåt som på en reguljär rutt som regionförvaltningsverket godkänt betjänar fast bosatta och säsongsboende. Bestämmelser om beviljande av detaljhandelstillstånd för detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller högst

5,5 volymprocent etylalkohol i en butiksbil eller butiksbåt finns i enlighet med hänvisningen i 26 § 2 mom. i 17 § 1 mom.

Detaljhandelsmonopolet för alkoholdrycker innebär långtgående begränsningar t.ex. av en privat persons möjligheter att sälja eller annars överlåta alkoholdrycker som han eller hon innehar. I Sverige får det inom ramen för detaljhandelsmonopolet enligt en uttrycklig bestämmelse även ordnas auktion, där alkoholdrycker säljs. I praktiken inverkar ett sådant försäljningssätt inte på totalkonsumtionen av alkoholdrycker eller på alkoholens negativa effekter, eftersom det till försäljning kan finnas t.ex. alkoholdrycker som utgör samlarobjekt och som innehas av enskilda medborgares eller företag eller också kan det vara fråga om sällsynta produkter som innehas av dem bedriver import eller partihandel med alkoholdrycker. Även om ett sådant försäljningssätt omfattas av alkoholbolagets ensamrätt att bedriva detaljhandel föreslås det i 1 mom. för tydlighetens skull bestämmelser om att alkoholbolaget får ordna auktioner där det säljs alkoholdrycker. Dryckerna kan även tillhöra någon annan än alkoholbolaget, varvid Alko är auktionsförrättare.

Den ensamrätt som föreskrivs för alkoholbolaget gäller endast detaljhandel med alkoholdrycker som har en viss alkoholhalt. I praktiken skaffar innehavare av serveringstillstånd för alkoholdrycker till sina restauranger alkoholdrycker också från alkoholbolagets sortiment. För denna verksamhet ska alkoholbolaget ha ett partihandelstillstånd som bolaget har ansökt om på samma sätt som andra sökande. För tydlighetens skull föreslås det i 3 mom. bestämmelser om att alkoholbolaget kan beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker. Vid partihandel ska 30 § 2 mom. iakttas, enligt vilket försäljningen ska redovisas enligt köparens tillståndsnummer. Ensamrätten till detaljhandel med alkoholdrycker har inte begränsats med avseende på verksamhetsstället eller på vilket sätt alkoholdryckerna ska överlåtas till köparen. Till exempel behöver de alkoholdrycker som alkoholbolaget sålt till innehavare av serveringstillstånd eller andra näringsidkare inte nödvändigtvis avhämtas på detaljhandelsstället eller utlämningsstället, utan alkoholbolaget får enligt 3 mom. sända dem till köparen.

4 kap. **Tillverkning, import, export och partihandel**

29 §. *Anmälan om import och export.* Import av sprit kräver enligt den föreslagna 15 § inte något separat tillstånd, om importören är innehavare av ett tillverknings- eller användningstillstånd för sprit. Export av sprit och import och export av alkoholdrycker däremot kräver aldrig något separat tillstånd. I enlighet med nuvarande 8 § får såväl privatpersoner som företag enligt 32 § importera alkoholdrycker utan särskilt importtillstånd.

Den som importerar sprit eller alkoholdrycker i kommersiellt syfte ska dock enligt den föreslagna paragrafen göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds. Bestämmelsen motsvarar den gällande alkohollagens 11 §. Bestämmelser om försäljnings- och importförbud av alkoholdrycker till konsumenterna via gränsöverskridande distansförsäljning finns i 32 §.

30 §. *Tillverkarens, importörens och partihandlarens allmänna skyldigheter.* Enligt den gällande alkohollagens 43 § svarar tillverkaren och importören för kvaliteten på och sammansättningen av alkoholdrycker som de har överlåtit till konsumtion samt för att produkten, dess etikettering och övriga presentation stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter. Det föreslås att en motsvarande bestämmelse tas in i 1 mom. Enligt förslaget ska tillverkaren och importören av alkoholdrycken känna till sammansättningen och kvaliteten i fråga om den alkoholdryck som de släpper ut på marknaden samt innehållet i bestämmelserna om märkning av förpackningar för och presentation av livsmedel. Bestämmelser om i synnerhet

presentation av olika slags alkoholdrycker och om användningen av ursprungsmärkning finns i Europeiska unionens lagstiftning.

Enligt det föreslagna 2 mom. får den som tillverkar, importerar eller bedriver partihandel med sprit och alkoholdrycker sälja sprit och alkoholdrycker bara till tillståndshavare som avses i alkohollagen och för det syfte som anges i tillståndet. I enlighet med 22 § 1 mom. i förslaget får alkoholdrycker också säljas till alkoholbolaget. Försäljningen ska redovisas specifikt i fråga om varje köpare och tillstånd, dvs. tillsynsmyndigheterna får genom tillståndshavarnas bokföring information om försäljningen av alkoholdrycker enligt tillståndsnummer. Tillverkningen, handeln med och användningen av sprit omfattas helt och hållet av tillståndssystemet, dvs. försäljningen av sprit t.ex. till en enskild medborgare eller till ett företag som saknar tillstånd enligt alkohollagen är förbjuden.

31 §. *Partihandel med obeskattade alkoholdrycker.* Bestämmelser om punktskatt på alkoholdrycker och sprit finns i punktskattelagen och i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker. I dessa författningar finns det också bestämmelser om befrielse från punktskatt, men bestämmelser om skattefrihet finns även i 17 § i den gällande alkohollagen. Skattefriheten grundar sig på strukturdirektivet. En stor del av bestämmelserna om skattefrihet i artikel 27 i direktivet hänför sig till användning av alkohol och särskilt sprit för andra ändamål än i egentligt förtäringssyfte, såsom tillverkning av ättika, läkemedel, smakämnen och livsmedel, liksom även tillverkning av sådana produkter som inte innehåller alkohol samt för vetenskaplig forskning och andra vetenskapliga ändamål och för medicinska ändamål på apotek och sjukhus. Dessa bestämmelser om skattefrihet innebär i praktiken att alkoholskatt i regel tas ut endast på alkoholdrycker som är avsedda för förtäring.

Vid tillämpningen av bestämmelserna om skattefrihet förutsätts medlemsstaten dock se till att en riktig och smidig tillämpning av sådan befrielse säkerställs och att skatteflykt, skatteundandragande och annat missbruk förhindras.

I enlighet med bestämmelserna i punktskattelagen, lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker och alkohollagen fastställer man vilka alkoholdrycker som är skattefria och på vilket sätt skattefria alkoholdrycker kan säljas. I den föreslagna paragrafen finns bestämmelser i enlighet med gällande 17 § om vem innehavaren av partihandelstillstånd för alkoholdrycker får sälja skattefria alkoholdrycker till. I alkohollagen föreslås dock inte ingå några bestämmelser om grunderna för befrielse från punktskatt. I denna proposition föreslås det även att grunderna för skattefrihet i den nuvarande alkohollagen överförs till 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker.

Enligt den föreslagna paragrafen får den som bedriver partihandel med alkoholdrycker sälja alkoholdrycker för vilka punktskatt inte har betalats, för ett enligt punktskattelagen skattefritt ändamål. Skattefria alkoholdrycker får även säljas för förflyttning t.ex. till ett skatteupplag eller en skattefri butik som avses i punktskattelagen, för export till länder utanför Europeiska unionen eller för förflyttning till någon annan medlemsstat eller till en frizon eller ett tullager som avses i tullagen samt för skattefri proviantering i trafikmedel i internationell trafik. För det andra ska skattefri alkoholdryck få säljas för ändamål enligt 8 § 1 mom. 8–9 punkten i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker. För det tredje ska skattefri alkoholdryck få säljas till innehavare av användningstillstånd för skattefri alkoholdryck som avses i 15 § 2 mom.

32 §. *Import av alkoholdrycker. Import av alkoholdrycker är tillåten enligt 8 § i den gällande alkohollagen.* Gränsöverskridande distansförsäljning av alkoholdrycker, där en försäljare i utlandet erbjuder finländska konsumenter att köpa och ta emot alkoholdrycker i Finland, är dock

enligt 8 § 1 mom. förbjuden. Enligt den nämnda paragrafen fordras det ett behörigt tillstånd för vidareöverlåtelse av alkoholdrycker eller användning av alkoholdrycker för ett ändamål som kräver tillstånd. Bestämmelsen innebär att alkoholdrycker inte får säljas i utlandet utan behörigt detaljhandelstillstånd via distansförsäljning till finländska konsumenter. För försäljning av alkoholdrycker som omfattas av Alkos ensamrätt kan ett sådant tillstånd inte ens beviljas.

Bestämmelsen i 8 § 1 mom. i den gällande alkohollagen flyttas till denna del som sådan till 31 § i förslaget. Gränsöverskridande distansförsäljning till Finland av alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol är enligt bestämmelsen förbjuden liksom i nuläget. Bestämmelser om resandeinförsel av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet finns i 34 §.

Det föreslås att bestämmelser om saken ska ingå i Finlands alkohollagstiftning även på den grunden att lagstiftningen i konsumentens hemvistland enligt de internationella lagvalsreglerna ska tillämpas på gränsöverskridande distansförsäljning. Vid typisk distansförsäljning ser konsumenten inte varorna förrän avtal ingås. Som distansförsäljning betraktas inom konsumenträtten i gränsfall även en situation där konsumenten har varit och bekantat sig med varorna, men beslutar beställa dem med hjälp av distanskommunikation först senare.

33 §. *Åldergränser för införsel av alkoholdrycker.* I den gällande alkohollagen finns inga bestämmelser om åldergränser för införsel av alkoholdrycker, trots att det föreskrivs om åldergränser för innehav av alkoholdrycker i 34 §. Enligt 62 och 118 § i tobakslagen (549/2016) är det däremot för den som inte har fyllt 18 år förbjudet att föra in och inneha tobaksprodukter.

Enligt den föreslagna paragrafen är åldergränsen för införsel av alkoholdrycker densamma som för innehav av alkoholdrycker. Införsel av starka alkoholdrycker föreslås vara förbjudet för den som är under 20 år och införsel av svaga alkoholdrycker förbjudet för den som är under 18 år.

34 §. *Resandeinförsel av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.* Bestämmelser om begränsningar av resandeinförsel av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet finns i den gällande alkohollagens 10 §. I paragrafen finns ett bemyndigande att utfärda förordning, med stöd av vilket det i 8 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit föreskrivs om en så kallad 20 timmars regel.

Enligt 1 mom. får en person som bor i Finland och som på något annat sätt än med flyg anländer till landet från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och vars resa har varat högst 24 timmar inte föra in alkoholdrycker. För underlättande av övervakningen föreslås tidsgränsen motsvara den tidsgräns som införts i tobakslagen.

Enligt 2 mom. får en person som bor i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och vars vistelse i Finland, annat än vid transitering, varar högst tre dygn inte föra in alkoholdrycker.

5 kap. **Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker**

35 §. *Detaljhandelsställe för alkoholdrycker.* I den föreslagna paragrafen finns de centrala bestämmelser om detaljhandel med alkoholdrycker som gäller alla detaljhandelstillståndshavare och alkoholbolaget. Detaljhandel med alkoholdrycker får enligt förslaget bedrivas endast ge-

nom att dryckerna överlåts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe, och innehavaren av ett detaljhandelstillstånd får inte sälja andra alkoholdrycker än de som avses i tillståndet.

Alkoholdryck som säljs på ett detaljhandelsställe får enligt 2 mom. inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet kontrollerar och inte i detta områdes omedelbara närhet. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkoholdryck. Bestämmelsen hänför sig till definitionerna av detaljhandel och servering i 3 §. Om innehavaren av ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker tillåter förtäring av alkoholdrycker t.ex. vid bord inomhus och utomhus inom sitt område eller inte ingriper i det, kan försäljningen anses vara servering före serveringstillstånd beviljats.

36 §. *Serveringsställe för alkoholdrycker.* I paragrafen föreslås centrala bestämmelser om servering av alkoholdrycker. Dessa bestämmelser finns i nuläget i alkohollagens 21 c och 23 §. Enligt det föreslagna 1 mom. får alkoholdrycker serveras endast genom att dryckerna överlåts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. Med överlåtelse avses att alkoholdrycken fysiskt överlåts till kunden. Om det enligt lag är förbjudet att sälja en alkoholdryck eller på annat sätt överlåta en alkoholdryck t.ex. på grund av kundens ålder eller på grund av att kunden är berusad ska försäljaren vägra att överlåta alkoholdrycken till kunden.

På serveringsområdet får enligt 2 mom. bara alkoholdrycker som innehavaren av serveringstillstånd säljer förtäras. Dessa alkoholdrycker får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området. Serveringsområdet för alkoholdrycker ska avgränsas eller märkas ut på ett tydligt sätt, om dess gränser inte annars klart kan urskiljas. Serveringstiderna för alkoholdrycker är betydligt längre än detaljhandelstiderna för alkoholdrycker och på serveringsställen får man till kunderna även sälja alkoholdrycker som omfattas av alkoholbolagets ensamrätt inom detaljhandeln. Av dessa orsaker är det viktigt att de alkoholdrycker som sålts vid serveringen inte får föras utanför serveringsområdet.

I fråga om övervakningen av ett serveringsområde ska enligt 3 mom. en person som är uppenbart berusad vägras tillträde till serveringsstället, och om en sådan person befinner sig på serveringsstället, ska han eller hon avlägsnas från serveringsstället.

Det centrala nervsystemets funktion hos en berusad person förändras som en följd av alkohol, narkotika eller andra berusningsmedel. När en medelstor person dricker t.ex. fem flaskor öl, nästan en flaska vin eller en halv flaska brännvin stiger alkoholhalten i personens blod som högst till ca en promille. När en person håller på att fyllna till som en följd av en sådan alkoholmängd förändras beteendet och personen blir vanligen livligare, pratsammare och självsäkrare. Trots att personens reaktionsförmåga är så pass försvagad att han eller hon i trafiken skulle göra sig skyldig till rattfylleri, behöver det nödvändigtvis inte synas tydligt att han eller hon är berusad.

Levern förbränner en portion alkohol på ca 1—2 timmar. I praktiken innebär detta att man under en restaurangkväll kan sälja flera portioner alkoholdryck under kontrollerade förhållanden till en person utan att han eller hon på grund av berusning behöver avlägsnas från serveringsstället.

Om en medelstor person däremot på kort tid har druckit mer än fem portioner alkohol, börjar nervsystemet vid en över fem promilles fylla redan kraftigt hämmas. De individuella skillnaderna är stora, men med tanke på restaurangens egenkontroll och myndighetstillsynen är en person uppenbart berusad om hans eller hennes rörelser börjar vara raglande och famlande,

blicken flackar och man kan märka berusningen på personens sluddriga tal redan efter en kort diskussion. Eftersom bara en portion kan höja alkoholhalten i blodet ytterligare med 0,2—0,3 promille, är det helt klart att man inte längre får sälja alkohol till en sådan person vare sig vid servering eller inom detaljhandeln. Bestämmelser om detta försäljningsförbud föreslås ingå i 37 §.

Vid bedömningen av berusningen ska man ta hänsyn till att tecknen på berusning kan bero på en sjukdom eller skada. Tillämpningen av dessa tecken får inte leda till diskriminering på grund av sjukdom eller skada.

De flesta förlorar medvetandet vid en tre promilles fylla dvs. efter att de förtärt ca 15 portioner. Berusningen t.ex. hos en kund som slocknat i en restaurang borde ha varit uppenbar redan en lång tid. För en människa innebär det alltid en hälsofara att förlora medvetandet och det kan innebära en särskilt allvarlig fara i situationer där en person vintertid avlägsnar sig från en restaurang utan behövlig tillsyn.

I 5 § i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet finns det bestämmelser om rätt att välja kunder. Bestämmelserna kompletterar de förbud som det nu är fråga om. En utövare inkvarterings- och förplägnadsverksamhet och rörelsens personal har enligt bestämmelsen rätt att vägra en person tillträde till rörelsen, om det finns grundad anledning till detta av skäl som hänför sig till upprätthållandet av ordningen eller rörelsens verksamhetsidé. Även om bara förtäring av alkoholdryck innan man går in i en förplägnadsrörelse enligt alkohollagen inte utgör en grund för att vägra en kund tillträde till serveringsområdet, kan förplägnadsrörelsen ha grundad anledning som en del av sin egenkontroll att besluta om hur den ska förhålla sig t.ex. till förtäring av egna alkoholdrycker utomhus innan kunden anländer till restaurangen. Dessutom har en förplägnadsrörelse enligt 5 § i den nämnda lagen rätt att vägra servera en kund mat eller dryck och vid behov avlägsna en kund som stör andra kunder eller annars orsakar störningar i rörelsen eller inte uppfyller de villkor som ställts för tillträde. I bestämmelsen hänvisas till sist till bestämmelserna om förbud mot diskriminering i 8 § i diskrimineringslagen (1325/2014).

Genom att förhindra och begränsa överdriven berusning strävar man efter att på serverings- och detaljhandelsställen för sin del förhindra ordningsproblem, olycksfall och olyckor som beror på alkohol. Att säkerställa att en kund om situationen kräver det kommer tryggt hem hör till serveringsstället egenkontroll avseende berusning.

37 §. *Detaljhandels- och serveringsförbud.* I paragrafen föreslås bestämmelser om förbud mot detaljhandel med alkoholdrycker, om vilket det för närvarande föreskrivs om i 16 § i alkohollagen, och bestämmelser om serveringsförbud, om vilket det för närvarande föreskrivs om i 24 § i alkohollagen.

Enligt det föreslagna 1 mom. får alkoholdrycker inte överlåtas inom detaljhandeln eller genom servering till personer som inte fyllt 18 år, till personer som uppenbart är berusade eller uppträder störande och om det finns skäl att misstänka att alkoholdrycker överlåts eller förmedlas olovligen. I fråga om detaljhandeln föreslås det på samma sätt som nu att starka alkoholdrycker inte får överlåtas till personer som inte har fyllt 20 år. Man får således sälja svaga alkoholdrycker till en person på hans eller hennes 18-årsdag och starka alkoholdrycker på hans eller hennes 20-årsdag.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker är för närvarande enligt alkohollagen förbjudet även när det finns skäl att misstänka att alkoholdrycker missbrukas. Även om syftet

med bestämmelsen uppenbarligen är att förebygga skador på grund av stor konsumtion av alkohol, är tillämpningen av bestämmelsen svår och oklar. Enligt förslaget utgör en misstanke om missbruk av alkohol inte längre en grund för försäljningsförbud. Att alkoholbolaget eller innehavaren av ett detaljhandels- eller serveringstillstånd i lag förbjuds att sälja alkoholdrycker i vissa situationer betyder inte att försäljningen är obligatorisk i övriga situationer. Det kan bl.a. finnas många situationer som faller utanför den i strafflagen förbjudna diskrimineringen och där vägran att sälja alkohol kan bedömas vara tillåtet och moraliskt t.o.m. önskvärt enligt rättsordningen.

Utöver försäljningsförbud föreskrivs det i 3 mom. om serveringsställets skyldighet att övervaka innehav och förtäring av alkoholdrycker på serveringsstället. Det föreslås att personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande inte får tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe. Som tillåtelse betraktas också det att övervakningen av serveringsstället över huvud taget inte har ordnats och skötts på ett effektivt sätt eller att det inte finns tillräckligt med personal för att kunna genomföra en effektiv övervakning.

38 §. *Personal som har hand om detaljhandel och servering.* Den gällande alkohollagen innehåller inga bestämmelser om den personal som har hand om detaljhandel. Bestämmelser om personalen på ett serveringsställe och om ansvariga föreståndare och om de krav som gäller deras utbildning och erfarenhet finns i alkohollagens 21 b och 21 c §. Det föreslås att bestämmelserna om personalen på detaljhandels- och serveringsställen sammanslås och att de samtidigt förenklas. Bestämmelserna om personalen ingår inte i förutsättningarna för beviljande av tillstånd, men tillståndshavaren ansvarar för att skyldigheterna i lagen uppfylls som en del av den plan för egenkontroll som avses i 56 §.

Enligt 1 mom. ska detaljhandels- och serveringsställen för alkoholdrycker ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.

Enligt 2 mom. ska en ansvarig föreståndare som företräder tillståndshavaren och har utsetts av denne, eller någon annan person som tillståndshavaren utsett för denna uppgift, finnas på plats på ett detaljhandels- eller serveringsställe som är öppet för kunder. En sådan person ska ha fyllt 18 år. En person som är yngre än det men som har fyllt 16 år får sälja alkoholdrycker under övervakning av den ansvariga föreståndaren eller någon annan som utsetts för uppgiften. De särskilda behörighetsvillkoren i fråga om den för serveringsstället ansvariga föreståndarens utbildning och erfarenhet slopas, men ansvariga föreståndare eller någon annan som utsetts för uppgiften ska enligt 57 § i förslaget ha ett kompetensintyg som visar deras kompetens i frågor som gäller alkohollagen.

Enligt 3 mom. får den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §. *Allmän övervakning.* I 1 mom. förslås bestämmelser om den allmänna övervakningsskyldigheten för innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal. De ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35—38 § iakttas och se till att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.

Enligt 2 mom. får tillståndshavaren och dennes företrädare avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad. Tillståndshavaren och dennes företrädare får

även ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet.

40 §. *Skyldighet att styrka sin identitet.* Den som köper alkoholdrycker och den som anländer till eller vistas på ett serveringsområde är enligt den föreslagna paragrafen skyldig att på begäran med ett körkort, pass eller ett fotoförsett identitetskort som en polismyndighet har utfärdat styrka sin identitet för personalen och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn enligt denna lag. För personalens del finns denna skyldighet för närvarande i 26 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit.

41 §. *Detaljhandelsförpackningar och portioner.* Enligt 11 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit får det i detaljhandeln säljas alkohol endast i färdigt fyllda slutna kärl. I 24 § i den förordningen föreskrivs det mer detaljerat om portionsstorlekar vid servering av alkohol. I förslaget bibehålls skillnaden i fråga om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker, men begränsningarna av serveringsmängden slopas.

I detaljhandeln får enligt det föreslagna 1 mom. alkoholdrycker säljas endast i färdigt fyllda, slutna förpackningar. Vid servering får alkoholdrycker enligt 2 mom. säljas endast i öppnade förpackningar eller utportionerade i glas eller andra kärl.

I 2 mom. anges inte någon övre gräns för den mängd alkoholdrycker som får säljas till kunden och dennes sällskap genom servering. Kunderna får välja mellan de flaskor och andra förpackningar som erbjuds vid serveringen och vars maximistorlek inte är begränsad. Om alkoholdryck säljs vid servering utportionerad, ska den dock alltid finnas tillgänglig för kunden som basportioner, som anges i bestämmelsen enligt alkoholhalten. Enligt förslaget är basportionen för starka alkoholdrycker 4 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent etylalkohol 8 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 8 men högst 15 volymprocent etylalkohol 12 centiliter och basportionen för övriga svaga alkoholdrycker 33 centiliter. En basportion innehåller ca 12 gram alkohol, varvid det är enkelt för kunden att bedöma den mängd alkohol han eller hon förtärt.

Även om mängden alkoholdryck som säljs vid servering inte begränsas i lagen, ska tillståndshavaren och dennes personal i praktiken alltid övervaka att det på serveringsstället inte säljs alkoholdryck till uppenbart berusade kunder och att dessa kunder inte vistas på serveringsområdet. I den plan för egenkontroll som avses i 56 § i förslaget ska riskerna identifieras och ska det ges instruktioner om den övervakning som personalen ska utföra, om man på serveringsstället beslutar sälja stora mängder alkoholdryck på en gång till kunderna. De myndigheter som utövar tillsyn över att alkohollagen följs kan också göra inspektioner på sådana serveringsställen. Om berusningen hos kunderna inte övervakas tillräckligt leder det till att vålds- och olycksriskerna ökar och innehavaren av ett serveringstillstånd kan på grund av vållande bli skadeståndsansvarig för skador som orsakats den berusade eller en utomstående.

42 §. *Detaljhandelstider*. För närvarande föreskrivs det om detaljhandelstider för alkoholdrycker i 14 och 15 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit. Alkoholdrycker får säljas i affärer under de tillåtna öppettiderna, dock så att försäljningen är förbjuden mellan klockan 21 och 9. Alkos försäljningstid slutar klockan 20 på vardagar och klockan 18 på lördagar. För Alkos del är söndagsförsäljning helt förbjuden. Bestämmelserna om försäljningstiderna flyttas till lagnivå.

Enligt huvudregeln i det föreslagna 1 mom. är detaljhandel med alkoholdrycker tillåten mellan klockan 9 och 21 varje dag.

Enligt 2 mom. ska Alkos försäljningstider i huvudsak förbli som förut, dvs. Alko får bedriva detaljhandel med alkoholdrycker mellan klockan 9 och 21 på vardagar, utom lördag då detaljhandel får bedrivas mellan klockan 9 och 18. Enligt förslaget får Alko inte sälja alkoholdrycker på söndagar, kyrkliga högtidsdagar, första maj, mors dag, fars dag och självständighetsdagen. Kyrkliga högtidsdagar är enligt 4 kap. 3 § i kyrkolagen juldagen, annandag jul, nyårsdagen, trettondagen, långfredagen, påskdagen, annandag påsk, Kristi himmelsfärdsdag, pingstdagen, Johannes Döparens dag och alla helgons dag.

På nyårsaftonen och valborgsmässoaftonen är detaljhandel med alkoholdrycker i Alkos butiker förbjuden efter kockan 18. På julaftonen och midsommaraftonen är detaljhandel förbjuden efter klockan 12.

Detaljhandelstiderna för alkoholdrycker innebär i praktiken precis som nu att om försäljningsstället stängs samtidigt som den i lag föreskrivna detaljhandelstiden slutar, får alkoholdrycker säljas till de kunder som kommit in i butiken före det. Om försäljningsstället hålls öppet efter det att detaljhandelstiden för alkoholdrycker slutat, är utgångspunkten att försäljningen av alkoholdrycker till kunderna ska upphöra när den föreskrivna försäljningstiden är slut. Om kundernas möjlighet att ta i besittning alkoholdrycker efter försäljningstidens slut har förhindrats eller om försäljaren har försäkrat sig om att kunden har tagit alkoholdryckerna i sin besittning före försäljningstidens slut, får alkoholdryckerna säljas också efter försäljningstidens slut. Således får alkoholdrycker t.ex. säljas till kunder som kommit samtidigt före försäljningstidens slut till kassakön oberoende av hur lång tid det tar att betjäna de framförvarande kunderna i kön.

Enligt 3 mom. tillämpas begränsningen av detaljhandelstiderna för alkoholdrycker inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol. Dryckerna i fråga räknas inte som alkoholdrycker numera och försäljningstiden för dem har inte begränsats.

43 §. *Serveringstider*. Bestämmelser om under vilka tider alkoholdrycker får serveras finns i 23 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit. Enligt huvudregeln är serveringstiden från klockan 9 till 1.30. Serveringen ska avslutas när serveringsstället stängs. Om serveringsstället stängs efter klockan 24, ska serveringen avslutas senast en halv timme före serveringsställets stängningstid. I lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet föreskrivs det om förplägnadsrörelsernas och således även om serveringsställenas öppettider. Enligt 23 § 2 mom. i förordningen om alkoholdrycker och sprit kan regionförvaltningsverket förlänga serveringstiden så att servering får ske före klockan 9 eller efter klockan 1.30. Med stöd av ett tillstånd till förlängd tid kan enligt 3 § i förordningen om förlängd tid serveringen på morgonen tidigast inledas klockan 5 och fortsätta på natten till 3 eller 3.30. Detta tvåstegssystem för tillstånd till förlängd tid hör samman bl.a. med en bedömning av vilken standarden är på restaurangens utrustning och servering eller underhållningsprogram. Bestämmelserna om serveringstider flyttas till lagnivå. Det föreslås att tillståndsystemet i fråga om tillstånd till förlängd tid ändras till ett anmälningsförfarande i 44 §.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska försäljning av alkoholdrycker vid servering normalt vara tillåten mellan klockan 9 och 1.30. Försäljningen får dock utan separat tillstånd eller anmälan fortsätta till klockan 3 natten mot självständighetsdagen, nyårsdagen, första maj och midsommardagen.

Enligt 2 mom. är förtäring av alkoholdrycker tillåten i en timme efter att serveringstiden gått ut. Propositionen innehåller ett förslag till ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet enligt vilket förplägnadsrörelsers öppettider inte längre ska begränsas. I över-

ensstämmelse med det ska det i lagstiftningen inte längre krävas att en förplägnadsrörelse ska stänga t.ex. senast en halv timme efter att serveringen avslutats. Den som innehar ett serveringstillstånd ska naturligtvis ha rätt att självständigt och inom ramen för lagstiftningen bestämma när alkoholdrycker får förtäras och när serveringsstället stänger.

På motsvarande sätt som i 42 § 3 mom. tillämpas begränsningen av serveringstiderna för alkoholdrycker inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

44 §. *Anmälan om förlängd tid.* I paragrafen föreslås bestämmelser om förlängning av serveringstiden i enlighet med en separat anmälan. Enligt 1 mom. är det möjligt att genom anmälan fortsätta serveringen trots 43 § 1 mom. till högst klockan 4.

En skriftlig anmälan ska lämnas till tillståndsmyndigheten inom samma tid som en anmälan om ändring av ett tillstånd, dvs. minst tre veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas.

Anmälan ska innehålla uppgifter om längden på och tidpunkterna för den förlängda serveringstiden samt de uppgifter som behövs för bedömning av serveringsverksamhetens konsekvenser. Tillståndshavaren ska med andra ord meddela om anmälan gäller för verksamhet som bedrivs tills vidare eller för en viss tid. På motsvarande sätt ska det av anmälan framgå om den förlängda tiden gäller t.ex. alla veckodagar eller endast t.ex. veckoslut. I praktiken bestämmer innehavaren av serveringstillståndet själv vilka dagar och hur länge serveringen fortsätter efter kockan 1.30. Med tanke på övervakningen måste tillståndmyndigheten dock veta när skyldigheterna i fråga om förlängd serveringstid gäller och när t.ex. övervakning kan behövas.

Tillståndsmyndigheten ska enligt 2 mom. lämna anmälan till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten för behandling som avses i 15 § i hälsoskyddslagen. Avsikten med tillsynen enligt hälsoskyddslagen är bland annat att förebygga sanitära olägenheter på grund av buller. Bestämmelser om meddelande om inkomna anmälningar och om hörande av parter finns till denna del i 15 § i hälsoskyddslagen.

Närmare bestämmelser om anmälan om förlängd tid och de utredningar som ska bifogas den ska utfärdas genom förordning av statsrådet.

I 3 mom. anges åtgärder genom vilka man strävar efter att hantera risker för störningar som gäller servering under efternatten. Servering ska inte få fortsätta utomhus och inte på gemensamma serveringsområden som avses i 19 § 1 mom. I momentet hänvisas det även till tillståndsmyndighetens allmänna rätt att ställa villkor för och begränsa serveringstillstånd med stöd av 22 § 2 mom. Förlängd tid kan avslås i synnerhet om hälsoskyddsmyndigheten har undersökt anmälan och verksamheten som avses där och konstaterat att den ger upphov till sanitära olägenheter för invånarna i närmiljön som avses i hälsoskyddslagen. I första hand ska emellertid tillståndshavaren ges möjlighet att ändra sin verksamhet och med egna åtgärder förebygga uppkomsten av olägenheter.

Kommunen har enligt 3 mom. rätt att för att främja sina invånares säkerhet förbjuda servering under förlängd serveringstid till högst klockan 4 eller i övrigt begränsa den förlängda serveringstidens längd inom kommunens område som anges i beslutet. Det föreslås att kommunens beslut ska träda i kraft och de förlängda serveringstider som finns i området upphöra att gälla eller förändras i enlighet med beslutet sex månader från det att beslutet har vunnit laga kraft. I praktiken kan kommunfullmäktige således besluta att t.ex. i kommunens centrum upphör serveringen i alla restauranger t.ex. senast klockan 1.30 eller 2.30 i ställer för klockan 4. Inom

ramen för den kommunala självstyrelsen kan de negativa effekter som servering på efternatten har för t.ex. den allmänna ordningen och säkerheten eller särskilt ordningen och säkerheten i boendemiljön beaktas och beslut fattas om huruvida man vill påverka saken på lokal nivå. Att begränsa serveringen på efternatten kan också vara en åtgärd för att förbättra säkerheten i t.ex. områden där det förekommer utsatthet och marginalisering. Beslutet och avgränsningen av området ska grunda sig på objektiva kriterier, och likabehandlingen av restaurangföretagarna får inte äventyras.

45 §. *Övervakning av servering i vissa fall.* I paragrafen föreslås bestämmelser om övervakning av servering i två specialfall.

Enligt 1 mom. medför förlängd serveringstid en särskild skyldighet att övervaka ordningen på serveringsstället. Om serveringen på basis av anmälan fortsätter på serveringsstället efter klockan 1.30, ska tillståndshavaren för varje påbörjat hundratal kunder utse en ordningsvakt som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) att uteslutande övervaka ordningen och säkerheten på serveringsstället och i dess omedelbara närhet efter den nämnda tidpunkten. Skyldigheten gäller högst en timme efter det att serveringstiden gått ut, om kunderna tillåts förtära alkoholdrycker tills tiden går ut. Den skyldighet som är förbunden med antalet kunder på serveringsstället vid respektive tidpunkt ger tillståndshavaren möjlighet att minska antalet ordningsvakter t.ex. om antalet kunder är mindre än väntat. Antalet kunder på ett serveringsställe är vanligen inte lätt att beräkna och det kan också snabbt öka betydligt. Avsikten med bestämmelsen är att tillståndshavaren ska planera sin verksamhet och se till att det på serveringsstället finns det lagstadgade antalet ordningsvakter, men avsikten är inte att fortgående beräkning av kundantalet ska ersätta kundservicen och den egenkontroll som krävs enligt lagen.

Till ordningsvakternas uppgifter hör alla uppgifter som gäller kundernas och deras egendoms säkerhet och övervakning av ordningen på serveringsstället och i dess omedelbara närhet, men de får inte delta i försäljningen av alkoholdrycker. Enligt 32 § i lagen om privata säkerhetstjänster är en ordningsvakt enligt lag också skyldig att övervaka att en tillställning inte medför oskäliga störningar för hemfriden.

Kraven som gäller ordningsvakter kan dock enligt 2 mom. på ansökan av tillståndshavaren eller en begäran som framställs i ansökan sänkas eller helt och hållet slopas, om kraven är uppenbart onödiga på grund av ställets verksamhetsidé eller någon annan motsvarande orsak. På motsvarande sätt kan det krävas att det finns fler ordningsvakter, om förutsättningarna i det föreslagna 22 § 2 mom. uppfylls. Regionförvaltningsverket kan alltså godkänna att bemanningen är mindre eller bestämma att den ska vara större än vad som är huvudregeln. Till exempel servering av alkoholdrycker när en måltid avnjuts i samband med ett underhållningsprogram kräver vanligen inte någon övervakning av ordningen över huvud taget. Däremot kan ett sådant serveringsställe i en tätort vars verksamhetsidé enbart baserar sig på servering av alkoholdrycker till klockan 4 alltid kräva effektiviserad övervakning av ordningen.

Enligt 19 § 2 mom. i förslaget kan ett serveringstillstånd beviljas för servering i ett sådant inkvarteringsrum eller konferensrum i samband med ett serveringsställe som inte kan övervakas på samma sätt som ett normalt serveringsområde. I 2 mom. föreslås för tydlighetens skull bestämmelser om att alla bestämmelser om servering inte tillämpas i dessa situationer på motsvarande sätt. Servering av alkoholdrycker får bedrivas med de alkoholdrycker som erbjuds kunderna även i slutna förpackningar, och i inkvarteringsrum dessutom trots bestämmelserna om övervakning av serveringsstället för alkoholdrycker och om serveringstiderna. Inkvarteringsrummen utgör i fråga om minibarerna serveringsområde, men i praktiken är det t.ex. inte

möjligt och inte behövligt att övervaka kundernas berusningstillstånd och försäljningstiden för alkoholdrycker som tagits från minibaren. Bestämmelsen gäller de alkoholdrycker som på vanligt sätt erbjuds kunderna, dvs. bestämmelserna om övervakning och serveringstider ska iakttas t.ex. i samband med rumsservering. Mängden alkoholdrycker som erbjuds ska begränsas enligt kundmängden och övervakningen av serveringen. I praktiken är t.ex. mängden alkoholdrycker i minibarer redan för närvarande rätt liten. För den händelse att nuvarande praxis skulle utvidgas t.ex. för att kringgå bestämmelserna om serveringstider, kan bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 §. *Anskaffning av alkoholdrycker.* Enligt den föreslagna 30 § får de som tillverkar och bedriver partihandel med alkoholdrycker sälja alkoholdrycker bara till alkoholbolaget och tillståndshavare. Försäljningen ska enligt bestämmelsen redovisas specifikt i fråga om varje köpare, dvs. i praktiken enligt tillståndsnumret. Enligt det föreslagna 46 § 1 mom. är förutsättningen för sådan anskaffning för köparens del även att tillståndsnumret meddelas.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om en ny möjlighet, enligt vilken innehavaren av ett detaljhandelstillstånd får sälja alkoholdrycker till innehavaren av ett serveringstillstånd, för servering. I praktiken kan det uppkomma situationer där en restaurang ska kunna komplettera sitt lager snabbt t.ex. från en dagligvarubutik. Hittills har detta inte varit tillåtet och innehavaren av ett serveringstillstånd har inte haft möjlighet att rapportera om dessa inköp till tillståndsmyndigheten. Enligt förslaget får innehavaren av ett serveringstillstånd skaffa alkoholdrycker också t.ex. genom att köpa dem av innehavaren av ett detaljhandelstillstånd, men inköpen ska anmälas till tillståndsmyndigheten separat.

6 kap. Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik

47 §. *Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg och luftfartyg i utrikestrafik.* Enligt den gällande alkohollagens 32 § 1 mom. föreskrivs det om försäljning av alkoholdrycker och övervakning av försäljningen i färdmedel som trafikerar mellan Finland och utlandet genom förordning. I utrikestrafikförordningen föreskrivs det om servering av och detaljhandel med alkoholdrycker. Det föreslås att bestämmelserna förenklas och att de flyttas till lagnivå.

Alkoholdrycker ska enligt det föreslagna 1 mom. precis som nu kunna säljas inom detaljhandeln och genom servering till passagerare på fartyg och luftfartyg i utrikestrafik, om en anmälan om verksamheten har gjorts till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Anmälningsförfarandet är precis som nu ett begränsat undantag från alkohollagens bestämmelser om ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker och tillståndsförfarandet för alkoholdrycker.

I anmälan ska enligt 2 mom. anges var detaljhandels- och serveringsområdena finns och hur det är avgränsade och till anmälan ska fogas en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan enligt 3 mom. genom beslut förbjuda ibruktagandet av ett serveringsområde eller begränsa det serveringsområde som anges i anmälan, om området inte uppfyller förutsättningarna i 18 § 1 mom.

Enligt det föreslagna 4 mom. ska detaljhandel med alkoholdrycker begränsas på samma sätt som nu så att detaljhandel på finländskt territorium bara får bedrivas på ett sådant fartyg eller luftfartyg i rörelse som är avsett för passagerare och är på väg mellan en finländsk och ut-

ländsk hamn eller ett finländskt och utländskt flygfält. Enligt huvudregeln får alkoholdrycker alltså inte säljas på fartyg eller luftfartyg för att medföras som resgods, när fartyget eller luftfartyget är i hamn eller på flygfältet eller på väg mellan två finländska hamnar eller flygfält. Ett undantag är dock en situation där ett fartyg eller luftfartyg mellan Finland och utlandet på sin reguljära rutt besöker landskapet Åland.

48 §. *Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på flygplatser.* I paragrafen föreslås bestämmelser om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på flygplatser med utrikestrafik. Enligt den gällande alkohollagens 32 § 2 mom. föreskrivs det om försäljning av alkoholdrycker i butiker för skattefria varor särskilt. Enligt det föreslagna 1 mom. tillämpas 47 § 1 och 2 mom. på detaljhandel med alkoholdrycker i en skattefri butik på en flygplats, om alkoholdryckerna är avsedda att medföras som resgods av passagerare som reser utomlands. Försäljningen förutsätter således att en anmälan görs till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Detaljhandeln med alkoholdrycker på finländska flygplatser utgör ett undantag från detaljhandelsmonopolet i fråga om alkoholdrycker och i enlighet med nuvarande praxis ska detaljhandeln vara tillåten endast i fråga om alkoholdrycker som medförs som resgods av passagerare som reser utomlands. Huruvida den sålda alkoholdrycken är skattebelagd eller skattefri har inte betydelse i detta sammanhang.

Vid servering av alkoholdrycker på flygplatser iakttas i allmänhet bestämmelserna om servering i alkohollagen. Bestämmelser om undantaget föreslås ingå i 2 mom. enligt vilket 47 § 1–3 mom. ska tillämpas i fråga om servering på en flygsida avsedd för utrikestrafik dit bara passagerare som kan uppvisa flygbiljett har tillträde.

49 §. *Skyldigheter vid detaljhandel och servering.* Det föreslås att detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg, luftfartyg och på flygplatser inte ska förutsätta tillstånd, utan omfattas av anmälningsplikt. Enligt paragrafen ska bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd för alkoholdrycker tillämpas på den som bedriver detaljhandel eller servering. Den som bedriver sådan verksamhet ska t.ex. iaktta de skyldigheter som anges i 5 kap.

På grund av särdragen inom utrikestrafiken föreslås det i 2 mom. att de detaljhandels- och serveringstider för alkoholdrycker som föreskrivs i lagen inte tillämpas i utrikestrafiken. I praktiken är det t.ex. på interkontinentala flygningar inte behövligt att utreda enligt vilken tidszon servering till passagerarna får ske. När detaljhandel med eller servering av alkoholdrycker sker på finländskt territorium, föreslås dock detaljhandel med och servering av alkoholdrycker vara förbjuden mellan klockan 4 och 5.30.

7 kap. **Marknadsföring och prissättning**

50 §. *Reglering av marknadsföringen.* För närvarande finns det bestämmelser om reklam, indirekt reklam och annan verksamhet för att främja försäljningen av alkoholdrycker i alkohollagens 33 §. Bestämmelsen reviderades 2014 och ändringarna trädde i kraft vid ingången av 2015 (152/2014).

Förslaget motsvarar den gällande alkohollagens 33 § utom i fråga om begreppet reklam, indirekt reklam och annan verksamhet för att främja försäljningen, vilket ändras till begreppet marknadsföring. I fråga om vissa alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent och som kommer till tillståndspliktig detaljhandel används produktnamn för starka alkoholdrycker. Förbudet mot indirekt marknadsföring av starka alkoholdrycker föreslås fortfarande gälla även marknadsföring av dessa produkter, men inte enbart saluföring. På motsvarande sätt har

tobaksprodukter trots förbudet mot tobaksreklam fått hållas tillgängliga för kunden i butiken på sedvanligt sätt.

I fråga om förbudet mot marknadsföring av starka alkoholdrycker föreslås det i 3 mom. en ändring enligt vilken det utöver i sådana prislistor för detaljhandeln som tryckts eller lagts ut på datanät även föreslås att restauranger får presentera sina prislistor för servering och de som tillverkar och de som bedriver partihandel med alkoholdrycker får presentera sina produktförteckningar på samma villkor. I praktiken får starka alkoholdrycker således presenteras med t.ex. produktbilder för alkoholdrycker, de uppgifter som beställarna behöver och matrekommendationer på samma sätt som produkter i nuläget presenteras t.ex. på Alkos och rederi- och flygbolagens webbsidor.

51 §. *Prissättning och prisinformation.* Enligt den gällande alkohollagens 33 a § är mängdrabatt på alkoholdryck förbjuden. Enligt det föreslagna 1 mom. är det även i framtiden förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris. Priset på alkoholdryck får när försäljningen sker styckevis inte vara högre än priset per styck när den säljs i en förpackning med många eller två eller flera tillsammans.

I 2 mom. föreslås det i fråga om prissättningen av alkoholdrycker att det vid detaljhandel och servering ska vara förbjudet att erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut enligt de köpta alkoholdryckerna eller de andra konsumtionsnyttigheterna och tjänsterna. Enligt den föreslagna bestämmelsen får försäljning av alkoholdrycker inte längre främjas i samband med butikers eller restaurangers stamkundskort eller förmånsprogram på så sätt att inköp av alkoholdryck till följd av inköpsgottgörelse blir billagare ju mer alkoholdryck eller andra konsumtionsvaror man köper. Utöver erbjudande av sådan gottgörelse förbjuds även betalning av sådan gottgörelse. I samband med ett förmånsprogram som är i bruk i Finland får man således inte betala inköpsgottgörelse ens för sådana inköp av alkoholdrycker som skett utomlands, t.ex. i Estland. Bestämmelsen gäller uttryckligen detaljhandel med och servering av alkoholdrycker, vilket innebär att t.ex. finansinstitut som är oberoende av försäljningen av alkoholdrycker kan fortsätta sin praxis där kunderna kan få små förmåner för den allmänna användningen av kreditkort.

Enligt 33 a § 2 mom. i den gällande alkohollagen är det förbjudet att utanför detaljhandelsställen och serveringsställen utannonsera priserbjudanden som varar kortare tid än två månader. Enligt det föreslagna 3 mom. gäller förbudet mot att utannonsera priserbjudanden i framtiden endast detaljhandeln. Vid servering av alkoholdrycker får man alltså göra reklam för priserbjudanden och t.ex. så kallade ”happy hour”-priser, utan några särskilda begränsningar.

Som sådan utannonsering av priserbjudanden som är förbjuden enligt förslaget betraktas även det att begrepp och bilder som syftar på priserbjudande på alkoholdrycker används utanför detaljhandelsstället, när avsikten faktiskt är att genom dem göra reklam för sådana priserbjudanden på alkoholdrycker som varar kortare tid än två månader.

8 kap. Tillverkning, import, införsel, försäljning och användning av denaturerad sprit och alkoholpreparat

52 §. *Förbud mot förtäringssyfte.* I den gällande alkohollagen begränsas tillverkning, försäljning och användning av sprit med hjälp av ett omfattande tillståndssystem. Begränsningarna beror på att mycket starka alkoholhaltiga ämnen utgör en särskild fara för hälsan. Eftersom den sprit som används vid i synnerhet industriell verksamhet ofta är skattefri stöder tillstånds-

och tillsynsförfarandena också skattekontrollen. Om sprit har denaturerats, dvs. har gjorts otjänlig för förtäring på det sätt som avses i 3 § 1 mom. 2 punkten i alkohollagen, tillämpas tillståndssystemet inte vid tillsynen. Enligt 3 mom. i den nämnda paragrafen utfärdas närmare bestämmelser om denaturering genom förordning av statsrådet.

I 2 § i förordningen om alkoholpreparat och denaturering anges det att denatureringsämnena inte får hindra användningen av det denaturerade preparatet för sitt ändamål, men att de samtidigt i tillräckligt hög grad ska försvåra användning av preparatet i förtäringssyfte och vara svåra att avskilja från preparatet. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer enligt den paragrafen en förteckning över denatureringsämnen och denatureringshalter separat för lindrigt och kraftigt denaturerad etanol. Social- och hälsovårdsministeriet har i anslutning till detta utfärdat besluten 892/1995 och 893/1995.

Enligt definitionerna i 3 § i förslaget delas de alkoholhaltiga ämnena in i alkoholdrycker som är avsedda att drickas och å andra sidan i sprit och alkoholpreparat som inte är avsedda att drickas. Kraftigt denaturerad sprit kan i praktiken inte förtäras, men speciellt marknaden för sprit och alkoholpreparat som är lindrigt denaturerade är det motiverat att reglera. I den föreslagna paragrafens 1 mom. finns en huvudregel enligt vilken lindrigt denaturerad sprit och alkoholpreparat samt odenaturerat alkoholpreparat inte får tillverkas, importeras och säljas i förtäringssyfte. För att säkerställa att förbudet iakttas regleras begränsningen av försäljningen i 53 och 54 §.

I 2 mom. finns ett bemyndigande för statsrådet att genom förordning föreskriva om de metoder med vilka sprit och alkoholpreparat för industriellt bruk, för rengöring, tillverkning eller något annat motsvarande användningsändamål genom kraftig eller lindrig denaturering görs otjänliga för förtäring.

53 §. *Försäljning av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat.* I 6 § 1 mom. 6 punkten i förslaget anges det att lindrigt denaturerad sprit utgör ett undantag från begränsningarna som gäller tillverkning, försäljning och användning av sprit. Det är tillåtet att utan tillstånd importera, sälja med de begränsningar som anges i 53 §, använda och inneha lindrigt denaturerad sprit. Lindrigt denaturerad etanol innehåller vanligtvis ett av sexton olika denatureringsämnen. Tillverkningen av etanol ska fortfarande tillåtas endast den som enligt alkohollagen har rätt att hantera sprit.

Enligt paragrafens 1 mom. får lindrigt denaturerad sprit inte säljas till konsumenter. I praktiken säljs lindrigt denaturerad sprit för rengörings- och tillverkningsändamål i näringsverksamhet. Enligt 2 mom. är den som säljer lindrigt denaturerad sprit skyldig att göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds. Försäljaren bör föra bok över köparna och användningsändamålen för spriten, och på försäljningen tillämpas 62 § där myndigheternas rätt att utföra inspektioner och få information anges.

Enligt 3 mom. får inte heller lindrigt denaturerade alkoholpreparat säljas till konsumenter för annat bruk än tvätt, rengöring och annat tekniskt bruk. Försäljningen förutsätter inte tillstånd eller anmälan.

54 §. *Ytterligare krav som gäller denaturering av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat.* I paragrafen regleras situationer där det finns skäl att anta att lindrigt denaturerad sprit eller lindrigt denaturerat alkoholpreparat används i berusningssyfte. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården får i sådana situationer fastställa denatureringsämnen och tilläggskrav på halter i dem som är nödvändiga för att göra ett ämne otjän-

ligt för förtäring. Tilläggskraven får dock inte förhindra användningen av ämnet till det användningsändamål som avses i 52 § om det inte finns tillgång till sprit och alkoholpreparat som denaturerats med andra metoder för det aktuella användningsändamålet.

Tilläggskrav bör inte fastställas för vilket ämne som helst som en del kan förtära i berusningssyfte trots denatureringen. I 2 mom. anges exempel där bedömningen speciellt hänvisar till hur tillverkarna eller försäljarna av ett ämne har kunnat handla. I första hand ska det bedömas om man ur ämnet kan få drickbart alkoholhaltigt ämne som innehåller mer än fem volymprocent etylalkohol på sedvanligt sätt genom att avskilja ingredienser från det eller genom att lägga till vätska. Vid bedömningen av möjligheten att använda ett ämne i berusningssyfte bör särskild uppmärksamhet fästas vid de åtgärder tillverkaren har haft tillgång till och tillämpat och som gäller ämnets struktur, doft och smak samt förpackningens struktur och storlek, och genom vilka man försöker förhindra att preparatet används i berusningssyfte. Man kan också bedöma marknadsföringen av preparatet och det intryck den har gett upphov till hos konsumenter i samband med marknadsföring och presentation av preparatet om användningen av det. Till exempel parfymer och övriga kosmetiska ämnen kan innehålla höga halter etylalkohol, men preparatet, dess förpackning och marknadsföringen av det ger i allmänhet på inget sätt någon anledning till tankar på att förtära det. Å andra sidan är det möjligt att tillverkaren rentav har främjat den möjligheten eller i varje fall förhållit sig nonchalant till möjligheten att ett ämne förtärs i berusningssyfte. Om en tillverkare inte själv i tillräcklig utsträckning har försökt förhindra att ett ämne används i berusningssyfte, trots att det finns tecken som tyder på det kan det ställas tilläggskrav på denaturering.

55 §. *Tillverkning, import, införsel och försäljning av odenaturerade alkoholpreparat.* Förordningen om alkoholpreparat och denaturering innehåller bestämmelser om begränsningar som gäller alkoholpreparat. I 4 och 5 § i förordningen finns det bestämmelser om begränsningar som gäller tillverkning av alkoholpreparat, i 6 § om begränsningar som gäller import, i 7—9 § om partihandelstillstånd för alkoholpreparat, i 10 och 11 § om användningstillstånd för alkoholpreparat och i 12 och 13 § om detaljhandel. Syftet med begränsningarna är att förhindra att alkoholpreparat används i berusningssyfte, men den administrativa börda som begränsningarna föranleder anses vara oskäligt i förhållande till det eftersträvade syftet.

En betydande del av dessa begränsningar ska slopas. Förbudet mot förtäringssyfte som avses i 52 § ska gälla alla alkoholpreparat. I det föreslagna 55 § 1 mom. finns ett undantag som gäller alkoholpreparat för användning som livsmedel och kosttillskott. Tillverkaren, importören och säljaren får inte främja eller presentera användning av ett preparat i berusningssyfte samt om det genom att avskilja beståndsdelar från eller foga vätska till preparatet går att få fram ett på vanligt sätt drickbart alkoholhaltigt ämne som innehåller mer än fem volymprocent etylalkohol. Försäljning av t.ex. ett alkoholpulver som genom tillsats av vatten kan användas till att tillverka en alkoholhaltig dryck är förbjuden.

I 3 mom. föreskrivs det om situationer där ett alkoholpreparat som innehåller ett fast ämne får säljas i detaljhandeln. Huvudregeln är att ett fast alkoholpreparat som innehåller högst 2,8 viktprocent etylalkohol, såsom chokladkonfekter eller glass, får säljas fritt. För detaljhandel med och servering och marknadsföring av produkter som innehåller mer alkohol än detta gäller dock bestämmelserna om alkoholdrycker i alkohollagen. Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent kräver till stånd och detaljhandel med alkoholdrycker som innehåller mer än 5,5 volymprocent omfattas av alkoholbolagets ensamrätt. Åldersgränserna för försäljning av alkoholdrycker gäller på motsvarande sätt dessa alkoholpreparat. Som prepratets alkoholhalt i volymprocent betraktas vid tillämpningen av alkohollagen preparatets alkoholhalt i viktprocent.

Enligt det föreslagna 68 § 2 mom. kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården förbjuda att ett alkoholpreparat släpps ut på marknaden eller ålägga den som har släppt ut preparatet på marknaden att dra tillbaka det, om produkten eller presentationen av den strider mot gällande bestämmelser eller föreskrifter.

9 kap. **Tillsyn och styrning**

56 §. *Egenkontroll*. Med egenkontroll avses ett system med hjälp av vilket det säkerställs att näringsverksamheten bedrivs på det sätt som lagstiftningen förutsätter. Enligt 1 mom. ska tillståndshavaren ha tillräckliga och korrekta uppgifter om de i lag avsedda skyldigheter som hänför sig till tillståndshavarens verksamhet och om de risker som är förenade med det praktiska fullgörandet av skyldigheterna. De skyldigheter som avses i bestämmelsen är beroende av verksamheten och näringsidkare som bedriver verksamhet med stöd av samma tillstånd kan ha olika skyldigheter enligt antingen bestämmelserna i lagen eller de begränsningar eller föreskrifter som fastställts i tillståndet. Enligt t.ex. de principer för bedömning och hantering av risker som står till buds inom miljöskyddet och arbetarskyddsärenden ska den som är ansvarig för en verksamhet också känna till riskerna i anslutning till verksamheten. Eftersom varje tillståndshavare har egna målsättningar och är verksam i sin egen verksamhetsmiljö varierar också de risker som är förenade med verksamheten. Risken för att t.ex. alkoholdrycker serveras till minderåriga beror på motsvarande sätt i stor utsträckning på en restaurangs verksamhetsidé och kundgrupp.

Tillståndshavaren ska enligt 2 mom. utifrån dessa uppgifter utarbeta en skriftlig plan för att säkerställa att verksamheten är lagenlig samt iaktta den och föra bok över genomförandet (*plan för egenkontroll*). Planen ska också hållas uppdaterad.

Planen ska enligt 3 mom. innehålla en beskrivning av riskerna för de eventuella alkoholrelaterade skador som verksamheten medför, hur det övervakas att lagen iakttas, hur de risker som är förknippade med kritiska situationer hanteras och hur upptäckta brister åtgärdas. I lagstiftningen fastställs särskilda förpliktelser att skydda människors liv och hälsa. Bakgrunden till förbuden mot detaljhandel och servering enligt t.ex. 37 § i förslaget är att det är särskilt farligt att sälja alkohol till minderåriga och berusade. Förpliktelserna följer inte endast av alkohollagstiftningen eftersom det i 21 kap. 14 § i strafflagen anges att t.ex. utsättande är straffbart. Skyldigheterna för innehavare av tillverkningstillstånd för alkoholdrycker kan däremot ha samband med särskilt efterlevanden av livsmedelslagen. Planen för egenkontroll enligt alkohollagen får också vid behov slås ihop med den plan för egenkontroll som avses i livsmedelslagen och tobakslagen.

Den föreslagna lagen innehåller inga bestämmelser om innehållet i planen för egenkontroll. Enligt 4 mom. utfärdas närmare bestämmelser om utarbetandet av en plan för egenkontroll och om dess innehåll och genomförande genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

57 §. *Personalens kompetens.* Tillståndshavaren är ansvarig för personalens kompetens. I nuläget anges det i 21 b § i den gällande alkohollagen tämligen noggrant vilka krav på utbildning och erfarenhet som ska uppfyllas av de ansvariga föreståndare som arbetar på ett serveringsställe. De formella krav som gäller personalens kompetens förenhetligas och förenklas delvis i betydande grad så att hanteringen av personalens kompetens hos alla tillståndshavare och hos alkoholbolaget blir en del av skyldigheterna som gäller egenkontroll.

Ett undantag är dock att ett intyg över kunskaper om alkohollagstiftningen enligt 58 § krävs av alla ansvariga föreståndare för serveringsställen.

58 §. *Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen.* I paragrafen föreskrivs det om beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen och kraven i anslutning till det. Enligt 1 mom. beviljas intyg av en läroanstalt som med statsrådets eller undervisnings- och kulturministeriets tillstånd ger utbildning i restaurangservice.

Intyg beviljas personer som med godkänt resultat har genomgått ett prov som bedömer deras kunskaper om alkohollagen och kännedom om övervakningsrutinerna eller som har genomgått utbildning eller avlagt examen som omfattar motsvarande kunskaper.

Läroanstalten har enligt 2 mom. rätt att för provet ta ut en avgift som motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet. Närmare bestämmelser om kunskapsprovets innehåll och om utbildningar och examina som motsvarar kunskapsprovet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Den som på det sätt som avses i 21 b § i den gällande lagen är behörig att vara ansvarig föreståndare för ett serveringsställe, ska enligt lagens övergångsbestämmelse, dvs. 91 §, anses uppfylla de föreslagna kompetenskrav som gäller kompetensintyget. I övergångsbestämmelsen anges det också att kompetensintyget i fråga om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker ska skaffas inom ett år från det att lagen har trätt i kraft.

59 §. *Allmän styrning och tillsyn samt uppföljning av alkoholens negativa effekter.* Enligt 1 mom. svarar social- och hälsovårdsministeriet för den allmänna styrningen av och planeringen av tillsynen över alkohollagen. Bestämmelsen motsvarar lagstiftningsprincipen om ministeriernas allmänna styr- och tillsynsbefogenheter.

I 2 mom. föreskrivs det om Institutet för hälsa och välfärds forsknings- och utvecklingsuppdrag. Institutet har till uppgift att följa upp och undersöka hur de åtgärder som anges i alkohollagen påverkar utvecklingen av alkoholens negativa effekter samt att sörja för övrig forskning och utveckling som hänför sig till arbetet med att minska alkoholens negativa effekter.

60 §. *Tillsyn och anknytande styrning.* I paragrafen anges de myndigheter som utövar tillsyn över alkohollagen och deras behörighet, som i huvudsak motsvarar tillståndsmyndigheternas behörighet. Enligt 1 mom. övervakar regionförvaltningsverken inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovårdens behörighet omfattar enligt 2 mom. att utöva tillsyn över detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör enligt 3 mom. även tillsyn över tillverkning, import och export av samt partihandel med alkoholhaltiga ämnen samt tillsyn över försäljning av alkoholdrycker ur skatteupplag och över användning i enlighet med användningstillstånd.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården är också i fortsättningen den myndighet som styr tillsynen över alkohollagen, dvs. till dess uppgifter hör även styrning, samordning och utveckling av regionförvaltningsverkens tillståndsförvaltning och tillsyn, produktion

av informations-, statistik- och kommunikationstjänster för alkoholförvaltningen samt övriga uppgifter enligt denna lag.

Bestämmelser om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid styrningen och tillsynen utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

Tullens uppgift är enligt 4 mom. att övervaka att importförbuden och begränsningarna av import samt 32 § i alkohollagen iakttas. Trots att Tullens behörighet att övervaka importen av de produkter som avses i alkohollagen och att ansvara för tullbrottsbekämpning redan som sådan bestäms enligt tullagen (304/2016) och lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) anges Tullens behörighet för tydlighetens skull även i alkohollagen.

61 §. *Tillsynsprogram*. Tillsynen över alkohollagen har med stöd av 1 b § i förordningen om alkoholdrycker och sprit styrts med hjälp av ett riksomfattande tillsynsprogram. Syftet med programmet har varit att förenhetliga och effektivisera tillsynen över alkohollagen i hela landet. Enligt 1 mom. ska Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, detaljhandel med och reklam för alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av alkohollagen.

I tillsynsprogrammet ska enligt 2 mom. anges de ändamålsenliga åtgärder som krävs för att nå de mål som inom lagstiftningen och av statsrådet och social- och hälsovårdministeriet ställts upp för alkoholförvaltningen samt de förfaringssätt genom vilka myndighetstillsyn utgående från övervakningsbehovet inriktas på riskobjekt.

62 §. *Rätt att utföra inspektioner och få information.* I 44 § 1 mom. i den gällande alkohollagen föreskrivs det om tillsynsmyndigheternas rätt att inspektera tillståndshavarens lokaler och verksamhet och att få behövliga prover och dokument. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen får Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket för tillsynen enligt denna lag inspektera tillståndshavarens lokaler, verksamhet och dokument samt transporter av alkoholhaltiga ämnen.

Rätten att utföra inspektioner preciseras i 2 mom. enligt vilket företrädare för nämnda myndigheter ska garanteras obehindrat tillträde till de lokaler och obehindrad tillgång till de dokument som övervakas samt rätt att lagra de uppgifter och utan ersättning få de prover som behövs för tillsynen. På inspektion och granskning tillämpas 39 § i förvaltningslagen.

För att det ska gå att samordna det skydd för hemfrid som tryggas i grundlagen och de praktiska möjligheterna att utföra tillsynen anges det i 3 mom. att utrymmen som används för boende av permanent natur och inkvarteringsrum får inspekteras endast om det finns grundad anledning att misstänka att brott mot denna lag begåtts eller kommer att begås genom en gärning eller försummelse som kan leda till fängelse. Inspektionen ska dessutom vara nödvändig för att ett brott ska kunna utredas eller förhindras.

Tillståndshavaren ska enligt 4 mom. inom utsatt tid lämna Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över tillståndshavarens verksamhet och för bedömning av verksamhetens risker. Anmälningarna och upplysningarna ska lämnas inom en viss utsatt tid, t.ex. före den tionde dagen i den månad som följer på anmälningsperioden eller inom tio dagar från det att

verksamheten har upphört. Enligt bestämmelsen ska tillståndshavarna på eget initiativ lämna uppgifterna inom utsatt tid och utan en särskild begäran. Närmare bestämmelser om anmälningar och upplysningar utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

63 §. *Rätt att få information.* För att en effektiv tillsyn över alkoholnäringarna ska kunna utövas och missbruk förhindras och utredas krävs det att myndigheterna samarbetar. Det föreslås därför att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket på i huvudsak samma sätt som enligt den gällande lagen ska ha rätt att av andra myndigheter och av vissa offentligrättsliga aktörer få uppgifter som behövs vid bedömning av de förutsättningar för beviljande av tillstånd eller godkännande av anmälan som avses i lag eller de uppgifter som framställs i anmälan. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska dessutom ha rätt att av de aktörer som nämns ovan få uppgifter som behövs vid tillsynen över att alkohollagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den följs.

Myndigheter som är skyldiga att ge information är t.ex. polis-, straffregister-, åklagar-, tull-, utsöknings-, skatte- och befolkningsregistermyndigheter. Skyldiga att ge information är också Folkpensionsanstalten och arbetslöshetsförsäkringsfonden, som är självständiga offentligrättsliga inrättningar, samt Pensionsskyddscentralen som är ett lagstadgat samordnande organ för arbetspensionsskyddet.

På information som erhållits av en annan myndighet tillämpas samma tystnadsplikt som på sådan information som en tillsynsmyndighet som avses i alkohollagen har erhållit för att kunna utföra uppdrag som avses i alkohollagen.

64 §. *Lämnande av uppgifter.* I den gällande alkohollagen föreskrivs det om myndigheternas tystnadsplikt som gäller ekonomisk ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter och om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter med samtycke av den berörda. Bestämmelser om detta finns i nuläget i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, nedan offentlighetslagen), som stiftades 1999, och därför är det inte längre behövligt att föreskriva särskilt om detta i alkohollagen. Riksdagen har dessutom i samband med totalreformen av offentlighetslagstiftningen betonat att restriktivitet också i övrigt ska iakttas när det gäller att ta in bestämmelser om sekretess för myndighetsuppgifter i speciallagstiftning (RSV 303/1998 rd).

Enligt 26 § 1 mom. 1 punkten i offentlighetslagen kan en myndighet ur en sekretessbelagd myndighetshandling lämna ut uppgifter, om det i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter. Sekretessbelagda uppgifter får enligt den gällande alkohollagen lämnas till en åklagar- eller polismyndighet för utredning av brott eller väckande av åtal. Dessa bestämmelser behövs inte längre i alkohollagen eftersom det föreskrivs om en åklagares rätt att få upplysningar i 25 § i lagen om åklagarväsendet (439/2011) och om polisens rätt att få information i 4 kap. 2 § i polislagen (872/2011). De uppgifter om ekonomisk ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter som den myndighet som utöver tillsyn över alkohollagen erhållit kan dock vara behövliga också för andra myndigheter för att de ska kunna utföra sina uppdrag. Därför ska det i paragrafen anges att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket trots sekretessbestämmelserna får lämna ut uppgifter som gäller ekonomisk ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet till en annan tillsynsmyndighet, om uppgifter är nödvändiga för att kunna utföra ett tillsynsuppdrag som föreskrivs för den.

Tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter kan enligt 2 mom. offentliggöras i oförändrad form i registret. De kan alltså vara offentligt tillgängliga för medborgarna t.ex. på internet eftersom det är viktigt att tillsynsmyndigheterna av medborgare vid behov får uppgifter som hänför sig till tillsynen t.ex. att alkoholdrycker säljs till minderåriga.

65 §. *Handräckning*. Alkoholtillsynen förutsätter i vissa fall handräckning av andra myndigheter, såsom polisen eller tull- eller gränsbevakningsmyndigheterna. Det föreslås därför att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket på samma sätt som enligt den gällande lagen ska ha rätt att av andra myndigheter få handräckning för alkoholtillsynen. Det föreslås dock inte att handräckning ska ges på det sätt som avses i den gällande 47 § för att utreda missbruk av alkoholhaltiga ämnen.

66 §. *Alkoholnäringsregister*. För att effektivt kunna sköta de uppdrag som avses i alkohollagen måste de myndigheter som avses i alkohollagen snabbt få tillgång till tillräckligt omfattande information om dem som bedriver alkoholnäringar. I överensstämmelse med den gällande lagen ska det i 1 mom. anges att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken ska föra ett alkoholnäringsregister över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om eller gjort en anmälan om tillstånd enligt alkohollagen. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården är registeransvarig. Alkoholnäringsregistret är ett sådant personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999), vilket innebär att endast uppgifter som är behövliga för handläggning, övervakning eller statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden ska registreras. Uppgifter som ska registreras är t.ex. uppgifter om polisundersökning och åtalsprövning, skatteskulder, utsökningar, företagssaneringar, konkurser och skuldsaneringar.

I den gällande alkohollagen anges det att i fråga om rätten att kontrollera uppgifter om övervakningsobjekt och om rättelse av fel gäller det som bestäms i personuppgiftslagen. Personuppgiftslagen är en allmän lag om personregister och den ska således tillämpas också utan att det uttryckligen nämns, och därför ska det i den föreslagna paragrafen inte hänvisas till personuppgiftslagen. Uppgifterna i alkoholnäringsregistret ska förvaras i registret under en tid som bedöms ändamålsenlig. I överensstämmelse med den gällande lagen föreslås det att förvaringstiden ska vara fem år från den senaste registreringen.

10 kap. **Förbud, påföljder för överträdelser och straffbestämmelser**

67 §. *Polisens förbud.* Enligt 15 § 3 mom. och 22 § 2 mom. i den gällande alkohollagen kan polisen när det behövs för att ordningen ska kunna upprätthållas på ett detaljhandels- eller serveringsställe avbryta serveringen tillfälligt, dock för högst ett dygn. Tillståndsmyndigheten ska omedelbart underrättas om en sådan åtgärd. En motsvarande bestämmelse om polisens rätt att förbjuda försäljningen av alkoholdrycker på både ett serveringsställe och ett detaljhandelsställe föreslås i 67 §.

En förutsättning för att förbud ska kunna meddelas är att personalen på ett detaljhandels- eller serveringsställe inte med egna resurser kan upprätthålla ordningen, antalet kunder överstiger det tillåtna antalet enligt föreskrifterna om byggande, säkerhet eller servering eller det krävs för att garantera allmän ordning och säkerhet. Förbudet kan meddelas för den pågående försäljnings- eller serveringstiden. Vanligen gäller ett förbud förmodligen endast ett enskilt serveringsställe, men för att garantera den allmänna ordningen kan det t.ex. i samband med okontrollerbara offentliga tillställningar krävas att detaljförsäljningen av alkoholdrycker upphör också i större utsträckning i tillställningens närområden.

68 §. *Tillsynsmyndighetens förbud och säkringsåtgärder.* För att förstärka förbuden mot och begränsningarna av marknadsföring av alkoholdrycker föreslås det i 1 mom. att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket ska ha rätt att förbjuda den som beställt eller utför marknadsföringen samt deras anställda att fortsätta eller upprepa den lagstridiga verksamheten. Detta motsvarar bestämmelserna i den gällande alkohollagen.

I den gällande lagen finns dessutom en separat paragraf om meddelande av anvisningar. Enligt den paragrafen ska Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket om det konstaterar verksamhet som strider mot bestämmelserna om marknadsföring meddela behövliga anvisningar för avhjälpande av missförhållandena eller avslutande av den felaktiga verksamheten samt utsätta en tid inom vilken detta ska ske. Om saken inte har rättats till inom den utsatta tiden eller om den i anvisningarna nämnda verksamheten inte har avslutats, eller om den har återupptagits efter att den utsatta tiden löpt ut, kan vite eller hot om tvångsutförande föreläggas. En myndighet kan trots att det inte uttryckligen anges i en paragraf dock meddela dem som är föremål för övervakning anvisningar, och om anvisningarna inte är tillräckliga för att rätta till den lagstridiga verksamheten kan myndigheten meddela ett sådant förbud som det redogörs för ovan. I de andra lagar där det föreskrivs om tillsyn över marknadsföringen finns ingen motsvarande bestämmelse om meddelande av anvisningar, vilket innebär att det med tanke på rättsordningens interna enhetlighet inte föreslås att en sådan paragraf ska tas in i den nya alkohollagen.

I 2 mom. anges det på samma sätt som i den gällande alkohollagen att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården får förbjuda att ett alkoholpreparat släpps ut på marknaden eller ålägga den som har släppt ut drycken på marknaden att dra tillbaka den, om drycken inte uppfyller de krav som ställs på den eller om de negativa effekter den orsakar för hälsan inte har kontrollerats. Motsvarande åtgärder är också möjliga om ett förbud annars är motiverat för skyddande av människors hälsa.

Enligt 3 mom. kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket förbjuda näringsverksamhet, om den strider mot god sed på det sätt som avses i 4 §.

I 4 mom. föreslås en bestämmelse om meddelande av ett temporärt förbud. Detta blir aktuellt om det på grund av ett lagstridigt förfarandes stora omfattning eller betydelse är påkallat att skyndsamt hindra att förfarandet fortgår eller upprepas. Det ska vara möjligt att omedelbart ingripa i lagstridig verksamhet, t.ex. om det i tv oberoende av begränsningarna gällande klockslag visas alkoholmarknadsföring som riktar sig till minderåriga. En ändring jämfört med den gällande alkohollagen är att utöver Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården får också regionförvaltningsverket temporärt förbjuda att en lagstridig marknadsföringsåtgärd fortgår eller upprepas. Dessutom får Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på samma sätt som enligt den gällande lagen meddela ett temporärt förbud som gäller utsläppande av en alkoholdryck på marknaden samt ålägga den som har släppt ut en produkt att omedelbart dra tillbaka den från marknaden om det finns skäl att misstänka ett ohederligt förarande eller hälsorisker.

69 §. *Rättelse.* Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården får när den beslutar om ett förbud som avses i 68 § eller när den förordnar om temporärt förbud ålägga den som förbudet avser att inom utsatt tid och på ett angivet sätt företa en rättelseåtgärd, t.ex. att från marknaden dra tillbaka lagstridigt marknadsföringsmaterial som delats ut till konsumenterna eller att rätta till felaktiga uppgifter som getts vid marknadsföringen, om det ska anses behöv-

lig på grund av de uppenbara negativa effekter som ett mot bestämmelserna stridande förfarande har. Regionförvaltningsverket har samma rätt när det beslutar om ett förbud som avses i 68 § 1 mom. eller när det förordnar om ett temporärt förbud som avses i 68 § 4 mom. En ändring jämfört med den gällande alkohollagen är att myndigheterna också när de förordnar om temporärt förbud får ålägga en aktör att företa en rättelseåtgärd.

70 §. *Vite och tvångsutförande.* Enligt 1 mom. kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket på samma sätt som i den gällande alkohollagen förena ett förbud eller förordnande om temporärt förbud med vite eller med hot om tvångsutförande. Det föreslås dessutom att också ett åläggande om rättelse ska kunna förenas med vite eller hot om tvångsutförande. En sådan lösning har tagits in i konsumentskyddslagen (38/1978) och lagen om gränsöverskridande förbudsförfarande (1189/2000).

I 2 mom. anges det på samma sätt som i den gällande lagen att marknadsdomstolen dömer ut vite och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande på ansökan av den som har förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande. Detta utgör ett undantag från förfarandet enligt viteslagen (1113/1990) enligt vilket den myndighet som har förelagt vite eller hot om tvångsutförande själv beslutar om utdömande av vite och verkställighet av hot om tvångsutförande.

Vid ändringssökande som gäller vite och hot om tvångsutförande iakttas inte bestämmelserna i viteslagen, enligt vilka ändringssökande ska ske på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I 3 mom. i den föreslagna paragrafen hänvisas det i stället till det ändringssökande hos marknadsdomstolen som föreslås i 81 §.

För tydlighetens skull konstateras det i 3 mom. att i fråga om vite och hot om tvångsutförande tillämpas i övrigt viteslagen.

71 §. *Påföljdsavgift*. Bestämmelser om påföljderna för tillståndshavares överträdelser finns för närvarande i de bestämmelser som gäller respektive tillstånd. Som påföljd vid en överträdelse kan tillståndsmyndigheten för viss tid eller permanent återkalla ett tillverkningstillstånd med stöd av 6 § och ett partihandelstillstånd med stöd av 28 § i alkohollagen. I bestämmelserna i fråga föreskrivs det inte om andra påföljder, så t.ex. en varning kan inte ges. Enligt 15 och 22 § i alkohollagen kan den som innehar ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd ges anmärkning eller en skriftlig varning eller så kan tillståndet återkallas för viss tid eller permanent som påföljd för de överträdelser som avses i bestämmelserna.

Enligt det föreslagna 1 mom. kan man i fråga om alla olika typer av tillstånd som påföljd vid överträdelse påföra den nya administrativa påföljdsavgiften. Det föreslås att tillsynsmyndigheten kan påföra en påföljdsavgift, om en anmärkning är en för mild och återkallande av tillståndet för viss tid en för sträng påföljd för överträdelsen. Storleken på påföljdsavgiften föreslås vara densamma som i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), dvs. minst 300 och högst 1 000 euro.

I det föreslagna 1 mom. specificeras enligt typ av tillstånd vilken skyldighet överträdelsen kan gälla för att en påföljdsavgift ska kunna påföras. Vid tillverkning är det fråga om bestämmelserna i 29—31 §, i vilka det föreskrivs om anmälan, om produktens och märkningarnas överensstämmelse med bestämmelserna, om övervakning av försäljningen i enlighet med tillståndet och om tillståndsvillkor och begränsningar som ställts med stöd av 14 §. Vid import är det fråga om motsvarande bestämmelser i 29 och 30 § och vid export om anmälningsskyldighet enligt 29 §. Vid användning av sprit eller skattefria alkoholdrycker är det fråga om att det ändamål som användningstillståndet avser har överträtts. Vid partihandel är det också fråga om

bestämmelserna i 30 eller 31 § eller de tillståndsvillkor eller begränsningar som ställts med stöd av 15 eller 16 §.

Påföljdsavgift kan vidare enligt 1 mom. påföras om de skyldigheter som i 5 kap. eller 49 § föreskrivs för tillståndshavaren, alkoholbolaget eller den som bedriver detaljhandel enligt 47 och 48 § eller de tillståndsvillkor som ställts med stöd av 17 § har överträtts i detaljhandeln eller om motsvarande skyldigheter som föreskrivs i 5 kap., 49 § eller 57 § 2 mom. för tillståndshavaren eller för den som bedriver servering enligt 47 och 48 § eller de tillståndsvillkor eller begränsningar som ställts med stöd av 22 eller 47 § har överträtts vid serveringen eller om det på serveringsstället eller i dess omedelbara närhet har förekommit ordningsproblem som beror på brister i planen för egenkontroll eller att planen inte iakttagits. Tillståndshavaren är enligt 38 § i förslaget skyldig att övervaka ordningen på serveringsstället.

Enligt 1 mom. kan påföljdsavgift påföras också en tillståndshavare enligt alkohollagen, om den skyldighet att anmäla ändringar som avses i 11 §, den skyldighet att föra bok om planen för egenkontroll eller skyldighet att hålla planen för egenkontroll uppdaterad som avses i 56 § eller den skyldighet att lämna anmälningar och upplysningar som avses i 62 § 4 mom. har försummats trots uppmaningar. Försummelser som gäller anmälan om ändringar, bokföring, uppdatering av planen och lämnande av uppgifter kan leda till att påföljdsavgift påförs endast om försummelserna inte rättas till eller uppgifter inte lämnas trots en uppmaning från myndigheten att rätta till försummelserna eller lämna uppgifterna.

Enligt 2 mom. ska påföljdsavgiften betalas till staten och vid bedömningen av dess storlek ska förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats beaktas. Avgiftens storlek ska grunda sig på en helhetsbedömning. Det kan bestämmas att ingen avgift påförs och att en anmärkning ges i stället eller att avgiften ska vara lägre än minimibeloppet, om förfarandet kan anses ringa och om det med tanke på förfarandets art, hur ofta det upprepats, förfarandets planmässighet, i vilken utsträckning planen för egenkontroll iakttagits och andra omständighet är skäligt att ingen avgift påförs eller att den är lägre än minimibeloppet.

En betydande del av överträdelserna vid påförande av påföljdsavgift är till sin natur försummelser. Om t.ex. alkoholdrycker säljs till en minderårig inom detaljhandeln eller genom servering är det nästan aldrig fråga om en uppsåtlig gärning, utan om oaktsamhet av olika grad. Det kan t.ex. vara fråga om en situation där alkoholdrycker i strid med 37 § i den föreslagna lagen har sålts till en person som inte fyllt 18 år, eftersom identitetsbeviset inte har kontrollerats.

Artikel 4 i tilläggsprotokoll 7 till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, enligt vilken ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat. Detta så kallade ne bis in idem-förbud ingår även i artikel 14. 7 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i artikel 50 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Förbudet anses ingå även i grundlagens bestämmelse som gäller individens rättsskydd i 21 § 2 mom. om garantier för en rättvis rättegång, vilka ska tryggas genom lag. När det gäller Europadomstolens avgörandepraxis begränsar sig tillämpningsområdet för förbudet inte enbart till domar som gäller straffrättsliga påföljder, utan det sträcker sig även till olika administrativa påföljder som har karaktären av straff.

I 3 mom. föreslås därför bestämmelser om att påföljdsavgift inte får påföras en fysisk eller juridisk person, om denne misstänks för samma gärning i en förundersökning, en åtalsprövning eller ett brottmål som behandlas i domstol eller har dömts för samma gärning genom en la-

gakraftvunnen dom. Om en påföljdsavgift påförts en fysisk eller juridisk person får straff för samma gärning emellertid inte dömas ut i domstol.

I lagstiftningen finns inga allmänna preskriptionsbestämmelser för förseelser för vilka det kan åläggas påföljdsavgift. Enligt det föreslagna 3 mom. får påföljdsavgift inte påföras om det har förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks. Bestämmelser om verkställighet av avgifter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002). Rättsregistercentralen ansvarar således för verkställigheten av påföljdsavgifterna. Med anledning av detta föreslås det att nämnda lag ändras.

I lagen om verkställighet av böter finns inte några bestämmelser om preskription av en fordran. I 3 mom. föreslås därför bestämmelser även om att en påföljdsavgift preskriberas fem år efter den dag då påföljdsavgiften påfördes. Bestämmelsen motsvarar strafflagens preskriptionsbestämmelse för böter. Enligt förslaget tas ingen ränta ut på påföljdsavgiften.

72 §. *Återkallande av tillstånd.* Återkallande av tillstånd är enligt paragrafen en påföljd som vanligen kräver att tillståndshavaren trots en anmärkning eller påföljdsavgift fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 1—6 punkten och detta förfarande dessutom ska betraktas som avsevärt. Upprepade överträdelser kan i dessa fall leda till att ett tillstånd eller godkännande återkallas för viss tid eller permanent. Återkallande för viss tid är den primära påföljden och när längden på återkallandet för viss tid fastställs ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten Ett tillstånd eller godkännande kan återkallas permanent endast om förfarandet uppsåtligen fortsätter efter det att påföljdsavgift påförts eller ett tillstånd för viss tid återkallats, och förfarandet som helhet betraktat är grovt.

I exceptionella fall kan tillståndshavaren göra sig skyldig till en gärning eller försummelse som strider mot alkohollagen och som orsakar allvarlig fara för en eller flera människors hälsa. I dessa situationer är återkallande av tillstånd möjligt utan tidigare ålagda påföljder. En förutsättning är att fängelse kan dömas ut för den straffbara gärningen eller försummelsen och att förfarandet även som helhet betraktat är grovt.

Tillstånd eller godkännande ska enligt 3 mom. återkallas om tillståndshavaren begär det. I samband med tillsynen kan det också upptäckas att förutsättningarna för beviljande av tillstånd inte uppfylls. Eventuella orsaker kan vara att det i ansökan har lämnats felaktiga uppgifter om förutsättningarna eller att omständigheterna har förändrats efter det att tillstånd beviljades. Ett tillstånd eller ett godkännande ska enligt 3 mom. återkallas, om förutsättningar för tillståndet eller godkännandet inte föreligger och situationen inte har rättats till inom utsatt tid. Trots att det enligt 13 § utgör ett hinder för beviljande av tillstånd att den som ansöker om tillstånd eller tillståndshavaren har försatts i konkurs har konkursbon dock enligt förslaget rätt att bedriva verksamhet enligt tillståndet i högst ett år efter konkursen.

73 §. *Påföljder för överträdelser i utrikestrafik och i alkoholbolagets detaljhandel.* För servering och detaljhandel behövs inte tillstånd i de fall som avses i paragrafen. Enligt 1 mom. kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården förkorta detaljhandels- och serveringstiderna i ett trafikmedel eller på ett försäljningsställe för högst tre månader, om det trots en anmärkning eller påföljdsavgift har förekommit i 71 § avsedda överträdelser i trafikmedlet eller på försäljningsstället.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan enligt 2 mom. förbjuda detaljhandel och servering i ett trafikmedel eller på ett försäljningsställe för högst en månad, om det

trots en anmärkning eller påföljdsavgift har sålts alkoholdrycker i strid med 37 § eller om de ovannämnda ordningsproblemen orsakats av grov oaktsamhet eller uppsåt och förfarandet ska anses vara väsentlig.

Regionförvaltningsverket kan enligt 3 mom. förbjuda försäljning av alkoholdrycker i alkoholbolagets butik för högst en månad, om alkoholbolaget trots en anmärkning eller påföljdsavgift fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter. Verket kan också förbjuda alkoholbolaget att leverera alkoholdrycker till ett utlämningsställe som avses i 27 §, om de skyldigheter som anges i 27 § 3 mom. åsidosätts på utlämningsstället.

11 kap. **Avgifter**

74 §. *Avgifter som tas ut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.* För prestationer som utförs av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tas det liksom i nuläget ut avgifter enligt lagen om grunderna för avgifter till staten. I lagen om grunderna för avgifter till staten föreskrivs det om grunderna för när statliga myndigheters prestationer ska vara avgiftsbelagda och för storleken av avgifterna. Social- och hälsovårdsministeriet beslutar med stöd av den lagen om vilka prestationer som är avgiftsbelagda och för vilka prestationer avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet och vilka som prissätts på företagsekonomiska grunder. I förordningen om grunderna för avgifter till staten (211/1992) finns det närmare bestämmelser om självkostnadsvärdet och om uppbörd av avgifter för offentligrättsliga prestationer.

Tillsynen över alkohollagen föranleder sådana kostnader för myndigheterna som inte på ett ändamålsenligt sätt kan faktureras enligt åtgärd. På grund av detta ska det i 2 mom. anges att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården av vissa innehavare av de tillstånd som avses i alkohollagen tar ut en årlig tillsynsavgift för att täcka kostnaderna för tillsynen. En tillsynsavgift ska tas ut av tillståndshavare för tillsynen över tillverkning, partihandel, användning och servering i internationell trafik. Bestämmelser om de tillsynsavgifter som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tar ut vid alkoholtillsynen och deras storlek utfärdas i nuläget genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Den årliga tillsynsavgiften för försäljning är till sin karaktär snarare en skatt än en avgift. Det föreslås därför att bestämmelserna om bestämmande av tillsynsavgiften ska överföras till lagnivå, men på grund av att de är detaljerade och tekniska ska de utgöra en bilaga till lagen.

75 §. *Avgifter som tas ut av regionförvaltningsverket.* För regionförvaltningsverkets prestationer ska det liksom i nuläget tas ut avgifter enligt lagen om grunderna för avgifter till staten.

I 2 mom. föreskrivs det om den årliga tillsynsavgift som regionförvaltningsverket tar ut. Regionförvaltningsverket ska av tillståndshavare ta ut en tillsynsavgift för tillsynen över servering och detaljhandel. I nuläget föreskrivs det om tillsynsavgifternas storlek genom förordning av statsrådet, men i fortsättningen ska också dessa avgifter bestämas i enlighet med vad som föreskrivs i bilagan till lagen.

76 §. *Indrivning av tillsynsavgifter samt ränta.* Tillsynsavgifter är direkt utsökbara. På avgifterna tillämpas enligt 1 mom. lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Om en avgift inte betalas senast på förfallodagen, ska på det obetalda beloppet tas ut en årlig dröjsmålsränta enligt den räntefot som avses i 4 § i räntelagen (633/1982). I stället för dröjsmålsränta kan verket ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

I 3 mom. föreskrivs det om räntan på avgifter som ska returneras. Om en avgift returneras på grund av rättelse eller ändringssökande betalas återbäringsränta enligt 32 § i lagen om skatteuppbörd (609/2005) på avgiften som ska returneras från betalningsdagen till dagen när den returneras.

77 §. *Rättelse av tillsynsavgift till den betalningsskyldiges fördel.* I paragrafen föreskrivs det om rättelse av tillsynsavgift till den betalningsskyldiges fördel på motsvarande sätt som till exempel i 12 § i lagen om tillsynsavgift för flygtrafiken (1249/2005) och i 10 § i lagen om tillsynsavgift för besiktningsverksamheten (960/2013).

78 §. *Rättelse av tillsynsavgift till betalningsmottagarens fördel.* I paragrafen föreskrivs det om rättelse av tillsynsavgift till betalningsmottagarens fördel på motsvarande sätt som till exempel i 13 § i lagen om tillsynsavgift för flygtrafiken (1249/2005) och i 11 § i lagen om tillsynsavgift för besiktningsverksamheten (960/2013).

12 kap. **Ändringssökande**

79 §. *Begäran av alkoholbolagets beslut.* Enligt 51 § 3 mom. i den gällande alkohollagen kan vissa av Alkos beslut som bolaget fattar i anslutning till sin ensamrätt överklagas genom förvaltningsbesvär hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

När Finland förhandlade om medlemskap i Europeiska unionen ansåg kommissionen att en viktig förutsättning för att detaljhandelsmonopolen ska kunna bevaras är att producenter från olika medlemsländer behandlas lika när alkoholdrycker tas till detaljförsäljning. Detta har understött möjligheten att få beslut som gäller saken prövade även genom förvaltningsbesvär. Trots att Alkos leverantörer har haft möjlighet att söka ändring i vissa av Alkos beslut som gäller försäljning av alkoholdrycker på den grunden att Alko har agerat på ett diskriminerande sätt, har Alkos verksamhet som köpare av alkoholdrycker inte ansetts vara en sådan offentlig förvaltningsuppgift som avses i 124 § i grundlagen eller 2 § 3 mom. i förvaltningslagen.

I paragrafens 1 mom. föreslås det att om en anbudsgivare som erbjuder Alko alkoholdrycker eller en aktör som levererar alkoholdrycker till Alko anser sig ha blivit diskriminerad av Alko i strid med 25 § 1 mom. kan anbudsgivaren eller leverantören begära ett motiverat beslut om förfarandet av Alko. Såsom vilken detaljhandelskedja som helst erbjuds Alko kontinuerligt mer produkter för försäljning än bolaget kan ta emot. Alko fattar årligen tiotusentals positiva eller negativa beslut om att produkter ska tas in i sortimentet och dessa beslut gäller både inhemska och utländska leverantörer. Alkos prissättning grundar sig på prissättningskoefficienter, och då fattas inte ens egentliga produktspecifika beslut. Enligt förslaget ska varje anbudsgivare och varuleverantör ha rätt att begära ett motiverat beslut av Alko som de får begära omprövning i hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på det sätt som anges i 80 §. Begäran ska framföras inom 30 dagar från den dag då anbudsgivaren eller varuleverantören fick kännedom om förfarandet som alkoholbolagets bedömning gäller. Avsikten med bestämmelsen är att Alko vid behov snabbt kan korrigera sitt förfarande och att inledandet av ett eventuellt omprövningsförfarande inte skjuts upp från det att det omtvistade förfarandet har skett.

Alkoholbolaget ska enligt 2 mom. behandla begäran utan dröjsmål och meddela ett motiverat beslut i ärendet samt ge anvisningar för hur omprövning begärs. Om Alko konstaterar att förfarandet behöver ändras ska bolaget till exempel ta med den förkastade produkten i sitt sortiment eller ändra prissättningen av produkten.

Affärsförbindelser sköts allt mer sällan per brev och allt mer med hjälp av elektroniska tjänster. Enligt 3 mom. kan beslut om att ta med produkter i Alkos sortiment, om att ta bort produkter ur sortimentet eller om prissättning delges via en elektronisk dataöverföringsmetod till den adress som anbudsgivaren eller leverantören meddelat, om inte den som saken gäller har förbjudit det.

80 §. *Begäran om omprövning av en tillsynsavgift eller ett beslut av alkoholbolaget.* Omprövning av en tillsynsavgift till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller till regionförvaltningsverket som avses i 74 och 75 § får enligt paragrafens 1 mom. begäras hos den myndighet som fastställt avgiften. Begäran om omprövning i ett ärende som gäller påförande av avgift ska föras fram inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes, dock senast 60 dagar efter delfåendet av beslutet. Bestämmelsen motsvarar till exempel 14 § i lagen om tillsynsavgift för flygtrafiken.

Omprövning av ett motiverat beslut av alkoholbolaget får enligt paragrafens 2 mom. begäras hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Detta beslut får enligt 3 mom. överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Tillsynsavgifterna ska enligt 4 mom. betalas inom angiven tid oberoende av om omprövning har begärts eller om ändring har sökts. På motsvarande sätt får ett beslut som gäller införande av alkoholdrycker i detaljhandeln eller avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln samt prissättningsgrunderna för detaljhandeln får liksom i nuläget verkställas även om det överklagas, om inte Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården beslutar något annat. Enligt 49 f § 3 mom. i förvaltningslagen kan den myndighet som behandlar begäran om omprövning förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten ska avbrytas. Enligt 32 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen kan besvärsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

81 §. *Sökande av ändring i beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket.* I paragrafen anges det på motsvarande sätt som i den gällande lagen att ändring i beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller av regionförvaltningsverket får sökas på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Undantag från detta är sådana beslut där besvärsförbud gäller enligt 82 §. Det föreslås också att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på samma sätt som i den gällande lagen alltid ska ha rätt att överklaga beslut som förvaltningsdomstolen har fattat med anledning av att ändring sökts. Regionförvaltningsverket ska ha samma besvärsrätt i fall där besvärsärendet gäller ett beslut som regionförvaltningsverket har fattat. Det kan med hjälp av myndighetens besvärsrätt säkerställas att till högsta förvaltningsdomstolen kommer ärenden för avgörande på initiativ av både näringsidkare och myndigheter. Genom myndighetens besvärsrätt accentueras dessutom att det vid tillämpningen av alkohollagen är fråga om det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa på det sätt som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen.

I 2 mom. föreskrivs det om förfarandet vid begäran om omprövning i ett ärende som gäller påförande av påföljdsavgift. Förvaltningsdomstolens beslut om påföljdsavgift får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Trots att det i högsta förvaltningsdomstolen inte finns något allmänt system med besvärstillstånd ska be-

svärstillstånd i nuläget dock sökas i flera ärendegrupper. Grundlagsutskottet har ansett att denna praxis är ändamålsenlig t.ex. i fråga om just påföljdsavgift (GrUU 14/2013).

Av ändamålsenlighetsskäl anges det i 3 mom. på samma sätt som i den gällande lagen att och på det sätt som avses i 31 § 2 mom. i förvaltningsprocessen att ett beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket iakttas kan verkställas utan att det har vunnit laga kraft. Enligt 32 § 1 mom. i den nämnda paragrafen kan besvärsmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten ska avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten.

82 §. *Att föra ett ärende som gäller marknadsföring till marknadsdomstolen.* Enligt 1 mom. får ett av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket fattat beslut om förbud eller meddelat förordnande om temporärt förbud, ett av andra ämbetsverk fattat beslut som gäller marknadsföring, ett åläggande om rättelse som verken meddelat och ett vite eller hot om tvångsutförande som verken förelagt inte överklagas genom besvär. Bestämmelsen motsvarar 52 § 1 mom. i den gällande alkohollagen.

Marknadsdomstolen handlägger som marknadsrättsliga ärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt olika lagar, såsom konsumentskyddslagen och tobakslagen (549/2016). I 2 mom. anges det på samma sätt som i den gällande lagen att ärenden för vilka besvärsförbud enligt 1 mom. gäller får föras till marknadsdomstolen genom ansökan.

13 kap. **Särskilda bestämmelser**

83 §. *Innehav av alkoholhaltiga ämnen.* Med stöd av den föreslagna alkohollagen ska särskilt tillverkningen och handeln med alkoholdrycker övervakas. Utgångspunkten för tillståndsförvaltningen och tillsynen enligt lagen är att endast lagligen tillverkade eller importerade produkter får finnas på marknaden. I överensstämmelse med 34 § i den gällande alkohollagen får alkoholdrycker enligt det föreslagna 1 mom. inte innehas, om de inte är lagligen tillverkade eller importerade.

I överensstämmelse med åldersgränserna i alkohollagen föreslås det i 2 mom. bestämmelser om att starka alkoholdrycker inte får innehas av personer som inte har fyllt 20 år. Svaga alkoholdrycker får inte innehas av personer som inte har fyllt 18 år.

I överensstämmelse med det tillståndssystem som gäller sprit får sprit innehas och transporteras endast av den som enligt denna lag har rätt att tillverka, importera, sälja eller använda sprit.

84 §. *Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker.* Försäljningen av alkoholdrycker övervakas genom tillsynen över systemet med Alkos ensamrätt och den tillståndspliktiga försäljningen. Enligt 31 § i den gällande alkohollagen är det för närvarande förbjudet att mot arvode förmedla alkoholdrycker. Olovlig förmedling och överåtelse kan hänföra sig till illegal handel med alkoholdrycker, varvid arvode tas ut för förmedlingen i form av betalning eller i någon annan form. Förmedling av alkoholdrycker utan arvode är emellertid inte förbjudet enligt alkohollagen, om mottagaren är berättigad att köpa alkoholdryckerna i fråga. Vid förmedling av alkoholdrycker kan det då vanligen vara fråga om att någon köper alkoholdrycker på någon annans begäran i samband med ett besök i Alko eller en dagligvarubutik och inte tar ut något arvode för denna tjänst.

Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker mot arvode är även enligt det föreslagna 1 mom. förbjudet. Enligt det föreslagna 3 § 2 mom. tillämpas bestämmelserna om försäljning också inom näringsverksamhet på förmedling och överlåtelse av alkoholhaltiga ämnen mot ersättning och av alkoholhaltiga ämnen som marknadsförs i samband med någon annan nyttighet eller tjänst, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Alkoholdrycker får enligt 2 mom. liksom nu inte heller utan arvode förmedlas och överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkoholdrycker.

85 §. *Förbud mot förtäring av alkoholdrycker.* Enligt 58 § i den gällande alkohollagen är det förbjudet att förtära alkohol om inte något annat följer av lagen på ställen där detaljhandel med alkoholdrycker bedrivs samt i andra öppna handelsrörelser, i restauranger och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat och förfriskningar, samt i lokaler och på andra ställen där offentliga tillställningar ordnas.

Förtäring av alkoholdrycker är enligt förslaget på samma sätt som i nuläget förbjudet för det första i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat och förfriskningar. I överensstämmelse med gällande 58 § är det förbjudet att förtära alkoholdrycker även vid sådana offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster (530/1999).

I 35 och 36 § i förslaget finns bestämmelser om att inga som helst alkoholdrycker får förtäras på detaljhandelsställen för alkoholdrycker och att bara alkoholdrycker som tillståndshavaren säljer får förtäras på serveringsställen.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan polisen vidare, om det krävs för att upprätthålla allmän ordning, förbjuda förtäring av alkoholdrycker på allmän plats.

Enligt 3 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt på ställen eller tillställningar som avses i 1 mom. inte tillåta förtäring av alkoholdrycker.

86 §. *Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholhaltiga ämnen.* I 60 och 60 a § i den gällande alkohollagen finns bestämmelser om fråntagande och förstöring av alkoholhaltiga ämnen. Det föreslås att bestämmelserna i huvudsak flyttas till 83 § i förslaget.

Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen har en polisman rätt att frånta en person alkoholhaltiga ämnen, om personen inte har rätt att inneha dem eller på grund av berusning har gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen (872/2011).

En polisman har också rätt att frånta en person alkoholdrycker som personen enligt denna lag annars har rätt att inneha, om personen i fråga förtär dem i strid med 85 § 1 mom. eller på allmän plats i strid med 85 § 2 mom.

Ämnen i öppnade och oöppnade kärl får enligt 2 mom. förstöras om värdet av ämnena är obetydligt. Liksom vid tillämpningen av den gällande 60 § kan enligt motiveringen till paragrafen med ämnen av ringa värde avses en mängd som är avsedd för personens egen konsumtion under en kväll, t.ex. en kasse öl eller några flaskor vin (RP 24/2008 rd).

Alkoholdrycker får enligt 3 mom. inte ges tillbaka till en person som inte har rätt att inneha dem. Om de alkoholhaltiga ämnena ska ges tillbaka till en person som tagits i förvar, får de överlåtas till honom eller henne tidigast 12 timmar från det att tiden för hållande i förvar gått

ut. Avsikten är att en person som tagits i förvar inte direkt efter att han eller hon har nyktrat till ska få alkoholdryckerna i sin besittning av polisen. Om den som tagits i förvar inte avhämtar alkoholdryckerna inom 30 dygn från det att tiden för hållande i förvar gått ut, får de förstöras. I övrigt ska bestämmelserna om omhändertagande av egendom och om hantering av omhändertagen egendom i 2 kap. 13—15 § i polislagen iakttas.

I 4 mom. föreskrivs det i enlighet med det gällande 60 § 4 mom. om fråntagande och förstöring av alkoholdrycker som förtärts i strid med förbudet mot förtäring. Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med förbudet enligt 35, 36 eller 85 § 1 mom., har ägaren till en rörelse eller något annat ställe, någon som hör till personalen och arrangören rätt att frånta den som brutit mot förbudet alkoholdrycken med kärl och bevisligen förstöra den. Bestämmelser om en ordningsvakts rätt att frånta en person som brutit mot förbudet alkoholdrycken finns i 47 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015).

På motsvarande sätt som i det gällande 60 § 6 mom. anges det i 4 mom. att om det hos en person som ska tas in i fängelse eller på någon annan sluten anstalt eller som ska tas in eller som vårdas på en enhet för missbrukarvård påträffas alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta personen i fråga dryckerna eller ämnet och bevisligen förstöra dem.

På motsvarande sätt som i den gällande 60 a § får en anhållningsberättigad tjänsteman enligt 5 mom. i den föreslagna paragrafen bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen med kärl eller emballage samt sådana råvaror och redskap och sådan utrustning som får tas i beslag eftersom det finns skäl att anta att de kommer att förklaras förverkade och som inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

87 §. *Undersökning och genomsökning.* I 60 b § i den gällande alkohollagen finns bestämmelser om att polisens rätt att undersöka de föremål som en person som inte har fyllt 18 år för med sig och personens kläder i syfte att söka alkoholdrycker som personen olagligt innehar. Det föreslås att den bestämmelse som togs in i lagen i samband med reformen som gäller alkoholbrott flyttas till lagförslagets 84 §.

Om en person som inte har fyllt 18 år på sannolika skäl misstänks för en förseelse som avses i 90 § 4 mom. 1 punkten, får polisen enligt det föreslagna 1 mom. för att söka en alkoholdryck som personen olagligt innehar undersöka de föremål som personen i fråga för med sig och utsidan av personens kläder, om detta är möjligt utan att inkräkta på den misstänktas personliga integritet på ett kränkande sätt.

På protokollföring av undersökningen ska enligt 2 mom. tillämpas vad som föreskrivs i 2 kap. 14 § 3 mom. i polislagen. Vid undersökningen ska i övrigt iakttas vad som bestäms om kroppsvisitation i 8 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011).

Om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen, får det enligt 3 mom. företas allmän husrannsakan eller platsgenomsökning enligt 8 kap. i tvångsmedelslagen i det fortskaffningsmedel som personen i fråga använder, i syfte att ta reda på om det finns olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit i fortskaffningsmedlet.

88 §. *Okänd eller frånvarande ägare.* Det föreslås att de bestämmelser som i nuläget finns i 60 c § i alkohollagen ska flyttas i oförändrad form till 84 a § i förslaget.

89 §. *Realisering av alkoholdrycker och sprit som har tillfallit staten.* Det föreslås att de bestämmelser som i nuläget finns i 61 § i alkohollagen ska flyttas i oförändrad form till 84 b § i förslaget.

90 §. *Straffbestämmelser.* Författningarna som gäller alkoholbrott förnyades i sin helhet 2009 (641/2009–643/2009). I 50 a kap. i strafflagen anges alkoholbrott som är förenade med hot om fängelsestraff, i 30 kap. 1 a § om brott vid marknadsföring av alkoholdrycker, och i 50 a § i alkohollagen finns bestämmelser om alkoholförseelser som kan straffas med böter. Den nämnda 50 a § har senast ändrats i samband med en reform av handläggningen av brottmål utanför domstolarna genom lag 1002/2016.

Det finns i samband med totalrevideringen av alkohollagen inte i sak något behov av att ändra bestämmelser i strafflagen. I paragrafens 1–3 mom. hänvisas det till 50 a kap. 1–3 §, till 30 kap. 1 a §, och till 38 kap. 1–2 § i fråga om brott mot tystnadsplikt samt till 40 kap. 5 § som gäller tjänstebrott i strafflagen Förslaget nedan om ändring av strafflagen innehåller endast ändringar av teknisk natur.

I 4 mom. föreskrivs det om uppsåtliga alkoholförseelser för vilka det kan dömas till böter. Såsom i nuläget ska det enligt 4 mom. 1 punkten vara straffbart om ägaren till stället, arrangören eller en ordningsvakt på ett ställe som avses i 85 § 1 mom. tillåter förtäring av alkoholdrycker på ett ställe som avses i momentet i strid med 85 § 3 mom.

I 4 mom. 2 punkten föreslås en ny kriminalisering i situationer där en person använder en annan persons identitetshandling i syfte att vilseleda en försäljare av alkoholdrycker om köparens ålder.

I 16 kap. 5 § i strafflagen föreskrivs det att det är straffbart att lämna oriktiga personuppgifter. Enligt paragrafen skall den som i syfte att vilseleda en myndighet uppger falskt namn eller annars lämnar oriktiga eller vilseledande uppgifter om sin identitet eller som i detta syfte använder en annan persons identitetsbevis, pass, körkort eller annat sådant intyg, skall för lämnande av oriktiga personuppgifter dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. För normal förfalskning döms enligt 33 kap. 1 § 1 mom. i strafflagen den som framställer en falsk handling eller annat bevismedel eller som förfalskar ett dylikt bevismedel för att användas som vilseledande bevis, eller såsom sådant bevis använder ett falskt eller förfalskat bevismedel. För att bruket av ett identitetsbevis eller en motsvarande handling ska anses som förfalskning krävs alltså att en oriktig eller på annat sätt obehörigen ändrad handling används.

Enligt den föreslagna paragrafens 4 mom. 2 punkt kan den som i syfte att vilseleda personal som övervakar detaljhandel eller servering av alkoholdrycker använder en annans identitetsbevis, pass, körkort, eller något annat intyg som utfärdats av en myndighet för att bevisa sin ålder dömas för alkoholförseelse.

Såsom i nuläget straffas enligt 4 mom. 3 punkten den som bjuder någon som inte har fyllt arton år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärt för alkoholförseelse. I 4 mom. 4 punkten regleras bestraffning av den som marknadsför svaga alkoholdrycker i strid med det som föreskrivs i 50 och 51 §. I 50 a § 4 mom. 6 punkten i den gällande lagen föreskrivs det om motsvarande hot om straff för den som bryter mot förbudet mot reklam enligt 33 §.

I lagförslaget föreslås det inte kriminalisering som motsvarar de nuvarande 50 a § 4 mom. 3–5 punkterna som gäller tillverkning, försäljning, innehav eller reklam för redskap, apparater, utrustning, ämnen eller preparat som lämpar sig för tillverkning av alkoholdrycker eller sprit i syfte att dessa ska användas för olaglig tillverkning av alkoholdrycker eller sprit.

Enligt 50 a § 5 mom. 1 punkten i den nuvarande alkohollagen döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot ett specificerat villkor eller en begränsning i ett tillstånd som har beviljats med stöd av alkohollagen för alkoholförseelse. På motsvarande sätt är det enligt 2 punkten straffbart att bedriva verksamhet utan godkännande av en myndighet, enligt 3 punkten att försumma att göra en anmälan enligt lagen och enligt 3 punkten att bryta mot en bestämmelse i en förordning som utfärdats.

Det föreslås att regleringen på förordningsnivå flyttas upp på lagnivå, och påföljdsavgiften kan även i övrigt i de ovan nämnda fallen anses vara en tillräcklig påföljd. Därför kan de aktuella straffbestämmelserna avskaffas.

Däremot ska enligt den föreslagna paragrafens 5 mom. 1 punkt den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot detaljhandels- och serveringsförbudet i 37 § straffas för alkoholförseelse. På motsvarande sätt ska det enligt 2 punkten vara straffbart om en innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller ett serveringstillstånd eller en ansvarig föreståndare eller en annan person som utsetts för uppgiften uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten att övervaka ordningen på ett detaljhandelsställe eller ett serveringsställe enligt 35 § eller 36 §. I de nämnda paragraferna föreskrivs det om förbud mot förtäring av alkoholdrycker, avgränsning av områden samt transport av serveringsställets alkoholdrycker och åtgärder som gäller berusade kunder. Avsikten med alla dessa skyldigheter är att säkerställa ordningen på detaljhandelsstället och serveringsstället.

Bestämmelser om ordningsbot som enda straff för olovligt innehav av alkoholdryck enligt 83 § 2 mom. och förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med 85 § 1 och 2 mom. ska finnas i lagen om ordningsbotsförseelser.

91 §. *Skyldighet att höra tillstånds- och tillsynsverket.* Såsom i 50 b § i den gällande alkohollagen ska allmänna åklagaren innan åtal väcks för en alkoholförseelse bereda Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge tillstånds- och tillsynsverket tillfälle att bli hört. En motsvarande bestämmelse om hörande ingår i 30 kap. 12 § i strafflagen och gäller marknadsföringsbrott i fråga om alkoholdrycker.

14 kap. **Ikraftträdelsebestämmelser**

92 §. *Ikraftträdande*. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018 eller så snart som möjligt efter det.

Genom den föreslagna lagen upphävs den gällande alkohollagen. Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den gamla lagen, ska den nya lagen efter det att den trätt i kraft tillämpas i dess ställe.

93 §. *Övergångsbestämmelse*. Tillstånd och godkännanden som före ikraftträdandet av denna lag har beviljats med stöd av den gamla lagen eller en förordning som utfärdats med stöd av den föreslås förblir i kraft på så sätt att de rättigheter och skyldigheter i dem som grundar sig på bestämmelser i lag bestäms enligt den nya lagen. För den eventualiteten att förutsättningar

för beviljande av ett tillstånd enligt den gamla alkohollagen inte längre till följd av de ändrade bestämmelserna föreligger enligt den nya lagen, ska tillståndsmyndigheten underrätta tillståndshavaren om saken inom ett år från det att lagen har trätt i kraft. Enligt förslaget får ett tillstånd återkallas, om förutsättningarna för beviljande av tillståndet inte uppfyllts inom sex månader från det att underrättelsen har tagits emot.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan den som för närvarande är ansvarig föreståndare för ett serveringsställe fortsätta som ansvarig föreståndare utan att behöva skaffa kompetensintyget.

På ett sådant tillstånd att fortsätta serveringen till klockan 2.30 eller 3.30 som är giltigt vid ikraftträdande av denna lag ska de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för beviljandet av tillståndet tillämpas under tillståndets giltighetstid, om inte tillståndshavaren gör en anmälan om förlängd tid enligt 44 §.

Bestämmelserna i 2,3 och 4 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit som utfärdats med stöd av den gamla lagen, förblir i kraft. I paragrafen finns bestämmelser om vissa beteckningar för alkoholdrycker och det kommer att föreskrivas särskilt om dem senare. De nu gällande besluten av social- och hälsovårdsministeriet om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av lindrigt och kraftigt denaturerad etanol 892/1995 och 893/1995 ska gälla i högst ett år. Ett nytt bemyndigande att utfärda förordning om denaturering finns i 52 § i förslaget.

Bilagan: Tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § i alkohollagen

I bilagan föreslås bestämmelser om hur de årliga tillsynsavgifterna enligt alkohollagen fastställs och om uttagandet av tillsynsavgifterna. För närvarande finns det bestämmelser om detta i social- och hälsovårdsministeriets förordning om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovårdens avgiftsbelagda prestationer (151/2012) och i statsrådets förordning om avgifter till regionförvaltningsverken åren 2014 och 2015 (1092/2013). De gällande bestämmelserna ligger till grund för bestämmelserna i den nya lagen, men eftersom bestämmelserna är detaljerade och av teknisk karaktär föreslås de ingå i bilagan till lagen.

Av de årliga tillsynsavgifter som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tar ut består tillsynsavgifterna för tillverkning och partihandel av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning. Tillsynsavgiften för användning av sprit och obeskattade alkoholdrycker bestäms utifrån den mängd sprit och alkoholdrycker som tillståndshavaren köpt och importerat för eget bruk, dock så att det föreskrivs ett minimi- och maximibelopp för tillsynsavgiften. För tillsynen över försäljning i utrikestrafik tas det ut en fast årlig tillsynsavgift.

Av de tillsynsavgifter som regionförvaltningsverket tar ut är tillsynsavgiften för servering indelad i nivåer utifrån serveringsmängden. Dessutom förslås det att det för tillsyn som gäller förlängd serveringstid tas ut en fast årlig avgift. För tillsyn över detaljhandel ska det enligt förslaget tas ut en årlig tillsynsavgift per verksamhetsställe såväl hos innehavare av detaljhandelstillstånd som hos alkoholbolaget.

I bilagan ingår även bestämmelser om uttagande och debitering av tillsynsavgifter samt om när det inte alls tas ut någon tillsynsavgift hos tillståndshavaren. Vid uttagande av avgifter utnyttjas informationssystemen hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

1.2 Lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

3 §. *Förplägnadsrörelsers öppettider.* I paragrafen föreskrivs det om förplägnadsrörelsers öppettider. En förplägnadsrörelse får i regel vara öppen mellan klockan 5 och 2. I paragrafen föreskrivs det också om när förplägnadsrörelsen ska stängas och när nya kunder får tas emot i förplägnadsrörelsen, om den har beviljats tillstånd för förlängd serveringstid. Det föreslås att paragrafen ska upphävas, varvid förplägnadsrörelserna själva får bestämma om sina öppettider, stängning och mottagande av kunder. Bestämmelser om serveringstiderna för alkoholdrycker finns också i fortsättningen i alkohollagen.

4 §. *Anmälan om förlängning av öppettiden.* I paragrafen föreskrivs det om förfarandet för den anmälan av förlängning av öppettiden som ska göras för att en förplägnadsrörelse ska få hållas öppen mellan klockan 2 och 5. Eftersom rörelserna själva ska få bestämma om sina öppettider föreslås det att paragrafen upphävs.

12 §. *Tvångsmedel*. I paragrafen föreskrivs det om bl.a. tvångsmedel och påföljder i de situationer där en förplägnadsrörelse bryter mot bestämmelserna om öppettider. Eftersom bestämmelserna om öppettider ska upphävas är det inte längre behövligt att föreskriva om påföljder för överträdelser av dem. I stället för ett förbud mot förlängd öppettid i 3 mom. är det emellertid motiverat att reglera möjligheten att begränsa en förplägnadsrörelses öppettid i fall som avses i bestämmelsen där utövandet av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet har medfört oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten.

13 §. *Straffbestämmelser*. I paragrafen föreskrivs det bl.a. om kriminalisering av verksamhet som strider mot bestämmelserna om öppettider. Eftersom bestämmelserna om öppettider ska upphävas är det inte längre behövligt att föreskriva om straff för överträdelser av dem.

14 §. *Ändringssökande*. I paragrafen stryks hänvisningen till bestämmelserna om förlängning av öppettider.

1.3 Lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker

2 §. Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till hemtillverkning av alkoholdrycker så att den gäller 6 § i den föreslagna lagen.

8 §. *Bestämmelser om punktskatt på alkoholdrycker och sprit finns i punktskattelagen och i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker.* I dessa författningar finns det också bestämmelser om befrielse från punktskatt, men bestämmelser om skattefrihet finns även i 17 § i den gällande alkohollagen. Skattefriheterna grundar sig på rådets direktiv 92/83/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker. En stor del av bestämmelserna om skattefrihet i artikel 27 i direktivet hänför sig till användning av alkohol och särskilt sprit för andra ändamål än i egentligt förtäringssyfte, såsom tillverkning av ättika, läkemedel, smakämnen och livsmedel, liksom även tillverkning av sådana produkter som inte innehåller alkohol samt för vetenskaplig forskning och andra vetenskapliga ändamål och för medicinska ändamål på apotek och sjukhus. Dessa bestämmelser om skattefrihet innebär i praktiken att alkoholskatt i regel tas ut endast på alkoholdrycker som är avsedda för förtäring.

Vilka alkoholdrycker som är skattefria och på vilket sätt skattefria alkoholdrycker kan säljas fastställs i enlighet med bestämmelserna i punktskattelagen och alkohollagen. I alkohollagen

ska det inte längre föreskrivas om grunderna för befrielse från punktskatt utan det föreslås att bestämmelserna om skattefrihet grupperas om och samlas i 8 § 1 mom.

Accisfria är enligt momentets 1 punkt produkter som används vid tillverkning av i denna lag avsedda produkter eller vid tillverkning av ättika och enligt 2 punkten produkter som används vid tillverkning av andra produkter, om produkterna inte innehåller alkohol som kan förtäras. Punkterna motsvarar den nuvarande 8 § 1 mom. 1 punkten och 17 § 1 mom. 1 och 7 punkten i alkohollagen. Accisfria är enligt 3 punkten på samma sätt som i 17 § 1 mom. 8 punkten i den nuvarande alkohollagen även produkter som används för vetenskaplig forskning och undervisning samt för prover och analyser som är nödvändiga inom laboratorieverksamhet. Såsom i den nuvarande 8 § 1 mom. 4 punkten är enligt 4 punkten i förslaget produkter som ingår i aromämnen som används vid tillverkning av livsmedel eller drycker som innehåller högst 1,2 volymprocent etylalkohol accisfria. Enligt 1 mom. 5 punkten i förslaget är produkter som ingår i läkemedel som avses i läkemedelslagen (395/1987) samt produkter som används vid tillverkning av läkemedel eller produkter och utrustning enligt lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) accisfria. Om dessa accisfria produkter föreskrivs det i den nuvarande paragrafens 1 mom. 5 punkt och i alkohollagen 17 § 1 mom. 2 punkt. På samma sätt som i den nuvarande paragrafens 1 mom. 6 punkt och i 17 § 1 mom. 6 punkten i alkohollagen är vidare accisfria enligt förslaget produkter som ingår i fyllda livsmedel eller andra livsmedel med en alkoholhalt på högst 8,5 liter ren alkohol per 100 kilogram choklad eller 5 liter ren alkohol per 100 kilogram av något annat livsmedel Accisfria är enligt den föreslagna 1 mom. 7 punkten produkter som ingår i sådana kosttillskott som avses i en förordning av jord- och skogsbruksministeriet som utfärdats med stöd av 7 § och 9 § 3 mom. i livsmedelslagen (23/2006). Förslaget motsvarar till denna del den nuvarande 1 mom. 7 punkten. I den nuvarande paragrafens 1 mom. 1 punkt föreskrivs det att produkter som används för tillverkning av läskedrycker är accisfria. Denna accisfrihet regleras enligt förslaget i momentets 8 punkt. Såsom i 17 § 1 mom. 9 och 10 punkten i alkohollagen föreskrivs det enligt förslaget i momentets 9 och 10 punkt att produkter som levereras till apotek som avses i läkemedelslagen, sjukhus som avses i lagen om specialiserad sjukvård och till hälsovårdscentraler som avses i folkhälsolagen för vetenskapliga eller medicinska ändamål, samt som levereras till serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård för vetenskapliga eller medicinska ändamål är accisfria.

Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. jämställs med sådan tillverkning som avses i 1 mom. på samma sätt som i 17 § 2 mom. i den nuvarande alkohollagen kvalitetsövervakning och annan i produktionssammanhang nödvändig användning, produktutveckling samt rengöring som är nödvändig för maskiners och anordningars funktion.

Accisfria är enligt 8 § 2 mom. också viner och mellanprodukter som en evangelisk-luthersk eller ortodox församling eller ett enligt religionsfrihetslagen registrerat religiöst samfund använder som nattvardsvin på de villkor som närmare stadgas genom förordning. Denna accisfrihet baserar sig inte på det direktiv som nämns ovan och det föreslås att den slopas.

1.4 Strafflagen

30 kap. **Om näringsbrott**

1 a §. *Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker.* De straffbestämmelser i fråga om brott mot alkohollagen som innefattar fängelsestraff har tagits in i strafflagen. Rekvisitet för det brott vid marknadsföring av alkoholdrycker som avses i 30 kap. 1 a § i strafflagen grundar sig

på begrepp i alkohollagen. Därför föreslås det att paragrafen ändras så att begreppen reklam, indirekt reklam och andra säljfrämjande åtgärder ersätts med begreppet marknadsföring.

1.5 Lagen om ordningsbotsförseelser

17 §. *Alkoholförseelser.* I paragrafen föreslås bestämmelser om ordningsbotsbeloppen för alkoholförseelser. Det föreslås att bestämmelsens hänvisningar till alkohollagen och dess paragrafer ändras till hänvisningar till den nya alkohollagen och dess motsvarande paragrafer.

1.6 Lagen om verkställighet av böte

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Rättsregistercentralen sörjer för verkställigheten av försummelse- och påföljdsavgifter som påförs med stöd av olika lagar med iakttagande av förfarandet för verkställigheten av böter. Därför föreslås det att det till 1 § 2 mom. fogas bestämmelser om att påföljdsavgift som avses i 71 § i alkohollagen verkställs på det sätt som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter.

Enligt 4 § i lagen om verkställighet av böter ska den som påför avgiften och fullföljdsdomstolen göra en anmälan om sitt beslut till Rättsregistercentralen, och Rättsregistercentralen har möjlighet att bevilja betalningstid med stöd av 14—18 § i lagen.

1.7 Fängelselagen

9 kap. **Fångarnas egendom och inkomster**

1 §. *Innehav av egendom*. I paragrafen föreslås bestämmelser om fångens rätt att inneha egendom samt om förvaring och förstöring av sådan egendom. Enligt 4 mom. ska bestämmelserna i 60 § i alkohollagen tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisning till alkohollagen och dess paragraf ändras så att den gäller den nya alkohollagen och dess motsvarande 86 §.

1.8 Häktningslagen

5 kap. **De häktades egendom och inkomster**

1 §. *Innehav av egendom.* I paragrafen föreslås bestämmelser om den häktades rätt att inneha egendom samt om förvaring och förstöring av sådan egendom. Enligt 4 mom. ska bestämmelserna i 60 § i alkohollagen tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisning till alkohollagen och dess paragraf ändras så att den gäller den nya alkohollagen och dess motsvarande 86 §.

1.9 Lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

4 kap. **De frihetsberövades egendom**

1 §. *Innehav av egendom*. I paragrafen föreslås bestämmelser om den frihetsberövades rätt att inneha egendom samt om förvaring och förstöring av sådan egendom. Enligt 4 mom. ska bestämmelserna i 60 § i alkohollagen tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisning till alkohollagen och dess paragraf ändras så att den gäller den nya alkohollagen och dess motsvarande 86 §.

1.10 Barnskyddslagen

65 §. *Omhändertagande av ämnen och föremål*. Paragrafen gäller omhändertagande av ämnen och föremål från ett barn som vårdas utom hemmet. Enligt 1 mom. finns det bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen och av drycker som innehåller minst 1,2 och högst 2,8 volymprocent etylalkohol i alkohollagen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisningar till alkohollagen och dess paragrafer ändras så att de gäller den nya alkohollagen och dess motsvarande 86 §.

1.11 Lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

6 §. *Syftet med fullgöranderapporter.* I paragrafen föreslås bestämmelser om syftet med fullgöranderapporter. Enligt 6 § 1 mom. 5 punkten ska fullgöranderapporter utarbetas till stöd för de uppgifter som de myndigheter som avses i alkohollagen ska sköta. Det föreslås att bestämmelsens hänvisningar till alkohollagen och dess paragrafer ändras så att de gäller den nya alkohollagen och dess motsvarande 7 och 60 §.

1.12 Livsmedelslagen

14 §. *Handläggning av anmälningar om livsmedelslokaler*. I paragrafen föreslås bestämmelser om handläggning av anmälningar om livsmedelslokaler. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården handlägger anmälningar om tillverknings- och lagringsplatser som avses i alkohollagen, och regionförvaltningsverket handlägger anmälningar om Alkos och vingårdars alkoholbutiker som avses i alkohollagen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisningar till alkohollagen och dess paragrafer ändras så att de gäller den nya alkohollagen och dess 14 och 16 § samt 17 § 2 mom. och 26 §.

1.13 Lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter

46 g §. *Registrering, användning och utlämnande av uppgifter som hänför sig till saluföring.* Bestämmelsen gäller registrering, användning och utlämnande av uppgifter som hänför sig till saluföring. Det föreslås att bestämmelsens hänvisningar till alkohollagen och dess bestämmelser ändras så att de gäller den nya alkohollagen och dess 64 och 66 §.

1.14 Informationssamhällsbalken

217 §. *Marknadsföring av vissa produkter*. Enligt paragrafen finns det bestämmelser om reklam och säljfrämjande verksamhet i alkohollagen. För det första föreslås det att bestämmelsens hänvisning till alkohollagen ändras till en hänvisning till den nya alkohollagen. Dessutom föreslås det att begreppen reklam och säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker ersätts med begreppet marknadsföring.

1.15 Tobakslagen

82 §. *Myndigheternas meddelanden.* Paragrafen innehåller bestämmelser om myndigheternas samarbete om de upptäcker överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om sådana rökrum som avses i tobakslagen. Det föreslås att bestämmelsens hänvisning till alkohollagen ändras så att de gäller den nya alkohollagen.

1.16 Lagen om tillsyn över ekologisk produktion

2 §. *Förhållande till annan lagstiftning.* Paragrafens hänvisning till den gällande alkohollagen ändras så att hänvisningen gäller den föreslagna lagen.

3 §. *Definitioner.* Hänvisningarna i paragrafen till definitionerna av alkoholdryck och sprit enligt den gällande alkohollagen ändras så att de gäller 3 § i den föreslagna lagen.

23 §. *Registeransvarig.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till alkoholnäringsregistret så att den gäller 66 § i den föreslagna lagen.

1.17 Lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

2 §. *Uppgifter.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till verkets uppgifter så att den gäller den föreslagna alkohollagen.

1.18 Lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

5 §. Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisning till alkohollagen så att hänvisningen gäller den föreslagna lagen.

1.19 Tullagen

11 §. *Omhändertagande av varor.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till bestämmelsen om förbud mot innehav i alkohollagen så att den gäller 83 § i den föreslagna lagen.

1.20 Lagen om privata säkerhetstjänster

47 §. *Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till den bestämmelse i alkohollagen som gäller förbud mot förtäring av alkoholdrycker så att hänvisningen gäller 85 § 1 mom. i den föreslagna lagen.

1.21 Lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

11 c §. *Lagring och återlämnande av egendom.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till den bestämmelse i alkohollagen som gäller förstöring av alkoholdrycker och alkoholhaltiga ämnen så att hänvisningen gäller 86 § i den föreslagna alkohollagen.

1.22 Lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

25 §. *Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommendören för ett truppförband.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisningen till 60 § 2 mom. och 60 a § i alkohollagen som gäller förstöring alkoholdrycker så att hänvisningen gäller 86 § i den föreslagna lagen.

1.23 Lagen om rättegång i marknadsdomstolen

1 kap. **Allmänna bestämmelser**

6 §. *Marknadsrättsliga ärenden.* Det föreslås att i paragrafen ändras hänvisning till alkohollagen så att hänvisningen gäller den föreslagna alkohollagen.

1.24 Läkemedelslagen

7 §. Hänvisningen i paragrafens 2 mom. att vad som bestäms i alkohollagen om läkemedel gäller om alkoholhaltiga läkemedel ska enligt förslaget upphävas. Enligt 2 § 3 mom. i alkohollagen som föreslås tillämpas lagen inte på alkoholhaltiga ämnen som utgör läkemedel eller läkemedelspreparat enligt läkemedelslagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Syftet med lagförslaget är att flytta nuvarande bestämmelser från förordningsnivå till lagnivå. De förordningar som utfärdats med stöd av den gällande alkohollagen förslås bli upphävda, men i övergångsbestämmelsen föreslås det att 4 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit, där det föreskrivs om beteckningen Suomalainen Vodka/Finsk Vodka samt Suomalainen Marjalikööri/Finsk Bärlikör och Suomalainen Hedelmälikööri/Finsk Fruktlikör ska bli i kraft. Avsikten är att den kan upphävas när bestämmelserna om definitionerna revideras. Likaså ska social- och hälsovårdsministeriets gällande beslut 892/1995 och 893/1995 om denatureringsämnen för lindrigt och kraftigt denaturerad etanol enligt övergångsbestämmelsen fortsätta att gälla i högst ett år.

I fortsättningen kommer det dock enligt förslaget genom förordning av statsrådet att utfärdas bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan och om de med tanke på tillståndsprövningen behövliga upplysningar som ska fogas till ansökan, om godkännande av lokaler och områden för cateringstillstånd, om förfaranden som gäller alkoholbolagets icke-diskriminerande verksamhet, om begränsning av mängden alkoholdrycker vid servering, om kraftig och lindrig denaturering samt om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid styrningen och tillsynen.

Närmare bestämmelser om utarbetandet av den plan för egenkontroll som avses i 56 § och om dess innehåll och genomförande samt om innehållet i och bedömningen av det kompetenstest som avses i 58 § samt om utbildningar och examina som motsvarar kompetenstestet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas de närmare bestämmelser som avses i 62 § om de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över tillståndshavarens verksamhet och för bedömningen av verksamhetens risker och som ska lämnas till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket.

De bestämmelser som även i fortsättningen utfärdas genom förordning kommer således främst att hänföra sig till detaljerade och tekniska frågor.

3 Ikraftträdande

Avsikten är att de föreslagna lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2018 eller så snart som möjligt efter det.

Genom den föreslagna alkohollagen upphävs den gällande alkohollagen. I övergångsbestämmelsen föreslås bestämmelser särskilt om giltighetstiden för de tillstånd som beviljats i enlighet med de nuvarande bestämmelserna.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Regeringens proposition kan bedömas med avseende på flera grundläggande fri- och rättigheter i grundlagen.

I 1 § 2 mom. i grundlagen ingår som de grundläggande värderingar som ligger till grund för konstitutionen människovärdets okränkbarhet, den enskilda människans frihet och rättigheter samt främjande av rättvisa i samhället. Bestämmelsen kan anses vara utgångspunkt vid bedömning av de skyldigheter det allmänna har.

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till personlig frihet. Den personliga friheten har karaktären av allmän grundläggande fri- och rättighet som tryggar såväl den fysiska friheten som en persons fria vilja och självbestämmanderätt (se t.ex. RP 309/1993 rd och GrUU 6/2015 rd).

Enligt propositionen är innehav och införsel av starka alkoholdrycker förbjudet för den som är under 20 år och innehav och införsel av svaga alkoholdrycker förbjudet för den som är under 18 år. Lagstridigt innehav är som alkoholförseelse en straffbar gärning. Åldersbegränsningar för innehav och införsel kan anses utgöra en viss begränsning av en persons självbestämmanderätt. Grundlagsutskottet har dessutom ansett att det måste anses exceptionellt att blotta innehavet är straffbart (se t.ex. GrUU 26/2004 rd). Det finns dock tungt vägande hälsopolitiska skäl som talar för de föreslagna begränsningarna, eftersom man genom dem uttryckligen bidrar till att skydda barn och unga vuxna mot alkoholens negativa effekter.

Propositionen innehåller även begränsningar av resandeinförseln av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Sådana begränsningar av självbestämmanderätten behövs för att trygga allmän ordning och säkerhet samt människors hälsa. Dessa grunder har även granskats närmare i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 10 § i alkohollagen (RP 11/1996 rd).

Rätten till personlig integritet ger skydd mot t.ex. kroppsvisitationer (se RP 309/1993 rd). Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen får den personliga integriteten inte kränkas och får ingen berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. En lag som begränsar den personliga integriteten ska vara exakt och noggrant avgränsad, samt även i övrigt uppfylla de allmänna förutsättningarna för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom kravet på begränsningarnas acceptabilitet och proportionalitet (se t.ex. GrUU 53/2006 rd).

Om en person som är under 18 år på sannolika skäl misstänks för innehav av alkoholdryck, får polisen enligt propositionen för att söka alkoholdrycken undersöka de föremål som barnet eller den unga för med sig och utsidan av hans eller hennes kläder, om detta är möjligt utan att inkräkta på den misstänktas personliga integritet på ett kränkande sätt. Att inkräkta på den personliga integriteten på ett så begränsat och lindrigt sätt kan motiveras med att man skyddar barnen mot alkoholens negativa effekter för hälsan samt andra negativa effekter.

I 8 § i grundlagen ingår de viktigaste elementen i kravet på straffrättslig legalitet. Enligt den proposition som gäller reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna omfattar dessa åtminstone krav på en definition i lag på gärningar som bestraffas som brott, förbud mot retroaktiv strafflag, förbud mot analog tillämpning av strafflagen, krav på en definition i lag på straff som följer på brott, förbud mot bruk av en strängare lag än den som gäller vid tidpunkten för gärningen och krav på straffrättsliga normer på lagnivå (se RP 309/1993 rd). Bestäm-

melsen förutsätter också att brottsrekvisiten för dessa brott med tanke på lagskiparen ska uttryckas tillräckligt noggrant i lagen.

Bestämmelserna om alkoholbrott och alkoholförseelser har nyligen reviderats genom lag 642/2009. När det gäller dessa gällande bestämmelser föreslås, med ett undantag, inga andra innehållsmässiga ändringar än att straffbestämmelser stryks. I den regeringsproposition som ledde till att lagen stiftades (RP 84/2008 rd) har man beaktat grundlagsutskottet utlåtande (GrUU 53/2006 rd) om det tidigare lagsförslaget (RP 13/2004 rd), som förföll.

Det föreslås att användning av en annan persons identitetsbevis kriminaliseras i 90 § 4 mom. i alkohollagen. I regeringens proposition RP 169/2005 rd föreslogs det att motsvarande lagbestämmelse skulle fogas till strafflagen. Det föreslogs att lämnande av i rättsligt hänseende betydelsefull uppgift till en enskild person genom att använda en annan persons pass, körkort eller annat sådant intyg som har utfärdats av en myndighet ska betraktas som en straffbar handling. Lagutskottet ansåg dock i sitt utlåtande om lagförslaget att det inte fanns tillräckliga grunder för den nya kriminaliseringen. Lagutskottet uteslöt dock inte helt möjligheten att ingripa i sådant beteende också med straffrättsliga metoder, om regeringen längre fram kommer med ett noga preciserat rekvisit, som det utifrån behöriga utredningar bevisligen finns ett tungt vägande samhälleligt behov av och som också i övrigt uppfyller de krav som utskottet i sin praxis brukar ställa för nya straffbestämmelser. Förbud mot försäljning av alkoholdrycker till personer i viss ålder utgör en godtagbar grund som hör samman med att skydda dem. Enligt de gällande bestämmelserna är det förbjudet att såväl sälja som förmedla alkoholdrycker till minderåriga. Dessutom är det förbjudet för minderåriga att inneha alkoholdrycker. Alla förbud som nämns ovan förenas med hot om straff och när det gäller överträdelse av bestämmelserna om försäljningsförbud föreskrivs det dessutom om sådana påföljder för näringsidkare som gäller deras tillstånd. I detta fall har det ansetts orättvist att det enligt lagstiftningen inte är förbjudet att vilseleda näringsidkare att sälja alkoholdrycker till minderåriga genom att använda en annan persons identitetsbevis.

Enligt 71 § i propositionen kan tillståndsmyndigheten ålägga tillståndshavaren att betala en påföljdsavgift, om de skyldigheter som föreskrivs i lagen har försummats i den verksamhet som avses i tillståndet. Grundlagsutskottet har av hävd ansett att påföljdsavgifter med avseende på 81 § i grundlagen varken är skatter eller avgifter, utan administrativa påföljder av sanktionskaraktär för en lagstridig gärning (se t.ex. GrUU 43/2013 rd). Utskottet har i sak jämställt ekonomiska påföljder av straffkaraktär med straffrättsliga påföljder. Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska de allmänna grunderna för administrativa påföljder bestämmas i lag, eftersom det innebär utövning av offentlig makt att påföra en sådan avgift. Utskottet har också ansett att det är fråga om betydande utövning av offentlig makt. I lagen måste det exakt och tydligt föreskrivas om grunderna för betalningsskyldigheten och avgiftens storlek, rättsskyddet för den betalningsskyldige och grunderna för verkställigheten av lagen. Även om kravet på exakthet enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen, som framgår av grundlagens 8 §, inte direkt gäller administrativa påföljder kan det allmänna kravet på exakthet ändå inte åsidosättas i ett sådant sammanhang (se t.ex. GrUU 14/2013 rd).

Det föreslås att det i lagen exakt och tydligt föreskrivs om grunderna för den betalningsskyldighet som gäller påföljdsavgiften och för avgiftens storlek, rättsskyddet för tillståndshavaren och grunderna för verkställigheten av avgiften.

Enligt 10 § i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och skyldighet att lämna ut uppgifter med avseende på skyddet för privatliv och personuppgifter och då noterat bland an-

nat vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få och möjlighet att lämna ut uppgifter har enligt utskottet kunnat gälla "behövliga uppgifter" för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på att "uppgifterna är nödvändiga" för ett visst syfte (se närmare t.ex. GrUU 10/2014 rd).

I 63 § i alkohollagen anges vem Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken har rätt att få uppgifter av. I lagen anges de situationer där myndigheterna har rätt att få uppgifter samt kopplas rätten att få uppgifter till att uppgifterna ska vara nödvändiga (se t.ex. GrUU 17/2016 rd). Bestämmelserna om lämnande av uppgifter i 64 § i förslaget kopplas på motsvarande sätt till att uppgifterna ska vara nödvändiga.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. I enlighet med grundlagsutskottets tolkningspraxis begränsas lagstiftarens spelrum dock av att skyddet för personuppgifter utgör en del av skyddet för privatlivet i samma moment. Det är alltså fråga om att lagstiftaren ska trygga denna rättighet på ett sätt som kan anses godtagbart med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna. Grundlagsutskottet har av hävd ansett att det med tanke på skyddet för personuppgifter vid en registrering är viktigt att reglera åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet möjligheten att lämna ut uppgifterna och bevaringstiden för uppgifterna i personregistren samt den registrerades rättsskydd (se t.ex. GrUU 27/2006 rd). Kravet på bestämmelser i lag gäller också möjligheten att ge ut personuppgifter via en teknisk anslutning (se t.ex. GrUU 54/2010 rd).

I 66 § i lagförslaget anges det att Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken ska föra ett alkoholnäringsregister över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om tillstånd enligt alkohollagen eller gjort en anmälan om förändringar i tillståndsuppgifterna. I lagen föreskrivs på det sätt som grundlagsutskottet förutsätter om registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål för uppgifterna och möjligheten att lämna ut uppgifterna samt bevaringstiden för uppgifterna och den registrerades rättsskydd.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens hemfrid tryggad. Enligt 10 § 3 mom. i grundlagen kan det genom lag dock bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Enligt grundlagsutskottets ståndpunkt täcker hemfriden i princip in alla lokaler som används för stadigvarande boende (se t.ex. GrUU 16/2004 rd). Grundlagsutskottet har ansett att en åtgärd som sträcker sig till hemfriden är godtagbar för att brott ska kunna utredas, om åtgärden kopplas till att det finns ett konkret och specificerat skäl att misstänka att ett brott mot lagen har begåtts eller kommer att begås (se t.ex. GrUU 14/2013 rd).

Enligt 62 § i den föreslagna alkohollagen får tillståndsmyndigheterna för tillsynen enligt alkohollagen inspektera tillståndshavarens lokaler. Om en sådan lokal omfattas av hemfriden – om det t.ex. är fråga om en restaurang där även restaurangens ägare bor – får en inspektion utföras endast om det finns grundad anledning att misstänka att brott mot alkohollagen har begåtts eller kommer att begås på ett sätt som är straffbart enligt lag. Inspektionen ska dessutom vara nödvändig för att ett brott ska kunna utredas eller förhindras. Detsamma gäller en inspektion av ett hotellrum. I den föreslagna bestämmelsen har således de krav som ställs i grundlagsutskottets utlåtandepraxis beaktats.

Kommersiella meddelanden omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelsen om yttrandefrihet i grundlagens 12 §, men har inte ansetts höra till yttrandefrihetens kärnområde. Därför har grundlagsutskottet ansett att kommersiella meddelanden kan begränsas i större omfattning än vad som är möjligt inom yttrandefrihetens kärnområde. Lagstiftning om reklam och marknadsföring bör däremot även enligt utskottets tolkningspraxis uppfylla de allmänna villkoren för en lag som begränsar en grundläggande fri- eller rättighet (t.ex. GrUU 40/2013 rd).

Den gällande alkohollagens 33 § om reklam för alkoholdrycker har ändrats genom lag 152/2014, som i huvudsak trädde i kraft den 1 januari 2015. Grundlagsutskottet bedömde bestämmelsen i fråga med tanke på yttrandefriheten, som tryggas i 12 § i grundlagen (se GrUU 40/2013 rd). I sitt utlåtande GrUU 15/2010 rd behandlade grundlagsutskottet bestämmelserna om marknadsföring i lotterilagen och de motsvarar i hög grad 33 § i den gällande alkohollagen. Enligt propositionen ska begreppen reklam, indirekt reklam och andra säljfrämjande åtgärder ersättas med begreppet marknadsföring. Förutom att begränsningarna av marknadsföring av starka alkoholdrycker och marknadsföring av priserna på alkoholdrycker lättas upp i någon mån i propositionen innehåller propositionen inga ändringar i de gällande bestämmelserna om marknadsföring.

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Egendomsskyddet omfattar förutom rätt att disponera och använda sin egendom även rätt att bestämma över den. Enligt förarbetena till grundlagsreformen skyddas således avtalsfriheten i viss mån av bestämmelserna om egendomsskyddet (se t.ex. RP 309/1993 rd och GrUU 16/2007 rd).

De alkoholpolitiska begränsningarna gäller ofrånkomligen i viss mån såväl egendomsskyddet som avtalsfriheten. Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om administrativa tvångsmedel och de förbud, förordnanden och hot som avses i dessa bestämmelser kan innebära en begränsning av användningen av egendomen eller förbud mot användningen. Även det att alkoholdrycker inte får överlåtas inom detaljhandeln eller genom servering till bl.a. personer som inte fyllt 18 år eller till personer som uppträder störande eller som är uppenbart berusade begränsar avtalsfriheten i viss mån. Det ligger dock tungt vägande folkhälsoskäl till grund för alla dessa begränsningar, och bestämmelserna kan inte anses bli oskäliga med tanke på egendomsskyddet eller avtalsfriheten.

Enligt propositionen ska polisen på samma sätt som enligt den gällande lagen kunna frånta en person alkoholdrycker och förstöra den alkoholdryck personen innehar, om personen i fråga förtär alkoholdryck i strid med förtäringsförbuden enligt lagen. Dessutom får polisen frånta en person alkoholdrycker och förstöra den alkoholdryck personen innehar, om det är fråga om att en person som inte har fyllt 18 år innehar alkoholdryck eller en person som har fyllt 18 år men inte 20 år innehar stark alkoholdryck och värdet av alkoholdryckerna i fråga är obetydligt. Grundlagsutskottet har inte i ett tidigare utlåtande ansett att denna rätt som polisen har att frånta någon alkoholdryck och förstöra alkoholdryck är problematisk med tanke på egendomsskyddet (se GrUU 53/2006 rd).

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom näring som han eller hon valt fritt. Att en aktör enligt lag har ensamrätt att bedriva viss verksamhet innebär en långtgående begränsning av näringsfriheten. En sådan begränsning kan dock vara godtagbar och förenlig med proportionalitetsprincipen, om det är fråga om en speciell form av ekonomisk verksamhet. Grundlagsutskott har t.ex. ansett att lotterier sett ur näringsfrihetens perspektiv är en så speciell form av ekonomisk verksamhet att tillståndsplikt måste anses godtagbart för att garantera deltagarnas rättsäkerhet, minska de sociala olägenheterna med lotterier och för att motverka brott och missbruk (se GrUU 23/2000

rd). När man från detta formella tillståndssystem övergick till ett system med lagstadgad ensamrätt behandlade grundlagsutskottet inte lagförslaget (RP 207/2010 rd).

Enligt propositionen ska alkoholbolaget på samma sätt som enligt den gällande lagstiftningen ha ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker. Alkoholbolagets ensamrätt att sälja alkoholdryck som överskrider en viss gräns innebär i praktiken att andra näringsidkares näringsfrihet begränsas. Begränsningen kan dock motiveras av tungt vägande hälsopolitiska skäl. Ett detaljhandelsmonopol där t.ex. antalet alkoholbutiker och deras öppettider är begränsade anses som ett av de effektivaste sätten att minska alkoholens negativa effekter. Enligt en färsk undersökning skulle slopandet av alkoholmonopolet i Sverige leda till att antalet rattfyllerier ökade med 34—58 procent, antalet fall av misshandel med 21—34 procent och antalet dödsfall till följd av alkohol med 25—42 eller till och med 66 procent (Stockwell, T., et. al: What are the public health and safety benefits of the Swedish government alcohol monopoly? (2017)). Alkohollagen i Finland avviker i någon mån från alkohollagen i Sverige. Trots att de motsvarande konsekvenserna inte skulle vara lika stora i Finland skulle de ändå vara betydande.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepraxis betraktat näringsfriheten som en huvudregel, men ansett att tillstånd för näringsverksamhet i undantagsfall kan krävas. Tillståndsplikten ska dock alltid föreskrivas genom lag, som ska uppfylla kraven på att bestämmelserna i en lag som inskränker en grundläggande fri- eller rättighet ska vara exakt och noggrant avgränsade. När det gäller lagstiftningens innehåll har utskottet ansett det viktigt att bestämmelserna om tillståndsvillkor och tillståndets giltighet garanterar en tillräcklig förutsebarhet i myndigheternas verksamhet. Betydelsefullt i detta avseende är bland annat i vilken omfattning myndigheternas befogenheter bygger på s.k. bunden prövning eller ändamålsenlighetsprövning. Dessutom ska myndighetens befogenhet att förena tillstånd med villkor grunda sig på tillräckligt exakta bestämmelser i lag (se t.ex. GrUU 32/2010 rd).

Utövande av alkoholnäring ska på motsvarande sätt som i den gällande lagen kräva tillstånd. Sett ur näringsfrihetens perspektiv är det fråga om en så speciell form av ekonomisk verksamhet att tillståndsplikt måste anses godtagbart för att trygga befolkningens hälsa och minska de sociala problemen. Tillstånd behövs enligt huvudregeln för tillverkning och försäljning av alkoholdrycker samt för tillverkning, import, försäljning och användning av sprit. Tillstånd ska beviljas om de förutsättningar som hänför sig till sökanden och som behövs för bedrivande av verksamheten och tillsynen över den uppfylls. Kraven på sökanden gäller särskilt sökandens tillförlitlighet och ekonomiska förutsättningar som påverkar sökandens förmåga att iaktta bestämmelserna i alkohollagen. Dessutom kan tillståndsmyndigheten under förutsättningar som anges noggrant i lag ställa tillståndsvillkor i syfte att minska olika risker i fråga om ordning och säkerhet.

Tillståndsförvaltningen är förenad med särskilt kommunernas och grannarnas möjlighet att lämna utlåtande eller framföra sina åsikter. Möjligheterna till inflytande uppfyller för sin del den i 14 § 3 mom. och 20 § 2 mom. i grundlagen tryggade rätten för en individ att påverka beslut i frågor som gäller individen och individens livsmiljö.

När det gäller bestämmelser om näringsverksamhet har grundlagsutskottet brukat anse att återkallande av tillstånd får mer kännbara följder än avslag på tillståndsansökan. Därför har utskottet ansett att det för att lagstiftningen ska vara proportionerlig är nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd kopplas till allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelser och till att eventuella anmärkningar eller varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (se t.ex. GrUU 13/2014 rd).

Enligt 72 § i lagförslaget kan tillståndsmyndigheten återkalla ett tillstånd enligt alkohollagen för viss tid eller permanent, om tillståndshavaren trots en anmärkning från tillståndsmyndigheten eller en påföljdsavgift fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter. Ett tillstånd kan återkallas permanent, om försummelsen av skyldigheterna har fortsatt efter det att en påföljdsavgift påförts och lagöverträdelsen är uppsåtlig och som helhet bedömd grov. Ett tillstånd kan endast i undantagsfall återkallas utan en anmärkning eller påföljdsavgift. Ett tillstånd ska också återkallas om det inte längre finns förutsättningar för tillståndet. I den föreslagna bestämmelsen har man utgått från de krav som grundlagsutskottet har ställt i sin utlåtandepraxis.

Bestämmelser om de tidsmässiga begränsningarna av detaljhandel med och servering av alkoholdrycker utfärdas för närvarande på förordningsnivå. Begränsningar i fråga om klockslag och vissa veckodagar eller högstidsdagar utgör undantag från den näringsfrihet som avses i 18 § 1 mom. i grundlagen, och därför föreslås det att bestämmelser om dessa utfärdas genom lag. Syftet med de tidsmässiga begränsningarna av detaljhandel med och servering av alkoholdrycker är att begränsa tillgången till alkoholdrycker och avsikten med begränsningarna är framför allt att skydda befolkningens hälsa och välfärd.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om en regeringsproposition om lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (GrUU 49/2004 rd) ansett att brott mot allmän ordning och säkerhet och orsakande av allvarliga störningar i omgivningen utgör godtagbara skäl för att göra ingrepp i den i grundlagens 18 § 1 mom. garanterade näringsfriheten. Att koppla förbudet till orsakande av oskäliga olägenheter och allvarliga störningar och till att en varning till den som bedriver verksamheten inte har lett till att bristerna i verksamheten åtgärdats, anses uppfylla också de krav som ställs på lagstiftningen enligt proportionalitetsprincipen. Det är fråga om en bestämmelse som gäller också i nuläget och enligt den kan en förplägnadsrörelses verksamhet förbjudas helt och hållet för högst tre månader. Enligt 22 och 44 § i den föreslagna lagen får tillståndsmyndigheten begränsa t.ex. en förplägnadsrörelses serveringstid om förutsättningarna för störningar i den allmänna ordningen och olägenheter för boendemiljön uppfylls. Med tanke på proportionaliteten i lagstiftningen är de begränsningar som anges i alkohollagen betydligt lindrigare än det totala förbud mot att utöva förplägnadsrörelse eller det förbud att under vissa tider utöva förplägnadsrörelse som avses i 12 § 3 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet.

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Inom Finlands förvaltningsrättsliga rättsskyddssystem är huvudregeln att man har rätt att överklaga genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen utan besvärstillstånd, men tillämpningsområdet för systemet med besvärstillstånd inom högsta förvaltningsdomstolen har småningom utvidgats.

Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis förhållit sig restriktivt till en utvidgning av systemet med besvärstillstånd inom förvaltningsprocessen. Senare har utskottet justerat sin ståndpunkt om att systemet med besvärstillstånd är exceptionellt och ansett att det inte längre finns skäl att i princip förhålla sig restriktivt till en utvidgning av systemet. Däremot är det i övrigt befogat att i varje enskilt fall bedöma systemets acceptabilitet och proportionalitet utifrån utskottets tidigare praxis (se GrUU 32/2012 rd). Utskottet har tidigare konstaterat t.ex. att det är möjligt att minska den typ av besvär till högsta förvaltningsdomstolen som leder till beslut i ärendekategorier där de besvärsmedel som kommer före högsta förvaltningsdomstolen i de flesta fall kan anses vara tillräckliga med avseende på rättssäkerheten (se t.ex. GrUU 33/2008

rd). Som exempel kan nämnas ärenden som är av liten ekonomisk betydelse eller där det redan finns en vedertagen rättspraxis (se t.ex. GrUU 33/2006 rd). Utskottet har ansett att ett förfarande för ändringssökande i två steg före högsta förvaltningsdomstolen kan anses säkerställa rättssäkerheten i tillräcklig mån, om de begränsningar som är föremål för beslut har kunnat anses vara av mindre betydelse och med tanke på avgörandeverksamheten enkla. Det är också relevant att högsta förvaltningsdomstolen måste bevilja besvärstillstånd om det föreligger någon sådan grund som nämns i 13 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen (GrUU 57/2010 rd).

Enligt propositionen får en myndighets beslut om påföljdsavgift överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. I fråga om påföljdsavgifter tillämpas inte ett omprövningsförfarande eftersom en fas med begäran om omprövning oftast i onödan förlänger den totala behandlingstiden för ett ärende. Inte heller påföljdsavgifterna har några sådana följder att det finns behov av att alltid kunna överklaga dem hos högsta förvaltningsdomstolen.

En myndighet har enligt 6 § i förvaltningsprocesslagen besvärsrätt på grundval av stadgande i lag eller om besvärsrätten är nödvändig för det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka. Grundlagsutskottet har ansett att en myndighets besvärsrätt är exceptionell i förvaltningsprocessystemet. Framför allt kan en myndighets allmänna besvärsrätt bli ett problem med tanke på kravet på behörigt förfarande i grundlagens 21 § 1 mom., eftersom myndigheten då kan betraktas som en parts formella motpart. Utskottet har dock ansett att en myndighets besvärsrätt inte är något problem med tanke på grundlagen, om den genom lag har begränsats t.ex. till ambitionen att bevara en enhetlig rättspraxis (se t.ex. GrUU 45/2006 rd).

Enligt propositionen ska Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på samma sätt som i den gällande lagen alltid ha rätt att överklaga beslut som förvaltningsdomstolen har fattat med anledning av att ändring sökts. Regionförvaltningsverket ska ha samma besvärsrätt i fall där besvärsärendet gäller ett beslut som regionförvaltningsverket har fattat. Det kan med hjälp av myndighetens besvärsrätt säkerställas att det till högsta förvaltningsdomstolen kommer ärenden för avgörande på initiativ av inte bara näringsidkare utan vid behov även av myndigheter. Genom myndighetens besvärsrätt accentueras dessutom att det vid tillämpningen av alkohollagen delvis är fråga om det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa på det sätt som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen.

I grundlagens 21 § 2 mom. sägs det att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Bestämmelsen har ansetts omfatta även principen att två domar inte kan meddelas i samma ärende (den s.k. ne bis in idem-regeln, se t.ex. RP 309/1993 rd och GrUU 9/2012 rd). När det gäller Europadomstolens avgörandepraxis begränsar sig tillämpningsområdet för förbudet inte enbart till domar som gäller straffrättsliga påföljder, utan det sträcker sig även till olika administrativa påföljder som har karaktären av straff. Inom finländsk rätt har regeln preciserats under den senaste tiden genom Europadomstolens och högsta domstolens avgöranden samt grundlagsutskottets utlåtanden.

Den påföljdsavgift som avses i propositionen är en administrativ påföljd av sanktionskaraktär, och den kan åläggas för en gärning som även kan leda till en straffrättslig påföljd. Ne bis in idem-regeln har beaktats så att påföljdsavgift inte får påföras en fysisk eller juridisk person som misstänks för samma gärning i en förundersökning, en åtalsprövning eller ett brottmål som behandlas i domstol eller som dömts för samma gärning genom en lagakraftvunnen dom.

Om en påföljdsavgift påförts en fysisk eller juridisk person får straff för samma gärning emellertid inte dömas ut i domstol.

Enligt 81 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om statsskatt utfärdas genom lag som ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Enligt en vedertagen definition är skatt en betalning som inte är en ersättning eller ett vederlag för förmåner eller service som det allmänna ger den betalningsskyldige och vars särdrag är att den finansierar statliga utgifter (se RP 1/1998 rd).

Enligt propositionen är avsikten med den tillsynsavgift som avses i lagen att allmänt täcka de kostnader som föranleds av tillsynen enligt alkohollagen. I författningsrättslig mening är tillsynsavgiften en skatt om vilken det ska föreskrivas genom lag på det sätt som beskrivs ovan. I lagen föreslås bestämmelser om skyldigheten att betala tillsynsavgift, grunderna för tillsynsavgiftens storlek och om rättsskyddet för den som är skyldig att betala tillsynsavgift.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan republikens president, statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag ska dock utfärdas genom lag.

För närvarande har det utfärdats bestämmelser om många viktiga frågor som gäller tillämpningen av alkohollagen i förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994) och i andra förordningar som utfärdats med stöd av alkohollagen. Med beaktande av 80 § 1 mom. i grundlagen föreslås det att bestämmelserna i fråga till största delen överförs till lagnivå.

Det ska dock enligt förslaget fortfarande genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan och om de med tanke på tillståndsprövningen behövliga upplysningar som ska fogas till ansökan, om godkännande av lokaler och områden för cateringstillstånd, om förfarandena som gäller alkoholbolagets icke-diskriminerande verksamhet, om begränsning av mängden alkoholdrycker vid servering, om kraftig och lindrig denaturering, om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid styrningen och tillsynen samt om de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över tillståndshavarens verksamhet och för bedömningen av verksamhetens risker och som ska lämnas till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket.

Närmare bestämmelser om utarbetandet av en plan för egenkontroll och om dess innehåll och genomförande samt om kompetenstestets innehåll och om utbildningar och examina som motsvarar kompetenstestet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. De bestämmelser som även i fortsättningen utfärdas genom förordning kommer således främst att hänföra sig till detaljerade och tekniska frågor.

Det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att främja befolkningens hälsa syftar enligt motiveringen till bestämmelsen dels på social- och hälsovårdens förebyggande uppgift, dels på utvecklandet av de samhälleliga förhållandena inom olika samhällssektorer i allmänhet för att utveckla befolkningens hälsa i en gynnsam riktning. Målet för totalreformen av alkohollagen är fortfarande att alkoholens negativa effekter ska fås att minska. Även om särskilt en ökad tillgång på alkoholdrycker i butiken skulle leda till att alkoholkonsumtionen och alkoholens negativa effekter för hälsan ökar, baserar sig den lindrade lagstiftningen på människors personliga frihet och egna ansvar samt på förbättrade verksamhetsförutsättningar för tillverkning av och detaljhandel med alkoholdrycker.

Lagförslagen kan enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom propositionen hänför sig till flera principiellt betydelsefulla frågor, anser regeringen dock att det är motiverat att grundlagsutskottets utlåtande om propositionen inhämtas.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Alkohollag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att få konsumtionen av alkoholhaltiga ämnen att minska genom att begränsa och övervaka den anknytande näringsverksamheten i syfte att förebygga alkoholens negativa effekter för dem som konsumerar alkohol, andra människor och hela samhället.

2 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på tillverkning, import, införsel, export, transport, försäljning och annan överlåtelse samt användning, innehav och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen.

På alkoholhaltiga ämnen som utgör livsmedel tillämpas livsmedelslagen (23/2006) till den del något annat inte föreskrivs i denna lag.

Denna lag tillämpas inte på alkoholhaltiga ämnen som utgör läkemedel eller läkemedelspreparat enligt läkemedelslagen (395/1987).

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *alkoholhaltigt ämne* ett ämne eller en produkt som innehåller mer än 1,2 volymprocent etylalkohol,

2) *alkoholdryck* ett alkoholhaltigt ämne som är avsett att drickas och som innehåller högst 80 volymprocent etylalkohol,

3) *svag alkoholdryck* en alkoholdryck som innehåller högst 22 volymprocent etylalkohol,

4) *stark alkoholdryck* en alkoholdryck som innehåller mer än 22 volymprocent etylalkohol,

5) *sprit* etylalkohol eller en sådan vattenlösning av etylalkohol som innehåller mer än 80 volymprocent etylalkohol,

6) *kraftigt denaturerad sprit* sprit som i enlighet med artikel 27.1 a i rådets direktiv 92/83/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på alkohol och alkoholdrycker gjorts otjänlig för förtäring,

7) *lindrigt denaturerad sprit* sprit som i enlighet med artikel 27.1 b i det direktiv som nämns i 6 punkten gjorts otjänlig för förtäring,

8) *alkoholpreparat* ett alkoholhaltigt ämne som inte är en alkoholdryck eller sprit och som kan vara denaturerat,

9) *tillverkning* framställning av etylalkohol genom jäsning eller på något annat sätt samt koncentrering av en lösning som innehåller etylalkohol genom destillering eller på något annat motsvarande sätt,

10) *partihandel* försäljning av alkoholhaltiga ämnen för återförsäljning eller vidareförädling,

11) *detaljhandel med alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring någon annanstans än i lokaler som försäljaren kontrollerar eller någon annanstans än under övervakning som ordnas av försäljaren,

12) *servering av alkoholdrycker* försäljning av alkoholdrycker för förtäring i lokaler som försäljaren kontrollerar eller under övervakning som ordnas av försäljaren,

13) *alkoholbolaget* ett helt statsägt aktiebolag som enligt vad som föreskrivs i denna lag med ensamrätt bedriver detaljhandel,

14) *gårdsvin* en alkoholdryck som innehåller högst 13 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsning av bär, frukter eller andra växtdelar, med undantag för druvor och spannmålsprodukter, och som har tillverkats på ett sådant tillverkningsställe som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet i samband med jordbruk och fysiskt åtskilt från andra tillverkningsställen för alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 100 000 liter alkoholdrycker,

15) *hantverksöl* en alkoholdryck som innehåller högst 12 volymprocent etylalkohol och har framställts enbart genom jäsning av mältade eller omältade spannmålsprodukter, och där det vid tillverkningen inte har använts andra tillverkningsämnen än andra korn av växter, socker, humle och andra i jäsningen inbegripna växtdelar och kryddor, och som har tillverkats i ett sådant bryggeri som i rättsligt och ekonomiskt hänseende är oberoende av andra tillverkare av alkoholdrycker, som utövar sin verksamhet fysiskt åtskilt från andra tillverkare av alkoholdrycker, som inte tillverkar på licens och som per kalenderår producerar högst 500 000 liter alkoholdrycker; hantverksöl kan också vara sådan sahti som avses i kommissionens förordning (EG) nr 244/2002 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 2301/97 om att införa vissa benämningar i det register över skyddade särarter som föreskrivs i rådets förordning (EEG) nr 2082/92 om särartsskydd för jordbruksprodukter och livsmedel,

16) *marknadsföring* reklam, indirekt reklam och annan säljfrämjande verksamhet; indirekt reklam är i synnerhet främjande av försäljningen av en produkt i samband med reklam för någon annan nyttighet genom att ett etablerat kännetecken för produkten eller försäljaren oförändrat eller ändrat så att det ändå kan kännas igen används som kännetecken för nyttigheten eller genom att reklamen för en annan produkt på något annat sätt associerar till en bestämd produkt eller försäljaren.

Bestämmelserna om försäljning i denna lag tillämpas också inom näringsverksamhet på förmedling och överlåtelse av alkoholhaltiga ämnen mot ersättning och av alkoholhaltiga ämnen som marknadsförs i samband med någon annan nyttighet eller tjänst, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Om två eller flera i 1 mom. 14 och 15 punkten avsedda tillverkare av alkoholdrycker samarbetar inom produktionen eller verksamheten, anses det inte betyda att de i rättsligt eller ekonomiskt hänseende är beroende av varandra. Som samarbete inom produktionen eller verksamheten betraktas anskaffning av råvaror och förnödenheter som behövs vid framställningen av alkoholdrycker samt förpackning, marknadsföring och distribution av alkoholdrycker. Vid

tillämpningen av detta moment förutsätts det dock att den sammanlagda mängden alkoholdrycker som producerats i samarbete inte överstiger 100 000 liter i fråga om tillverkare av gårdsvin och 500 000 liter i fråga om tillverkare av hantverksöl.

Det som föreskrivs om tillverkning gäller också vidareförädling och omtappning av sprit samt av alkoholdrycker som är skattefria enligt punktskattelagen (182/2010).

4 §

Förbud mot åtgärder som strider mot god sed

Vid tillverkning, import, försäljning och marknadsföring av alkoholhaltiga ämnen samt i samband med dessa verksamheter får åtgärder som strider mot god sed inte vidtas inom näringsverksamhet som bedrivs i enlighet med avtal eller andra arrangemang.

En åtgärd anses strida mot god sed, om den är klart oförenlig med allmänt godtagna samhälleliga värden och i synnerhet om den ger uttryck för en positiv eller likgiltig attityd till att hälsan äventyras under alkoholpåverkan eller med narkotika, läkemedelspreparat eller kemikalier.

2 kap.

Tillståndsplikt

5 §

Tillståndspliktig verksamhet

Alkoholdrycker får inte tillverkas eller säljas utan tillstånd.

Sprit får inte tillverkas, importeras, säljas, användas eller innehas utan tillstånd.

6 §

Undantag från tillståndsplikten

Med avvikelse från 5 §

1) är det tillåtet att tillverka och sälja alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol,

2) är detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik tillåten på det sätt som föreskrivs i 47 och 48 §,

3) är det tillåtet att sälja alkoholdrycker och sprit för export,

4) får en enskild i sitt hem på något annat sätt än genom destillering tillverka svaga alkoholdrycker uteslutande för eget bruk,

5) är det tillåtet att importera, sälja, använda och inneha kraftigt denaturerad sprit,

6) är det tillåtet att importera, använda och inneha samt med de begränsningar som anges i 53 § sälja lindrigt denaturerad sprit

7) är det tillåtet att importera och inneha sprit, om spriten transporteras utan mellanlagring genom Finlands territorium till ett annat land och transiteringen har anmälts till Tullen före ankomsten till Finland.

Alkoholbolaget har ensamrätt till detaljhandel med alkoholdrycker, med de undantag som anges i 1 mom. 1—3 punkten och 17 §.

7 §

Tillståndsmyndigheter

På ansökan beviljas detaljhandels- och serveringstillstånd för alkoholdrycker av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde sökandens detaljhandels- eller serveringsställe ligger. Om detaljhandeln eller serveringen inte äger rum inom ett visst regionförvaltningsverks område, beviljas tillståndet av regionförvaltningsverket på sökandens hemort eller, om sökanden saknar hemort i Finland, av Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

På ansökan beviljas övriga tillstånd av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

8 §

Tillståndsansökan

Till tillståndsansökan ska det fogas den utredning som behövs med tanke på tillståndsprövningen och som gäller sökanden, verksamheten, dess konsekvenser och andra relevanta omständigheter och som tillståndsmyndigheten inte redan har tillgång till.

Närmare bestämmelser om innehållet i tillståndsansökan och om den utredning som ska fogas till ansökan utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 §

Beviljande av tillstånd

Tillstånd enligt denna lag beviljas tills vidare, om inte sökanden har ansökt om tillstånd för viss tid, om inte verksamheten är tidsbegränsad till sin karaktär eller om inte tillståndsmyndigheten av grundad anledning anser att tillståndet ska beviljas för högst ett år för att man ska kunna kontrollera att sökanden eller den tillståndspliktiga verksamheten har de förutsättningar som behövs eller ge akt på konsekvenserna av verksamheten.

På de tillstånd som avses i denna lag tillämpas inte 13 § i lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009).

10 §

Förbud mot överlåtelse av tillstånd

Ett tillstånd enligt denna lag och de rättigheter som ingår i tillståndet får inte säljas eller på något annat sätt överlåtas helt eller delvis till någon annan.

11 §

Anmälan om förändringar

Om ett tillstånd har beviljats en juridisk person, och det bestämmande inflytande över den juridiska personen som grundar sig på äganderätt, avtal eller andra arrangemang överförs, ska tillståndshavaren underrätta tillståndsmyndigheten om saken inom två veckor från det att det bestämmande inflytandet överfördes.

Om tillståndshavaren beslutar att väsentligt ändra karaktären eller omfattningen av sin verksamhet så att tillståndet inte längre täcker den förändrade verksamheten, ska tillståndshavaren

ansöka om ändring av tillståndet innan ändringen genomförs. Inga ändringar får genomföras innan tillståndmyndigheten har godkänt ändringen av tillståndet.

12 §

Allmänna förutsättningar för beviljande av tillstånd

Tillverknings-, import-, användnings-, partihandels-, detaljhandels- och serveringstillstånd enligt denna lag ska beviljas en fysisk eller juridisk person som avses i 1 § 1 eller 2 mom. i lagen angående rättighet att idka näring (122/1919) och som har de förutsättningar enligt denna lag som hänför sig till sökanden och som behövs för att bedriva verksamheten.

13 §

Allmänna förutsättningar som hänför sig till sökanden

Förutsättningarna för att bevilja en fysisk person tillstånd är att

1) sökanden är myndig, hans eller hennes handlingsbehörighet inte har begränsats med stöd av 18 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) och sökanden inte har förordnats en intressebevakare med stöd av 8 § 1 mom. i den lagen,

2) sökanden inte har försatts i konkurs och i fråga om sin förmögenhet förmår sköta verksamheten och se till att de lagstadgade skyldigheterna uppfylls,

3) sökanden är känd som tillförlitlig och till sina personliga egenskaper är lämplig för uppgiften.

Förutsättningarna för att bevilja en juridisk person tillstånd är att

1) sökanden inte har försatts i konkurs och i fråga om sin förmögenhet förmår sköta verksamheten och se till att de lagstadgade skyldigheterna uppfylls,

2) de som hör till förvaltningsorganen, verkställande direktören samt i ett öppet bolag bolagsmännen och i ett kommanditbolag de ansvariga bolagsmännen uppfyller förutsättningarna i 1 mom. 1—3 punkten.

När det i enlighet med 1 och 2 mom. bedöms om en sökande i fråga om sin förmögenhet förmår sköta verksamheten och se till att de lagstadgade uppgifterna uppfylls och om en person som avses i 2 mom. 2 punkten ska anses vara tillförlitlig och lämplig för uppgiften, ska hänsyn tas till sökandens eller personens tidigare verksamhet i anslutning till dessa förutsättningar. Förutsättningarna för att bevilja tillstånd uppfylls inte om sökandens tidigare verksamhet som helhet betraktad visar att sökanden eller personen är uppenbart olämplig att bedriva näringsverksamhet enligt denna lag.

Som tidigare verksamhet betraktas att

1) sökanden eller personen i betydande grad eller upprepade gånger har försummat att betala skatter eller andra offentliga avgifter eller att personen har utövat bestämmande inflytande över en juridisk person som på motsvarande sätt har försummat att betala skatter eller andra offentliga avgifter,

2) sökanden eller personen enligt utmätning eller någon annan utredning annat än tillfälligt är oförmögen att svara för sina skulder,

3) sökanden eller personen under de två senaste åren har fått ett tillstånd som avses i denna lag permanent återkallat, eller personen har utövat bestämmande inflytande över en juridisk person vars tillstånd som avses i denna lag permanent har återkallats under samma tid,

4) personen under de senaste fem åren har dömts till straff för ett sådant uppsåtligt brott i anslutning till utövande av näringsverksamhet som kan leda till fängelse,

5) det kan visas att personen missbrukar berusningsmedel.

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd kan bedömas i enlighet med de faktiska förhållandena, om det av ansökan eller förhållandena annars tydligt framgår att arrangemangen i anslutning till sökanden har framställts i strid med de faktiska förhållandena i syfte att kringgå bestämmelserna om förutsättningarna för beviljande av tillstånd.

14 §

Tillverkningstillstånd för alkoholdrycker och sprit och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Tillverkningstillstånd för alkoholdrycker och sprit beviljas en sökande

1) som har tillgång till det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten,

2) vars tillverkningslokaler, anordningar och tillverkningsmetoder är lämpliga för att övervakningen, produkt- och livsmedelssäkerheten och kvaliteten ska kunna garanteras,

3) som har blivit godkänd att hålla ett skatteupplag enligt 22 § i punktskattelagen, och

4) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Lindrigt denaturerad sprit får tillverkas av den som har rätt att importera, bedriva partihandel med eller använda sprit.

Tillverkningstillstånd får trots 1 mom. beviljas för undervisning eller forskning enligt en undervisningsplan inom utbildning enligt universitetslagen (558/2009), yrkeshögskolelagen (932/2014), lagen om grundläggande yrkesutbildning (630/1998) och lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) samt för annan forskning och produktutveckling. En produkt som har tillverkats i enlighet med ett tillverkningstillstånd enligt detta moment får användas endast för analyser och kvalitetskontroller.

Tillståndsmyndigheten får begränsa ett tillverkningstillstånd till att gälla bara vissa alkoholdrycker, om det kunnande sökanden har tillgång till eller sökandens anordningar inte är lämpliga för tillverkning av alla slags alkoholdrycker.

15 §

Import- och partihandelstillstånd för sprit och användningstillstånd för sprit och skattefria alkoholdrycker samt förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Import- och partihandelstillstånd för sprit beviljas en sökande

1) vars lagerlokaler är lämpliga för att övervakningen ska kunna garanteras,

2) som har blivit godkänd att hålla ett skatteupplag enligt 22 § i punktskattelagen eller godkänd som registrerad mottagare enligt 52 § eller tillfälligt registrerad mottagare enligt 53 § i samma lag, och

3) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Användningstillstånd för sprit beviljas trots 13 § en sökande som vid sådan tillverkning eller kvalitetssäkring av produkter som sker inom näringsverksamhet har ett motiverat behov att använda sprit. Användningstillstånd för skattefria alkoholdrycker beviljas trots 13 §, om sökanden har sådan rätt att använda skattefria alkoholdrycker som avses i 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994).

Den som har beviljats tillverkningstillstånd för sprit har rätt att importera, bedriva partihandel med och använda sprit utan något separat tillstånd. Den som har beviljats användningstillstånd för sprit har rätt att importera sprit för eget bruk efter att ha gjort en anmälan till tillståndsmyndigheten om att importen inleds. Den som har beviljats tillverknings-, import-, par-

tihandels- eller användningstillstånd för sprit har rätt att inneha och transportera sprit som avses i tillståndet.

16 §

Partihandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Partihandelstillstånd för alkoholdrycker beviljas en sökande
1) som har tillgång till det kunnande som krävs för att garantera produktsäkerheten och kvaliteten,
2) vars lagerlokaler är lämpliga för att produktsäkerheten, kvaliteten och övervakningen ska kunna garanteras,
3) som har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.
Den som har beviljats tillverkningstillstånd för alkoholdrycker har rätt att bedriva partihandel med alkoholdrycker utan något separat tillstånd.
Tillståndsmyndigheten får meddela sådana tillståndsvillkor för partihandeln som är nödvändiga för att övervakningen och produktsäkerheten ska kunna garanteras.

17 §

Detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe och beviljas
1) en sökande som annat än tillfälligt saluhåller ett mångsidigt utbud av livsmedel för det dagliga behovet i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen (132/1999), om försäljningen av alkoholdrycker inte står för en klart större andel av näringsverksamheten än försäljningen av andra livsmedel,
2) en sökande som bedriver näringsverksamhet enligt 1 punkten i en butiksbil eller butiksbåt som på en reguljär rutt som tillståndsmyndigheten godkänt betjänar fast bosatta eller säsongsboende,
3) i samband med serveringstillstånd för detaljhandel med de alkoholdrycker som serveras; i samband med serveringstillstånd för viss tid eller på ett serveringsområde enligt 20 § får detaljhandelstillstånd emellertid beviljas endast för evenemang som ordnas av flera tillverkare av alkoholdrycker och vars syfte är att presentera produkterna för konsumenterna,
4) en innehavare av tillverkningstillstånd i anslutning till stället där alkoholdryckerna tillverkas.
Detaljhandelstillstånd för gårdsvin och hantverksöl gäller detaljhandel inomhus på ett enda detaljhandelsställe, och det beviljas tillverkaren av alkoholdryckerna i fråga och gäller i anslutning till eller i den omedelbara närheten av det tillverkningsställe där alkoholdryckens jäsning skett och som finns i en byggnad som avses i markanvändnings- och bygglagen. På detaljhandelsstället får även alkoholdrycker som avses i 1 mom. säljas.
En ytterligare förutsättning för att ett tillstånd som avses i 1 och 2 mom. ska beviljas är att sökanden har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.
Tillståndsmyndigheten får meddela tillståndsvillkor som gäller kassa- och försäljningsarrangemang i detaljhandeln, om det till ställets läge eller verksamhet hänför sig särskilda risker med avseende på övervakning eller allmän ordning och säkerhet eller om det också bedrivs servering på samma verksamhetsställe.

18 §

Serveringstillstånd för alkoholdrycker och förutsättningar för beviljande av sådana tillstånd

Ett serveringstillstånd för alkoholdrycker gäller serveringsområdet på ett serveringsställe och beviljas en sökande som utövar förplägnadsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006), om

1) det godtagbara serveringsområdet i fråga om storlek och konstruktioner är sådant att det kan övervakas av myndigheterna och tillståndshavaren, och

2) sökanden har utarbetat en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Ett allmänt läktarutrymme som används vid idrotts-, motions- eller musikevenemang eller andra jämförbara evenemang får inte godkännas som serveringsområde. Ett läktarutrymme kan dock godkännas som serveringsområde vid ovan avsedda evenemang, om läktarutrymmet är reserverat endast för personer som har fyllt 18 år.

Ett serveringsområde som avses i 1 mom. får ändras på anmälan av tillståndshavaren. Serveringsområdet får dock inte utvidgas utomhus. Anmälan om ändring av serveringsområdet ska lämnas in till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan ändringen är planerad att tas i bruk. Tillståndsmyndigheten ska inom två veckor från det att anmälan togs emot meddela om ändringen inte uppfyller förutsättningarna enligt 1 eller 2 mom.

19 §

Beviljande av serveringstillstånd för alkoholdrycker i vissa fall

Trots 18 § 1 mom. 1 punkten får två eller flera sökande beviljas tillstånd för servering på samma serveringsområde samtidigt, om en av sökandena meddelar att den ansvarar för övervakningen på området.

Trots 18 § 1 mom. 1 punkten får serveringstillstånd beviljas för servering till en resande som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet i ett inkvarteringsrum och för servering till slutna sällskap i tillståndshavarens konferenslokal eller på ett motsvarande område.

Serveringstillstånd kan beviljas en sökande som inte har ett serveringsställe, om serveringen bedrivs på det sätt som avses i 20 §.

20 §

Servering vid tillställningar och evenemang

En evenemangs-, mötes- eller festlokal och motsvarande område kan på ansökan av lokalens eller områdets ägare eller innehavare godkännas som serveringsområde, om det uppfyller förutsättningarna enligt 18 § 1 och 2 mom.

Trots 18 § 1 mom. får den som beviljats serveringstillstånd bedriva servering på ett i 1 mom. avsett godkänt serveringsområde efter att ha gjort en anmälan om saken till tillståndsmyndigheten. Anmälan om serveringen ska göras senast tre dygn innan tillställningen börjar. Närmare bestämmelser om förfarandet för godkännande av lokaler och områden samt om anmälan om tillställningar utfärdas genom förordning av statsrådet.

21 §

Utlåtanden och information om ansökan om serveringstillstånd

Tillståndsmyndigheten ska vid behov begära utlåtande om en ansökan om serveringstillstånd av den kommun där verksamhetsstället finns och av polisen.

Dessutom ska tillståndsmyndigheten informera ägare och innehavare i samma fastighet och i bostadsfastigheter som ligger invid eller mitt emot om att en ansökan om serveringstillstånd är anhängig och ge dem möjlighet att uttala sig i frågan på det sätt som avses i 41 § i förvaltningslagen (434/2003), om ansökan gäller servering utomhus eller om det tidigare förekommit ordningsproblem eller problem med oljud på det aktuella stället.

Avvikelse får göras från bestämmelserna i 2 mom., om det är uppenbart onödigt att inhämta utlåtanden och anmärkningar på grund av de utlåtanden som avses i 1 mom. eller annars på grund av tidigare utlåtanden, ställets verksamhetsidé eller läge eller någon annan motsvarande omständighet.

Var och en har rätt att på begäran få information om anhängiga ansökningar om serveringstillstånd och komma med anmärkningar med anledning av ansökningarna.

22 §

Villkor och begränsningar som avser serveringstillstånd

Tillståndsmyndigheten får för att trygga övervakningen förena ett serveringstillstånd eller ett i 20 § avsett godkännande med villkor och begränsningar som gäller serveringsområdet och serveringstiden, om

1) serveringen är avsedd att ske på ett ställe i anslutning till eller i omedelbar närhet av lokaler som huvudsakligen är avsedda för eller används av barn eller ungdomar eller på ett ställe där det bedrivs näringsverksamhet vars huvudsakliga målgrupp är barn och ungdomar,

2) serveringen är avsedd att ske under ett idrottsevenemang eller en tillställning som är avsedd för hela familjen eller vars deltagare till stor del är barn och ungdomar.

Tillståndsmyndigheten får förena ett serveringstillstånd eller ett i 20 § avsett godkännande med villkor eller begränsningar som gäller serveringsområde, serveringstid, portionsstorlekar, personalstorlek, antal kundplatser och förebyggande av problem med oljud, om villkoren och begränsningarna på grund av ställets läge, verksamhetens särskilda karaktär eller andra särskilda omständigheter som har framkommit vid verksamheten är nödvändiga för att trygga övervakningen på serveringsstället och i dess omgivning, förebygga ordningsproblem och problem med oljud för dem som bor i närheten eller garantera allmän ordning och säkerhet.

Försäljningstiden och de volymer som säljs till kunderna vid detaljhandel som avses i 17 § 1 mom. 3 punkten får begränsas på de grunder som anges i 2 mom.

De villkor och begränsningar som avses i 1—3 mom. ska dimensioneras så att de inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för tillståndshavaren att utöva förplägnadsverksamhet. Om det meddelas villkor och begränsningar som gäller tillståndshavarens pågående verksamhet, får dessa träda i kraft tidigast 30 dagar från det att beslutet om dem har delgetts. Tillståndsmyndigheten ska på ansökan av tillståndshavaren ändra eller upphäva de med tillståndet förenade villkoren och begränsningarna utan dröjsmål, om verksamhetens karaktär eller andra särskilda omständigheter har ändrats så att villkoren eller begränsningarna inte längre är nödvändiga.

3 kap.

Alkoholbolaget

23 §

Alkoholbolagets uppgifter

För att de negativa effekter som avses i 1 § ska kunna minskas har alkoholbolaget, med de undantag som anges i 6 §, ensamrätt att bedriva detaljhandel med alkoholdrycker. På alkoholbolaget och den detaljhandel med alkoholdrycker bolaget bedriver tillämpas bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker och om detaljhandel med alkoholdrycker, om inte något annat följer av om ensamrätten eller något annat föreskrivs.

24 §

Förvaltningsrådet

Alkoholbolaget har ett förvaltningsråd med tolv ordinarie medlemmar. Medlemmarna i förvaltningsrådet förordnas för fyra kalenderår i sänder av statsrådet, som samtidigt utser dess ordförande och vice ordförande. Om en medlem i förvaltningsrådet begär befrielse från sitt uppdrag eller avlider under mandattiden, förordnar social- och hälsovårdsministeriet en ny medlem för den återstående mandattiden.

Förvaltningsrådet fastställer för alkoholbolaget för ett kalenderår i sänder en verksamhetsplan om minskandet de negativa effekter som avses i 1 §. Förvaltningsrådet ska årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en berättelse om alkoholbolagets detaljhandel och om de åtgärder genom vilka bolaget har försökt minska de negativa effekter som avses i 1 §.

En företrädare för social- och hälsovårdsministeriet har rätt att följa handläggningen av ärenden och att delta i diskussionen vid förvaltningsrådets möten.

25 §

Icke-diskriminerande verksamhet

Alkoholbolagets beslut om att införa alkoholdrycker i detaljhandeln och avlägsna alkoholdrycker ur detaljhandeln och om prissättning av alkoholdrycker ska fattas på offentliga och opartiska grunder, oberoende av tillverkarens eller försäljarens nationalitet eller hemort.

Det som föreskrivs i 1 mom. ska också tillämpas på hur alkoholdrycker ställs fram, på andra försäljningsarrangemang i alkoholbutiker och på övrig presentation av alkoholdrycker för konsumenterna.

Den som är anställd hos alkoholbolaget får inte behandla ett ärende som gäller införande av alkoholdrycker i eller avlägsnande av alkoholdrycker ur handeln, eller vara närvarande vid behandlingen, om han eller hon eller en närstående till honom eller henne står i ett sådant förhållande till tillverkaren eller försäljaren som avses i 28 § i förvaltningslagen.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid det i 1 mom. avsedda beslutsfattandet inom alkoholbolaget och om offentliggörande av grunderna för beslutsfattandet för tillverkare och försäljare får utfärdas genom förordning av statsrådet.

26 §

Detaljhandelsställe och beviljande av detaljhandelstillstånd

Alkoholbolagets detaljhandelsställen godkänns på ansökan av alkoholbolaget av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde försäljningsstället ligger. Ett försäljningsställe får inte godkännas, om dess läge medför oskälig olägenhet för dem som bor i närheten.

Om alkoholbolaget ansöker om ett i 17 § 1 mom. avsett detaljhandelstillstånd att sälja alkoholdrycker som innehåller högst 5,5 volymprocent etylalkohol, kan tillstånd beviljas om försäljningsstället uppfyller förutsättningarna enligt 1 mom.

När det gäller godkännande av alkoholbolagets detaljhandelsställen och beviljande av detaljhandelstillstånd till bolaget iakttas det som i 21 § föreskrivs om utlåtanden och delfående.

27 §

Utlämningsställe och utlämning av alkoholdrycker till köpare

Alkoholdrycker som har köpts hos alkoholbolaget får lämnas ut till köparna i en öppen affärslokal med vars verksamhetsutövare alkoholbolaget har ingått ett avtal om utlämningsstället.

Utlämningsstället godkänns på ansökan av alkoholbolaget av det regionförvaltningsverk inom vars verksamhetsområde utlämningsstället ligger. Ett utlämningsställe får inte godkännas om dess läge medför oskälig olägenhet för dem som bor i närheten eller om verksamhetsutövaren inte uppfyller förutsättningarna enligt 13 §.

Till ett utlämningsställe får det bara levereras alkoholdrycker som köparna har beställt dit. De levererade alkoholdryckerna får bara lämnas ut till köparna eller till personer som de har befullmäktigat, och alkoholdrycker som inte har avhämtats ska återsändas till alkoholbolaget senast två veckor efter det att de anlänt till utlämningsstället. På utlämning av alkoholdrycker på ett utlämningsställe tillämpas 35 och 37—40 § samt 42 § 2 mom.

28 §

Övrig försäljning av alkoholdrycker

Alkoholbolaget får också sälja alkoholdrycker i en i 17 § 1 mom. 2 punkten avsedd butiksbil eller butiksbåt vars rutt har fastställts av regionförvaltningsverket.

Alkoholbolaget får ordna auktioner där det säljs alkoholdrycker.

Alkoholbolaget får beviljas partihandelstillstånd för alkoholdrycker. Alkoholbolaget får leverera alkoholdrycker till tillståndshavare och andra näringsidkare genom att sända dem till köparen.

4 kap.

Tillverkning, import, export och partihandel

29 §

Anmälan om import och export

Den som importerar eller exporterar sprit eller som importerar eller exporterar alkoholdrycker i kommersiellt syfte är skyldig att göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds.

30 §

Tillverkarens, importörens och partihandlarens allmänna skyldigheter

Tillverkaren och importören svarar för kvaliteten på och sammansättningen av alkoholdrycker som de har överlåtit till konsumtion samt för att produkterna, produktmärkningarna och den övriga presentationen av produkterna stämmer överens med gällande bestämmelser och föreskrifter.

Den som tillverkar och bedriver partihandel med alkoholdrycker samt den som tillverkar, bedriver partihandel med och importerar sprit får sälja alkoholdrycker och sprit bara till tillståndshavare som avses i denna lag och för det syfte som anges i tillståndet. Försäljningen ska redovisas specifikt i fråga om varje köpare och varje tillstånd.

Den som har tillstånd att bedriva detaljhandel med och servera alkoholdrycker får utan partihandelstillstånd sälja sitt alkoholdryckslager till en annan tillståndshavare när verksamheten upphör eller övergår till någon annan. Säljaren ska meddela tillståndsmyndigheten om försäljningen inom 30 dagar från det att besittningen har överlåtits.

31 §

Partihandel med obeskattade alkoholdrycker

Den som bedriver partihandel med alkoholdrycker får sälja sådana alkoholdrycker för vilka punktskatt inte har betalats enbart för ändamål som är skattefria enligt punktskattelagen och 8 § 1 mom. 8 och 9 punkten i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker samt till innehavare av användningstillstånd för skattefria alkoholdrycker för det ändamål som anges i tillståndet.

32 §

Import av alkoholdrycker

Alkoholdrycker får utan särskilt importtillstånd importeras för eget bruk samt i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet. Den som i kommersiellt syfte eller annars för bedrivande av näringsverksamhet använder alkoholdrycker som innehåller mer än 2,8 volymprocent etylalkohol behöver dock i fråga om importerade alkoholdrycker ett i denna lag avsett tillstånd för sin verksamhet.

33 §

Åldergränser för införsel av alkoholdrycker

Den som är under 20 år får inte föra in starka alkoholdrycker i landet. Den som är under 18 år får inte föra in svaga alkoholdrycker i landet.

34 §

Resandeinförsel av alkoholdrycker från länder utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

En i Finland bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in alkoholdrycker i landet, om hans eller hennes resa har varat högst 24 timmar.

En utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet bosatt person som på något annat sätt än med flyg anländer till Finland från ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får inte föra in alkoholdrycker i landet, om hans eller hennes vistelse i Finland inte är en genomresa och varar högst tre dygn.

5 kap.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker

35 §

Detaljhandelsställe för alkoholdrycker

Detaljhandel med alkoholdrycker får bedrivas endast så att att dryckerna överlåts till kunden på ett godkänt detaljhandelsställe. En innehavare av detaljhandelstillstånd får bara sälja alkoholdrycker som avses i tillståndet.

Alkoholdrycker får inte förtäras inomhus eller utomhus på det detaljhandelsställe som innehavaren av detaljhandelstillståndet förfogar över och inte heller i detta områdes omedelbara närhet. Tillståndshavaren ska vid behov märka ut det område där det är förbjudet att förtära alkoholdrycker.

36 §

Serveringsställe för alkoholdrycker

Alkoholdrycker får serveras endast genom att dryckerna överlåts till kunden för förtäring på ett godkänt serveringsområde. Serveringsområdet för alkoholdrycker ska avgränsas eller märkas ut på ett tydligt sätt, om dess gränser inte annars klart kan urskiljas.

På serveringsområdet får det förtäras endast sådana alkoholdrycker som sålts av innehavaren av serveringstillståndet. De alkoholdrycker som serveras får inte föras bort från serveringsområdet eller förtäras utanför området. Tillståndsmyndigheten kan när den godkänner serveringsområdet tillåta att kunderna för alkoholdrycker från ett av serveringsställets serveringsområden till ett annat på ett sätt som godkänns i tillståndshavarens i 56 § avsedda plan för egenkontroll.

En kund som är uppenbart berusad ska vägras tillträde till serveringsstället. Om en kund på serveringsstället är uppenbart berusad, ska han eller hon avlägsnas från serveringsstället.

37 §

Detaljhandels- och serveringsförbud

Alkoholdrycker får inte säljas eller på något annat sätt inom detaljhandel eller genom servering överlåtas
1) till personer som inte har fyllt 18 år,
2) till personer som uppenbart är berusade eller som uppträder störande,
3) om det finns skäl att befara att alkoholdrycker överlåts eller förmedlas olovligen.
Med avvikelse från 1 mom. 1 punkten får starka alkoholdrycker inte säljas eller på något annat sätt överlåtas inom detaljhandel till personer som inte har fyllt 20 år.
Personer som inte har fyllt 18 år, är uppenbart berusade eller uppträder störande får inte tillåtas inneha eller förtära alkoholdrycker på ett serveringsställe.

38 §

Personal som har hand om detaljhandel och servering

Detaljhandels- och serveringsställen ska ha en så stor personal som med beaktande av verksamhetens omfattning och art behövs för att övervakningen ska vara effektiv och ordningen upprätthållas effektivt.
En ansvarig föreståndare som företräder tillståndshavaren och har utsetts av denne, eller en annan person som tillståndshavaren har utsett för denna uppgift, ska finnas på plats på ett detaljhandels- eller serveringsställe som är öppet för kunder. Den ansvariga föreståndaren och en annan person som har utsetts för uppgiften ska ha fyllt 18 år. En person som har fyllt 16 år får dock sälja alkoholdrycker under övervakning av den ansvariga föreståndaren eller en annan person som har utsetts för uppgiften.
Den som säljer alkoholdrycker och deltar i övervakningen av detaljhandel eller servering får i sitt uppdrag inte vara påverkad av alkohol eller något annat berusningsmedel.

39 §

Allmän övervakning

Innehavaren av detaljhandels- eller serveringstillstånd och dennes personal ska övervaka att förbuden och skyldigheterna enligt 35—38 § iakttas och svara för att ordningen upprätthålls på detaljhandels- eller serveringsstället.
Tillståndshavaren och dennes företrädare får avlägsna en person som har brutit mot ett förbud eller som är uppenbart berusad från en lokal som tillståndshavaren förfogar över. Tillståndshavaren eller dennes företrädare får ta ett kärl som har förts bort från serveringsområdet ifrån en person som har brutit mot ett förbud och förstöra den alkoholdryck som finns i kärlet.

40 §

Skyldighet att styrka sin identitet

Den som köper alkoholdrycker och den som vistas på ett serveringsområde är skyldig att på begäran, med ett fotoförsett identitetskort, körkort eller pass som utfärdats av en myndighet, styrka sin identitet för personalen som övervakar detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och en tjänsteinnehavare som utövar tillsyn över att denna lag iakttas.

41 §

Detaljhandelsförpackningar och portioner

I detaljhandeln får alkoholdrycker säljas endast i färdigt fyllda, slutna förpackningar.

Vid servering får alkoholdrycker säljas endast i öppnade förpackningar eller utportionerade i glas eller andra kärl.

Om en alkoholdryck vid servering säljs utportionerad, ska den finnas tillgänglig för kunden som basportioner. Basportionen för starka alkoholdrycker är 4 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 15 volymprocent etylalkohol är 8 centiliter, basportionen för svaga alkoholdrycker som innehåller mer än 8 men högst 15 volymprocent etylalkohol är 12 centiliter och basportionen för övriga svaga alkoholdrycker är 33 centiliter.

42 §

Detaljhandelstider

Detaljhandel med alkoholdrycker är tillåten mellan klockan 9 och 21.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. får alkoholbolaget bedriva detaljhandel med alkoholdrycker mellan klockan 9 och 21 från måndag till fredag och mellan klockan 9 och 18 på lördagar. Försäljning är dock förbjuden på kyrkliga högtidsdagar, första maj, mors dag, fars dag och självständighetsdagen. Försäljning är också förbjuden efter klockan 18 på nyårsaftonen och valborgsmässoaftonen och efter klockan 12 på julaftonen och midsommaraftonen.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

43 §

Serveringstider

Servering av alkoholdrycker är tillåten mellan klockan 9 och 1.30. Serveringen får dock fortsätta till klockan 3 natten mot självständighetsdagen, nyårsdagen, första maj och midsommardagen.

Förtäring av serverade alkoholdrycker är tillåten i en timme efter att serveringstiden gått ut.

Bestämmelserna i 1 mom. tillämpas inte på alkoholdrycker som innehåller högst 2,8 volymprocent etylalkohol.

44 §

Anmälan om förlängd tid

Det är möjligt att fortsätta serveringen efter klockan 1.30 till högst klockan 4 utifrån en skriftlig anmälan till tillståndsmyndigheten (*anmälan om förlängd tid*). Anmälan ska lämnas till tillståndsmyndigheten minst tre veckor innan den förlängda tiden är planerad att införas. Anmälan ska innehålla uppgifter om längden på och tidpunkterna för den förlängda serveringstiden samt de uppgifter som behövs för bedömning av serveringsverksamhetens konsekvenser.

Tillståndsmyndigheten ska lämna anmälan om förlängd tid till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten för behandling enligt 15 § i hälsoskyddslagen (763/1994). Närmare bestämmelser om anmälan och de utredningar som ska fogas till den utfärdas genom förordning av statsrådet.

Serveringstiden får inte efter klockan 1.30 förlängas utomhus eller på ett serveringsområde som avses i 19 § 1 mom. Bestämmelser om tillståndsmyndighetens rätt att meddela begränsningar och villkor som gäller ett serveringstillstånd finns i 22 § 2 mom. Tillståndsmyndigheten får förbjuda förlängning av serveringstiden, om hälsoskyddsmyndigheten konstaterar att det medför sådana sanitära olägenheter som avses i hälsoskyddslagen för dem som bor i närheten och olägenheterna inte kan förebyggas genom tillståndshavarens åtgärder.

Kommunen har för att främja sina invånares säkerhet rätt att inom ett visst område i kommunen förbjuda förlängning av serveringstid eller bestämma om begränsningar som gäller förlängd serveringstid. Kommunens beslut kan gälla alla veckodagar eller vissa veckodagar och det kan gälla tills vidare eller för en viss tid. Beslutet träder i kraft tidigast sex månader från det att beslutet har vunnit laga kraft.

45 §

Övervakning av servering i vissa fall

Om serveringen fortsätter på serveringsstället efter klockan 1.30, ska tillståndshavaren för varje påbörjat hundratal kunder utse en sådan ordningsvakt som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) att uteslutande övervaka ordningen och säkerheten på serveringsstället och i dess omedelbara närhet från klockan 1.30 till dess att kunderna slutar förtära alkoholdrycker.

Tillståndsmyndigheten kan sänka kravet enligt 1 mom. eller slopa kravet helt och hållet, om tillståndshavaren i anmälan om förlängd tid eller i en skriftlig ansökan framför att kravet är klart onödigt på grund av ställets verksamhetsidé eller av någon annan motsvarande orsak, eller kräva att det utses fler ordningsvakter, om det är nödvändigt på det sätt som avses i 22 § 2 mom.

Alkoholdrycker får i de fall som avses i 19 § 2 mom. serveras trots 41 § 2 mom. och i inkvarteringsrum dessutom trots 36 § 2 och 3 mom. och 43 §, om mängden tillgängliga alkoholdrycker har begränsats enligt antalet kunder och kraven på övervakning av serveringen. Närmare bestämmelser om begränsning av mängden alkoholdrycker utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 §

Anskaffning av alkoholdrycker

När alkoholdrycker anskaffas för detaljhandel och servering i enlighet med 30 § 2 mom., ska köparen uppge sitt tillståndsnummer för försäljaren.

Innehavaren av ett detaljhandelstillstånd får till innehavare av serveringstillstånd sälja alkoholdrycker för servering. Innehavaren av serveringstillståndet ska då anmäla sin anskaffning till tillsynsmyndigheten i enlighet med 62 § 4 mom.

6 kap.

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker i utrikestrafik

47 §

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på fartyg och luftfartyg i utrikestrafik

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker till passagerare på fartyg och luftfartyg i trafik mellan Finland och utlandet eller i trafik utomlands får bedrivas av den som har gjort en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om sin verksamhet på försäljningsstället i fråga.

I anmälan ska det anges var detaljhandels- och serveringsområdena finns och hur de är avgränsade. Till anmälan ska fogas en plan för egenkontroll enligt 56 §.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda ibruktagandet av ett serveringsområde eller begränsa det serveringsområde som anges i anmälan, om området inte uppfyller förutsättningarna i 18 § 1 mom.

Detaljhandel på Finlands territorium får dock bedrivas bara på ett sådant fartyg eller luftfartyg i rörelse som är avsett för passagerare och är på väg mellan en finländsk och en utländsk hamn eller ett finländskt eller utländskt flygfält. Ett fartyg eller luftfartyg får då emellertid på sin reguljära rutt besöka landskapet Åland.

48 §

Detaljhandel med och servering av alkoholdrycker på flygplatser

Bestämmelserna i 47 § 1 och 2 mom. ska tillämpas på sådan detaljhandel med alkoholdrycker i skattefria butiker på flygplatser, där dryckerna säljs endast till passagerare som reser utomlands för att medföras på resan.

Bestämmelserna i 47 § 1—3 mom. ska tillämpas på servering av alkoholdrycker på sådana för utrikestrafik avsedda delar av flygplatser, dit bara passagerare som kan uppvisa flygbiljett har tillträde.

49 §

Skyldigheter vid detaljhandel och servering

Bestämmelserna om innehavare av detaljhandelstillstånd och serveringstillstånd för alkoholdrycker och om tillståndspliktig detaljhandel och servering tillämpas även i de situationer som avses i 47 och 48 §.

Bestämmelserna i 42 och 43 § tillämpas dock inte på detaljhandel och servering som avses i 47 och 48 §. Om försäljningen äger rum på Finlands territorium, är detaljhandeln och serveringen dock förbjuden mellan klockan 4 och 5.30.

7 kap.

Marknadsföring och prissättning

50 §

Reglering av marknadsföringen

Det är förbjudet att marknadsföra starka alkoholdrycker.

Marknadsföring av svaga alkoholdrycker och sammankoppling av sådan marknadsföring med marknadsföring av en annan produkt eller tjänst är förbjuden, om

1) den riktar sig till minderåriga eller andra personer till vilka alkoholdrycker enligt 37 § inte får säljas eller om sådana personer framställs i den,

2) alkoholkonsumtion i den kopplas samman med framförande av fordon,

3) en alkoholdrycks alkoholhalt i den framhävs som en positiv egenskap,

4) stor alkoholkonsumtion i den framställs på ett positivt sätt eller nykterhet eller måttlig konsumtion av alkohol på ett negativt sätt,

5) den skapar en bild av att alkoholkonsumtion ökar prestationsförmågan eller främjar social eller sexuell framgång,

6) den ger ett intryck av att alkohol har medicinska eller terapeutiska egenskaper eller att alkohol piggar upp, lugnar ned eller är en metod för att lösa konflikter,

7) den står i strid med god sed, i den används metoder som är opassande med tanke på konsumenten eller om den annars ger osanna eller vilseledande uppgifter om alkohol, alkoholkonsumtion, dess verkningar eller andra egenskaper,

8) den äger rum mellan klockan 7 och 22 i samband med televisions- eller radioverksamhet enligt informationssamhällsbalken (917/2014) eller i samband med offentlig visning i biografer av bildprogram som enligt lagen om bildprogram (710/2011) får visas för personer under 18 år,

9) den äger rum eller riktas till allmänheten på en allmän plats enligt ordningslagen (612/2003),

10) den innebär att konsumenterna deltar i spel, lotterier eller tävlingar,

11) den kommersiella aktör som har hand om sådan marknadsföring i en datanätstjänst som denne kontrollerar använder sig av verbalt eller visuellt innehåll som produceras av konsumenter eller med hjälp av tjänsten till konsumenter för spridning distribuerar verbalt eller visuellt innehåll som aktören själv eller konsumenter producerar.

Med avvikelse från vad som anges i 1 mom. får starka alkoholdrycker, med de begränsningar som anges i 2 mom., marknadsföras

1) på tillverkningsställen, detaljhandelsställen och serveringsställen för starka alkoholdrycker,
2) i prislistor för detaljhandeln eller för servering och i tillverkarens eller partihandlarens produktförteckningar, i tryckt form eller utlagda på ett datanät, så att alla drycker som finns att tillgå presenteras för konsumenterna på ett enhetligt sätt, samt
3) även i andra fall där marknadsföringen riktas till dem som deltar i försäljningen av alkoholdrycker, dock inte i ett datanät som konsumenter har tillgång till.

Det förbud som avses i 2 mom. 9 punkten gäller inte marknadsföring av svaga alkoholdrycker, med de begränsningar som i övrigt anges i 2 mom.,
1) vid offentliga tillställningar enligt lagen om sammankomster (530/1999) och på platser som permanent används för offentliga tillställningar,
2) på fartyg och luftfartyg i internationell trafik,
3) på detaljhandelsställen och serveringsställen,
4) utanför detaljhandelsställen och serveringsställen i fråga om information om tillgången och priserna på drycker.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas inte på sådan publikationsverksamhet och programverksamhet som avses i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) och som bedrivs utomlands av en näringsidkare som inte är etablerad i Finland och vars alster avses vara tillgängliga enbart någon annanstans än i Finland eller ha samma innehåll oberoende av i vilket land mottagaren finns. Bestämmelserna tillämpas dock på sådan marknadsföring med ursprung i utlandet som gäller alkoholdrycker på den finländska marknaden och är avsedd att göras tillgänglig i synnerhet i Finland.

51 §

Prissättning och prisinformation

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda två eller flera förpackningar eller portioner alkoholdryck till ett nedsatt totalpris.

Det är förbjudet att i detaljhandeln och vid servering erbjuda och betala sådan gottgörelse för priset på en alkoholdryck som räknas ut utifrån de alkoholdrycker eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster som köpts.

Det är förbjudet att utanför detaljhandelsställen utannonsera sådana priserbjudanden på förpackningar alkoholdryck som varar kortare tid än två månader.

8 kap.

Tillverkning, import, införsel, försäljning och användning av denaturerad sprit och alkoholpreparat

52 §

Förbud mot förtäringssyfte

Lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat samt odenaturerade alkoholpreparat får inte tillverkas, importeras, införas eller säljas i förtäringssyfte. För att säkerställa att förbudet iakttas finns det bestämmelser om begränsningar som gäller försäljningen av sådana ämnen i 53 och 54 §.

Bestämmelser om de metoder genom vilka sprit och alkoholpreparat som ska användas industriellt, för rengöring, för tillverkning eller för något annat motsvarande användningsändamål denatureras kraftigt eller lindrigt i syfte att göra dem otjänliga för förtäring utfärdas genom förordning av statsrådet.

53 §

Försäljning av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat

Lindrigt denaturerad sprit får inte säljas till konsumenter.

Den som säljer lindrigt denaturerad sprit är skyldig att göra en anmälan till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården om att verksamheten inleds. Försäljaren ska föra bok över köparna och det ändamål för vilket spriten ska användas i näringsverksamheten. På tillsynen över försäljningen tillämpas 62 §.

Lindrigt denaturerade alkoholpreparat får inte säljas till konsumenter, med undantag för tvätt- och rengöringsändamål och annan teknisk användning.

54 §

Ytterligare krav som gäller denaturering av lindrigt denaturerad sprit och lindrigt denaturerade alkoholpreparat

Om lindrigt denaturerad sprit eller lindrigt denaturerade alkoholpreparat säljs på ett sådant sätt att det finns grundad anledning att befara att ämnena används i berusningssyfte, får Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården meddela sådana ytterligare krav i fråga om denatureringsämnena och halterna av dem som är nödvändiga för att göra ett ämne otjänligt för förtäring. Sådana ytterligare krav får inte utgöra hinder för att använda ämnet för ett sådant ändamål som avses i 52 §, om det inte finns sprit eller ett alkoholpreparat som denaturerats på något annat sätt som kan användas för ändamålet i fråga.

Vid bedömning av om sprit eller ett alkoholpreparat eventuellt kan användas i berusningssyfte ska det särskilt beaktas

1) om det genom att avskilja beståndsdelar från eller tillföra vätska till ämnet på något vanligt sätt går att få fram ett drickbart alkoholhaltigt ämne som innehåller mer än fem volymprocent etylalkohol,

2) vilka tillgängliga åtgärder tillverkaren har vidtagit i fråga om ämnets sammansättning, lukt och smak samt förpackningens konstruktion och storlek för att försöka förhindra att ämnet används i berusningssyfte,

3) hur ämnet marknadsförs och vilka associationer som har väckts hos konsumenterna i samband med marknadsföringen och presentationen av ämnet.

55 §

Tillverkning, import, införsel och försäljning av odenaturerade alkoholpreparat

Det som föreskrivs i 52 § 1 mom. tillämpas inte på alkoholpreparat som ska användas som livsmedel eller kosttillskott och som har tillverkats på det sätt som avses i 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker. Den som tillverkar, importerar, för in eller säljer ett sådant alkoholpreparat får inte befrämja eller framställa att ämnet används i berusningssyfte.

På ett alkoholpreparat som är ett fast ämne eller innehåller ett fast ämne och som är avsett att förtäras som sådant eller som kan göras drickbart genom att beståndsdelar avskiljs från eller vätska tillförs till preparatet tillämpas bestämmelserna om detaljhandel med och servering av alkoholdrycker samt marknadsföring av alkoholdrycker, om preparatets totala alkoholhalt överstiger 2,8 viktprocent. Som preparatets alkoholhalt i volymprocent betraktas då dess alkoholhalt i viktprocent.

9 kap.

Tillsyn och styrning

56 §

Egenkontroll

En tillståndshavare som avses i denna lag ska ha tillräckliga och korrekta uppgifter om sin verksamhet och de skyldigheter enligt lag som hänför sig till den och om de risker som är förenade med det praktiska fullgörandet av skyldigheterna.

Tillståndshavaren ska utarbeta en skriftlig plan för att säkerställa att verksamheten är lagenlig (*plan för egenkontroll*) samt iaktta den och föra bok över genomförandet. Planen ska hållas uppdaterad.

Planen för egenkontroll ska innehålla en beskrivning av vilka riskerna är för de negativa effekter som avses i 1 §, hur det övervakas att lagen iakttas, hur de risker som är förknippade med kritiska situationer hanteras och hur upptäckta brister åtgärdas. Planen för egenkontroll får vid behov slås ihop med den plan för egenkontroll som avses i livsmedelslagen och tobakslagen (549/2016).

Närmare bestämmelser om utarbetandet av en plan för egenkontroll och om dess innehåll och genomförande utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

57 §

Personalens kompetens

Tillståndshavare och alkoholbolaget ska som en del av egenkontrollen se till att personalen känner till sina skyldigheter enligt denna lag och enligt planen för egenkontroll. Tillståndshavaren och alkoholbolaget ska föra bok över den utbildning och kompetens som de personer som arbetar på ett verksamhetsställe har och på begäran lägga fram uppgifterna för tillsynsmyndigheten.

En innehavare av serveringstillstånd ska se till att den ansvariga föreståndare eller andra för uppgiften utsedda person som avses i 38 § har ett intyg som visar personens kunskaper om alkohollagen, enligt ett formulär som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

58 §

Beviljande av intyg över kunskaper om alkohollagen

Intyg över kunskaper om alkohollagen beviljas av en läroanstalt som med tillstånd av statsrådet eller undervisnings- och kulturministeriet ger utbildning i restaurangservice. Intyget beviljas till personer som med godkänt resultat har genomgått ett prov som bedömer deras kunskaper om alkohollagen och kännedom om övervakningsrutinerna eller som har genomgått utbildning eller avlagt examen som omfattar motsvarande kunskaper.

Läroanstalten har rätt att för provet ta ut en avgift som högst motsvarar de faktiska kostnaderna för anordnandet av provet. Ett intyg över kunskaper om alkohollagen kan kombineras med det kompetensintyg som avses i 27 § i livsmedelslagen.

Närmare bestämmelser om innehållet i det prov som avses i 1 mom. och bedömningen av det samt om utbildningar och examina som motsvarar provet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

59 §

Allmän styrning och tillsyn samt uppföljning av alkoholens negativa effekter

Social- och hälsovårdsministeriet svarar för den allmänna styrningen av och planeringen av tillsynen över den verksamhet som avses i denna lag.

Institutet för hälsa och välfärd följer upp och undersöker hur de åtgärder som anges i denna lag påverkar utvecklingen av alkoholens negativa effekter. Institutet sörjer även för övrig forskning och utveckling som hänför sig till arbetet med att minska alkoholens negativa effekter.

60 §

Tillsyn och anknytande styrning

Regionförvaltningsverket övervakar inom sitt verksamhetsområde detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utövar tillsyn över detaljhandeln med och serveringen och marknadsföringen av alkoholdrycker i hela landet och på sådana luftfartyg enligt luftfartslagen (864/2014) och sådana fartyg enligt sjölagen (674/1994) som har finsk nationalitet.

Till uppgifterna för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården hör även

1) tillsyn över tillverkning, import och export av samt partihandel med alkoholhaltiga ämnen,

2) tillsyn över försäljning av alkoholdrycker ur skatteupplag och över användning i enlighet med användningstillstånd,

3) styrning, samordning och utveckling av regionförvaltningsverkens tillståndsförvaltning och tillsyn,

4) produktion av informations-, statistik- och kommunikationstjänster för alkoholförvaltningen,

5) övriga uppgifter som anges i denna lag.

Bestämmelser om den närmare arbetsfördelningen mellan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverken vid styrningen och tillsynen utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

Tullen övervakar att de förbud mot och begränsningar av import som anges i denna lag samt bestämmelserna i 32 § iakttas.

61 §

Tillsynsprogram

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska i samarbete med regionförvaltningsverken utarbeta ett riksomfattande tillsynsprogram för alkoholförvaltningen. Via programmet styrs den regionala tillståndsförvaltningen för och tillsynen över servering av, detaljhandel med och marknadsföringen av alkoholdrycker i riktning mot en enhetlig beslutspraxis och effektiv verkställighet av denna lag.

I tillsynsprogrammet anges de ändamålsenliga åtgärder som krävs för att nå de mål som inom lagstiftningen och av statsrådet och social- och hälsovårdministeriet ställts upp för alkoholförvaltningen samt de förfaringssätt genom vilka myndighetstillsyn utifrån övervakningsbehovet inriktas på riskobjekt.

62 §

Rätt att utföra inspektioner och få information

Tillsynsmyndigheterna får för tillsynen enligt denna lag inspektera tillståndshavarens lokaler, verksamhet och transporter av alkoholhaltiga ämnen samt granska tillståndshavarens dokument.

Företrädare för tillsynsmyndigheterna ska garanteras obehindrat tillträde till de lokaler och obehindrad tillgång till de dokument som övervakas samt rätt att lagra de uppgifter och utan ersättning få de prover som behövs för tillsynen. På inspektioner och granskning som gäller tillsynen tillämpas 39 § i förvaltningslagen.

Utrymmen som används för boende av permanent natur och inkvarteringsrum får inspekteras endast om det finns grundad anledning att misstänka att brott mot denna lag begåtts eller kommer att begås genom en gärning eller försummelse som är straffbar enligt lag och som kan leda till fängelse. Inspektionen ska vara nödvändig för utredning eller förhindrande av ett brott.

Tillståndshavaren ska på utsatta tider lämna tillsynsmyndigheterna de anmälningar och upplysningar som behövs för tillsynen över försäljningen och verksamheten i övrigt och för bedömning av verksamhetens risker. Närmare bestämmelser om hur anmälningar och upplysningar ska lämnas utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

63 §

Rätt att få information

Tillsynsmyndigheterna har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt av statliga och kommunala myndigheter samt Folkpensionsanstalten, arbetslöshetsförsäkringsfonden och Pensionsskyddscentralen få de uppgifter som är nödvändiga

1) vid bedömning av de i 13—18 § avsedda förutsättningarna för beviljande av ett tillstånd eller bedömning av de uppgifter som lämnats i en anmälan, eller

2) vid tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats och tillståndsvillkor som meddelats med stöd av den.

64 §

Lämnande av uppgifter

Trots sekretessbestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får tillsynsmyndigheterna till en annan tillsynsmyndighet lämna ut uppgifter som de erhållit vid utförandet av ett uppdrag enligt denna lag och som gäller en enskilds eller en sammanslutnings ekonomiska ställning och affärs- eller yrkeshemligheter, om uppgifterna är nödvändiga för skötseln av ett uppdrag som åligger myndigheten.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet kan tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras i oförändrad form i ett register så att uppgifterna bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor.

65 §

Handräckning

Tillsynsmyndigheterna har rätt att av andra myndigheter få handräckning för tillsynen över efterlevnaden denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den och för verkställigheten av lagen och bestämmelserna.

66 §

Alkoholnäringsregister

Tillsynsmyndigheterna ska för handläggning och övervakning av tillståndsärenden som avses i denna lag samt för alkoholstatistiken föra ett alkoholnäringsregister över näringsidkare som har beviljats eller ansökt om tillstånd enligt denna lag. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården är registeransvarig.

Följande uppgifter ska registreras:

1) namn och firma, personbeteckning, företags- och organisationsnummer samt adress, telefonnummer och andra adressuppgifter,

2) i 1 punkten angivna uppgifter om sammanslutningens styrelsemedlemmar, verkställande direktör och betydande aktieägare, om ansvariga och tysta bolagsmän samt om deras insatser i bolaget,

3) i fråga om näringsidkare samt personer som avses i 2 punkten, uppgifter om polisundersökning, förundersökning, åtalsprövning och åtal samt om domstolsbehandling av brottmål och straffdomar,

4) uppgifter om registrering som mervärdesskattskyldig, införande i förskottsuppbördsregistret och i Skatteförvaltningens andra register samt uppgifter om skatteskulder som förfallit till betalning,

5) uppgifter om förpliktelser som är föremål för utsökning,

6) uppgifter om företagssaneringar och konkurser samt om andra domstolsbeslut som gäller skulder som har förfallit till betalning,

7) uppgifter om att en enskild som är föremål för tillsynen har beviljats skuldsanering,

8) uppgifter om verksamhet för vilken det har beviljats tillstånd enligt denna lag samt om överträdelser av denna lag och bestämmelser som utfärdats samt tillståndsvillkor som medde-

lats med stöd av den, och uppgifter om påföljderna för sådana överträdelser, samt uppgifter om tillsynsmyndigheternas inspektioner och granskningar samt resultaten av dessa,

9) övriga uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillståndsärenden och som inte är sådana känsliga uppgifter som avses i 11 § i personuppgiftslagen (523/1999).

Uppgifter om näringsidkare och i 2 mom. 2 punkten avsedda personer ska bevaras i alkoholnäringsregistret så att de avförs ur registret när fem år har förflutit från den senaste registreringen.

10 kap.

Förbud och påföljder för överträdelser

67 §

Polisens förbud

Om personalen på ett detaljhandels- eller serveringsställe inte förmår upprätthålla ordningen på stället, om byggnadsföreskrifter, säkerhetsföreskrifter eller de villkor som gäller servering har överträtts på ett betydande sätt vad gäller antalet kundplatser eller om det krävs för att garantera allmän ordning och säkerhet på stället kan polisen förbjuda detaljhandel eller servering för högst den pågående försäljnings- eller serveringstiden. Tillståndsmyndigheten ska underrättas om förbudet.

68 §

Tillsynsmyndighetens förbud och säkerhetsåtgärder

Om alkoholdrycker marknadsförs i strid med 50 eller 51 §, kan tillsynsmyndigheten förbjuda den som beställt eller utför marknadsföringen samt deras anställda att fortsätta eller upprepa den lagstridiga verksamheten.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda att ett alkoholhaltigt ämne släpps ut på marknaden eller ålägga den som har släppt ut det alkoholhaltiga ämnet på marknaden att utan ersättning dra tillbaka det, om produkten eller presentationen av den strider mot gällande bestämmelser och föreskrifter eller om produktens kvalitet eller de negativa effekter och risker som den eventuellt orsakar för hälsan inte har kontrollerats på behörigt sätt eller om ett förbud annars är motiverat för skyddande av människors hälsa.

Tillsynsmyndigheten kan förbjuda tillståndshavaren att fortsätta näringsverksamhet som avses i denna lag till de delar verksamheten i väsentlig grad strider mot god sed på det sätt som avses i 4 § och den inte har rättats till eller avslutats inom en utsatt skälig tid trots en uppmaning från tillsynsmyndigheten.

Om det på grund av förfarandets stora omfattning eller betydelse är påkallat att snabbt hindra att ett i 1—3 mom. avsett förfarande som strider mot bestämmelserna eller föreskrifterna eller är skadligt för hälsan fortgår eller upprepas, kan Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården i ett ärende som avses i momenten i fråga och regionförvaltningsverket i ett ärende som avses i 1 och 3 mom. meddela ett temporärt förbud innan ärendet avgörs slutligt. Ett temporärt förbud träder i kraft genast och kan återkallas innan ärendet avgörs slutligt.

69 §

Rättelse

Tillsynsmyndigheten kan när den beslutar om ett förbud enligt 68 § eller när den meddelar ett temporärt förbud ålägga den som förbudet avser att inom utsatt tid och på angivet sätt rätta till sitt förfarande, om detta kan anses behövligt på grund av de uppenbara negativa effekter som det mot bestämmelserna stridande förfarandet har.

70 §

Vite och tvångsutförande

Tillsynsmyndigheten kan förena ett förbud eller föreläggande eller ett åläggande om rättelse som den meddelar med stöd av bestämmelserna i denna lag med vite eller med hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad.

Marknadsdomstolen dömer ut vite som tillsynsmyndigheten har förelagt och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande i ärenden som avses i 68 och 69 §, på ansökan av den som har förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Bestämmelser om ändringssökande som avser vite och hot om tvångsutförande finns i 82 §. Bestämmelser i övrigt om vite och hot om tvångsutförande finns i viteslagen (1113/1990).

71 §

Påföljdsavgift

Tillståndsmyndigheten kan ålägga tillståndshavaren eller alkoholbolaget att betala en påföljdsavgift på minst 300 och högst 1 000 euro, om

1) bestämmelserna i 29—31 § eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 14 § har överträtts vid tillverkning,

2) bestämmelserna i 29 eller 30 § har överträtts vid import eller 29 § vid export,

3) villkoren för användningstillståndet har överträtts vid användning av sprit eller skattefria alkoholdrycker,

4) bestämmelserna i 30 eller 31 § eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 15 eller 16 § har överträtts i partihandel,

5) de skyldigheter som tillståndshavaren, alkoholbolaget eller den som bedriver detaljhandel enligt 47 och 48 § har enligt 5 kap. eller 49 § har försummats i detaljhandel eller tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 17 § eller 22 § 3 mom. har överträtts i detaljhandel,

6) de skyldigheter som tillståndshavaren eller den som bedriver servering enligt 47 och 48 § har enligt 5 kap., 49 § eller 57 § 2 mom. har försummats vid servering, tillståndsvillkor eller begränsningar som meddelats med stöd av 22 eller 47 § har överträtts vid servering eller det på serveringsstället eller i dess omedelbara närhet har förekommit ordningsproblem som beror på brister i planen för egenkontroll eller att planen inte iakttagits,

7) skyldigheten enligt 11 § att anmäla ändringar, skyldigheten enligt 56 § att föra bok och hålla planen för egenkontroll uppdaterad eller skyldigheten enligt 62 § 4 mom. att lämna anmälningar och upplysningar har försummats trots uppmaningar.

Påföljdsavgiften ska betalas till staten, och vid bedömningen av dess storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepats. Det kan bestämmas att ingen avgift påförs och att en anmärkning ges i stället eller att avgiften ska vara lägre än mi-

nimibeloppet, om förfarandet kan anses ringa och om det med tanke på förfarandets art, hur ofta förfarandet upprepats, förfarandets planmässighet, i vilken utsträckning planen för egenkontroll iakttagits och andra omständighet är skäligt att ingen avgift påförs eller att den är lägre än minimibeloppet.

Påföljdsavgift får inte påföras en fysisk eller juridisk person, om denne misstänks för samma gärning i en förundersökning, en åtalsprövning eller ett brottmål som behandlas i domstol eller har dömts för samma gärning genom en lagakraftvunnen dom. Om en påföljdsavgift påförts en fysisk eller juridisk person får samma person inte i domstol dömas till straff för samma gärning.

Påföljdsavgift får inte påföras om det har förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks. Bestämmelser om verkställighet av påföljdsavgifter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002). En påföljdsavgift preskriberas fem år efter den dag då avgiften påfördes.

72 §

Återkallande av tillstånd

Tillståndsmyndigheten kan återkalla ett tillstånd eller godkännande enligt denna lag för viss tid eller permanent, om verksamhetsutövaren efter det att en anmärkning getts eller påföljdsavgift påförts fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 1—6 punkten och förfarandet ska betraktas som väsentligt. När längden på tidsfristen bestäms ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig den verksamhet är som återkallelsen grundar sig på och till omständigheterna kring verksamheten. Ett tillstånd eller godkännande kan återkallas permanent endast om förfarandet uppsåtligen fortsätter efter det att påföljdsavgift påförts eller tillståndet återkallats för viss tid, och förfarandet även som helhet betraktat är grovt.

Ett tillstånd eller godkännande kan återkallas permanent, om verksamhetsutövaren bryter mot denna lag genom en gärning eller försummelse som innebär allvarlig fara för människors hälsa, om förfarandet som helhet betraktat är grovt.

Ett tillstånd eller godkännande ska återkallas, om tillståndshavaren begär det eller om förutsättningarna för tillståndet eller godkännandet inte föreligger på grund av att felaktiga uppgifter lämnats i ansökan eller på grund av att omständigheterna förändrats, och situationen inte har rättats till inom utsatt tid. Tillståndshavarens konkursbo har dock rätt att fortsätta verksamhet som kräver tillstånd i högst ett år från det att konkursen inleddes.

73 §

Påföljder för överträdelser i utrikestrafik och i alkoholbolagets detaljhandel

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förkorta detaljhandels- och serveringstiderna i trafikmedel eller på försäljningsställen som avses i 47 och 48 § för högst tre månader, om det trots en anmärkning eller påföljdsavgift har förekommit i 71 § avsedda överträdelser i trafikmedlet eller på försäljningsstället.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården kan förbjuda detaljhandel och servering i trafikmedlet eller på försäljningsstället för högst en månad, om det trots en anmärkning eller påföljdsavgift har sålts alkoholdrycker i strid med 37 § eller om de i 71 § 1 mom. 6 punkten avsedda ordningsproblemen beror på grov oaktsamhet eller uppsåt och förfarandet ska betraktas som väsentligt.

Regionförvaltningsverket kan förbjuda försäljning av alkoholdrycker i alkoholbolagets butik för högst en månad, om alkoholbolaget trots en anmärkning eller påföljdsavgift fortsätter att bryta mot eller försumma sina skyldigheter enligt 71 § 1 mom. 5 punkten. Regionförvaltningsverket kan också förbjuda alkoholbolaget att leverera alkoholdrycker till ett utlämnings-

ställe som avses i 27 §, om de skyldigheter som anges i 27 § 3 mom. åsidosätts på utlämningsstället.

11 kap.

Avgifter

74 §

Avgifter som Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tar ut

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för prestationer som utförs av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ut en årlig tillsynsavgift av

1) innehavare av tillverkningstillstånd enligt 14 § för tillsynen över tillverkning av alkoholdrycker och sprit (*tillsynsavgift för tillverkning*), dock inte om tillverkningen av alkoholdrycken eller spriten sker i undervisnings- och forskningssyfte,

2) innehavare av ett tillverknings- eller partihandelstillstånd enligt 15 eller 16 § för tillsynen över partihandel med alkoholdrycker och sprit (*tillsynsavgift för partihandel*),

3) innehavare av användningstillstånd enligt 15 § för tillsynen över användning av sprit och skattefria alkoholdrycker (*tillsynsavgift för användning*),

4) dem som i enlighet med 47 och 48 § bedriver detaljhandel med och servering av alkoholdrycker (*tillsynsavgift för försäljning i utrikestrafik*).

Tillsynsavgifterna tas ut i enlighet med bilagan.

75 §

Avgifter som regionförvaltningsverket tar ut

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för regionförvaltningsverkens prestationer finns i lagen om grunderna för avgifter till staten.

För att täcka kostnaderna för tillsynen enligt denna lag tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift av

1) innehavare av serveringstillstånd enligt 18 § för tillsynen över servering (*tillsynsavgift för servering*),

2) innehavare av detaljhandelstillstånd enligt 17 § och av alkoholbolaget för tillsynen över detaljhandel (*tillsynsavgift för detaljhandel*).

Tillsynsavgifterna tas ut i enlighet med bilagan.

76 §

Indrivning av tillsynsavgifter samt ränta

De tillsynsavgifter som som avses i 74 och 75 § är direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

Om en avgift inte betalas i tid, ska det på avgiften betalas dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen (633/1982). I stället för dröjsmålsränta kan verket ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

Om en avgift återbetalas på grund av rättelse eller överklagande, betalas på det återbetalade beloppet ränta enligt 32 § i lagen om skatteuppbörd (609/2005) från betalningsdagen till återbetalningsdagen.

77 §

Rättelse av tillsynsavgift till den avgiftsskyldiges fördel

Om den avgiftsskyldige på grund av ett fel har påförts en för stor avgift ska avgiftsbeslutet rättas, om saken inte har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till den avgiftsskyldiges fördel kan göras inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes.

78 §

Rättelse av tillsynsavgift till betalningsmottagarens fördel

Om den avgiftsskyldige, på grund av ett räknefel eller ett motsvarande misstag eller på grund av att saken till någon del inte har utretts, inte har påförts en föreskriven avgift eller en del av avgiften oberoende av den betalningsskyldige, ska avgiftsbeslutet rättas, om saken inte har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till betalningsmottagarens fördel kan göras inom ett år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes eller borde ha påförts.

12 kap.

Ändringssökande

79 §

Begäran av alkoholbolagets beslut

Om en anbudsgivare eller varuleverantör anser att alkoholbolaget när det gäller införande av alkoholdrycker i detaljhandeln eller avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln samt prissättning av alkoholdrycker har förfarit i strid med 25 § 1 mom., får den begära ett motiverat beslut av alkoholbolaget. Begäran ska göras inom 30 dagar från det att anbudsgivaren eller varuleverantören fick kännedom om alkoholbolagets förfarande.

Alkoholbolaget ska behandla en begäran utan dröjsmål och meddela ett motiverat beslut i ärendet samt ge anvisningar för hur en begäran om omprövning enligt 80 § görs, om inte bolaget bedömer det som riktigt att rätta till sitt förfarande.

Alkoholbolagets beslut får delges med en elektronisk dataöverföringsmetod via de kontaktuppgifter som anbudsgivaren eller varuleverantören meddelat, om inte den som saken gäller har förbjudit det.

80 §

Begäran om omprövning av en tillsynsavgift eller ett beslut av alkoholbolaget

Omprövning av en sådan tillsynsavgift som avses i 74 och 75 § får begäras hos den myndighet som påfört avgiften. Begäran om omprövning i ett ärende som gäller påförande av avgift ska inlämnas inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes, dock senast 60 dagar efter delfående av beslutet.

Omprövning av ett sådant beslut av alkoholbolaget som avses i 79 § 1 mom. får begäras hos Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården på det sätt som anges i förvaltningslagen.

Ett beslut som meddelats med anledning av en begäran om omprövning enligt 1 och 2 mom. får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Avgiften ska oberoende av om omprövning har begärts eller ändring sökts betalas inom utsatt tid. Ett beslut som gäller införande av alkoholdrycker i detaljhandeln, avlägsnande av alkoholdrycker ur detaljhandeln eller prissättningsgrunderna för detaljhandeln får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

81 §

Sökande av ändring i beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården och regionförvaltningsverket

Beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller av regionförvaltningsverket får, om inte besvärsförbud gäller enligt 82 §, överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, och regionförvaltningsverket i fall där regionförvaltningsverket har avgjort den fråga som är föremål för besvär, har också rätt att överklaga beslut som förvaltningsdomstolen har fattat med anledning av att ändring sökts.

Beslut av förvaltningsdomstolen får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Beslut av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket får verkställas även om det inte har vunnit laga kraft.

82 §

Att föra ett ärende som gäller marknadsföring till marknadsdomstolen

Beslut enligt 68 § om förbud eller temporärt förbud samt av tillståndsmyndigheten förelagda viten eller hot om tvångsutförande enligt 70 § får inte överklagas genom besvär.

Den som av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket har meddelats ett beslut enligt 68 § om förbud eller temporärt förbud eller som har förelagts vite eller hot om tvångsutförande enligt 70 § får genom ansökan inom 30 dagar från delfåendet av beslutet i fråga föra ärendet till marknadsdomstolen.

13 kap.

Särskilda bestämmelser

83 §

Innehav av alkoholhaltiga ämnen

Alkoholdrycker som inte är lagligen tillverkade eller importerade får inte innehas.

Den som är under 20 år får inte inneha starka alkoholdrycker. Den som är under 18 år får inte inneha svaga alkoholdrycker.

Sprit får innehas och transporteras endast av den som enligt denna lag har rätt att tillverka, importera, sälja eller använda sprit.

84 §

Förmedling och överlåtelse av alkoholdrycker

Alkoholdrycker får inte förmedlas eller överlåtas mot arvode. Alkoholdrycker får inte heller utan arvode förmedlas eller överlåtas till personer till vilka det enligt 37 § inte får säljas alkoholdrycker.

85 §

Förbud mot förtäring av alkoholdrycker

Om inte något annat föreskrivs i lag, får alkoholdrycker inte förtäras

1) i förplägnadsrörelser och på andra ställen där allmänheten mot betalning får mat eller förfriskningar,

2) under offentliga tillställningar som avses i lagen om sammankomster.

Polisen får, om det krävs för att upprätthålla allmän ordning, förbjuda förtäring av alkoholdrycker på allmän plats.

På ställen eller under tillställningar som avses i 1 mom. får ägaren, arrangören eller en ordningsvakt inte tillåta förtäring av alkoholdrycker.

86 §

Fråntagande, omhändertagande och förstöring av alkoholhaltiga ämnen

En polisman har rätt att frånta en person alkoholhaltiga ämnen, om personen inte har rätt att inneha dem eller på grund av berusning gripits i det syfte som nämns i 2 kap. 2 § 1 mom. i polislagen (872/2011). En polisman har också rätt att frånta en person alkoholdrycker som personen enligt denna lag annars har rätt att inneha, om personen i fråga förtär dem i strid med 85 § 1 mom. eller på allmän plats i strid med 85 § 2 mom.

Ämnen i öppnade och oöppnade kärl får förstöras om värdet av ämnena är obetydligt. Alkoholdrycker får inte ges tillbaka till en person som inte har rätt att inneha dem. Om de alkoholhaltiga ämnena ska ges tillbaka till en person som tagits i förvar, får de överlåtas till honom eller henne tidigast 12 timmar från det att tiden för hållande i förvar gått ut. Om den som tagits i förvar inte avhämtar alkoholdryckerna inom 30 dygn från det att tiden för hållande i förvar

gått ut, får de förstöras. I övrigt iakttas bestämmelserna om omhändertagande av egendom och om hantering av omhändertagen egendom i 2 kap. 13—15 § i polislagen.

Om någon har förtärt alkoholdrycker i strid med förbudet enligt 35, 36 eller 85 § 1 mom., har rörelsens eller ställets ägare, någon som hör till personalen samt tillställningens arrangör rätt att frånta den som brutit mot förbudet alkoholdrycken med kärl och bevisligen förstöra den. Bestämmelser om en ordningsvakts rätt att frånta en person som brutit mot förbudet alkoholdrycken finns i 47 § i lagen om privata säkerhetstjänster.

Om det hos en person som ska tas in i fängelse eller på någon annan sluten anstalt eller som ska tas in eller som vårdas på en enhet för missbrukarvård påträffas alkoholdrycker eller något annat alkoholhaltigt ämne, får anstaltens personal frånta personen i fråga dryckerna eller ämnet och bevisligen förstöra dem.

En anhållningsberättigad tjänsteman får bevisligen förstöra eller låta förstöra sådana alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen med kärl eller emballage samt sådana råvaror och redskap och sådan utrustning som får tas i beslag eftersom det finns skäl att anta att de kommer att förklaras förverkade och som inte har nämnvärt försäljnings- eller bruksvärde.

87 §

Undersökning och genomsökning

Om en person som inte har fyllt 18 år på sannolika skäl misstänks för en förseelse som avses i 90 § 4 mom. 1 punkten, får polisen för att söka en alkoholdryck som personen olagligt innehar undersöka de föremål som personen i fråga för med sig och utsidan av personens kläder, om detta är möjligt utan att inkräkta på den misstänktas personliga integritet på ett kränkande sätt.

Bestämmelser om protokollföring av undersökningen finns i 2 kap. 14 § 3 mom. i polislagen. Vid undersökningen ska i övrigt iakttas vad som föreskrivs om kroppsvisitation i 8 kap. i tvångsmedelslagen (806/2011).

Om det finns sannolika skäl att misstänka att någon har gjort sig skyldig till ett lindrigt alkoholbrott enligt 50 a kap. 3 § i strafflagen, får det företas allmän husrannsakan eller platsgenomsökning enligt 8 kap. i tvångsmedelslagen i det fortskaffningsmedel som personen i fråga använder, i syfte att ta reda på om det finns olagliga alkoholdrycker eller olaglig sprit i fortskaffningsmedlet.

88 §

Okänd eller frånvarande ägare

Om egendom som kan förklaras förverkad har tagits i beslag men gärningsmannen eller ägaren är okänd eller saknar känd vistelseort i Finland, ska personen i fråga genom offentlig stämning kallas att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får sättas tidigare än den sjunde dagen från det att stämningen offentliggjordes. Stämningen ska hållas offentligt framlagd i domstolens kansli.

Om den beslagtagna egendomens ägare som instämts i laga ordning att svara i saken inte inställer sig och inte visar laga hinder, avgörs anspråket om egendomens förverkande trots utevaron.

89 §

Realisering av alkoholdrycker och sprit som har tillfallit staten

Alkoholdrycker och sprit som har utmätts eller förklarats förverkade eller på annat sätt har tillfallit staten får realiseras endast genom försäljning till alkoholbolaget eller till en innehavare av partihandels-, serverings- eller detaljhandelstillstånd för alkoholdrycker eller användningstillstånd för sprit.

Om det i fråga om alkoholdrycker som sålts enligt 1 mom. inte har betalats punktskatt, ska köparen betala denna till staten utöver köpesumman.

90 §

Straffbestämmelser

Bestämmelser om straff för alkoholbrott finns i 50 a kap. 1—3 § i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för brott vid marknadsföring av alkoholdrycker finns i 30 kap. 1 a § i strafflagen.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Den som uppsåtligen

1) på en plats som avses i 85 § 1 mom. i egenskap av ägare till stället, arrangör för tillställningen eller ordningsvakt tillåter förtäring av alkoholdrycker i strid med 85 § 3 mom.,

2) i syfte att vilseleda personal som övervakar detaljhandel med eller servering av alkoholdrycker använder en annan persons identitetskort, pass, körkort eller något annat av en myndighet utfärdat intyg för att styrka sin ålder,

3) bjuder någon som inte har fyllt 18 år på alkoholdrycker eller sprit så att denne blir berusad och förfarandet med hänsyn till den minderårigas ålder, mognadsnivå och övriga omständigheter som helhet kan anses klandervärt, eller

4) marknadsför svaga alkoholdrycker i strid med 50 eller 51 §,

ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *alkoholförseelse* dömas till böter.

För alkoholförseelse döms också den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot ett detaljhandels- eller serveringsförbud enligt 37 §, eller

2) i egenskap av innehavare av ett detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller en i 38 § avsedd ansvarig föreståndare eller annan person som har utsetts till uppgiften bryter mot en skyldighet som enligt 35 eller 36 § gäller övervakningen av ordningen på ett detaljhandelsställe eller serveringsställe.

Bestämmelser om ordningsbot som enda straff för innehav av alkoholdrycker i strid med 83 § 2 mom. och för förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med 85 § 1 och 2 mom. finns i lagen om ordningsbotsförseelser (986/2016).

91 §

Skyldighet att höra tillstånds- och tillsynsverket

Allmänna åklagaren ska innan åtal väcks för en alkoholförseelse enligt 90 § 4 mom. 4 punkten ge Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tillfälle att ge utlåtande, och domstolen ska vid behandlingen av ett sådant ärende ge Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården tillfälle att bli hört.

14 kap.

Ikraftträdelsebestämmelser

92 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs alkohollagen (1143/1994), nedan *den gamla lagen*. Om det någon annanstans i lagstiftningen hänvisas till den gamla lagen, ska denna lag efter det att den har trätt i kraft tillämpas i dess ställe.

93 §

Övergångsbestämmelse

Tillstånd och godkännanden som före ikraftträdandet av denna lag har beviljats med stöd av den gamla lagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den gamla lagen förblir i kraft på så sätt att rättigheterna och skyldigheterna i anslutning till dem bestäms enligt denna lag. Alla tillstånd som beviljats för servering av alkoholdrycker berättigar från ikraftträdandet av denna lag till servering av alla alkoholdrycker. Om förutsättningar för beviljande av tillstånd inte föreligger enligt denna lag, ska tillståndmyndigheten underrätta tillståndshavaren om saken inom ett år från ikraftträdandet av lagen. Ett tillstånd får återkallas, om förutsättningarna för beviljande av tillståndet inte uppfyllts inom sex månader från det att underrättelsen har tagits emot.

Den som vid ikraftträdandet av denna lag på det sätt som avses i 21 b § i den gamla lagen är behörig att vara ansvarig föreståndare för ett serveringsställe, anses uppfylla de kompetenskrav enligt denna lag som gäller intyget över kunskaper om alkohollagen.

På ett sådant tillstånd att fortsätta serveringen till klockan 2.30 eller 3.30 som är giltigt vid ikraftträdandet av denna lag ska de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för beviljandet av tillståndet tillämpas under tillståndets giltighetstid, om inte tillståndshavaren gör en anmälan om förlängd tid enligt 44 §.

Bestämmelserna i 2, 3 och 4 § i förordningen om alkoholdrycker och sprit (1344/1994), som utfärdats med stöd av den gamla lagen, förblir i kraft. Social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av lindrigt denaturerad etanol (892/1995) och social- och hälsovårdsministeriets beslut om denatureringsämnen som används vid tillverkningen av kraftigt denaturerad etanol (893/1995) förblir i kraft i högst ett år från och med ikraftträdandet av denna lag.

Bilaga

Tillsynsavgifter som avses i 74 och 75 § i alkohollagen

1. Tillsynsavgift för tillverkning

Tillsynsavgiftsperioden är 1.9—31.8. Tillsynsavgiften för tillverkning består av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning, som följer:
Grundavgiften per tillståndshavare är 390 euro. Om tillståndshavaren har flera än ett tillverkningsställe, tas det för varje ytterligare tillverkningsställe ut 190 euro i grundavgift. Grundavgiften tas ut också hos de tillståndshavare som har ett giltigt tillstånd under respektive avgiftsperiod.
Den tilläggsavgift som beror på verksamhetens omfattning uppgår till 2,80 euro/tillverkad 1 000 liter hundraprocentig alkohol. Maximiavgiften per tillståndshavare är emellertid 18 000 euro. Grundavgiften tas inte ut för det första verksamhetsår för vilket tillståndshavaren debiteras (1.9–31.8), utan avgiften tas då ut uteslutande på basis av de faktiska tillverkningsuppgifterna. Om tillsynsavgiften understiger 10 euro tas den dock inte ut.

2. Tillsynsavgift för partihandel

Tillsynsavgiftsperioden är 1.9—31.8. Tillsynsavgiften för partihandel består av en fast grundavgift och av en tilläggsavgift som är beroende av verksamhetens omfattning, som följer:
Grundavgiften per tillståndshavare är 250 euro. Om tillståndshavaren har flera än en lagringsplats, tas det för varje ytterligare lagringsplats ut en tillsynsavgift på 95 euro. Grundavgiften tas ut också hos de tillståndshavare som har ett giltigt tillstånd under respektive avgiftsperiod.
Beroende på verksamhetens omfattning tas det under avgiftsperioden ut en tilläggsavgift som beräknas på basis av det antal datarader gällande partihandelsleveranserna som månatligen har rapporterats till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. En datarad utgörs av en sådan rad med produktdata som hänförs till en viss kund och som definieras i verkets anvisningar om rapportering av leveransdata om partihandeln. Tillsynsavgiften är 0,95 euro/10 datarader. Om tillståndshavaren inom utsatt tid sänder in de för tillsynen behövliga uppgifterna i filformat, på ett sätt som verket har godkänt, sänks dessa avgifter med 15 procent. Som tillsynsavgift tas det emellertid minst ut en avgift som motsvarar den gällande grundavgiften. Maximiavgiften per tillståndshavare är emellertid 26 500 euro.
Grundavgiften tas inte ut för det första verksamhetsår för vilket tillståndshavaren debiteras (1.9—31.8), utan avgiften tas då ut uteslutande på basis av de faktiska leveransuppgifterna. Om tillsynsavgiften understiger 10 euro tas den dock inte ut. Hos den som har ett tidsmässigt begränsat partihandelstillstånd för högst en månad tas det inte ut någon årlig tillsynsavgift.

3. Tillsynsavgift för användning av sprit och obeskattade alkoholdrycker

Tillsynsavgiftsperioden är 1.9—31.8. Tillsynsavgiften för användning bestäms utifrån den mängd sprit och alkoholdrycker som tillståndshavaren köpt och importerat för eget bruk, som följer:
– sprit 19 cent/liter
– alkoholdrycker 9 cent/liter
Den på dessa grunder fastställda tillsynsavgiften avrundas nedåt till närmaste tiotal euro.

Hos innehavare av användningstillstånd tas det dock ut minst 200 euro och högst 1 900 euro per verksamhetsställe. När sprit används i undervisningssyfte är den lägsta tillsynsavgiften per verksamhetsställe dock 28 euro.

4. Tillsynsavgift för försäljning i utrikestrafik

Den årliga tillsynsavgiften per verksamhetsställe är 420 euro. För en ny anmälan tas ingen tillsynsavgift ut under det första kalenderåret.

5. Tillsynsavgift för servering

Hos innehavare av serveringstillstånd som gäller tills vidare tar regionförvaltningsverket ut en årlig tillsynsavgift per verksamhetsställe. Tillsynsavgiften bestäms på basis av hundraprocentig alkohol utifrån de beräknade inköpen under föregående kalenderår eller de uppskattade inköpen under en ettårig beräkningsperiod, som följer:

Serveringsmängd per år	Tillsynsavgift
Mindre än 100 liter	105 euro
Minst 100 liter men mindre än 2 000 liter	210 euro
Minst 2 000 liter men mindre än 10 000 liter	420 euro
10 000 liter eller mer	790 euro

Den särskilda årsavgiften för tillsyn som gäller förlängd serveringstid är 760 euro, om serveringen under mer än 180 dagar per år förlängs till klockan fyra, och i annat fall 380 euro.

6. Tillsynsavgift för detaljhandel

Årsavgiften för tillsyn över detaljhandeln är 200 euro för varje försäljningsställe.
Den årliga tillsynsavgift som tas ut hos alkoholbolaget är 380 euro för varje butik.

7. Uttagande av tillsynsavgifter

De tillsynsavgifter som nämns i punkterna 1—3 debiteras i efterskott senast 30.11, på så sätt att den mängdbaserade redovisningsperioden är 1.9—31.8. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken. De tillsynsavgifter som avses i punkt 4 debiteras kalenderårsvis i förskott, dock senast 31.3. Hos en tillståndshavare vars verksamhet har upphört senast 31.3 tas ingen tillsynsavgift ut för kalenderåret i fråga, om tillståndshavaren inom utsatt tid har gjort en skriftlig anmälan om saken.
Hos nya innehavare av detaljhandelstillstånd eller serveringstillstånd eller för en ny anmälan om förlängd serveringstid tas det inte ut någon tillsynsavgift under det första kalenderåret. Tillsynsavgifterna för detaljhandel, servering och förlängd serveringstid debiteras per kalenderår senast 30.4, om tillståndshavaren har ett giltigt tillstånd 1.4.

2.

Lag

om ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) 3 och 4 § och
ändras 12—14 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 69/2017, som följer:

12 §

Tvångsmedel

Om en utövare av inkvarteringsverksamhet åsidosätter en skyldighet enligt 6 § 1 mom. eller 8 eller 9 §, ska polisinrättningen efter att ha fått kännedom om saken ålägga utövaren att fullgöra sin skyldighet inom utsatt tid.

Om ett åläggande som meddelats med stöd av 1 mom. inte har iakttagits, kan polisinrättningen meddela ett nytt åläggande och förena det med vite. Bestämmelser om vite finns i viteslagen (1113/1990).

Om utövandet av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet har medfört oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten, kan polisinrättningen ge verksamhetsutövaren en varning. Om verksamhetsutövaren trots varningen inte rättar sitt förfarande, kan polisinrättningen begränsa rörelsens öppettid eller för viss tid förbjuda utövandet av verksamheten helt eller delvis. Verksamhetsförbudet får inte gälla längre än i tre månader.

13 §

Straffbestämmelser

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter sitt i 6 § 1 mom. föreskrivna ansvar för att det görs en resandeanmälan ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *förseelse mot bestämmelserna om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet* dömas till böter.

Bestämmelser om straff för diskriminering finns i 11 kap. 9 § i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för personregisterbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen och för personregisterförseelse i 48 § 2 mom. i personuppgiftslagen.

Den som bryter mot ett åläggande som meddelats med stöd av denna lag och som förenats med vite får inte dömas till straff för samma gärning.

14 §

Ändringssökande

I ett beslut som meddelats med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen.

Ett i denna lag avsett beslut om begränsning av öppettiden och om verksamhetsförbud för viss tid ska iakttas även om det överklagas, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Besvärsmyndigheten ska behandla ett ärende som gäller verksamhetsförbud för viss tid skyndsamt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 och 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994) 2 § 2 mom. och 8 §, av dem 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1541/1995 och 1128/2010, som följer:

2 §

— —

Denna lag tillämpas inte på sådan hemtillverkning som avses i 6 § i alkohollagen (/).

— —

8 §

Accisfria är, utöver vad som föreskrivs i punktskattelagen,

1) produkter som används vid tillverkning av i denna lag avsedda produkter eller vid tillverkning av ättika,

2) produkter som används vid tillverkning av andra produkter, om produkterna inte innehåller alkohol som kan förtäras,

3) produkter som används för vetenskaplig forskning och undervisning samt för prover och analyser som är nödvändiga inom laboratorieverksamhet,

4) produkter som ingår i aromämnen som används vid tillverkning av livsmedel eller drycker som innehåller högst 1,2 volymprocent etylalkohol,

5) produkter som ingår i läkemedel som avses i läkemedelslagen (395/1987) samt produkter som används vid tillverkning av läkemedel eller produkter och utrustning enligt lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010),

6) produkter som ingår i fyllda livsmedel eller andra livsmedel med en alkoholhalt på högst 8,5 liter ren alkohol per 100 kilogram choklad eller 5 liter ren alkohol per 100 kilogram av något annat livsmedel,

7) produkter som ingår i sådana kosttillskott som avses i en förordning av jord- och skogbruksministeriet som utfärdats med stöd av 7 § och 9 § 3 mom. i livsmedelslagen (23/2006),

8) produkter som används vid tillverkning av läskedrycker som avses i lagen om punktskatt på läskedrycker (1127/2010),

9) produkter som levereras till apotek som avses i läkemedelslagen, sjukhus som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) och till hälsovårdscentraler som avses i folkhälsolagen (66/1972) för vetenskapliga eller medicinska ändamål, samt

10) produkter som levereras till serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) för vetenskapliga eller medicinska ändamål.

Med sådan tillverkning som avses i 1 mom. jämställs kvalitetsövervakning och annan i produktionssammanhang nödvändig användning, produktutveckling samt rengöring som är nödvändig för maskiners och anordningars funktion.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 30 kap. 1 a § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 30 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 641/2009, som följer:

30 kap.

Om näringsbrott

1 a §

Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker

Den som i strid med 50 § i alkohollagen (/)
1) marknadsför starka alkoholdrycker,
2) till minderåriga riktar marknadsföring av svaga alkoholdrycker eller sammankopplar sådan marknadsföring med marknadsföring av andra produkter eller tjänster som är riktad till minderåriga, eller
3) vid sådan marknadsföring av svaga alkoholdrycker som avses i 2 punkten skildrar minderåriga,
ska för *brott vid marknadsföring av alkoholdrycker* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

— — — —

5.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om ordningsbotsförseelser

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ordningsbotsförseelser (986/2016) 17 § som följer:

17 §

Alkoholförseelser

För uppsåtliga överträdelser mot alkohollagen (/) föreläggs ordningsbot som följer:
1) för förtäring av alkoholdrycker i strid med förbudet enligt 85 § 1 mom., 40 euro,
2) för förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med förbud som med stöd av 85 § 2 mom. har meddelats av polisen, 40 euro,
3) för innehav av alkoholdrycker i strid med 83 § 2 mom. såsom person som inte har fyllt 18 år, 40 euro,
4) för innehav av starka alkoholdrycker i strid med 83 § 2 mom. såsom person som fyllt 18 men inte 20 år, 40 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 451/2016, som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

— —

På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006), en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt 35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), en överträdelseavgift enligt 49 § och en påföljdsavgift enligt 51 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014) samt en påföljdsavgift enligt 71 § i alkohollagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 9 kap. 1 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 9 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 393/2015, som följer:

9 kap.

Fångarnas egendom och inkomster

1 §

Innehav av egendom

— — — —

8.

Lag

om ändring av 5 kap. 1 § i häktningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i häktningslagen (768/2005) 5 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 394/2015, som följer:

9 kap.

De häktades egendom och inkomster

1 §

Innehav av egendom

— — — —

9.

Lag

om ändring av 4 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) 4 kap. 1 § 4 mom. som följer:

4 kap.

De frihetsberövades egendom

1 §

Innehav av egendom

— — — —

10.

Lag

om ändring av 65 § i barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 65 § 1 mom. som följer:

65 §

Omhändertagande av ämnen och föremål

Om ett barn innehar berusningsframkallande ämnen eller redskap som särskilt lämpar sig för bruket av sådana, ska de omhändertas av anstalten. Likaså ska anstalten omhänderta ämnen eller föremål som ett barn innehar och som är avsedda att skada barnet eller någon annan. Anstalten får omhänderta ämnen eller föremål vars egenskaper gör att de lämpar sig för att äventyra barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller för att skada egendom, om det är sannolikt att barnet använder ämnena eller föremålen på det sätt som avses i denna bestämmelse. På överlämnande eller förstöring av omhändertagen egendom tillämpas vad som föreskrivs annanstans i lag. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen som avses i alkohollagen (/) finns i 86 § i den lagen. När vården utom hemmet i anstalten upphör ska den omhändertagna egendomen återlämnas till barnet, om inte något annat föreskrivs om återlämnande eller förstöring av egendomen i någon annan lag.

— — — —

11.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag 308/2016, som följer:

6 §

Syftet med fullgöranderapporter

Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för
— —
5) de uppgifter som anges i 7 och 60 § i alkohollagen (/),
— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 14 § i livsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i livsmedelslagen (23/2006) 14 § 3 mom., sådant det lyder i lag 352/2011, som följer:

14 §

Handläggning av anmälningar om livsmedelslokaler

— —

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården handlägger anmälningar om tillverknings- och lagringsställen som avses i 14 och 16 § i alkohollagen (/). Regionförvaltningsverket handlägger anmälningar om sådana detaljhandelsställen för alkoholdrycker som avses i 17 § 2 mom. och 26 § i den lagen.

— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag

om ändring av 46 g § i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter (999/2012) 46 g § 2 mom., sådant det lyder i lag 652/2015, som följer:

46 g §

Registrering, användning och utlämnande av uppgifter som hänför sig till saluföring

— —

Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter finns i lagen om landsbygdsnäringsförvaltningens informationssystem. Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tullen finns i 2 kap. i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (639/2015). På registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska 64 och 66 § i alkohollagen (/) tillämpas trots det som i 66 § 1 mom. i den sistnämnda lagen föreskrivs om förande av ett register för handläggning och övervakning av tillståndsärenden som avses i alkohollagen samt för alkoholstatistiken.

— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag

om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i informationssamhällsbalken (917/2014) 217 §, sådan den lyder i lag 558/2016, som följer:

217 §

Marknadsföring av vissa produkter

Bestämmelser om marknadsföring av tobaksprodukter finns i tobakslagen (549/2016). Bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker finns i alkohollagen (/). Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 82 § i tobakslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tobakslagen (549/2016) 82 § som följer:

82 §

Myndigheternas meddelanden

Arbetarskyddsmyndigheterna, kommunen och vid behov polisen ska underrätta den tillståndsmyndighet som avses i alkohollagen (/) om överträdelser av bestämmelserna om rökrum och byggnadstillsynsmyndigheten om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om byggande och underhåll eller reparations- och ändringsarbeten när det gäller rökrum.

Tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen ska underrätta arbetarskyddsmyndigheten och kommunen om den upptäcker överträdelser av bestämmelserna om rökrum och om tobaksrökning utomhus. Arbetarskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten ska underrätta varandra om överträdelser av de bestämmelser och föreskrifter som avses ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag

om ändring av lagen om tillsyn över ekologisk produktion

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tillsyn över ekologisk produktion (294/2015) 2 §, 3 § 7 och 8 punkten samt 23 § 2 mom. som följer:

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

På marknadskontrollen av ekologiskt producerade livsmedel tillämpas livsmedelslagen (23/2006), på marknadskontrollen av ekologiskt producerat foder foderlagen (86/2008), på marknadskontrollen av ekologiskt producerade alkoholdrycker och ekologiskt producerad sprit alkohollagen (/), på marknadskontrollen av ekologiskt producerat utsäde lagen om handel med utsäde (728/2000) och på marknadskontrollen av ekologiskt producerat plantmaterial lagen om plantmaterial (1205/1994).

3 §

Definitioner

I denna lag avses med
— —
7) *alkoholdryck* alkoholdryck som avses i 3 § 1 mom. 2 punkten i alkohollagen,
8) *sprit* sprit som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i alkohollagen,
— —

23 §

Registeransvarig

— —
Registeransvarig när det gäller de uppgifter som avses i 7 § i denna lag är dock Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Registret förs med stöd av 66 § i alkohollagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) 2 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 1233/2016, som följer:

2 §

Uppgifter

Verket ska sköta följande:

1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen (/), tobakslagen (549/2016), genteknikslagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),

— — — —

18.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) 5 § 2 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag 553/2016, som följer:

5 §

— —

Organet har i uppgift att

— —

5) sörja för att de kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med de åtgärder som hör till eller stöder det förebyggande rusmedelsarbetet inom polisen, inom tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen (/) och tobakslagen (549/2016), inom näringslivet och i synnerhet inom de allmännyttiga sammanslutningar som deltar i det förebyggande rusmedelsarbetet.

— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag

om ändring av 11 § i tullagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen (304/2016) 11 § 1 mom. som följer:

11 §

Omhändertagande av varor

Om Tullen konstaterar att förutsättningarna för införsel, utförsel, överföring eller transitering av en sådan vara som avses i 10 § 1 mom. inte uppfylls, eller om Tullen i samband med tullkontroll konstaterar att en person enligt 83 § i alkohollagen (/) inte har rätt att inneha en vara, ska Tullen besluta att omhänderta varan.

— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

20.

Lag

om ändring av 47 § i lagen om privata säkerhetstjänster

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) 47 § 3 mom. som följer:

47 §

Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen

— —

En ordningsvakt har rätt att frånta en person som har brutit mot förbudet i 85 § 1 mom. i alkoholagen (/) alkoholdrycken med kärl och bevisligen förstöra den.

Denna lag träder i kraft den 20 .

21.

Lag

om ändring av 11 c § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 11 c § 2 mom., sådant det lyder i lag 814/2015, som följer:

11 c §

Lagring och återlämnande av egendom

— —

Om egendomen inte kan lagras, ska den återlämnas eller på bekostnad av den som tagits i förvar skickas till en av honom eller henne angiven plats. Saker som förfars får förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen finns i 86 § i alkohollagen (/). Bestämmelser om bortförande av narkotika för förstöring finns i 28 § i narkotikalagen (373/2008).

— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

22.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014) 25 § 2 mom. som följer:

25 §

Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommendören för ett truppförband

— —

Försvarsmaktens egendom, såsom vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen, som personer som avses i 1 mom. olovligen innehar samt narkotika och alkoholdrycker som de innehar olagligt eller olovligen får tas i förvar. Utöver vad som föreskrivs i 86 § i alkohollagen (/) får en alkoholdryck i ett öppnat eller öppet kärl förstöras genom beslut av en tjänsteman eller en militärperson som har rätt att verkställa gripande. Om inte alkoholdrycken förklaras förverkad med stöd av 10 kap. i strafflagen, ska den återlämnas vid en lämplig tidpunkt och senast vid tidpunkten för hemförlovningen eller befrielsen från annan tjänstgöring. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av narkotika finns i narkotikalagen (373/2008).

Denna lag träder i kraft den 20 .

23.

Lag

om ändring av 1 kap. 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 6 § 1 mom. 11 punkten som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

6 §

Marknadsrättsliga ärenden

Marknadsdomstolen handlägger som *marknadsrättsliga ärenden* de ärenden som hör till dess behörighet enligt
— —
11) alkohollagen (/),
— —

Denna lag träder i kraft den 20 .

24.

Lag

om upphävande av 7 § 2 mom. i läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 7 § 2 mom. i läkemedelslagen (395/1987), sådant det lyder i lag 773/2009.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 14 september 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Annika Saarikko

Bilagor
Parallelltext

2.

Lag

om ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (308/2006) 3 och 4 § och *ändras* 12—14 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 69/2017, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	(Upphävs)
Förplägnadsrörelsers öppettider	
En förplägnadsrörelse får öppnas tidigast klockan 5, och den får hållas öppen till klockan 2. Om alkoholdrycker serveras i en förplägnadsrörelse (serveringsställe) och det har bestämts att serveringen av alkoholdrycker på serveringsstället eller i en avdelning av det skall upphöra tidigare än klockan 1.30, skall serveringsstället eller dess avdelning stängas senast en halv timme efter serveringstidens slut. Ett serveringsställe får hållas öppet mellan klockan 2 och 4, om serveringstiden för serveringsstället i enlighet med särskilda bestämmelser har förlängts efter klockan 1.30. Serveringsstället skall då stängas senast en halv timme efter serveringstidens slut. Nya kunder fås tas emot i förplägnadsrörelsen senast en halv timme före den föreskrivna stängningstiden.	
4 §	(Upphävs)
Anmälan om förlängning av öppettiden	
Om inte något annat följer av 3 § 1 mom.	

Gällande lydelse

får en förplägnadsrörelse på basis av en anmälan enligt 2 mom. hållas öppen också mellan klockan 2 och 5, förutsatt att alkoholdrycker inte serveras eller intas i förplägnadsrörelsen under denna tid och en förlängd öppettid är nödvändig med tanke på turisttrafiken, personer på arbetsresa eller i arbete eller av annan grundad anledning. I sin anmälan till polisen om förlängning av öppettiden skall utövaren av förplägnadsverksamhet uppge hur ordningen och säkerheten beaktas i verksamheten.

En utövare av förplägnadsverksamhet skall senast två veckor före den planerade förlängningen av öppettiden för förplägnadsrörelsen lämna in en skriftlig anmälan till polisinrättningen i det härad inom vars verksamhetsområde rörelsen är belägen. Av anmälan skall framgå

1) i fråga om utövaren av förplägnadsverksamhet firma samt företags- och organisationsnummer, förplägnadsrörelsens besöksadress samt kontaktpersonens namn, telefonnummer och övriga kontaktuppgifter,

2) den förlängning av öppettiden som avses gälla för förplägnadsrörelsen och grunderna för förlängningen,

3) huruvida avsikten är att den förlängda öppettiden skall iakttas tills vidare, en bestämd tid eller under en viss tillställning, samt

4) huruvida den förlängda öppettiden gäller hela förplägnadsrörelsen, en avdelning eller någon annan uttryckligen angiven del av den.

På basis av anmälan kan polisinrättningen meddela detaljerade föreskrifter om utövande av förplägnadsverksamhet mellan klockan 2 och 5.

Polisinrättningen kan förbjuda att öppettiden förlängs, om det finns grundad anledning att misstänka att den förlängda öppettiden orsakar oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten.

12 §

Tvångsmedel

Om en utövare av inkvarteringsverksamhet

Föreslagen lydelse

12 §

Tvångsmedel

Om en utövare av inkvarteringsverksamhet

Gällande lydelse

åsidosätter en skyldighet enligt 6 § 1 mom. eller 8 eller 9 §, skall polisinrättningen efter att ha fått kännedom om saken ålägga utövaren att fullgöra sin skyldighet inom utsatt tid.

Om ett åläggande som meddelats med stöd av 1 mom. inte har iakttagits, kan polisinrättningen meddela ett nytt åläggande och förena det med vite samt bestämma att det skall dömas ut så som föreskrivs i viteslagen (1113/1990).

Om en utövare av förplägnadsverksamhet upprepade gånger och i väsentlig grad bryter mot bestämmelserna i 3 och 4 § om öppettider eller om utövandet av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet har medfört oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten, kan polisinrättningen ge verksamhetsutövaren en varning. Om verksamhetsutövaren trots varningen inte rättar sitt förfarande, kan polisinrättningen förbjuda förlängning av öppettiden enligt 4 § eller för viss tid förbjuda utövandet av verksamheten helt eller delvis. Verksamhetsförbudet får inte gälla längre än i tre månader.

13 §

Straffbestämmelser

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1) bryter mot bestämmelserna om öppettider i 3 eller 4 §, eller

2) åsidosätter sitt i 6 § 1 mom. föreskrivna ansvar för att det görs en resandeanmälan,

skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *förseelse mot bestämmelserna om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet* dömas till böter.

Bestämmelser om straff för diskriminering finns i 11 § 9 kap. i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för personregisterbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen och för personregisterförseelse i 48 § 2 mom. i personuppgiftslagen.

Den som bryter mot ett åläggande som meddelats med stöd av denna lag och som förenats med vite kan inte dömas till straff för samma gärning.

Föreslagen lydelse

åsidosätter en skyldighet enligt 6 § 1 mom. eller 8 eller 9 §, ska polisinrättningen efter att ha fått kännedom om saken ålägga utövaren att fullgöra sin skyldighet inom utsatt tid.

Om ett åläggande som meddelats med stöd av 1 mom. inte har iakttagits, kan polisinrättningen meddela ett nytt åläggande och förena det med vite. *Bestämmelser om vite finns i viteslagen (1113/1990).*

Om utövandet av inkvarterings- och förplägnadsverksamhet har medfört oskäliga olägenheter för boendemiljön eller allvarliga störningar i den allmänna ordningen och säkerheten, kan polisinrättningen ge verksamhetsutövaren en varning. Om verksamhetsutövaren trots varningen inte rättar sitt förfarande, kan polisinrättningen begränsa rörelsens öppettid eller för viss tid förbjuda utövandet av verksamheten helt eller delvis. Verksamhetsförbudet får inte gälla längre än i tre månader.

13 §

Straffbestämmelser

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosätter sitt i 6 § 1 mom. föreskrivna ansvar för att det görs en resandeanmälan ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *förseelse mot bestämmelserna om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet* dömas till böter.

Bestämmelser om straff för diskriminering finns i 11 kap. 9 § i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om straff för personregisterbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen och för personregisterförseelse i 48 § 2 mom. i personuppgiftslagen.

Den som bryter mot ett åläggande som meddelats med stöd av denna lag och som förenats med vite får inte dömas till straff för samma gärning.

Gällande lydelse

14 §

Ändringssökande

I ett beslut som meddelats med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelser om överklagande av beslut som gäller föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen.

Ett i denna lag avsett beslut om förbud mot förlängning av öppettiden och om verksamhetsförbud för viss tid skall iakttas även om det överklagas, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Besvärsmyndigheten skall behandla ett ärende som gäller verksamhetsförbud för viss tid i brådskande ordning.

Föreslagen lydelse

14 §

Ändringssökande

I ett beslut som meddelats med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller föreläggande och utdömande av vite finns i viteslagen.

Ett i denna lag avsett beslut om begränsning av öppettiden och om verksamhetsförbud för viss tid ska iakttas även om det överklagas, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Besvärsmyndigheten ska behandla ett ärende som gäller v*erksamhetsförbud för viss tid skyndsamt.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 och 8 § i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om accis på alkohol och alkoholdrycker (1471/1994) 2 § 2 mom. och 8 §, av dem 8 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1541/1995 och 1128/2010, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	2 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Denna lag tillämpas inte på sådan hemtillverkning som avses i 4 § alkohollagen (1143/94).	Denna lag tillämpas inte på sådan hemtillverkning som avses i *6* § i alkohollagen *(/)*.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
8 §	8 §
Accisfria är, utöver vad som föreskrivs i punktskattelagen,	Accisfria är, utöver vad som föreskrivs i punktskattelagen,
1) produkter som används för tillverkning av i denna lag avsedda produkter eller för tillverkning av läskedrycker som avses i lagen om punktskatt på sötsaker, glass och läskedrycker,	1) produkter som används *vid* tillverkning av i denna lag avsedda produkter eller *vid* tillverkning av *ättika*,
2) produkter som levereras för specialförsäljning enligt alkohollagen,	2) produkter som *används vid tillverkning av andra produkter, om produkterna inte innehåller alkohol som kan förtäras*,
3) produkter som levereras till kvalitetskontroll enligt alkohollagen,	3) produkter som *används för vetenskaplig forskning och undervisning samt för prover och analyser som är nödvändiga inom laboratorieverksamhet*,
4) produkter som ingår i aromämnen som används vid tillverkning av livsmedel eller drycker som innehåller högst 1,2 volymprocent etylalkohol,	4) produkter som ingår i aromämnen som används vid tillverkning av livsmedel eller drycker som innehåller högst 1,2 volymprocent etylalkohol,
5) produkter som ingår i läkemedel som avses i läkemedelslagen (395/87),	5) produkter som ingår i läkemedel som avses i läkemedelslagen (395/1987) *samt produkter som används vid tillverkning av läkemedel eller produkter och utrustning enligt lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010)*,
6) produkter, som ingår i livsmedel med en alkoholhalt på högst 8,5 liter ren alkohol per	6) produkter som ingår i *fyllda* livsmedel *eller andra livsmedel* med en alkoholhalt på

Gällande lydelse

100 kilogram choklad eller 5 liter ren alkohol per 100 kilogram av något annat livsmedel, samt

7) produkter som ingår i specialpreparat som avses i förordningen om specialpreparat (349/89).

Accisfria är också viner och mellanprodukter som en evangelisk-luthersk eller ortodox församling eller ett enligt religionsfrihetslagen registrerat religiöst samfund använder som nattvardsvin på de villkor som närmare stadgas genom förordning.

Föreslagen lydelse

högst 8,5 liter ren alkohol per 100 kilogram choklad eller 5 liter ren alkohol per 100 kilogram av något annat livsmedel,

7) produkter som ingår i *sådana kosttillskott som avses i en förordning av jord- och skogbruksministeriet som utfärdats med stöd av 7 § och 9 § 3 mom. i livsmedelslagen (23/2006)*,

8) produkter som används vid tillverkning av läskedrycker som avses i lagen om punktskatt på läskedrycker (1127/2010),

9) produkter som levereras till apotek som avses i läkemedelslagen, sjukhus som avses i lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989) och till hälsovårdscentraler som avses i folkhälsolagen (66/1972) för vetenskapliga eller medicinska ändamål, samt

10) produkter som levereras till serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) för vetenskapliga eller medicinska ändamål.

Med sådan tillverkning som avses i 1 mom. jämställs kvalitetsövervakning och annan i produktionssammanhang nödvändig användning, produktutveckling samt rengöring som är nödvändig för maskiners och anordningars funktion.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 30 kap. 1 a § i strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 30 kap. 1 a §, sådan den lyder i lag 641/2009, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
30 kap.	30 kap.
Om näringsbrott	**Om näringsbrott**
1 a §	1 a §
Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker	*Brott vid marknadsföring av alkoholdrycker*
Den som i strid med 33 § i alkohollagen eller en bestämmelse som har utfärdats med stöd av den paragrafen	Den som i strid med *50* § i alkohollagen (/)
1) gör direkt eller indirekt reklam för starka alkoholdrycker eller på annat sätt främjar försäljningen av starka alkoholdrycker,	1) *marknadsför starka alkoholdrycker*,
2) till minderåriga riktar reklam, indirekt reklam eller andra säljfrämjande åtgärder för svaga alkoholdrycker eller sammankopplar sådant säljfrämjande med sådan reklam eller sådan säljfrämjande verksamhet för andra produkter eller tjänster som är riktad till minderåriga, eller	2) till minderåriga riktar *marknadsföring av* svaga alkoholdrycker eller sammankopplar sådan *marknadsföring med marknadsföring av* andra produkter eller tjänster som är riktad till minderåriga, eller
3) vid sådan marknadsföring av svaga alkoholdrycker som avses i 2 punkten skildrar minderåriga,	3) vid sådan marknadsföring av svaga alkoholdrycker som avses i 2 punkten skildrar minderåriga,
ska för *brott vid marknadsföring av alkoholdrycker* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.	ska för *brott vid marknadsföring av alkoholdrycker* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 17 § i lagen om ordningsbotsförseelser

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ordningsbotsförseelser (986/2016) 17 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	17 §
Alkoholförseelser	*Alkoholförseelser*
För uppsåtliga överträdelser mot alkohollagen (1143/1994) föreläggs ordningsbot som följer:	För uppsåtliga överträdelser mot alkohollagen *(/)* föreläggs ordningsbot som följer:
1) för förtäring av alkoholdrycker i strid med förbudet enligt 58 § 1 mom., 40 euro,	1) för förtäring av alkoholdrycker i strid med förbudet enligt *85* § 1 mom., 40 euro,
2) för förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med förbud som med stöd av 58 § 2 mom. har meddelats av polisen, 40 euro,	2) för förtäring av alkoholdrycker på allmän plats i strid med förbud som med stöd av *85* § 2 mom. har meddelats av polisen, 40 euro,
3) för innehav i strid med 34 § 2 mom. av lagligen tillverkade och importerade alkoholdrycker såsom person som inte har fyllt arton år, 40 euro,	3) för innehav *av alkoholdrycker* i strid med *83* § 2 mom. såsom person som inte har fyllt 18 år, 40 euro,
4) för innehav i strid med 34 § 2 mom. av lagligen tillverkade och importerade starka alkoholdrycker såsom person som fyllt arton men inte tjugo år, 40 euro.	4) för innehav av starka alkoholdrycker i strid med *83* § 2 mom. såsom person som fyllt 18 men inte 20 år, 40 euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 451/2016, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	1 §
Lagens tillämpningsområde	*Lagens tillämpningsområde*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006), en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt 35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013) samt en överträdelseavgift enligt 49 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014) och en påföljdsavgift enligt 51 § i den lagen.	På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006), en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt 35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), en överträdelseavgift enligt 49 § och en påföljdsavgift enligt 51 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014) *samt en påföljdsavgift enligt 71 § i alkohollagen (/).*

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 9 kap. 1 § i fängelselagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fängelselagen (767/2005) 9 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 393/2015, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	9 kap.
Fångarnas egendom och inkomster	**Fångarnas egendom och inkomster**
1 §	1 §
Innehav av egendom	*Innehav av egendom*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på fångens bekostnad sändas till det ställe som fången anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelserna *i 60 § i alkohollagen (1143/1994) ska tillämpas på* förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 44 § i narkotikalagen (373/2008).	Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på fångens bekostnad sändas till det ställe som fången anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen *finns i 86 § i alkohollagen (/)*. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 44 § i narkotikalagen (373/2008).
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 5 kap. 1 § i häktningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i häktningslagen (768/2005) 5 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 394/2015, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 kap.	9 kap.
De häktades egendom och inkomster	**De häktades egendom och inkomster**
1 §	1 §
Innehav av egendom	*Innehav av egendom*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på den häktades bekostnad sändas till det ställe som den häktade anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelserna i 60 § i alkohollagen (1143/1994) ska tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 44 § i narkotikalagen (373/2008).	Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på den häktades bekostnad sändas till det ställe som den häktade anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser *om förstöring* av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen *finns i 86 § i alkohollagen (/)*. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 44 § i narkotikalagen (373/2008).
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 4 kap. 1 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006) 4 kap. 1 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 kap.	4 kap.
De frihetsberövades egendom	**De frihetsberövades egendom**
1 §	1 §
Innehav av egendom	*Innehav av egendom*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Om egendomen inte kan förvaras, skall den returneras eller på den frihetsberövades bekostnad sändas till det ställe den frihetsberövade anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelserna i 60 § i alkohollagen (1143/1994) om förstöring av alkoholhaltiga ämnen skall tillämpas på förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i 10 § i narkotikalagen (1289/1993).	Om egendomen inte kan förvaras, ska den returneras eller på den frihetsberövades bekostnad sändas till det ställe *som* den frihetsberövade anvisar. Förskämt gods kan förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen *finns i 86 § i alkohollagen (/)*. Bestämmelser om lämnande av narkotika för förstöring finns i *44* § i narkotikalagen *(373/2008)*.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 65 § i barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 65 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
65 §	65 §
Omhändertagande av ämnen och föremål	*Omhändertagande av ämnen och föremål*
Om ett barn innehar berusningsframkallande ämnen eller redskap som särskilt lämpar sig för bruket av sådana, skall de omhändertas av anstalten. Likaså skall anstalten omhänderta ämnen eller föremål som ett barn innehar och som är avsedda att skada barnet eller någon annan. Anstalten får omhänderta ämnen eller föremål vars egenskaper gör att de lämpar sig för att äventyra barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller för att skada egendom, om det är sannolikt att barnet använder ämnena eller föremålen på det sätt som avses i denna bestämmelse. På överlämnande eller förstöring av omhändertagen egendom tillämpas vad som bestäms i någon annan lag. Bestämmelser om förstöring av i alkohollagen (1143/1994) avsedda alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen samt drycker som avses i 34 § 5 mom. i den nämnda lagen finns i 60 § i alkohollagen. När vården utom hemmet i anstalten upphör skall den omhändertagna egendomen återlämnas till barnet, om inte i någon annan lag föreskrivs annat om återlämnande eller förstöring av egendomen.	Om ett barn innehar berusningsframkallande ämnen eller redskap som särskilt lämpar sig för bruket av sådana, ska de omhändertas av anstalten. Likaså ska anstalten omhänderta ämnen eller föremål som ett barn innehar och som är avsedda att skada barnet eller någon annan. Anstalten får omhänderta ämnen eller föremål vars egenskaper gör att de lämpar sig för att äventyra barnets eller någon annans liv, hälsa eller säkerhet eller för att skada egendom, om det är sannolikt att barnet använder ämnena eller föremålen på det sätt som avses i denna bestämmelse. På överlämnande eller förstöring av omhändertagen egendom tillämpas vad som föreskrivs annanstans i lag. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen som avses i alkohollagen *(/)* finns i *86 § i den lagen*. När vården utom hemmet i anstalten upphör ska den omhändertagna egendomen återlämnas till barnet, om inte något annat föreskrivs om återlämnande eller förstöring av egendomen i någon annan lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010) 6 § 1 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag 308/2016, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §	6 §
Syftet med fullgöranderapporter	*Syftet med fullgöranderapporter*
Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för	Fullgöranderapporter utarbetas till stöd för
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
5) de uppgifter som anges i 41 och 42 § i alkohollagen (1143/1994),	5) de uppgifter som anges i *7* och *60* § i alkohollagen *(/)*,
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 14 § i livsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i livsmedelslagen (23/2006) 14 § 3 mom., sådant det lyder i lag 352/2011, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
14 §	14 §
Handläggning av anmälningar om livsmedelslokaler	*Handläggning av anmälningar om livsmedelslokaler*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården handlägger anmälningar om tillverknings- och lagringsplatser som avses i 5 och 35 § i alkohollagen (1143/1994). Regionförvaltningsverket handlägger anmälningar om alkoholbutiker som avses i 13 § och 14 § 2 mom. i alkohollagen.	Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården handlägger anmälningar om tillverknings- och lagringsställen som avses i *14* och *16* § i alkohollagen (/). Regionförvaltningsverket handlägger anmälningar om *sådana detaljhandelsställen för alkoholdrycker som avses i 17 § 2 mom. och 26 § i den lagen.*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag

om ändring av 46 g § i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om en marknadsordning för jordbruksprodukter (999/2012) 46 g § 2 mom., sådant det lyder i lag 652/2015, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
46 g §	46 g §
Registrering, användning och utlämnande av uppgifter som hänför sig till saluföring	*Registrering, användning och utlämnande av uppgifter som hänför sig till saluföring*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter finns i lagen om landsbygdsnäringsförvaltningens informationssystem. Bestämmelser om registrering, behandling och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tullen finns i 2 kap. i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (639/2015). På registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska 44 § 2 och 3 mom. och 45 § i alkohollagen (1143/1994) tillämpas trots det som i 44 § 2 mom. i den sistnämnda lagen föreskrivs om förande av ett register för handläggning och övervakning av tillståndsärenden som avses i alkohollagen samt för alkoholstatistiken.	Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter finns i lagen om landsbygdsnäringsförvaltningens informationssystem. Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tullen finns i 2 kap. i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (639/2015). På registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska *64 och 66 §* i alkohollagen *(/)* tillämpas trots det som i *66 § 1* mom. i den sistnämnda lagen föreskrivs om förande av ett register för handläggning och övervakning av tillståndsärenden som avses i alkohollagen samt för alkoholstatistiken.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag

om ändring av 217 § i informationssamhällsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i informationssamhällsbalken (917/2014) 217 §, sådan den lyder i lag 558/2016, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
217 §	217 §
Marknadsföring av vissa produkter	*Marknadsföring av vissa produkter*
Bestämmelser om marknadsföring av tobaksprodukter finns i tobakslagen (549/2016). Bestämmelser om reklam och säljfrämjande verksamhet för alkoholdrycker finns i alkohollagen (1143/1994). Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).	Bestämmelser om marknadsföring av tobaksprodukter finns i tobakslagen (549/2016). Bestämmelser om *marknadsföring av* alkoholdrycker finns i alkohollagen *(/)*. Bestämmelser om marknadsföring av läkemedel finns i läkemedelslagen (395/1987).

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 82 § i tobakslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tobakslagen (549/2016) 82 § som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
82 §	82 §
Myndigheternas meddelanden	*Myndigheternas meddelanden*
Arbetarskyddsmyndigheterna, kommunen och vid behov polisen ska underrätta den tillståndsmyndighet som avses i alkohollagen (1143/1994) om överträdelser av bestämmelserna om rökrum och byggnadstillsynsmyndigheten om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om byggande och underhåll eller reparations- och ändringsarbeten när det gäller rökrum.	Arbetarskyddsmyndigheterna, kommunen och vid behov polisen ska underrätta den tillståndsmyndighet som avses i alkohollagen *(/)* om överträdelser av bestämmelserna om rökrum och byggnadstillsynsmyndigheten om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om byggande och underhåll eller reparations- och ändringsarbeten när det gäller rökrum.
Tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen ska underrätta arbetarskyddsmyndigheten och kommunen om den upptäcker överträdelser av bestämmelserna om rökrum och om tobaksrökning utomhus. Arbetarskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten ska underrätta varandra om överträdelser av de bestämmelser och föreskrifter som avses ovan.	Tillståndsmyndigheten enligt alkohollagen ska underrätta arbetarskyddsmyndigheten och kommunen om den upptäcker överträdelser av bestämmelserna om rökrum och om tobaksrökning utomhus. Arbetarskyddsmyndigheten och den kommunala tillsynsmyndigheten ska underrätta varandra om överträdelser av de bestämmelser och föreskrifter som avses ovan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag

om ändring av lagen om tillsyn över ekologisk produktion

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tillsyn över ekologisk produktion (294/2015) 2 §, 3 § 7 och 8 punkten samt 23 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	2 §
Förhållande till annan lagstiftning	*Förhållande till annan lagstiftning*
På marknadskontrollen av ekologiskt producerade livsmedel, foder, alkoholdrycker, sprit, utsäde och plantmaterial tillämpas livsmedelslagen (23/2006), foderlagen (86/2008), alkohollagen (1143/1994), lagen om handel med utsäde (728/2000) och lagen om plantmaterial (1205/1994).	På marknadskontrollen av ekologiskt producerade livsmedel tillämpas livsmedelslagen (23/2006), *på marknadskontrollen av ekologiskt producerat foder* foderlagen (86/2008), på marknadskontrollen av ekologiskt producerade alkoholdrycker och ekologiskt producerad sprit alkohollagen *(/)*, på marknadskontrollen av ekologiskt producerat utsäde lagen om handel med utsäde (728/2000) och på marknadskontrollen av ekologiskt producerat plantmaterial lagen om plantmaterial (1205/1994).
3 §	3 §
Definitioner	*Definitioner*
I denna lag avses med	I denna lag avses med
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
7) *alkoholdryck* alkoholdryck som avses i 3 § 2 mom. 1 punkten i alkohollagen,	7) *alkoholdryck* alkoholdryck som avses i 3 § *1* mom. *2* punkten i alkohollagen,
8) *sprit* sprit som avses i 3 § 2 mom. 4 punkten i alkohollagen,	8) *sprit* sprit som avses i 3 § *1* mom. *5* punkten i alkohollagen,
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
23 §	23 §
Registeransvarig	*Registeransvarig*

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Registeransvarig när det gäller de uppgifter som avses i 7 § i denna lag är dock Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Registret förs med stöd av 44 § i alkohollagen.	Registeransvarig när det gäller de uppgifter som avses i 7 § i denna lag är dock Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. Registret förs med stöd av *66* § i alkohollagen.
	Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (669/2008) 2 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 1233/2016, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	2 §
Uppgifter	*Uppgifter*
Verket ska sköta följande: 1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen (1143/1994), tobakslagen (549/2016), gentekniklagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),	Verket ska sköta följande: 1) den tillståndsförvaltning, styrning och tillsyn som föreskrivs för verket i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015), folkhälsolagen (66/1972), lagen om företagshälsovård (1383/2001), lagen om specialiserad sjukvård (1062/1989), hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), mentalvårdslagen (1116/1990), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), lagen om smittsamma sjukdomar (1227/2016), lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987), lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), lagen om elektroniska recept (61/2007), socialvårdslagen (1301/2014), lagen om privat socialservice (922/2011), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), hälsoskyddslagen (763/1994), alkohollagen *(/)*, tobakslagen (549/2016), gentekniklagen (377/1995), lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) och lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015),

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gällande lydelse *Föreslagen lydelse*

18.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet (523/2015) 5 § 2 mom. 5 punkten, sådan den lyder i lag 553/2016, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	5 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Organet har i uppgift att	Organet har i uppgift att
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
5) sörja för att kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med polisens åtgärder, med tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen (1143/1994) och tobakslagen (549/2016), med näringslivets åtgärder och i synnerhet med åtgärder som har samband med och stöder de allmännyttiga sammanslutningarnas deltagande i det förebyggande rusmedelsarbetet.	5) sörja för att de kommunala åtgärder som avses i 4 punkten samordnas med de åtgärder som hör till eller stöder det förebyggande rusmedelsarbetet inom polisen, inom tillsynen över efterlevnaden av alkohollagen *(/)* och tobakslagen (549/2016), inom näringslivet och i synnerhet inom de allmännyttiga sammanslutningar som deltar i det förebyggande rusmedelsarbetet.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag

om ändring av 11 § i tullagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen (304/2016) 11 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 §	11 §
Omhändertagande av varor	*Omhändertagande av varor*
Om Tullen konstaterar att förutsättningarna för införsel, utförsel, överföring eller transitering av en sådan vara som avses i 10 § 1 mom. inte uppfylls, eller om Tullen i samband med tullkontroll konstaterar att en person enligt 34 § i alkohollagen (1143/1994) inte har rätt att inneha en vara, ska Tullen besluta att omhänderta varan.	Om Tullen konstaterar att förutsättningarna för införsel, utförsel, överföring eller transitering av en sådan vara som avses i 10 § 1 mom. inte uppfylls, eller om Tullen i samband med tullkontroll konstaterar att en person enligt *83* § i alkohollagen *(/)* inte har rätt att inneha en vara, ska Tullen besluta att omhänderta varan.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

20.

Lag

om ändring av 47 § i lagen om privata säkerhetstjänste

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) 47 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
47 §	47 §
Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen	*Fråntagande av förbjudna föremål och ämnen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
En ordningsvakt har rätt att frånta en person som har brutit mot förbudet i 58 § 1 mom. i alkohollagen (1143/1994) alkoholdrycken med kärl och bevisligen förstöra den.	En ordningsvakt har rätt att frånta en person som har brutit mot förbudet i *85* § 1 mom. i alkohollagen *(/)* alkoholdrycken med kärl och bevisligen förstöra den.
	Denna lag träder i kraft den 20 .

21.

Lag

om ändring av 11 c § i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) 11 c § 2 mom., sådant det lyder i lag 814/2015, som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 c §	11 c §
Lagring och återlämnande av egendom	*Lagring och återlämnande av egendom*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Om egendomen inte kan lagras, ska den återlämnas eller på bekostnad av den som tagits i förvar skickas till en av honom eller henne angiven plats. Saker som förfars får förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker eller andra alkoholhaltiga ämnen finns i 60 § i alkohollagen (1143/1994). Bestämmelser om bortförande av narkotika för förstöring finns i 28 § i narkotikalagen (373/2008).	Om egendomen inte kan lagras, ska den återlämnas eller på bekostnad av den som tagits i förvar skickas till en av honom eller henne angiven plats. Saker som förfars får förstöras i närvaro av ett vittne. Bestämmelser om förstöring av alkoholdrycker och andra alkoholhaltiga ämnen finns i *86* § i alkohollagen *(/)*. Bestämmelser om bortförande av narkotika för förstöring finns i 28 § i narkotikalagen (373/2008).
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

22.

Lag

om ändring av 25 § i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014) 25 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25 §	25 §
Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommendören för ett truppförband	*Undersöknings- och genomsökningsrätt för kommendören för ett truppförband*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Försvarsmaktens egendom, såsom vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen, som personer som avses i 1 mom. olovligen innehar samt narkotika och alkoholdrycker som de innehar olagligt eller olovligen får tas i förvar. Utöver vad som föreskrivs i 60 § 2 mom. och 60 a § i alkohollagen (1143/1994) får en alkoholdryck i ett öppnat eller öppet kärl förstöras genom beslut av en tjänsteman eller en militärperson som har rätt att verkställa gripande. Om inte alkoholdrycken döms förverkad med stöd av 10 kap. i strafflagen, ska den återlämnas vid en lämplig tidpunkt och senast vid tidpunkten för hemförlovningen eller befrielsen från annan tjänstgöring. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av narkotika finns i narkotikalagen (373/2008).	Försvarsmaktens egendom, såsom vapen, skjutförnödenheter och sprängämnen, som personer som avses i 1 mom. olovligen innehar samt narkotika och alkoholdrycker som de innehar olagligt eller olovligen får tas i förvar. Utöver vad som föreskrivs i *86* § i alkohollagen *(/)* får en alkoholdryck i ett öppnat eller öppet kärl förstöras genom beslut av en tjänsteman eller en militärperson som har rätt att verkställa gripande. Om inte alkoholdrycken *förklaras* förverkad med stöd av 10 kap. i strafflagen, ska den återlämnas vid en lämplig tidpunkt och senast vid tidpunkten för hemförlovningen eller befrielsen från annan tjänstgöring. Bestämmelser om förfarandet vid innehav av narkotika finns i narkotikalagen (373/2008).

Denna lag träder i kraft den 20 .

23.

Lag

om ändring av 1 kap. 6 § i lagen om rättegång i marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013) 1 kap. 6 § 1 mom. 11 punkten som följer:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	1 kap.
Allmänna bestämmelser	**Allmänna bestämmelser**
6 §	6 §
Marknadsrättsliga ärenden	*Marknadsrättsliga ärenden*
Marknadsdomstolen handlägger som marknadsrättsliga ärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt	Marknadsdomstolen handlägger som marknadsrättsliga ärenden de ärenden som hör till dess behörighet enligt
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
11) alkohollagen (1143/1994),	11) alkohollagen *(/)*,
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Denna lag träder i kraft den 20 .

24.

Lag

om upphävande av 7 § 2 mom. i läkemedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	7 §
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Utöver vad som i denna lag bestäms om läkemedel gäller om alkoholhaltiga läkemedel vad som bestäms i alkohollagen (1143/1994) och med stöd av den.	*(Upphävs)*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .